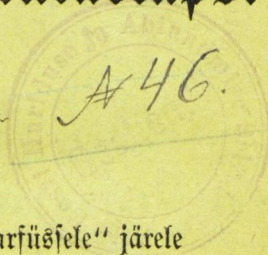

A40.

46

Rahwa raamatukogu № 1.

Paljasjalgne tütarlaps.

Berthold Auerbach'i „Barfüßele“ järel

ümber pannud

A. Linde. ü

Tartus.

Schnakenburg'i trükk ja kulu.

1879.

Blatt 1. M. 1. 1870

Polizei-Verordnungen

Verordnungen des Magistrats

1870

1. Klasse

1. Klasse

1. Klasse

1. Klasse

1. Klasse

Verordnungen des Magistrats

1870

Paljasjalgne tütarlaps.

Berthold Auerbach'i „Barfüßele“ järelle

ümber pannud

A. Linde.

„Jmanta“ seltsi
raamatu-kogu.

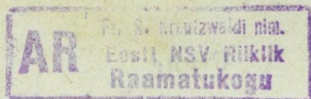
Tartus.

Schnakenburg'i trüff ja kulu.

1879.

Bensuri poolest lubatud. — Tallinnas 22 Mail 1879.

Ar 879
Auerbach

15291

„Jmanta“ seltsi raamatu-kogu.

40

Lapsed koputawad ukse külge.

Homikul wara, sügisel udusel ilmal, rändawad kaks last, umbes 6 kuni 8 aastased, poisilaps ja tütarlaps, teine teise käest finni hoides mööda tänawat külast välja. Tütarlapsel, kes wanem näitab olewat, on tahwel, raamatud ja kirjutsheftid kaenla all; poisikesel on need samad riistad halli linase riidest kotikese sees, mis tal kaenlas kõlgub. Tütarlapsel on walge tanu peas, aga poisike on palja peaga. Kuulda on aga üksinda ühe sammumine, sest poisikesel on tugewad kingad jalas, aga tütarlaps palja jalu. Kui teerada wähägi lubab, käiwad lapsed teine teise kõrwal, on aga kitsas, siis käib tütarlaps ifka ees.

Puude lehed ja põesad on hallist udust nagu tolmused, aga orjawiiti' te oksad on nagu hõbetatud. Warblased kisendawad põesastes ja lendawad tropi kaupa laste eest ülesse ja lasewad natukesee maa peale põesastesse jälle maha, kunni nad uueste wurinal lendu panewad ja wiimaks tee kõrwale aeda õunapuu otsa lasewad, et lehed kahinal maha pudenewad. Üks harakas lendab ruttu tee pealt ülesse ja paremat kätt wäljale juure pärna otsa, kus waresed waikselt nokutawad; harakas wiis nendele wist sõnumid, sest waresed panewad lendu, keeritawad ümber puu, ja üks wana wares lasseb kõige kõrgema paenuwa ladwa otsa maha ja teised otsiwad madalamates okstes ka aset, kust neil hea wahtida on. Nendel on wist küll himu teada, miks lapsed, fooli riistad kaenlas, wõeriti teed lähawad ja külast välja poole rändawad; koguni üks wares lendab nagu maakuulaja ette ja lasseb tiigi kaldale nudiks tehtud remalga otsa. Lapsed lähawad aga wagusi oma teed edasi kunni senna, kus nad tiigi ääres leppade all maanteele jõuawad ja sealt otse üle tee teine pool seiswa madala maja juure ruttawad. Majauks on lukus, ja lapsed seisawad ukse taga ja koputawad tasakeste. Tütarlaps hüiab südamest: „Issa! ema!“ ja poisike hüiab arglikult järele: „Issa! ema!“ Tütar-

laps võtab ärmatanud ukse lingist finni ja rõhub eesvalt tafa linki; ta kuulatab, aga midagi ei tule nähtavalle, ja nüid julgeb tema ukse linki ruttu ja kõwaste lõgistada, aga üksnes lingi lõgina heal kostab tühjast tuast wasta; ükski ei kosta temale, ja suud wasta ukse pragu litsjudeš huiab poisike: „Isa! ema!“ Tema waatab küsides õe otša, tema hinge aur ukse küljes on ta ärmaks saanud.

Läbi udu, küla poolt, kõlab kootide heal, pea kiirest, nagu maru tuul, pea tafa ja wäsinud wenides, pea walju kõlisedes ja jälle tumedalt tõmmates; nüid kõlgsuwad weel mõned lõögid, aga ruttu kõlab jällegi koodi kolin ühelt ja teiselt poolt. Lapsed seisawad paigal nagu ešinud. Wiimaks jätawad nemad koputamist ja hüidmist seisma ja istuwad ühe ülesse juuritud puu kandude otša maha. Need on hunikus ümber piblaka tüwe, mis maja kõrwal kasvab ja nüid oma rohke marjadega punab. Lapsed wahiwad weel ikka terawaste ukse poole, aga see jääb lukku.

„Need on isa Samblakaewu-metsast toonud,“ ütles tütarlaps puu juurikate peale näidates, ja lisas targa näuga jenna juure: „Need annawad head sooja, need on midagi wäärt, seal on palju tõrwa sees, see põleb nagu küinal: aga lõhkujä palk on see kõige suurem seal juures.“

„Kui ma nüid juba suur oleks,“ wastas poisike, „siis võtaks ma isa juure kirwe ja jalakast nuia ja kaks raudtalba ja selle saarepuu talwa ja siis piab kõik lõhkema nagu klaas, ja siis ma teen nendest ilusa terawa huniku nagu süepõletaja Madis metsas, ja kui isa koju tuleb, küll ta siis suurt rõemu tunneb! Sa ei tohi temale mitte ütelda, kes seda on teinud.“ Rõnda lõpetas poisike rääkimist ja tõstis oma sõrme ahwardades õe wasta püsti. Sdet nähti ometi juba pisut aimawat, et isa ja ema järele ootamine wist ilma asjata wõida olla, sest ta waatas koguni kurwalt alt ülesse wenna otša, ja et kingad talle kõige enam filmi paistsiwad, ütles ta: „Siis piawad Sull ka isa saapad olema. Aga tule, hakkame litsju wiskama. Küll Sa näed, ma wiskan kaugemalle kui Sina.“

Ara minnes ütles tütarlaps: „Ma tahan Sulle ühe mõisatuse ülesse anda: Mihuke puu teeb sooja ilma põlemata?“

„Koolmeistri lineal, kui mööda käppa saab,“ kostis poisike.

„Ei, seda ei arwanud ma mitte; puu mida lõhutakse, teeb sooja ilma põletamata.“ Ja tütarlaps jäi põesaste juures

seisma ja küsis: „Istub kepikeste otsas, tall on punane mütsike, ja kõht tall täis kiwa, mis võib see olla?“

Poistike mõtles tõsise näuga järele ja hüüdis: „Via, Sa ei tohi mulle mitte ütelda, mis see on . . . See on jo orjawiits.“

Tütarlaps andis pead wangutades lahke wastuse ja tegi seda moodi näu, nagu annaks ta temale esimest korda seda mõistatust mõista, kuna ta seda ometi juba sagedaste oli teinud, et teda sellega rõemjaks teha.

Päike oli udu ära lahutanud ja väike oruke oli hiilgawas ehtes, kui lapsed tiigi juure tulivad, et õhufesi kiwa wee pinnal hüpata lasta. Mõõda minnes rõhus ja lõgistas tütarlaps veel korra uksele, aga üks ei läinud veel ikka mitte lahti ja alla taga ei olnud ka kedagi näha. Kuid mängisid lapsed täis lusti ja naeru tiigi kaldal ja tütarlapsuke nähti koguni rahul olevat, et wend ikka osawam oli; ta oli rõemus ja naljakas selle üle. Tütarlaps tegi ennast koguni meelel püsamaks kui ta oli, sest tema kiwid sulpsajidwad peaaegu ikka esimese wiskamisega põhja, ja selle üle naerdi hästi mahedaste. Suurel mängu tujul unustasidwad lapsed suutumaks ära, kus nad olivad ja miks nad just siia tulnud, ja ometi oli see nii kurblik kui aruldane lugu.

Selle madala ja nüüd lufus maja sees elas veel hilja aja eest Soosenhans oma naise ja kahe lapsega Amrei (Anna Marie) ja Daami (Daamian). Isa oli puuraiuja, aga muudu ka iga töö peale walmis ja osaw, sest seda maja, mida ta lagunud ja kohendamata oli olnud, ehitas ja parandas ta ise ära ja tegi teise katuse peale, sügisel tahtis tema seda seestpidi ka ära lubjata. Lubi seisab selle tarwis seal hagudega kaetud augu sees. Naine oli esimene hea töötegija, kes päewiti külas tööl käis. Päewal ja ööl, rõemu ja kurbuse ajal oli ta igal ühel käe pärast. Tema oli oma lapsi, ja iseäranis Amreid, heaste õpetanud, et ta juba maast madalast iseene eest oskas hoolt pidada. Sage teenistus, korralik majapidamine ja rahulikud südamed tegiwad seda maja kõige õnnelikumaks üle küla. Aga üks suretaw tõbi pani ema haigewoodisse, kust ta mitte enam wälja ei saanud, teisel päewal jäi ka isa haigeks ja mõne päewa pärast wiidi kaks puusärki sellest wäikestest majast wälja. Lapsed wiidi kohe naabri talusse süepõletaja juure; siis alles sawad nad wanemate surmast teada, kui neid pühapäewa riidesse pandi, et nad surnuid saatma lähäks.

Hans Zoosenil ja tema naisel ei olnud seal lähekorras mitte sugulasi, ja ometi kuuldi walju healega nutjaid ja nende lahkujate kütjaid ja küla=kohtumees wiis lapsi oma käefõrwal, kui puusärka rahuaiale wiidi. Weel hauad oliwad lapsed wagusi ja ennem rõemjad kui kurwad, kui nad muidu ka sagedaste isa ja ema järele küsisiwad, sest nendele anti kohtumehe juures süia ja igauks oli üliwäga lahke nende wasta, ja kui nad sõonud saiwad, mäsfiti nendele paberi sisse ka weel kooka ligiwõtmise tarwis. Kui õhtul, walla wolinikude otsuse järele, Kongamikk Daamit oma juure wõttis ja Must=Marianne Amreid oma juure wiis, siis ei tahtnud lapsed üksteisest mitte lahkuda; nad nutsiwad waljuste ja tahtsiwad koju minna. Daami andis pea suure meelitamiste ja tõutamiste waral järele, aga Amreid pidi wägise sunnitama, ja ta ei nihtunud mitte paigastki ja kohtumehe sulane wiis teda wiimaks süles musta Marianne majasse. Sealt leidis tema küll oma wanemate maja woodi ees, aga ta ei tahtnud senna sisse mitte magama heita, kunni ta nutmisest wäsinud põrandal magama jäi ja teda ühes riietega woodisse pandi. Ka Daami nuttis waljuste Kongamiku juures, wiimaks kisendas ta kõigest jõuust ja siis jäi pea jälle wagusi. See kõigil tuttawa ja kardetawa must Marianne näitas juba esimesel õhtul, kuida ta oma kasulapse eest tahtis hoolt kanda. Demal ei olnud enam mitu, mitu head aastat lastega tegemist, aga nüüd seisis ta uinuwa lapse woodi ääres ja ütles peaaegu kõwaste: „Sunnelik lapseni! Ta nutab weel ja kohe, ilma et ta ühte ehk teist külge pöörab, on ta juba magama jäänud.“

Ta õhtas raskesti.

Teisel hommikul läks Amrei warsti oma wenna juure, aitas teda riidesse panna ja trööstis teda, et temaga nõnda oli tehtud; kui isa tulla, küll ta siis Kongamikule saada kätte maksta. Siis läksiwad mõlemad lapsed wälja ja oma wanemate maja juure, koputasiwad ukse külge ja nutsiwad waljuste, kunni Süemadis, kes seal jamas elas, senna tuli ja nad kooli wiis. Ta palus koolmeistert, lastele ära seletada, et nende wanemad jurnud olla, tema ise ei teada seda mitte seletada ja iseäranis Amrei ei tahta sellest sugugi arusaada. Koolmeister seletas, mis tal wõimalik oli ja lapsed oliwad rahulistemad. Aga koolist läksiwad nad ometi jälle wanemate maja juure tagasi ja ootasiwad seal nalga tundes nagu ekfinud, kunni neid ära wiidi.

Müija wöttis Zooseni talu jälle tagasi, aga Zooseni esimene sissemaks ja käeraha jäi kauntsi, sest hulga wäljarändajate pärast on talude hinnud wäga suutumas tühjad, ja nõnda jäi ka Hans Zooseni maja tühjaks. Kõit liikum wara müüdi ära ja raha pandi laste jaoks paigale; aga selle raha eest ei wõinud nad mitte söödud saada, nemad oliwad kogukonna lapsed, selle pärast anti neid nende juure, kes neid kõige odawamalt wõtšiwad.

Amrei andis ühel päewal suure rõemuga oma wennale teada, ta teada nüüd, kus wanemate käu-uur (seinakell, mis nagu kagu kukub) olla, Süemadis olla seda ära ostnud; ja weel selle-sama päewa õhtul seisiwad lapsed wäljas õues ja ootasiwad kunni kagu kukkus, siis naeršiwad nad üheteise otsa wahtides.

Igal homikul läššiwad lapsed wanemate maja juure, kopu-tasiwad ukse külge ja mängišiwad seal tiigi kaldal, kus me neid tänagi näeme, aga nüüd ajawad nad pead püsti ja kõrwad kikki, see on heal, mida selle aasta-aja sees muidu mitte ei kuulda, sest kagu kukub Süemadise juures kahetsa korda.

„Läki kooli,“ ütles Amrei ja tõttas oma wennaga jällegi mööda jalg-rada külasse. Raismitu talu tagumise küine kohal ütles Daami: „Meie eestkostja juures on täna juba palju rehte pekstud.“ Tema tähendas ära peksetud wihu sidemete peale, mis nagu määrgiks ülewal küine poolik-ukse kohal ripnesiwad. Amrei nikutas peaga wastuseks.

Temalt hing.

Raismitu peremees, kelle maja, nagu wärwitud ja waga salmike ukse kohal, üsna Zooseni talu ligidal oli, lastis ennast wolinikudest waestelaste eestkostjaks walida. Tema wöttis seda ametit kõige enam selle pärast wastu, sest et Hans Zoosen enne tema juures sulaseks oli olnud. Temal aga ei olnudgi muud toimetust ega hoole kandmist, kui et ta need müimata riided paigal hoidis ja mõnikord, kui ta laste wasta juhtus, mööda minnes küsis: „oled tubli?“ ja ilma wastujeta edasi sammus.

Siiski oliwad lapsed uhked selle üle, et see rikas ja suur talupoeg nende eeskostja olla. Nad seisiwad sagedaste kusahil warjul suure maja kõrwas ja wahtisiwad hinustades ülesse, nagu ostasiwad nad midagi ja ei teadnud mitte mida, ja äkete ja sahkade juures küine seinä ääres istusiwad nad sagedaste ja lugesiwad ifka jälle seda piiblisalmi maja seinalt. Maja kõneles ometi nendega, kui ka muidu keegi.

See oli püha päewal enne furnute püha, kui lapsed jällegi wanemate maja ukse ees mängisiwad — neid nagu sunniti seal olla — tuli Rahunurme perenaine Kõrgeküla poolt teed senna; tall oli suur sinine wihmawari kaenla all ja must lauluraamat. Tema tuli oma sündimise paika wiimast korda külasse, sest juba eila oli sulane neljahobuse wankrega külast kraami ära wiinud ja hommen warakult tahta tema oma mehe ja kolme lapsega uue ostetud päriskohä peale Allgau maakonda elama minna. Juba kaugelt tähendas ta käega laste poole, sest lapsed tähendawad „head õnne“ — nõnda üeldakse esimeste wasta tulejate kohta, — aga lapsed ei wõinud sellest midagi tähele panna, nõnda sama wähi ka talunaise kurblikust näust. Kui ta nüüd laste juure seisma jäi, ütles ta: „Tere lapsed! Mis Teie seal teete? Kelle lapsed Te olete?“

„Sealt Joosenhansu,“ kostis Amrei, maja poole näidates.

„Do Te waesed lapsed!“ hüidis talunaine käsja kofku liies. „Sind oleks ma pidanud tundma, tütreke, just ema nägu, kui ta minuga koolis käis. Meie olime head koolijõbrad ja Teie isa oli minu onuppja juures Raisnikul sulaseks. Ma tean kõik Teie lugu. Aga ütle mulle Amrei, miks Sull kingi jalas ei ole? Sa wõid niisuguse ilmaga haigeks jääda. Ütle Mariannele, Kõrgeküla Rahunurme perenaine lasseb temale ütelda, see ei olla mitte kõlblif, et ta Sind nõnda lasseb ümber jooksta. Si, ära ütle ühti, ma tahan ta'ga ise kõnelda. Aga Amrei, Sa piad nüüd suur ja mõistlik olema ja ise enese ette waatama. Mõttele selle peale, kui Su ema teaks, et Sa niisugusel aastaajal paljajalu wäljas jooksed.“ Laps wahtis suuri silmil talunaise otsa, nagu tahaks ta üelda: kas ema siis sellest midagi ei tea? Talunaine aga jutustas edasi: „See on weel kõige halwem, et Te mitte teada ei wõigi, kui õiglased wanemad Teil on olnud; selle pärast piawad teile seda wanemad inimesed ütleva. Mõtlege selle peale, et teie oma wanemad weel õntsamaks teete, kui nad

ülewal taewas kuulewad, kuda siin maa peal inimesed ütlewad: Soosenhansu lapsed, need on headuse eesmärgid, sealt nähikse hästi selgeste õiglaste wanemate õnnistust."

Pisarad jooksiwad wiimaste sõnade juures talunaisel üle palgede. Hinge walus liigutus, mis hoopis teise asja pärast tõusis, sai nüüd nende mõtete ja sõnade juures wägise ilmsiks. Oma ja wõeras walu wõtsiwad üksteisest osa. See'p see oli. Ta pani oma käe tütrelese pea peale, kes ka haledaste oli nutma hakanud; ta wõis tunda, et üks hea hing temaga kõneles ja tall hakkas nagu koitma, et wanemad igaweste on lahkunud.

Talunaise nägu läks äkitselt lahkeks. Ta tõstis oma filmad, weel pisaratest niisked, ülesse taewa poole ja ütles: „Armas Jumal, jeda läkitad Sa mulle.“ Siis ütles lapse peale waadates: „Kuule, ma tahan Sind ligi wõtta. Sinu wanaduses wõeti mu Liisakene ära. Ütle, kas Sa tahad minuga Algausje minna ja minu juure jääda?“

„Jah,“ ütles Amrei kindlaste.

Ta seljast tabati kinni ja löödi.

„Sa ei tohi mitte,“ hüüdis Daami, kes selja tagant kinni hoidis; kõik tema ihu wärises.

„Ole kindel,“ waigistas Amrei, „see hea proua wõtab Sind ka kaasa. Kas tõsi, minu Daami tuleb ka ühes?“

„Ei, laps, see ei lähä korda, mull on poisikese küllalt.“

„Siis jään mina ka siia,“ ütles Amrei ja wõttis oma wenna käest kinni.

Inimesel on mõnikord üks wärin ihu sees, milles palawik ja külmetus üheteisega wõitlewad, rõem teu üle ja kartus tema eest. Riisugune wärin käis ka sell naisel läbi ihu ja nüüd ta wõis nagu fergitatud südamega lapse otja waadata. Omas üleajawas südametundmises, kõige puhtamast heateu hallikast ilmu- nud, tahtis ta ühte tegu teha ja kohust enese peale wõtta, mille raskuse ega tähenduse üle ta mitte põrmugi ei olnud järele mõtel- nud, ja nimelt mis tema mees selle üle saaks ütleva. Kui nüüd laps ise jeda kutset wastu ei wõtnud, siis tuliwad talle teised mõtted. Ta sai selgeste aru, et ta midagi tahtnud, mis kerge täita ei olnud; selle pärast wõis ta wähdalase fergusega oma ettemõtmist tagasi tõrjuda. Ta oli oma südant fergitanud, et ta jeda teha tahtis, ja nüüd, kus takistused tuliwad, oli tall

nagu rahudlane tundmus rindus, et see tegemata jäi, ilma et ta oma sõna tagasi wõttis.

„Kuda Sa ise tahad,“ ütles talunaine. „Ma ei taha Sind mitte sundida. Kes teab, ehk on nõnda parem, et Sa eesvalt suureks saad. Noores põlmes häda kannatama õppida, teeb head. Kellest midagi head on saanud, on pidanud nooruses kannatama. Ole aga tubli. Aga seda pea meeles, et Sa alati, kui Sa tubli oled, oma wanemate pärast minu juurest tuge ja warjupaika leiad, nii kaua kui Sumal mulle elu kingib. Mõttele selle peale, et Sa maailmas mitte ei ole maha jäätud, kui Su käsi pahaste käib. Pia üksnes Rahunurme perenaist Metsaõuelt, Allgau maakonnas, meeles. Sa weel midagi. Ara ütles külas sellest midagi, et ma Sind oma juure olen tahtnud wõtta; see on ka inimeste pärast, nemad saawad Su peale pahaseks, et Sa mitte ligi ei ole läinud. Aga see on juba nõnda hea. Dota, ma tahan Sulle midagi anda, et sa mind meeles piad.“ Tema otsis taskudest, aga järsku löi ta käe kaela külge ja ütles: „Si, wõta üksnes see.“ Ta puhus mitu korda enne sooja õhku oma kohmetanud käte peale ja siis alles sai kaelast wiie rialise granaati kiwi helmed lahti, mille keskel üks kannaga Rootsi tukat kõlkus ja pani seda kaela ehet lapse kaela ja andis temale musu. Amrei ei teadnudgi, mis ta niisuguse rabisemise juures pidi mõtlema. „Dmaks suureks kurwastuseks ei ole mull Sulle midagi anda,“ ütles naine Daamile, kes head wibalikku, mis tall käes oli, mitmeks tükkiks katki murdis, „aga ma saadan Sulle ühe paari oma Johanneese nahk püksa, need on weel üsna head. Sina wõid neid pidada, kui Sa suuremaks saad. Nüüd Sumalaga, armsad lapsed! Kui wõimalik on, tulen ma weel Sinu juure, Amrei. Aga läkita mulle wana Marianne kiriku juure. Säage tubliks ja paluge hoolfaste oma wanemate eest Sumalat ja ärge unustage mitte ära, et teil taewas ja maa peal weel keegi on, kes teid wästu wõtab.“

Daluperenaine, kes rutulise käigi pärast oma siiliku ümbert ringi ülesse oli wõtnud, lastis seda nüüd küla sisse minnes maha; rutulise sammudega tõttas ta küla poole ja ei waatanud mitte enam tagasi.

Amrei hakkas kaelaehetest finni, wäänis pead maha poole ja tahtis seda kuld raha waadata, aga see ei läinud tall mitte täite korda. Daami näris wiimast wibaliku tükki, ja kui nüüd öde ta otja waatas ja pisaraid tema silmis nägi, ütles ta:

„Küll. Sa näed, ja saad kõige ilusamad pükfid üle küla.“

„Ja ma ei võta neid mitte,“ ütles Daami ja sülgas seda üteldes puutükikese suust maha.

„Ma tahan talle ütelda, et ta Sulle ka ühe nua piab ostma. Ma jään täna kõik selle päeva kodu, tema tuleb jo veel meie juure.“

„Tah, kui ta juba siin oleks!“ kostis Daami ilma teadmata, mis ta ütles; üksnes tema wiha ja see tundmus, et teda nagu alamaiks peeti, oli tema sees umbusalduse sõnu sünnitanud.

Löödi juba esimest korda kella, lapsed ruttasivad külasse tagasi. Amrei andis lühikese teadusega oma uut ehet Marianne kätte, ja see ütles:

„Sina oled jo õnnelaps! Ma tahan seda Sull ilusti paigal hoida. Nüüd ruttu kirikusse.“

Sumala=teenistusse ajal waatasivad mõlemad lapsed Rahunurme perenaise järele ja kirikust välja minnes ootasivad nad ukse kõrwal, aga selle suurtsugu perenaise ümber oli hull inimesi, kes kõik temaga juttu püüdsivad ajada, nõnda et ta jenna ja tenna ennaft pidi pöörma, kui ta igauhele wastata tahtis. Laste ootamist ega peaga nikutamist ei pannud ta mitte tähelegi.

Rahunurme perenaisel oli Raismiku talupoja kõige noorem tütar, Noosa, kae kõrwal; see oli aasta wanem kui Amrei, ja see tõukas ikka Noosat nagu enesest eemale, nagu piaks ta teda, kes tema asemel oli, ära peletama. Wõi tundis see rikas perenaine Amreid üksnes ühes kõrwalises kohas, aga mitte hulga inimeste seas? Kas seal piab üksnes rikaste ja sugulaste lapsi tähele pandama? Amrei ehmatas ära, kui ta niisugust mõtet kuulis walju kõnelewat, sest Daami pajatas seda. Aga kuna ta wenna kaunis eemalt selle inimese summa järele läks, kes Rahunurme perenaise ümber oli, püüdis ta nüühasti wenna kui ka iseenele kurja mõtet lämatada. Rahunurme perenaine läks wiimaks Raismikule ja lapsed tuliwad oma söodu tagasi, kus juures Daami järsku ütles:

„Kui ta Sinu juure tuleb, ütle siis ka, et ta Rongamiku juure piab minema ja temale ütleva, et tema ka hea minu wastu piab olema.“

Amrei nikutas peaga ja lapsed lahkusivad üks teisest, igaüks oma kodu poole.

Udu, mis homikul nagu lahtu löi, muutis ennast wihmaks ja lõune ajal sadas mis warises.

Rahunurme perenaise suur sinine wihmawari liikus külas senna ja tenna, waewalt wõis seda kogu näha, mis seal all oli. Must Marianne ei olnud Rahunurme perenaisega mitte kofku saanud ja tuppä astudes ütles ta: „Ta wõib jo ka minu juure tulla, mina ei taha midagi tema käest.“ Lapsed rändasiwad mõlemad jälle wanemate maja juure ja istusiwad seal kõweras ja küiras ukse-paku peal ja kõnelesiwad wäga pisut. Jälle nagu aimasiwad nemad, et wanemad ometi enam tagasi ei tule, ja Daami tahtis ära lugeda, mitu tilka katuseräästast maha kukusiwad; aga tema ei wõinud seda mitte nii ruttu kui tarwis, selle pärast tegi ta seda oma kergituseks lühidelt ja kisendas korraga: „Tuhat millioni!“

„Siis piab ta siit mööda minema, kui ta kodu lähäb,“ ütles Amrei, „ja siis hüüame teda; ksenda aga ka hästi tubliste, ja siis tahame temaga enam kõneleda.“ Nõnda ütles Amrei, sest lapsed ootasiwad siin weel Rahunurme perenaisist tulema.

Külast kuuldi piitsa plaksu. Selle peale kuuldi hobuse jooksmist pehme porise tee peal ja üks wanter wuras ligemalle.

„Küll Sa näed, isa ema tulewad tõllaga ja wiiwad meid ära!“ hüidis Daami.

Amrei waatas kurwalt oma wenna otsa ja ütles: „Ära lorise nii palju.“ Kui ta ümber pööris, oli wanter üsna lähedal, ja keegi nifutas peaga wantrist sinise wihmawarju alt, ja edasi wuras wanter, ja üksnes Süemadise pitsu haukus talle natuke aega järele ja tegi, kui tahaks ta oma hammastega rattaid seisma panna; aga tiigi äärest tuli ta jälle tagasi, haukus ukse ees weel mõnekorra ja siis puges ta tuppä.

„Atuuu! läinud on ta!“ hüidis Daami nagu rõemu tujul; see oli jo Rahunurme perenaine! „Kas Sa Kaismiku musta ei tunnud? Reed wiisid teda ära. Ära unusta minu nahkpüksa ära!“ kisendas Daami weel kõigest jõuust tagat järele, et wanter juba orgu ära kadus ja nüüd juba Döpitaru kingust ülesse ronis.

Lapsed läksiwad wagusi külasse tagasi.

Kes teab, mis iu see sündus südamesse istutas ja mis sellest wälja tärkab?

Kõige pealt katab üks teine tundmus seda esimest, rasket pettuse tundmust finni.

Puu, wanemate maja juures.

Päew enne furnutepüha ütles Muft Marianne lastele:

„Nüüd tooge rohkest pihlaka marju, hommen on meil neid firikuaial tarwis.“

„Ma tean kuskil, ma wõin tuua,“ ütles Daami suure rõemuga ja jooksis külast wälja, et Amrei ta ligigi ei saanud, ja kui ta wanemate maja juure jõudis, oli Daami juba ülewal puu otsas ja noffis toredaste, Amrei wõida ka ülesse tulla; seft et ta teadis et Amrei seda mitte ei wõinud. Tema noppis nüüd punasid marju ja wiiskas nad maha õe põlle sisse. Sde palus teda, ta wõiks ühes wartega noppida, tema tahta frantsi teha. Daami ütles: „Seda ei tee ma mitte!“ Ja ometi ei tulnud mitte üks marja tera ilma warreta enam maha.

„Kuula, kuda warblased sõimawad!“ hüidis Daami puu otsast, „nad on wihased, et ma nende toidu ära wõtan.“ Ja kui ta wiimaks kõif oli ära noppinud, ütles tema: „Ma ei tule mitte enam maha, ma jään siia ööd ja päewa, kummi ma furnud maha kufun, ja ei tule sugugi enam Sinu juure, kui Sa mulle midagi ei luba.“

„Mida siis?“

„Et Sa oma kaela=ehet ilmaski ei kanna, mis Sa Rahu= nurme perenaise käest said, nii kaua kui mina seda näen; kas Su lubad mulle seda?“

„Ei!“

„Siis ma ei tule enam maha!“

„Minugi pärast!“ ütles Amrei ja läks pihlaka marjadega ära. Tema istus senna samasse lähedalle puu hunniku taha maha, punus frantsi ja waatas ifka salaja üle öla ülesse, kas Daami üksford ometi tuleks. Ta pani frantsi pähä ja äkitselt tuli talle ütlemata kange hirm Daami pärast. Tema jooksis tagast, Daami istus kaksiti oksa peal, selg wastu tüwi ja käed risti rinde peal.

„Tule maha, ma luban Sulle mis Sa tahad!“ hüidis Amrei ja nagu wälk oli Daami tema juures puu all maas.

Kodu pahandas Muft Marianne Amrei üle, et ta marja=dest, mis wanemate haua juures tarwis oleks, frantsi olla teinud. Ta kiskus frantsi katti ja rääkis seal juures mõned arujaamata

sönad; siis wöttis ta mõlemad lapsed kätte kõrwale ja wiis neid kirikaiale, kus kaks mulla hunnikut üheteise lähedal olivad, ja ütles:

„Seal on teie wanemad.“ Lapsed wahtisiwad imeteledes ükssteise otsa. Marianne tegi krepiga haudade peale ristid ja käs kis lapsi marja-terasid senna sisse panna. Daami oli kärm ja rõemustas ennast, et ta oma punase ristiga ennemalt walmis oli kui õde. Amrei waatas üksnes suure filmadega ta otsa ja ei wastanud midagi ja siis alles kui Daami ütles: „See rõemus- tab isa,“ lõi ta temale selja külge ja ütles: „Ole wagusi!“ Daami nuttis, wõib olla rohkem, kui ta tõeste just pidi. Seal hüüdis Amrei waljuste: „Sumala pärast, anna mulle andeks, et ma Sulle seda tegin. Waat ma tõutan Sulle, ma tahan kõige oma eluaja kõik teha, mis ma wõin, ja kõik anda, mis mull on; waata Daami, kas ma Sulle haiget tegin? Usu mind, see ei sünni iialgi enam, nii kaua kui ma elan, ei iialgi enam, ei iialgi. Do ema, oo isa, ma tahan hea olla, ma tõutan teile seda; oo ema, oo isa!“ — Ta ei wõinud mitte enam kõneleda, aga ta ei nutnud mitte waljuste, üksnes näha wõis, et tall suur südamewalu oli, ja siis kui Must Marianne waljuste nuttis, nuttis Amrei temaga.

Nad läksiwad kodu, ja kui Daami „head ööd“ ütles, jooksis Amrei talle järele ja jostistas kõrwa sisse:

„Nüüd ma tean, meie ei näe oma wanemaid ilmaški enam siin maailmas.“ Aga weel nendes sõnumites oli üks lapselik rõem, üks lapselik uhkus, mis sellega ennast suureks teeb, et midagi teab; ja ometegi oli lapse hinge sees pisut koitma hakanud, et ta ilma wanemateta ja igaweste nendest lahutud olla.

Kui surm need huuled närtfitanud, mis sind lapseks pidiwad nimetama, on sulle üks elu õhk kadunud, mis ilmaški tagasi ei tule.

Weel kui Must Marianne Amrei woodi ääres istus, ütles see: „Ma arwan, ma kukun ja kukun nüüd ühte puhku maha, jätke oma käsi minu piusse,“ ja ta hoidis käest kinni, ja hakkas uinuma, aga nii pea kui Marianne oma käe ära tahtis wõtta, tabas ta uueste selle järele. Marianne sai aru, mis see lõpmata kuffumine lapse juures pidi tähendama: see on jõe wanemate surmast arusaamine, nagu õõtsuks lendus, ei tea mitte kuhu ja kuhu poole. Alles süda õõsel wõis Must Marianne lapse woodi juurest ära minna, kui ta harjunud kombel oma 12 „Issameiet“ kes teab mitmendemale korrale, ära oli patranud.

Kange wastif, wastif meel oli magawa lapse näul näha. Ta oli ühe kää rindade peale pannud, Must Marianne tõstis selle tasakeste ära ja ütles poolwalju isieneses:

„Kui aga alati üks film, mis Sinu üle walwab, ja üks käsi, mis Sind tahab aidata, nõnda nagu nüüd magamises, ilma et Sa seda tead, Su südamest raskust ära võiks võtta! Seda ei jaksa aga keegi inimene, seda võib üksnes Tema — — Tee sa minu lapsel wõeral maal, mis ma sellele siin teen.“

Must Marianne oli üks „hakkaja“ naine; inimesed kartsiwad teda peaaegu, nii wali oli ta pealt näha. Tema oli juba warsti 18 aasta eest omast mehest ilma jäänud, kes rööwimise peal, mis ta oma selfilistega reisijate peale ette wõttis, püüsi surma sai. Marianne oli käima peal, kui ta mehe keha, tarretanud werega nägu, külasse toodi; aga ta wõttis kõwa südame ja pesis surnu näu puhtaks, nagu wõiks ta sellega ka tema musta tegu ära pesta. Kolm tütar oli tall surnud, ja üksnes see laps, kes tall sell korral südame all oli, oli weel elus. See oli ilusaks nooreks meheks sirgunud, kui ka aruldase musta näuga, ja tema oli nüüd müüri-sepa sell wõeral maal. Sest Peetri ajast saadik, ja nimelt sest saadik kus selle poeg Niklas kiwihaamri läbi suure auu ametidesse oli tõusnud, heitis suur osa sealt küla noortest meestest müüri-seppadeks. Laste seas kõneldi alati Niklasest, nagu prinzist ennemuistses jutus. Nõnda oli ka Musta Marianne ainus laps wastu ema tahtmist müüri-sepaks hakanud ja nüüd on ta rändamas, ja tema, kes omal elu ajal külast mitte jalgagi wälja ei saanud ja ka lusti ei olnud kusa-gille minna, ütles mõnikord, tema olla oma meelest nagu kama, kes pardi wälja haidunud; aga ta lufsus peaaegu alati iseeneselle.

Seda pidi waewalt uskuma, et wa' Must Marianne kõige lustakam inimene külas oli; ilma-ski ei nähtud teda kurblikku olewat, tema ei sallinud seda mitte, et tema üle pidi kahjasetama. Ja selle pärast oli ta teistele kardetaw ja meelt wastu. Tema oli talwel kõige wirgem ketraja üle küla ja suil nobe puukorjaja, nõnda et ta weel hea osa wõis ära müüa, ja „minu Johannes,“ — nõnda oli tema poja nimi — „minu Johannes“ see oli igas tema jutus kuulda. Tema ei olnud wäikest Amreid, nagu ta ise ütles, mitte heast südamest enese juure wõtnud, waid et tall üks elaw hingeke oma juures oleks. Tema oli küla

rahwa ees hea meelega kaunis kare ja oli selle üle seda toredam, et ta oma toodu õigust armastas.

Just tema vastaspoolne oli Rongamiff, kelle juures Daami elas. See oli ilma ees see kõige armulisem ja helbem, aga salaja pigistas ja kiskus ta igalt poolt kokku, kust ta aga sai, ja ise-äraniis Daami osa, kelle eest ta wäiklase söögi raha sai. Tema nimi oli õiguse pärast Mihkel ja oli oma sõimunime sellest saanud, et ta oma naisele ükskord kats heaste puhastatud tuid praeks kaasa oli toonud; need ei olnud aga mitte tuid, waid rongad. Rongamiff, kellel üks puujalg oli, pruukis oma suurem osa aega sellega, et ta willasid sukki ja kamsona kudus, ja nõnda istus tema oma kudumisega külas igal pool, kus midagi uudist oli, ja see mofa lobin, kus juures ta kõiksugu asju kuulis, teenis temale era-leiba. Tema oli see nõnda nimetatud paaripaneja selles nurgas, sest nimelt seal, kus suured kindlad mõisad on, on noortel üks wahelt rääkija, kes mõlemate warandust enne järele pärib ja siis kõik korda jäeb. Kui sell kombel mõned paari läksiwad, siis oli Rongamiff weel pulmas pillimees oma wiuliga, sest seda mõistis ta seal nurgas kõige paremine. Tema mõistis ka sarwe puhuda, kui käed wiuli mängist wäsinud oliwad.

Daami nutune ja elle olek oli Rongamiful wäga wastu meelt, ja ta tahtis seda sell kombel kautada, et ta teda hästi palju nutustas ja nokkis, kus ta aga wõis.

Nõnda oliwad mõlemad taimekesed ühe ja sellesamma maa seeft ülesse tarkanud, aga nüüd igauks isepaika istutatud. Seisukoht, maa rammu ja oma loomus lasewad neid mitmel wiisil kosuda.

Saa lahti.

Surnute pühal, mis pilwes ja udune oli, oliwad lapsed kirikuaias koguduse seas. Rongamiff oli Daamit käe kõrwal senna wiinud. Amrei aga oli üksinda tulnud, mitmed sõimasiwad seda kowa südamega naist, ja teised juhtusiwad ka õigust pajatama, üteldes: Marianne ei taha mitte haudadelle tulla, sest et ta mitte ei teada, kus ta oma mehe haud olla. Amrei oli waguft ja ei nutnud sugugi, kuna Daami inimeste haleda kõnede pärast

diete nuttis, osalt aga ka sellpäraft, et Rongamikk teda salaja mitu korda oli tõuganud ja näpistanud. Amrei wahtis nagu unes tükk aega wahakuinalte peale, mis hana päitsedes põlesiwad ja pani imeks, kuda tuleleek waha ära sööb, taht ikka enam süeks saab, kunni wiimaks küinal üsna ära on põlenud.

Roguduse seas liikus ka üks mees uhke linna riietega, kellel lint nõobiaugu sees oli; see oli ehituste ülem nõuumees, Niklas, kes siit läbi reisides ka oma wanemate haudasid tuli waatama. Tema sugulased ja sõbrad oliwad järjeste auupakkikult tema ümber ja ei pannud palwest ega manitsuse sõnadeft suurt ühtegi tähele.

Ka Amrei waatas terawaste ta peale ja küsis Rongamikult:

„Kas see on mõni pulmaline?“

„Miks?“

„Sest et tall lint nõobiaugus on.“

Wastuse asemel ei olnud ka Rongamikul midagi muud rütmalt teha, kui teiste hulka minna ja ütelda, kui kõlwatumalt see laps olla kõnelenud. Ta keset haudasid oli naeru ja hirwitamise heal niisuguse lapseliku runaluse üle kuulda. Üksnes Raimiku perenaine ütles; „See ei ole jo mitte sugugi nii mõtlemata ja lolliste üeldud. Kui see ka üks aumärk on, mis Niklasel nõobiaugus ripub, imelikuks jääb see ometi, et kirikaial sellega ümber jookstakse; seal, kus just näha on, mis meist kõikidest saab, olgu elu sees siid ehk sandi riided seljas. See juba pahandas mind, et ta sellega kirikus oli. Niisugust asja pannakse ära, kui kirikusse minnakse, seda enam weel kirikaial.“

Seeel kõne wäikse Amrei küsimise üle pidi tõeste ka Niklase kõrwu tunginud olema, sest teda nähti oma pealmist kuube kinni nõöpiwat ja seal juures nikutas ta peaga lapse poole. Küüd kuuldi teda küsiwat, kes see olla, ja waewalt oli ta wastust saanud, kui ta mõlemate laste juure uue haudade poole ruttas ja Amreile ütles: „Tule siia, laps, tee oma piu lahti, ma kingin sulle ühe tukati; selle eest osta omale, mis tarwis on.“

Laps wahtis üksi filmi ta otsa ja ei wästanud midagi. Ta waewalt oli Niklas selja pöörnud, kui ta temale poolwalju järele hüüdis: „Ma ei wõta midagi kingituseks,“ ja wiskas talle tukati järele. Mitmed, kes seda nägiwad, tuliwad Amrei juure ja sõimasiwad teda, ja praegu kui nad teda tahtsiwad läbi puistata, peastis teda jällegi Raimiku perenaine, kes teda juba korra sõna-

dega oli warjanud, tigidate kätte wahelt. Ka tema käskis, et Amrei ometi Niklasese järele jookseks ja teda tänaks; aga Amrei ei wastanud ühtegi; tema jäi nagu puu seisma, nõnda et ka tema warjaja temast lahku löi. Üksnes suure waewaga leiti tufat jälle ülesse, ja üks kogukonna nõuumees, kes seal juhtus olema, wõttis jeda raha oma kätte nii kauaks hoida, kuni ta jeda laste hoolekandjatele ära annab.

See sündus sünnitas imeliku mõtteid wäikse Amrei üle külas. Kõneldi, ta olla alles lühikese aja Musta Marianne juures ja tall olla juba üsna tema kombat ja wiisid. Seda leiti koguni põlastuse wäärt olewat, et üks kehwa laps nõnda uhke wõida olla, ja kui temale jeda uhkust nina peale wijati, sai ta weel albimaks, ja noores lapse südames tekkis wastik meel, et tema uhkust laideti. Must Marianne tegi omalt kohalt, mis ta mõistis ja wõis, et niisugust mõtet ja olemist kinnitada, sest tema ütles: ühe waesele ei wõigi suuremat õnne sündida, kui et teda uhkeks arwatakse; selleläbi saab warjatud, et igauks teise kullal wõib trallida ja pealegi pärida, et teda see eest tänada."

Talwel oli Amrei wäga sagedaste Kõngamiku juures ja kuulas hea meelega selle wiuli mängi. Kõngamikk kiitis teda koguni: "Sa ei ole mitte rumal;" sest Amrei oli ühe pitka wiuli tüki järele ütelnud: "See on ometi ime, kuida wiul nii kaua hinge wõib kinni pidada, mina ei jakska jeda mitte." Ta kui kodus waikseil talwe õhtudel Must Marianne koledaid ja hirmu-
said nõiajuttusid jahwatas, ütles Amrei mitu korda sügawaste hinge tõmmates, kui jutud otsas oliwad: "Do Marianne, ma pian nüüd hinge tõmbama, ma pidin Teie kõne ajal hinge kinni hoidma."

Kas see ei olnud selge tunnistus, et ta ihu ja hingega asja sisse tungis ja ometi ka jälle priitahtliku tähelepanemise märk ja iseäranis enese olek seal juures?

Kõige parem on aga see, et lapsi esimese jõuu waral juhataks, mis mitte ei küsi: mis sellest saab?

Keegi ei pannud Amreid just põhjast põhjani tähele, ta wõis unistada, mis tall meele tuli; üksnes kooli-õpetaja ütles ükskord nõuumeeste arupidamisel: niisugust last ei olla tema weel mitte juhtunud nägema; ta olla wastik ja sõnakuulelik, segane ja selge. Ta oli ka tõeste üks laps, kes iseene eest seisib ja wastas, kui jeda tarwis oli, kuna Daami iga wäikse asja pärast

nuttes õele kaebama tuli. Temal oli ikka hale meel ise enese üle, ja kui teda mõni selfiline maadlemises ehk mängis maha wiskas, kaebas ta: „Tah, et ma waenelaps olen, lööwad nad mind. Do kui seda minu isa, minu ema teaks!“ ja siis nuttis ta weel enam selle ülekohtu pärast. Daami laskis eneselle igast inimesest süia kinkida ja hakkas selle läbi palju jõema, kuna Amrei pisuga rahul oli ja harjus seda wiisi kassinaste elama. Koguni kõige walatumad poisid kartsiwad Amreid ilma et teada oli, mill kombel ta nendele oma jõudu oli näidanud, kuna Daami pisukeste poisikeste eest pelgu jooksis. Koolis oli Daami ikka wallatu, ta liigutas jalgu ehk ta murdis raamatu lehe nurki kahekorra kuna ta ise luges. Aga Amrei oli alati kena ja karmes, aga ta nuttis sagedaste koolis, mitte karistuste pärast, mis ta ise sai, waid nii sagedaste kui Daamit karistadi.

Kõige rohkem wõis Amrei siis Daamit rõemustada, kui ta talle mõistatusi andis. Weel sagedaste istusiwad lapsed oma rikka eeskostija maja juures, kord wankerde juures, kord leiwa-ahju ligidal maja taga, mille juures nad endid sojendasiwad, nimelt sügisel. Ja Amrei küsis: „Mis wõib kõige enam leiwa ahju juures kiita?“

„Sa tead jo, ma ei wõi ühtegi mõista,“ wastas Daami kaebades.

„Siis tahan ma sulle seda ütelda: seda wõib leiwa-ahju juures kiita, et ta ise leiba ära ei söö.“ Ja ukse ette wantri peale näidates, küsis Amrei: „Mis on täis auka ja piab ometi?“

Ilma kawa wastuse peale ootamata liskas ta kohe senna juure: „Need on ahelad.“

„Müid selle mõistatuse kingid Sa mulle,“ ütles Daami, ja Amrei kostis: „Tah, Sa tohid seda mõistatada anda. Aga kas sa näed sealt lambaid tulewat? Müid ma tean weel ühe mõistatuse.“

„Ei,“ hüidis Daami, „ei, ma ei wõi kolme mitte meeles pidada, mull on kahest küllalt.“

„Ei, seda piad weel kuulama, muidu wõtan ma teised tagasi.“ Ja Daami ütles kartlikult iseeneses, et ta mitte ära ei unustaks: „Ahelad. Hsesööma,“ kuna Amrei küsis: „Kumbal pool küljes on lammastel kõige enam willu? Mää! Mää! wäljapool küljes!“ liskas ta kohe naljaka lauluga senna juure,

ja Daami ruttas sealt ära, et oma selfilistele mõistatusi mõista anda. Tema hoidis mõlemad käed kõwaste rusikas koos, nagu oleks tall seal sees mõistatused ja ei tahaks neid mitte kautada. Kui ta aga selfiliste juure sai, teadis ta ometi üksnes weel ahelatest, ja Raismiku wanem poeg kellelt ta sugugi ei küsinud ja ka liig suur selle tarwis oli, mõistis kohe mõistatuse ära ja Daami tuli jällegi nuttes oma õe juure tagasi.

Wäikse Amrei mõistatusetekunst ei jäänud aga mitte külas kaua jalaja ja koguni rikkad, tõsised talupojad, kes muidu kellegiga ei kõneleud ega naljatanud, weel wähem siis waeselapsega, wõtsiwad waewaks, siin ja seal wäiksele Amreile mõistatusi mõista anda. Et ta ise niisugusid palju teadis, wõis ta Musta Mariannelt kuulnud olla, aga et tema uusi nii sagedaste mõistis wastata, seda paniwad kõik imeks. Amrei ei oleks mitte enam kinni pidamata üle tee ehk põllu wõinud minna, kui ta mitte warsti selle wastu ühte rohku ei oleks leidnud. Tema tegi kindlaks seaduseks, et ta kellegi mõistatust muidu ei taha mõista, kui ta sellele ka mitte ühte teist ei tohi ülesse anda. Tema aga teadis niisugusid treida mis ime. Weel ilmaski ei olnud ühte waest last külas nii palju tähele pandud kui wäikest Amreid. Aga mida juuremaks ta kaswis, seda wähem pandi teda tähele; sest inimesed näewad üksnes õisi ja wilja osawõtwa filmaga, mitte aga seda pitkalist muutust, kus üks teiseks saab.

Weel enne kui Amrei koolist lahti lasti, andis Jumal talle ühe mõistatuse mõista, mis raske oli ülesse ütelda.

Lastel oli üks onu, kes Haldenbrunnis, umbes 35 wersta, puuraiuja oli; nemad oliwad teda ühe ainukse korra näinud, see oli isa matusel, tema käis külakohtumehe järel, kes lapsi käe-kõrwal wiis. Sest saadik nägiwad lapsed palju Haldenbrunni onust und. Üeldi nendele sagedasti, onu olla isa nägu, ja nüüd himustasiwad nad weel enam teda näha saada; sest kui nad ka mõnikord arwasiwad, isa ja ema peaksiwad järsku tulema — see ei wõiks jo mitte sugugi olla, et neid mitte enam ei ole — nõnda harjusiwad nad ikka enam ja enam; nende lootus kadus seda rohkem, mida enam aastaid mööda läks, kus nad wanemate haudasid pihlaka marjadega ehitasiwad, ja juba kaua wanemate nimesid ühe ja sellesama musta ristiga peal lugeda wõisiwad. Ka Hallikaewu onu unustasiwad nad peaaegu üsna ära, sest nemad ei kuulnud mitu aastat midagi temast.

Ühel päeval kutsuti mõlemad lapsed eeskostja majasse. Seal oli suur, pitt pruuni näuga mees.

„Tulge siia, lapsed,“ hüüdis mees, kui lapsed tuppa astusivad. Temal oli jäme, pehme heal. „Kas teie mind enam ei tunne?“

Lapsed wahtisivad pärani filmadega ta otsa. Kas nad mäletasivad weel isa heale heli? Mees kõneles edasi: „Mina olen jo teie isa wend. Tule siia, Liisa! Ja Sina ka, Daami!“

„Minu nimi ei ole mitte Liisa! Minu nimi on Amrei!“ ütles tütarlaps ja nuttis. Ta ei annud onule mitte kätt. See pani teda wärisema, et onu teda wõeriti nimetas. Tema wõis küll tunda, et seal mitte õiget armastust ei ole, kus tema nime enam ei teadud.

Kui Teie mu onu olete, miks Teie siis enam ei mäleta, kudas mu nimi on?“ küsis Amrei.

„Sa oled rumal laps, kõhe mine jenna ja anna talle kätt,“ kääritas Kaismiku peremees ja ütles siis wõerale waiksemalt: „Ta on wäga silumata laps. Must Marianne on temale kõigjugust tuult pähä puhunud ja Sa tead jo, temaga ei ole mitte õige asi.“

Amrei wahtis imeks pannes ringi ja andis onule wärisedes kätt. Daami oli seda juba ennemalt teinud, ja küsis nüüd: „Onu, kas Sa meile midagi ka töid?“

„Mull ei ole mitte rohkeste tuua; ma wiin teid endid ära, teie tulete minuga. Kas Sa tead, Amrei, see ei ole sugugi ilus, et Sull oma onust hea meel ei ole? Sull ei ole jo muidu kedagi hinge maailmas. Kes Sull siis muidu weel on? Tule parem siia, fäh istu siia minu kõrwale — weel lähedamale. Kas sa näed? Sinu Daami on palju targem. Tema on ka hoopis enam meie maaselfi nägu, aga Sina oled ometi ka meie oma.“

Tüdruk tuli ja tõi hulga meesterahwa riideid ja pani nad laua peale.

„Need on Sinu wenna riided,“ ütles Kaismiku peremees wõerale ja see kõneles Amreiga edasi: „Eks Sa näe? need on Sinu isa riided, need wõtame nüüd ligi ja teie tulete ka, ees-malt Hallikaewule ja siis üle oja.“

Amrei puudutas wärisedes isa kuue ja tema finisjetribulise westi külge. Onu aga tõstis riided ülesse, näitas kakkiste käiste

peale ja ütles Naismiku peremehele: „Need ei ole mitte palju väärt, ma ei lase neid eneselle mitte nii kõrgeks takserida, ja ma ei tea ka mitte, kas ma neid Ameerikas ilma teiste naeruta ja tiutuseta selga võin panna.

Amrei wöttis täis ehmatust, nagu oleks tall kramp käte sisse löönud, kuue hõlma piusse. Et tema isa riidid halvaks nimetadi, mida ta nagu kõige kallimat warandust alati mäletas, see nähti talle väga südamesse lõikawat, ja et neid riideid Ameerikasse pidi kannetama ja seal koguniste tiutatama, see tegi ta meelest peaaegu segaseks, ja ülepea, mis siis sellel Ameerikaga tegemist?

Seda seletadi talle peagi ära, sest Naismiku perenaine tuli Musta Mariannega ja ütles: „Kuule ka, mees, mina arwan, see ei lähä mitte nii kanna pealt lorda, et neid lapsi selle mehega Ameerikasse saadad.“

„See on jo nende ainuke sugulane, Soosenhansu wend.“

„Dõsi küll, aga ta ei ole siia ajani weel mitte täieste näidanud, et ta sugulane on, ja mina arwan, seda ei wõi mitte ilma nõuumeesteta walmis teha, ja need ei wõi ka üsna oma soodu. Lastel on siin kodumaa õigus, ja seda ei wõi nende käest mitte nagu unes ära wõtta, sest lapsed ei wõi ise weel mitte ütelda, mis nad tahawad. See ei tähenda muud ühtegi kui magades üht ära wiia.“

„Minu Amrei on mõistlik küllalt, ta on nüüd 13 aastane, aga targem kui mõni 30 aastane, tema teab, mis ta tahab,“ ütles Must Marianne.

„Teie mõlemad oleks pidanud nõuumeesteks saama,“ ütles Naismiku peremees; „aga mina arwan ka seda, et lapsi mitte nagu wafikat nõõri otjas ära ei wiida. Hea küll, laske siis meest ennast nendega kõneleda, küllap siis saab näha, mis teha tuleb; tema on kord nende päris eestseisja ja temal on õigus isa asemik nendele olla, kui ta tahab. Kuule nüüd, mine oma wenna lastega natuke wälja, ja naised, teie jääte siia, temale ei pia mingisugust nõuu andma.“

Puuraiuja wöttis mõlemad lapsed kätte kõrwa ja läks nendega õuue.

„Kuhu me lähme?“ küsis ta tee peal laste käest.

„Kui sa meie isa tahad olla, siis mine meiega kodu; seal all on meie maja,“ ütles Daami.

„Kas ta siis lahti on?“ küsis onu.

„Ei, aga Süomatisel on wõti, aga tema ei ole meid veel ilmaški jenna sisse lastnud. Ma jooksen jenna ja toon wõtme.“
Ja kohe lastis Daami onu kää lahti ja pani jooksema.

Amrei tundis ennast nagu ahelas onu kää kõrwal olewat ja see kõneles nüüd hoopis enam südamlikult ja wabandas ennast peaaegu, et tall omal suur perekond olla, nõnda et ta naise ja 5 lapsega kõhnakiralt wõida läbisaada. Müüd aga saada tema ühe mehe käest, kellel Ameerikas suured metsad olla, reisi kulu ja wiie aasta pärast, kui tema metsamaad põlluks teinud, suure maakoha kõige parema põlluga päris omaduseks. Et Sumala wastu tänu ülesse näidata, mis tema temale ja ta lastele osaks lastnud saada, tahta tema üht heategu teha ja oma wenna lapsi ligi wõtta; tema ei tahta neid aga mitte sundida ja wõtaks neid üksnes siis ligi, kui nad teda armastasiwad ja teda teiseks isaks piaksiwad. Nende sõnade peale waatas Amrei suurte silmadega ta otsa. Kui ta üksnes seda oleks wõinud teha, et ta seda meest armastaks! Aga ta oli peaaegu kartlik tema ees; ta ei teadnud midagi selle wastu teha. Ja et tema nii järsku, nagu kukuks tema pilwedest maha, pärib: armasta mind! see tegi teda weel kartlikumaks.

„Kus siis Sinu naine on?“ küsis Amrei. Tema wõis küll mõtelda ja tundis, et üks naisterahwas temaga hoopis pehmemalt ja hellamalt ümber käiks.

„Ma tahan Sulle otse ära ütelda,“ wastas onu, „minu naine ei tee niisuguste asjadega tegemistki, tema ütles, et ta ei käsida ega keelda mind. Tema on natuke wali, aga üksnes eest otsa, ja kui Sa tema wasta hea oled, ja Sina oled jo mõistlik, siis wõid Sa teda ümber sõrme mäsida. Ja kui Sull ka mõnikord midagi sünnib, mis Sull mitte meelepärast ei ole, mõtle, Sa oled oma isa wenna juures, ja ütle mulle seda üsna nelja silma all, ja ma tahan Sind aidata, kus ma wõin. Aga küll Sa näed, Sa hakkad nüüd alles elama.“

Amreil oliwad pisarad silmas neid sõnu kuuldes, ja ometegi ei jaksanud ta midagi ütelda, ta tundis ennast selle mehe wasta koguni wõera olewat. Tema heal liigutas teda, aga kui ta tema otsa waatas, oleks ta hea meelega ära põgenud.

Zuba Daami tuli wõtmega. Amrei tahtis tema käest wõtit ära wõtta, aga ta ei annud mitte. Wäga tõsijel ja kenal kombel,

kuda üksnes wäikse laste wiis on, üüles tema, et ta Süemadise naise wasta olla lubanud, wõtit üksnes onu kätte anda. Onu wõttis wõtme wasta, ja Amrei jüda oli nii liigutatud, nagu saaks see kõige suurem saladus ilmsiks, kui wõti esimest korda lukusse puutus ja nüüd ümber wändi — ukse link tõusis ja üks läks lahti. Imelik jumpunud hais lehtas pimedast tuast wasta, mis ta ühtlase kõögiks oli olnud. Põukal oli weel tuha hunik ja tua ukse kohal oli kolm algustähte K. M. B. ja seal all wanemate surma aasta kriidiga kirjutatud. Amrei luges seda walju healega, seda oli weel isa kirjutanud. „Waata,“ hüidis Daami, „kabeksa uummer on just nõnda kirjutatud, kui Sina seda teed, ja kuda koolmeister mitte ei jalli, nõnda paremalt pahemalle poole.“ Amrei andis pea nikutamisega märku wait olla. Tema arwas seda koguni ülekohtuks ja patuks, et Daami siin nii waljuste rääkis, siin, kus temal oli nagu kirikus, koguni nagu keset igawest aega, üsna teine pool maailma ja ometi seal keskel. Tema wõttis ise tua ukse lahti. Tuba oli pime nagu keller, sest luugid oliwad finni, ja üksnes ühe prau läbi tungisiwad päikse kiirmed sisse ja just pottahju simsu peale, kus üks inglipea kaju oli, nõnda et ingel nagu näitas naerwat. Amrei ehmatas ära ja kulkus maha, ja kui ta ülesse tõusis, oli onu ühe luugi lahti teinud ja soe õhk tuli wäljast sisse; sest tua sees oli nõnda külm. Tuas ei olnud enam mingisugust maja kraami ega riista kui üksnes üks seinä külgi naelatud pink. — Seal oli ema kedranud ja seal oli ta Amrei käekesi kokku säädlenud ja teda kuduma õpetanud.

„Noh, lapsed, hakkame nüüd jälle minema,“ ütles onu, „siin ei ole mitte hea olla. Lähme pagari juure, ma ostan Teile saia, wõi tahate ehk ennemalt fringlid?“

„Ei, jääme natukeseks ajaks weel siia,“ ütles Amrei ja silus ifka seda kohta, kus ema oli istunud. Seina peale walge afeme kohta näidates ütles ta jällegi: „Seal oli meie käu-uur ja seal meie isa sõjapilt ja seal rippusiwad lõngad, mis ema kedras. Tema wõis weel peenemalt kedrata kui Must Marianne, Must Marianne ütles koguni ise: ifka wärtna täis rohkem naelast kui teised ja kõik ühetasane — seal ei ole mitte ühte sõlmikest sees olnud, ja kas Sa näed seda rõngast ülewal lae all? See on kena olnud, kui ta niiti on teinud. Oleks ma sell korral nii mõistlik olnud, ma ei oleks mitte ema woffi lastnud ära

müia, see oleks minu päranduseks ja mälestuseks jäänud; aga keegi ei wõtnud meid oma hoole ja eestkostuse alla. O ema armas! O isa armas! kui teie seda teate, kuida meid ühest kohast teise tõugatakse, see teeks teid veel hädastama õntsufes."

Amrei hakkas suure healega nutma ja Daami nuttis ka. Ka onugi kuiwatas oma niiskeid silmi ja ütles jällegi, et nüüd tarwis minema hakata, sest see pahandas teda, et ta iseeneselle ja lastele ilma asjata südame walu teinud; Amrei aga ütles kindlaste: „Kui ka Teie lähäte, mina ei lähä mitte."

„Kuida Sa seda arwad? Kas Sa sugugi ei taha ligi tulla?"

Amrei ehmatas ära, nüüd ta alles sai aru, mis ta oli ütelnud, ja peaaegu näitas tall see nagu üks kogemata tulnud mõte olemat; aga tema kostis kohe:

„Ei, muust asjast ei tea ma veel midagi. Mina arwasin üksnes nõnda, heameelega ei lähä ma nüüd mitte sellest majast wälja, kunni ma kõik jälle olen läbi waatanud. Tule, Daami, Sa oled jo minu wend, tule aida peale, eks Sa tea, kus me petatust mängisime. Sa siis tahame sealt aknast wälja waadata, kus me seeni ja „lehmanisafid" kuiwatasime. Kas Sa seda kuld- raha enam ei mäleta, mis isa selle eest sai?"

Lae peal kuuldi midagi kabisewat. Kõik kolmekesi ehmatasiwad ära. Uga onu ütles ruttu: „Tää siia Daami, ja Sina ka. Mis te senna ülesse otsite? Kas te ei kuule, kudas hiired ülewal kabisawad?"

„Tule aga ligi, ega nad meid ära ei murra," ütles Amrei julgust wõttes, aga Daami ütles, et ta mitte ei tahta minna, ja et küll Amreil südames pisut kartust oli, wõttis ta ometi julge südame rindu ja läks üksina ülesse aida peale. Tema tuli aga pea jälle tagasi, walge näust nagu furnu, ja tall ei olnud muud midagi käes kui wäike kimbuke kõõmle warsa.

„Daami tuleb minuga Ameerikasse," ütles onu Amrei kohta, kes praegu nende juure astus, ja see kostis kõõmlewarssi käes katki murdes: „Mull ei ole midagi selle wasta ütlemist. Ma ei tea weel mitte, mis mina teen, aga tema wõib ka üksina minna."

„Ei," hüidis Daami, „seda ma ei tee. Sina ei läinud siis mitte Rahunurme perenaisega, kui ta Sind tahtis ligi wõtta, ja nõnda ei lähä mina ka mitte üksina, aga Sinuga küll."

„Noh siis mõtle järele, Sa oled selle tarwis mõistlik küllalt,“ lõpetas onu rääkimast, pani luugid jälle riivi, nõnda et nad pimedasse jäiwad, siis sundis lapsi tuast õuue minema, pani majakukse lukku ja läks Süemadise kaudu, kus ta wõtme jälle ära andis, Daamiga üksina külasse tagasi. Weel eemalt hüüdis ta Amreile järele: „Sull on weel hommen wara hommikuni aega; siis lähän ma ära, tulete siis ligi wõi mitte.“

Amrei oli üksina, ta wahtis äraminejatele järele, ja see oli tall koguni aruldane asi, et üks inimene teisest wõib ära minna. „Sealt ta lähäb, ja tema on ometegi Sinu päralt ja Sina tema päralt.“

Ime küll! Nagu päris unenäus see, millesse mõtted natukegi on puutunud, ennast uuendab ja mitmet sugu imeliku asjadesega ennast ühendab, nõnda oli nüüd lugu ka Amreiga ilmsi. Daami muidu nagu osatas Rahunurme perenaisesse ja selle kokku juhtumisesse; tema mälestus oli nagu poolkustunud ja nüüd tuli see jälle nii elawalt meele nagu mõni pilt mööda läinud elust. Amrei ütles iseeneselle peaaegu walju: „Kes teab, kas ta mitte ka nii järsku, ei wõi ütelda miks, Sinu peale ei mõtle, ja ehk nüüd praegu selles jamas minutis, ja siin seal all on ta Sulle tõutanud, et ta Sind oma juure tahta wõtta, kui Sa tuled, seal nudi remeljate juures. Miks jääwad aga puud seisma, et neid alati nähtakse? Miks ei saa ka üks sõna puu sarnatseks; see seisab kindlaste ja wõib temast kinni hoida? Ja, seep see üksnes on, kui aga tahad, siis on sõna niisama hea kui puu... ja mis üks auus taluperenaine ütleb, see on kindel ja truu, ja tema nuttis ometi ka, kui ta oma sündimise paigast ära pidi minema, ja on ometi kaua juba mehel ja ta on juba laste ema ja ühe nimi on Johannes.“ Amrei seisis pihlaka juures, pani oma käe selle tüwi külge ja ütles: „Sina, miks Sina siis paigast ei nihku? Miks inimesed sind ei sunni ära rändama? Sull ehk oleks kusagil mujal ka parem. Aga, sina oled liig suur ja sa ei ole ise mitte siia tulnud, ja kes teab, kas sa ka mitte ühte teise kohta ei lähäks. Sind wõib üksnes maha raiuda, aga mitte uueste istutada. Tühhi lori! Mina pidin jo ka siit ära minema. Jah, kui see minu isa oleks, siis piaksin ma küll temaga ära minema. Temal ei ole minult midagi küsimist, ja kes kaua küsib, see palju eksib. Keegi ei wõi mulle seda nõuu anda, ka mitte Must Marianne. Ja onu juures on see ometi nõnda,

tema arwab: ma teen Sulle head, aga Sa piad mulle seda kõit jälle ära maksma. Kui tema wali minu ja Daami wastu on, et ma nii pikkaline, ja meie wõtame kätte ja lähme siit . . . . .

Ruhu piame meie siis suiwa wõeral maal jääma? Sa siin tunneb meid iga inimene ja iga põesas, igal puul on tuttaw nägu. Noh, kas sina ei tunne mind?" ütles ta jälle ülesse puu otsa waadates. „Oh kui sa kõneleda wõiks! Sa oled jo ometi ka Sumalast loodud, oh miks sa ei wõi mitte kõneleda? Sa tuntuksid ometi ka minu isa ja minu ema wäga heaste, miks sa ei wõi mulle mitte ütelda, mis nõuu nemad mulle annakswad? Oh armas isa, oh armas ema, see teeb mulle ütlemata walu, et ma ära pian minema. Mull ei ole siin midagi ega kedagi, aga ma tunnen, nagu piaksin ma soojast woodist külma lume sisse minema. Kas see, mis mull nii walu teeb, on üks märk, et ma mitte ei pia minema? Kas see on õige südame tunnistus, wõi on see üksnes üks rumal kartus? Oh armas taewas, ma ei tea seda tõeste mitte. Kui nüüd üksnes üks heal taewast tuleks ja mulle seda ütleks.“

Laps wärises seestpidise hirmu pärast ja elu lahutus ja raskus tegi esimest korda tema sees healt. Ta jälle kõneles ta poolt, poolt mõtles ta, aga nüüd wahwalt ja kindlaste.

„Kui ma üksina oleks, siis teaks ma täieste, ma ei lähäks mitte, ma jääks siia; see teeb mulle liig palju walu; ja mina wõin juba iseene eest muretseda. Hea küll, pane seda tähele! Üks asi on kindel, iseene eega oled õige otsusel. Jah, aga waat', mis rumal ja jõe möte! Kuda ma wõin seda mõtelda, et mina üsna üksina oleks ilma Daamita? Mina ei ole jo sugugi mitte üksina, Daami on minu ja mina tema jagu. Daamile oleks see ometi parem, tema oleks ühe isa walitsuse all; see tooks temale suurt kasu ja ajaks teda alale ja jalale. Aga mis tarwis pruugid Sa üht teist? Kas Sa ise ei wõi tema eest muretseda, kui seda tarwis on? Sa kui teda nõnda lõega pannakse, ma näen juba, siis jääb ta oma eluaja sulaseks, teiste inimeste koeraks; ja kes teab kuda onu lapsed meie wastu on. Et nad ise waesed inimesed on, heidawad endid meie härradeks. Ei, ei, nad on tõeste tublid ja head ja see on kaunis, kui nõnda wõib ütelda: Dere lõunat, onupoeg, tere hommikut, onutütar. Kui onu ometi ühe lapse ligi oleks wõtnud, siis wõiksin ma palju paremine

kõneleda, ja mõiksin ka kõik paremine järele pärida. Oh armas Zumal, kuda on see kõik korraga nii raske!”

Amrei istus puu alla maha ja üks lepalind lendas wurinal senna, nokkis terakese maast, wahtis ringi ja lendas ära. Amrei pale peal ronis midagi, ta pühkis seda maha. See oli merihärg. Ta laskis teda oma käe peal senna ja tenna käia, kunni ta wiimaks sõrme otja tuli ja ära lendas. „Mis see küll võib jutustada, kus ta käinud,” mõtles Amrei, „ja niisugusel elajakesel on hea põli: kuhu lendab, seal on kodu. Ja kuula! kuda lõukesed laulawad, nendel on ka hooletu elu, nad ei pruugi mitte järele mõelda, mis nendel ütelda ja mis nendel teha on. Ja seal ajab lihunik oma koeraga külast wafikat. Lihuniku koeral on hoopis steine heal kui lõukesel, aga, ega lõukeselauluga wõi wafikat ajada . . . .”

„Kuhu tõttad jäluga?” ütles Süemadis omast aknast ühe noore poisi kohta, kes ilust, noort jälgu päitsetega mööda widas.

„Raisniku peremees müis seda ära,” oli wastus ja pea hirnus sälg kaugel all orus. Amrei, kes seda kuulis, pidi jällegi mõtlema: „Tah, niisugune elajas müiakse ema juurest ära ja ema teab seda waewalt; ja kes ta eest raha maksab, selle oma ta on; ja inimest ei wõi mitte müia, ja kes mitte ei taha, selle tarwis ei ole ka päitsid. Ja sealt tuleb nüüd Raisniku peremees oma hobustega, ja suur warss hüppab ja trahwib kõrwal. Külap sind pannakse ka warsti rakkesse. Ja ehk sind müiakse ka ära. Inimest ei osteta ega müita mitte, teda tellitakse. Elajas ei saa oma töö eest midagi muud palka kui süia ja juua ja ei pruugi ka midagi muud, aga inimene saab ka raha. Tah, ma wöin nüüd tüdrukuks hakata, ja oma palga eest panen ma Daami õppima, tema tahab jo ka müirisepaks saada. Ja kui meie onu juures oleme, ei ole Daami mitte enam nõnda minu kui nüüd. Ja kuula, nüüd lendab muusträästas koju, senna ülesse oma majasse, mis weel isa temale walmistas, ja tema laulab weel korra lustilikult. Ja isa tegi selle maja wana laua tükki-dest. Ma mäletan weel, kuda ta ütles, et muusträästas mitte uuteft laudadest tehtud majasse ei lähä, ja nõnda on ka minuga lugu . . . . Sa puu, nüüd ma tean seda: Kui sa kohised, nii kaua kui ma täna weel siin olen, siis jään ma siia . . . .” Ja Amrei kuulatas wagusi. Tema kuulis nagu kohiseks puu, siis

aga waatas ta ofsjade peale ja need ei liikunud mitte, ta ei teadnud mitte enam, mis ta kuulis.

Nüüd tuli midagi kihinal ja kahinal, kiiga ja kaaaga ifka lähedamalle ja tolmu pilw läks ees. See oli hanikari, mis Dö-pittkarult koju poole tuli. Amrei tegi iseeneses hanide healt järele.

Silmad wajušiwad finni, ta oli magama uinunud.

Üks täieline öierikas kewadi oli lahti löönud selle h'inge sees, ja öiepuud orus, mis ööfist kastet sisse imesiwad, läkitasiwad oma magust lehka lapse juure, kes kodu-maa piinal oli uinuma jäänud, millest ta mitte ei wõinud lahkuda.

Oli juba ammugi ööse, kui ta ülesse ärkas ja üks heal hüidis: „Amrei, kus Sa oled?“ Ta tõusis ülesse ja ei wastanud mitte. Tema wahtis imeteledes ülesse tähtede poole, ja ta meelest oli nagu tuleks see heal taewast; alles kui healt jälle kuuldi, tundis ta Marianne heale ära ja wastas: „Siin ma olen!“ Ja nüüd tuli Must Marianne ja ütles: „Oh see on hea, et ma Sind leitsin. Külas on nad nagu narrilased. Üks ütleb: tema olla Sind metsas näinud; mõni teine olla Sulle wäljal wastu tulnud, kuda Sa hädaldates edasi jooksnud ja kellegi kutsumise peale pole ümber pöörnud. Ja minu meelest oli nagu oleksid tiiki hüpanud. Sa ei pruugi midagi karta, armas laps, ei pruugi mitte põgeneda. Keegi ei wõi Sind sundida, et Sa oma onuga lähäd.“

„Kes siis ütles, et ma mitte ei taha?“

Järsku jooksis tuulekeere puust läbi, et ta tugewaste kohises.

„Ja tõeste ei taha ma mitte!“ ütles Amrei ja hoidis kätt puu küljes.

„Tule koju, ilm lähäd praegu pahaks, tuulega tuleb kohe ta,“ ütles ja tegi Must Marianne kähku.

Tuigerdades nagu uimane läks Amrei Must Marianne selsis külasse. Mis see siis tähendas, et inimesed teda wäljal ja metsas eksides tahtsiwad näinud olla, wõi rääkis seda üksnes Must Marianne?

Dö oli pime nagu kott, üksnes äkitselt walgustas wälf majasid ja tegi neid päewawalgeks, nõnda et silmad ära kustusiwad ja seisma pidi jääma, ja kui wälf kadunud oli, siis ei näinud midagi enam. Dmas külas oliwad mõlemad nagu wõerad eksinud ja sammusiwad umbes edasi. Tuulispašk keeritas tolmu ülesse, nõnda et uimajest peast peaaegu mitte paigastki

ei saanud; märja peadega wihtusiwad nad edasi ja jõutsiwad wiimaks oma maja juure kui juba jämedad wihma piisad tulema hakkasiwad.

Tuul tõukas maja ukse lahti ja Amrei ütles: „Saa lahti.“

Tema mõtles sell filmapilgul wist ühe ennemuistse jutu peale, kus ühe sõna peale üks enesest lahti läks.

Õöpitkarul.

Kui teisel hommikul onu tuli, ütles Amrei, et ta siia jääda. — Nendes sõnades oli imelik karedus ja heategew tundmus kui onu ütles: „Muidugi, Sina oled just oma ema moodi ja tema ei tahtnud meist ilmaski midagi teada; aga mina ei wõi Daamit mitte üksinda ligi wõtta, kui ta ka tuleks. Tema ei wõi weel kaua midagi muud teha kui leiba süia; Sina oleksid küll wõinud teenida.“

Amrei wastas, et ta efiotsa seda siin maal tahta teha, ja et ta oma wennaga päraft, kui onu weel nii heaks nende wastu jääb, tema juure jo wõida tulla.

Sell kombel, kudas nüid onu oma osawõtmist laste kohta awaldas, jäi Amrei ettewõtmine jälle kahewahele, aga tema ei usaldanud seda mitte ilmutada; tema ütles üksnes: „Wiige oma lastele ka terwisid ja ütelge nendele, et see mull wäga kalk on, et ma oma lähemaid sugulasi sugugi ei ole näinud, ja et nad kaugelle üle mere lähwad, ja ma neid ehk ilmaski enam näha ei saa.“

Onu asus kohe minema ja käskis Amreid Daamile omalt poolt terwisid ütelda, tall ei olla mitte enam aega teda Sumalaga jätta.

Tema läks sealt seda maid ära.

Kui Daami pea selle peale tuli ja onu ära minekust teada sai, tahtis ta talle järele jooksta ja ka Amrei oli nüid walmis ligiminemas; aga ta sai enesest jällegi wõitu, seda mitte teha. Tema rääkis ja tegi, nagu oleks keegi iga sõna ja tahtmist suhu ja südamesse pannud, ja ometegi käisiwad waimus tema mõtted seda teed, kus onu nüid edasi wihtus. Tema läks oma wennaga käsi käes külast läbi ja nikutas peaga iga inimese kohta, kes talle

wastu tuli. Tema oli jo nüid jälle wana rööpedesse tagasi pöörnüid. Teda taheti jo ära wiia ja ta arwas, kõik teised peakfiwad niisama rõõmsad olema kui ta ise; aga ta märkas peagi, et teda sugugi ei keeldud minemast, waid et tema üle koguni pahandati, et ta mitte ei olnud läinud. Nongamikk tegi tall filmad lahti kui ta ütles: „Tah laps, Sull on üks wastik pea, ja kõik küla on Sinuga pahane, et sa oma õnne jalge alla oled heitnud. Kes teab, kas see just õnn oleks olnud, aga nemad nimetawad seda nüid nõnda, ja kes Sinu peale waatab, see rehkendab Sulle ette, mis Sa kõik kogudusest saad. Sellepärast tee, et Sa pea teiste armuannid maha jätad.“

„Tah, mis ma pian tegema?“

„Raismiku perenaine wõtaks Sind hea meelega oma tüdrukus, aga peremees ei taha mitte,“

Amrei tundis nüid, et ta poole rohkem enese ette pidi waatama ja ennast wahwa hoidma, et keegi talle nina peale ei wiistaks, ei ise ega ka teised, ja ta küsis sellepärast jällegi: „Kas Teie siis midagi ei tea?“

„Muidugi, aga Sa ei pia midagi muud kartma kui üksnes kerjamist. Kas Sa siis mitte ei ole kuulnud, et hanide karjane eila laks hani furnuks lõõnud? Sealts wõid Sa kohe teenistust saada, ma annan sulle nõuu, wõta Sina seda.“

See oli warsti walmis, ja juba lõune ajal ajas Amrei hanid Döppitarule, nõnda nimetadi seda karjasmaad wäitse kingu ümbert Nälgaewu jnures. Daami oli õel abiks hanikarja ajamas.

Must Marianne oli suutumaks rahutu selle uue teenistuse üle ja arwas: „Eluag kuulakse seda weel järele, kui niisugune teenistus on olnud! Inimesed ei unusta iialgi seda ära ja waatawad alati sellepärast selle peale, ja igaüks mütleb selle üle järele, Sind oma teenistusse wõtta, sest et üeldakse: see on jo see hanikarjane; ja kui Sind ka armust wõetakse, saad Sa pisut palka ja halba ülesse pidamist, ja üeldakse ifka: see on hea küllalt hanikarjatselle.“

„Ei ole nii suurt wigagi,“ kostis Amrei, „Teie olete mulle mõni mitu kymmend juttu jutustanud, kuda üks hanikarjane tüniganaks on saanud.“

„See oli wanal ajal. Aga kes teab, Sina oled weel wanast maailmast; mõnikord ei ole Sa minu meelest sugugi üks laps, kes teab, Sa wana hing, ehk sünnib Sulle weel üks ime.“

See tähendus, et ta weel mitte kõige alama auu astme peal pole olnud, waid et weel midagi olla, mis läbi ta alamasse astuda, pani Amrei suu järsku kinni. Omale ei arwanud ta sellest midagi kasu tulewat, aga seda ei sallinud ta mitte enam, et Daami temaga hanikarjas käis. Tema oli pois, tema pidi meheks saama, ja temale wõis see kahjuks tulla, kui temale ükskord järele üeldi, et ta enne hanisid olla hoidnud. Aga kõige oma tulise waimuga ei wõinud ta ometegi talle selgeks teha ja Daami sai pahaseks; sest nõnda see ikka on: just selles punktis, kus arusaamine otja lõpeb, tuleb tüli ja pahandus.

Amrei oli rõemus peaaegu, et Daami mitu päewa temaga nii wihane wõis olla; tema õppis ometi nüüd Amreist maailma wastu hakkama ja ka iseenele tahtmist tõeks tegema.

Daami sai ka pea ühe ameti. Tema eestkostja, Raimiku peremees, pruukis teda linnupeletajaks; tema tohtis kõik selle päewa Raimiku peremehe puuiais klappert wuristada, et warblasi kirjipuiest ja ernestest ära hirmutada, aga ta jättis selle ameti, mis talle esiotsa kui mäng palju rõemu tegi, pea jälle maha.

Amreil oli üks rõõmus, aga ka üks waewaline amet, iseäranis oli ta sellepärast sagedaste wäga kimpus, et ta midagi ei teadnud teha, misjuguise wäega neid oma loomi külge köidaks. Pealegi wõis waewalt nende wahel wahet teha ja ära tunda. Ta see oli tõsi, mis ükskord Must Marianne ütles, kui ta Samblakaewu metsast tuli: need loomad, kes karjakaupa elawad, on igauks üfsikult rumalad.

„Sa mina arwan ka,“ jutustas Amrei edasi: „Hanid on sellepärast rumalad, sest et nad mitmetsugu asja wõiwad: nad wõiwad ujuda ja jooksta ja lennata, ei ole aga mitte wee sees ega ka õhu sees üsna kojus . . . see teeb neid rumalaks.“

„Sina oled ja jääd ikka üheks isewärki inimeseks,“ wastas Must Marianne. „Sa armastad üksainust elu ja mõtled kõikjugu keerulisi tükka wälja.“

See oli ka tõeste nõnda. Tema peast käiswad kõikjugused mõtted ja ettearwamised edespidiise elu üle läbi.

Dõpittaru ei olnud mitte üks kõrwaline paik. Keset Dõpittaru käis üks tee Endringeni. Kuulmata käis ja sõitis sealt taluinimesi mööda. Mehed, naised ja tüdrukud läksiwad sagedaste, kas wikatid, rehad ehk ka sirbid käes; mõned ajasiwad Amreiga ka juttu.

Kiwinäff, kes siin tee ääres kiwa lõhkus ja neid siledaks näkkis, ei kõnelenud peaaegu mitte sõnagi Umreiga; tema käis pahaselt ühest kiwiuniku juurest teise juure ja tema haamer käis hoopis hooljamalt kiwi pihta kui rähni noff Samblakaewu metsas puu külge ja tema näkkimine oli sirjulauluga ühte wõrd, mis lähedalt heinamaast ja ristikheina põllult kuulda oli.

Pääle inimeste liikumise ja käimise wajus Umrei ometi sagedaste mõtte kujutuste riiki. Nagu lõukesed õhu sees rõemu laulusid lõristawad ja midagi sellest ei taha teada: kus selle ehk selle inimese põllu piir on? Ja mõnikord koguni oma laulu tubinaga üle maa-kondade piiri lendawad, nõnda ei teadnud see lapselõng ka midagi enam piiridest, mis kitsas elu rajab. Maline asi saab imeks, ime saab alaliseks asjaks. Kuula! kudas kägu kukub! See on see elaw metsa wasta kostus, mis ise hüiab ja kostab; ja nüüd on lind sinu pää kohal tamme ladwas, aga ja ei tohi mitte ülesse poole waadata, muidu lendab ta ära. Kudas ta nii waljuste kukub, nii wäsimata! Kui kaugelle see kõlab, kui kaugelle seda kuulda! Sell wäiksel linnul on tugewam hääl kui inimesel. Mine puu otsa, tee järele, sind ei kuulda mitte nii kaugelle kui seda rusika suurust lindu. Wagusi, ehk ta on ometi mõni ära moondatud prints ja hakkab järsku rääkima. Minugi pärast, anna mulle aga üks mõistatus ülesse, lasse mind järele mõelda, küll ma ta ülesse saan, ja siis ma peastan Sind, ja meie lähme sinu kultse lossisse ja wõtame Musta Marianne ja Daami ligi, ja Daami kosib printsessi, Sinu õe, ära; ja siis laseme Musta Marianne poega, Johannest kõiges maailmas otsida, ja kes teda leiab, saab ühe kuningriigi. Ah, miks see kõik mitte tõsi ei ole?

Kuna Umrei mõtted koguni kaugel wiibisid, tuntisid ka hanid endid wabad ja piirita olewat ja lahutasid endid lähematel ristikheina- ehk koguni odra- ja kaerapõldudel. Dmasti mõtte kujutustest ülesse ärkades hirmutas Umrei suure waewaga hanid jälle tagasi, ja kui need nuusijad nokamehed oma polgu juure tagasi olid tulnud, teatsid nad paljugi jutustada sellest kiidetud maast, kus nad endid lahutamas käinud; seal ep olnud jutul ega nokitsemisel enam otsagi, ja weel kaua kõneles siin ja seal mõni hani nagu unes tähtsaid sõnu iseeneses.

Ja jälle kisti Umreid ülesse poole. Waata, seal lendawad innud; ei ükski lind õhus ei komista, ka mitte pääjufe omas

põiklemises; ikka julgelt ja lahtiselt. D! kes üksnes ka lennatagi võiks! Kudas piaks maailm sealt ülevalt näha olema, kus lõuke on. Hõisja! Ikka kõrgemalle, ikka kõrgemalle ja kõrgemalle ja kõrgemalle! Ma lendan kõrgelle maailma sisse Rahunurme pereinaise juure ja waatan, mis tema teeb, ja küsin, kas ta mind weel mäletab.

„Kas Sa mäletad mind kõrgel maal?“

Nõnda laulis Amrei äkitselt ja jättis oma laialisi, tühje mõtteid ja unenäguksid maha. Ta tema hingamine, mis lennu pääle mõteldes palju sagedam oli, nagu lähitaks ta juba tõeste üleval kõrges õhu sees, jäi jälle rahulisemaks ja tasasemaks.

Aga mitte alati ei hõõga paled mõtte kujutustes, mitte alati ei paista päike heledaste lahtiste õite ega laenetawa wilja pääle. Weel kewadil tuliwad niisked külmad päewad, kus õiepuud nagu kõhmetanud külalised seisawad! päewade kaupa ei näita päike oma palet ja wali allates lähäb läbi looduse, üksnes mõnikord puhub ka mõni tuulehoog, mis puie õisi maha kisub ja ära wiib. Lõuke üksina lõritob oma lustakaid lugusid, küll wist pääl pool pilwesi, lepalind säutsub haleda häälega tamme ladwast, mille tüwe najal Amrei seisab. Kiurnäkk on alla kõrgemalle pärnapuu alla asunud, ja hooga nagu puistetakse rahet maha, ja hanid ajawad nofad norgu, nagu üeldakse, et rahe nende pää lage sisse ei pöruta! aga seal Gndringeni kohal on juba selge, ja päike paistab peagi jälle, ja mäed metsast, maad, kõik näewad nagu inimese naud wälja, mis suures ahastuses on nutnud ja nüüd rohke rõem silmis. Linnud üleval õhus ja puude otsas teewad rõemu kisa, ja hanid, kes kurja ilma käes kokku oliwad jooksnud ja nokki imetledes sirgu ajanud, julgesiwad jälle laiali minna ja omale toitu otsida walge terakeste wahelt, mille sarnatsid nad enne mitte ei olnud näinud. —

Selle korraga sai Amrei wäga märjaks, aga ta teadis nüüd enese ette waadata ja niijuguste äparduste wasta ennast walmistada. Ta talus alati hanisõedil tühja wiljakotti kaasas, mida ta weel isast oli pärinud. Isa nimi ja tema märk: kaks kirwest risti, oliwad weel selgeste, koti pääle maalitud, näha, ja müristamise ajal wõttis ta koti ümber ja mõnikord mässis ta ennast peaaegu senna sisse; nõnda oli ta nagu warjawa katuse all, waatas terawa filmaga taewa aluse kange wõitlemise pääle. Külm seest pidine wärin, mis sügawaks haleduseks ennast ümber muutis

tahtis sagedaste Amrei üle wõitu saada, ta tahtis enese üle nutta, et ta nii üksina, isast ja emast maha jäetud, maailmas oli; aga tall oli maast madalast juba üks wõim ja jõud, mis raske õppida ja harjuda on: pisaraid tagasi tõrjuda. See teeb filmad selgeks ja erguks keset häda ja ahastust.

Amrei tuletas omas sügawas haleduses ühte Musta Marianne sõna meele: Kes mitte ei taha et sõrmed külmetawad, tehku nad rufikasfe. Amrei tegi nõnda, nii hästi waimu kui ka keha poolest, wahtis trotsides maailma filmasse, ja pea tekkis ka rõem tema näule, tall oli suur rõem wälku nähes ja tegi taja oma häälega müristamise häält järele. Hanid, kes jällegi kokku oliwad jooksnud, wahtiswad imeks pannes päält, aga nendel oli ometegi hea: kõik nende tarwised riided on nendele ihu külge kaswanud ja nende asemel, mis kewadil ära kakuti, on jällegi uued ja nüid et paha ilm jo möödas, rõemusteleb kõik jälle õhus ja puude otsas ja hanidel on suur rõem aru wõtikust toidust, sest uniku kaupa kisuwad ja kakuwad nad konnade ja kaanide kallal, kes wälja on julgenud tulla.

Üksnes Must Marianne sai mõnikord teada, mis mõtted Amrei pääs oliwad, kui ta metsast tulles oma puuselja-täie ja kotiga oma püüdnud põua-sitikad ja ussid hanikarjatse juure maha pani. Seal ütles Amrei ühel pääwal: „Kas Teie ka teate, miks tuul puhub?“

„Ei, kas Sina siis tead?“

„Jah, ma olen seda tähele pannud. Waadake, kõik mis kaswab, piab liikuma. Eind seal lendab, sitikas seal ronib, jänes, põder, hobune ja kõik elajad jooksewad, kala ujub, ja konn ka, ja seal seisab puu ja wili ja rohi, ja see ei wõi mitte paigast nihkuda ja piab ometi kaswama ja liikuma, ja seal tuleb tuul ja ütleb: jää aga seisma, küll ma sind liigutan, so. Näe nüid, kudas ma sind pöoran ja wäanan, ja murran ja raputan? Ole rõemus, et ma tulen, muidu jääks sa nokutamise nahka ja sinust ei saaks midagi; see on sull hea, kui ma sind wäsitan, küll sa jeda pärast tunned.“

Wana Must Marianne ei ütelnud niisuguste sõnumite pääle iialgi muud midagi kui:

„Ma jään selle juure kindlaks, Sinu sees on üks isewärki waim.“

Üheforraga aga aitas Marianne Amrei mõtteid teiste jälgede pääle.

Kääf rääfus juba ruffis ja Amrei lähedal maas laulis peaaegu terve päew otja põllu=lõuke kuulmata oma lugu, ta semmis siia ja senna ja laulis ikka nii armsaste, kenaste ja mahedaste, nagu ineks ta elawat õhku sisse. See heli oli palju kaunim ja kenam kui selle lõukse heli, kes ülewal taewa all õhu sees lehmitab, ja sagedaste tuli see lind üsna lähedalle, ja Amrei ütles pool waljuste: „Miks ma ei wõi Sulle seda mitte ütelda, et ma Sulle midagi teha ei taha? Jää aga siia!“ Aga lind oli kartlik ja peitis ennast jällegi ära. Ja Amrei ütles ruttu jälle uneste: „See on ometegi hea, et linnud kartlikud on, muidu ei wõiks jo neid warblase kelma ära ajada.“ Kui lõunaajal Marianne tuli, ütles Amrei: „Ma tahaks hea meelega teada, mis ühel linnul ometi päew otja jutustada oleks, ja ta ei tee jutupuhumisega tegemistki.“

Selle pääle kostis Marianne: „Waata, üks elajas ei wõi midagi enesega juttu ajada. Snimesega on hoopis teine lugu, tema sees kõneleb alati midagi edasi, ja see ei löpe uialgi ära, aga see ei saa mitte kuuldawaks; seal on mõtted, need laulawad, nutawad ja kõnelewad, aga suutu waguji, peaaegu isegi ei kuule seda. Aga lind, kui ta lauluga walmis on, siis sööb ehk magab tema.“

Kui Marianne oma puuseljja=täiega ära läks, wahtis Amrei talle naeratades järele: „Tema on nüüd üks wagusilaulaw lind,“ mõtles tema, ja keegi muu kui üksnes päike nägi, kudas laps weel kaua iseeneses naeratas.

Päew päewa järele elas Amrei nõnda edasi; tundide kaupa wõis ta täis mõtteid päält waadata, kudas tuul tamme oksjade warju maa pääl liigutas, et need pimedamad warju punktid nagu sipelgad ühest teisest mööda ronisiwad, siis wahtis pitki filmi jälle pilwe ranga pääle, mis taewa all läikis, wõi wiledaste jookswa pilwede pääle, mis ühte teist edasi tõukasiwad. Nagu wäljas põhjatumas taewa lautuses, nõnda seisiwad ja lendasiwad, tõusiwad ja wajusiwad ka lapse waimu sees kõikisugused pilwekujud arusaamata ja üksnes filmapilgu olemist ja elamist saades. Aga kes teab, kudas pilwetekkimised taewa lautuses ja kitsas südame kambriis kauwad ja endid muudawad?

Kui kewadi mulla pinnal algab, ja ei wõi mitte aru saada sellest tuhat kortsest idanemist ja tärkamisest maa põhjas, kõik sellest laulust ja rõemust oksjades ja õhus. Pane ühte ainukest

lõukest oma filma ja kõrwaga tähele, ta tõuseb lähwitades ülesse, natukesel aega näed ja teda weel, kudas ta siibu sibab, üürikesel aega näed ja weel ühte musta tükki, aga siis on ta ju filmist kadunud; ja kuuled küll weel laulmist, aga sa ei tea mitte kust see tuleb. Ja kui sa üksnes ühte ainukest lõukest väljas looduses wõiksid salaja kuulata, ja saaksid kuulma, kudas hoopis teine heli tall kewadil, suil ja jügisel laulus kõlab. Ja juba esimiste lõigatud põldude kohal laulab noor lõukse sugu.

Ja kui waikselt elab siis kõik jälle, nagu tugewaste ära juurdunud taim. Seal on kopli aia ääres karuohakad, nad õitsewad wara, aga hilja walmib ta seeme. Ja kui ilusad õied oliwad tomingal, kui wägewalt nad lehkasiwad ja nüüd on juba wäikesed terakesed nendest saanud ja hakkawad juba peagi mustjamaks lööma. Tulewad need tuttawad, selged lõikuse päewad, kus taewas nii selge sinine, et päew otse wõiks kuud näha, kudas ta kosub ja kahaneb. Väljas looduses ja inimese südames on nagu waikne hinge finni hoidmine ühe märgi ees.

Kirin ja kärin oli peagi Döpitaru teel kuulda! Kui wuras sõitsiwad tühjad redelwankrid senna, ja sees istusiwad naised ja lapsed ja naersiwad et wanter neid peaaegu pool püsti raputas, ja siis läksiwad jälle täidetud wankrid tasa ja mõnikord kääksudes kodu poole, ja lõikajad, poisid ja neiud, käisiwad kõrwal.

Amrei ei saanud sellest rohkest põllusaagist peaaegu sugugi rohkem kui tema hanid, kes mõnikord pool wägise koormate juure jooksiwad ja rippuwad wiljapääd ära nälpasiwad.

Kui juba esimine kõrremaa põllul näha on, siis tuleb juure rõemu juures lõikuse õnnistuse pärast ka üks wäike kartus inimese südamesse; lootus ja ootus on käes ja päälegi rohkel mõedul, ja kus kõik nii laenetawalt kaswis, saab nüüd lagedaks ja paljaks. Aeg muudab ennast. Sui hakkab lõppema.

Döpitaru kaewul, mille ülearu wesi hanide rõemuks ja lustiks oli, oli see kõige parem wesi seal küljes, ja mööda käijad tuliwad alati senna jooma, kuna nende hobused koormatega mööda teed edasi sammusiwad. Teised jootsivad seal oma loomi põllult kodu minnes.

Amrei oli mitmelle inimesele meelt mööda oma sawi-kruusi pärast, mida ta Marianne käest oli saanud, ja nii sagedaste kui mööda minejad kaewu juure tuliwad, läks ka Amrei senna juure ja ütles: „Sellega wõite paremine juua.“ Kruusi tagasi

andes waatas mõnigi film kord kauemine kord lühemalt tema pääle, ja see oli tall nii väga meele järele, et ta peaaegu paha-
seks sai, kui mõni mööda läks, ja mitte jooma ei tulnud. Tema
seisis siis kaewu ääres oma kruusiga, lastis ta täis jooksta ja
kallas wee maha ja kui see märguandmine midagi ei aitanud,
kastis ta selle asemel hanisid.

Ühel päewal tuli Berni maakonna waner kahe ilusa halliga
sõites ja üks tugewa kehaga talupoeg istus üksina sees. Tema
pidas tee ääres kinni ja küsis:

„Tüdruk! kas sull on midagi, et sealt juua wõiks?“

„Muidugi, ma toon juba.“

Siireste wiis Amrei kruusi täie wett senna.

„Ma!“ ütles talupoeg, kui ta mõne hea lonksu oli joonud
ja üle jättis, ja tilkuma suuga ütles ta siis, poolelt kruusi sisse
kõneledes: „Kusagil pool maailmas ei ole niisugust wett enam.“

Ta hakkas jällegi suure jänuga jooma, andis pää nikuta-
misega Amreile märku, et ta wait oleks, sest see on üks iseäralik
meele haigus, kui just joomise ajal jookjaga räägitakse; siis joob
inimene ruttu ja tunneb sellest kaela sees litsumist.

Laps nähti sellest arusaawat, ja siis alles, kui talupoeg
kruusi tagasi andis, ütles ta:

„Säh, west on hea ja terve, ja kui Teie hobusid ka tahate
joota, siis on ta nendele iseäranis hea; ta ei tee hobustelle
mingisugust häda.“

„Mu hobused on sojad ja nüüd ei tohi neid mitte joota.
Kas Sa Hallikaewult oled, tüdruk?“

„Muidugi!“

„Sa kudas Su nimi on?“

„Amrei.“

„Sa kelle oma Sa oled?“

„Mitte kellegi oma. Minu isa on Soosenihans olnud.“

„See Soosenihans, kes Raismikul teenis?“

„Säh!“

„Ma tuntuin teda väga selgeste. On kahju küll, et ta
nii wara pidi surema. Dota, laps, ma annan Sulle midagi.“
Ta tõmbas taskust suure nahkkukru wälja, otsis kaua sealt seest
ja ütles wiimaks: „Säh! wõta seda!“

„Mina ei taha midagi kingitust, ma tänan, ma ei wõta
midagi.“

„Wõta aga pääle, minu käest wõid Sa küll wõtta. Kas Raismiku peremees on Sinu eestkostja?“

„Ja muidugi.“

„Oleks wõinud ka midagi paremat teha, kui Sind hani-
karjatsjeks panna. Sumalaga!“

Wanker wuras edasi ja Amreil oli üks raha pius.

„Minu käest wõid Sa küll wõtta . . . Kes see mees
siis on et ta seda ütleb, ja miks ta ei anna ennaft tunda?
Ma, see on jo kross, seal on üks lind pääl. Noh, tema ei saa
sellest mitte waejeks, ega mina ka mitte rikkaks.“

Amrei ei pakkunud sell päewal enam möödaminejatele oma
kruusi. Temal oli sala kartus, ehk talle wast jälle midagi kingitakse.

Kui ta õhtul kodu tuli, ütles talle Must=Marie, et
Raismiku peremees talle käsku lasknud anda, tema pidada kobe
tema juure minema.

Amrei ruttas jenna ja Raismiku peremees ütles talle, kui
ta tупpa astus:

„Mis Sa oled Rahunurme peremehele ütelnud?“

„Ma ei tunne Rahunurme peremeest.“

„Tema on jo täna Dõpitarul Sinu juures olnud ja on
Sulle midagi kinginud.“

„Mina ei teadnud mitte, kes ta on, ja siin on tema kin-
gitud raha.“

„Sellega ei ole mulle tegemist. Ütle mulle awalikult ja
auwaste, kuraditüdruk: Kas ma olen Sind fundinud, et Sa
hänide karjatsjeks piad jaama? Ja kui Sa mitte täna päewal
seda ametit maha ei jäta, siis ma ei ole mitte enam Sinu eest-
kostja. Ma ei taha niisugusid tühji lorisid mitte enam kuulda saada.“

„Ma tahan kõige inimestele kuulutada, et see mitte Teie
süid ei ole; aga seda teenistust maha jätta, seda ei wõi ma
mitte, selle sui ma jään ometegi weel. Ma pian seda lõpetama,
mida ma olen alganud.“

„Sa oled üks tammepuu wõsu,“ ütles talupoeg ja läks
tuast wälja. Perenaine aga, kes woodis maas haige oli, hüidis:
„Sull on õigus, jää aga nõnda; ma wõin Sulle ette kuulutada,
et Su käsi weel heaste saab käima. Saja aasta pärast saab
weel külas räägitama, kell see õnn on: Selle käsi käib nagu
Niklasel ja Soosenhansu Amreil. Küll Sa näed, Sulle sajab
kuu leib weel mesipotti.“

Haiget perenaist arwati soniwat ja Amrei südamesse ronis nii kange hirm, et ta ilma wastamata sealt ära tõttas.

Amrei jutustas Mariannele, et temale ime olla sündinud: Rahunurme peremees, kelle naise pääle ta nii sagedaste mõtelda, olla temaga kõnelelud tema eest Raismiku peremehe juures seisnud ja talle midagi kinkinud. Tema näitas nüid seda raha. Marianne ütles naerdes:

„Noh, seda ma oleks isegi wäljaarwanud, et see Rahunurme peremees on olnud. See on see õige! Kingib waelele lapsele waltfi krossi.“

„Miks ta siis waltis on?“ küsis Amrei ja pisarad tungisiwad silmi.

„See on põlatud linnu-kross, mis üksnes poolteise kreutseri wääriline on.“

„Tema just tahtis mulle poolteist kreutseri kinkida,“ ütles Amrei nukra meelega. Ja siin esimest korda kõneles Amrei Must Mariannele wasta. See rõemustas ennast peaaegu iga kurjuse ja wihaduse üle, mis ta inimeste juust kuulis, aga Amrei pööris hea meelega kõik heaks, ta oli ikka õnnelik, ja nii wäga kui ta ka üksainuses mõttekujudesse langes, ei lootnud ta tõeste sellest midagi tulewat. Sga asi, mis ta sai, tuli tall kogemata ja tegi talle suurt rõemu, ja oli alati tänulik selle eest.

„Tema aga tahtis mulle poolteist kreutseri kinkida ja mitte rohkem, ja sellest on küllalt ja mina olen rahul.“ Seda ta ütles weel mitu korda trotsides iseeneses, kuna ta üksina oma suppi sõi, nagu kõneleks ta weel Musta Mariannega, kes sugugi tuas ei olnud, waid oma kitse lüpsis.

Weel sellsamal öösel õmbles Amrei kaks riide lapikest koku ja krossi senna waele ja kandis seda krossi oma kaelas. See oli, nagu arataks see walatud lind roha pääl rindus kõikjugu asju; sest täis seestpidist lusti laulis ja ümises Amrei kõikjugu laulusi, päewade kaupa homikust õhtuni, ja seal juures mõtles ta ikka jälle kaugelle Rahunurme peremehe pääle. Tema tundis nüid peremeest ja perenaist ja mõlemate käest oli tall üks mälestus, ja tema meelest oli ikka, nagu jäetakse teda weel üksnes üheks natukeseks ajaks seinna, siis tuleb jälle see wanter kahe halliga, sees istuwad peremees perenaise ja wiiwad tema ära ja ütlewad: Sina oled meie laps; sest wiétist jutustab peremees kodus sellest kookujuhumijest.

Uruldase pilkmetega wahtis ta sagedaste ülesse sügisesse taewa poole, ta oli nii selge, nii pilwita; ja maa pääl, seal on heinamaad nii rohelisted ja kanepid on senna pääle laiali lautatud kuiwama nagu peenike wõrk; sügisesed lillid wahiwad kanepite wahelt ülesse; ja rongad lendawad sealt üle ja nende mustad süled hiilgawad päiksepaistel; Kusagil ei ole tule õhku, lehmad söowad kõrrewäljal, piitsad plaksuwad ja laulu heli kõlab igal põllul, ja tamme lehed kollutawad ja raputab nukralt oma lehed maha. Sügise on käes.

Nii sagedaste kui Amrei õhtult kodu tuli, wahtis ta küsides Musta Marianne otša, ta arwas, see pidada talle ütlemä, et Rahunurme peremees tema järele olla saatnud, ja raske südamega ajas ta hanisid kõrrewäljadelle, mis wäga eemal teest oliwad, ja ikka jälle waatas ta Döpitkaru poole. Aga juba oliwad puud ja põesad paljad, lõukse laul läinud ja weel ikka ei tulnud sõnumid, ja Amrei kartis talwet nagu wangikoda. Tema palk, mida ta nüüd sai, andis talle üksnes troosti ja see oli koguni rohke. Mitte üks tema alametest ei olnud otša ega ka wigaseks saanud. Must Marianne müis kõik need süled, mis Amrei oli korjanud, hea hinnaga ära ja õpetas päälegi weel Amreid, et ta omale üleühtse palga kõrwale iga hani päält saiafaku küsiks, nagu see wanaste prungiks olnud. Aga ta laskis omale saia asemel leiba anda, nõnda et tall kõik see talwe leiba küllalt oli, muidugi sagedaste wäga wana leiba; aga Amreil oli, nagu Must Marianne ütles, puhtad, terwed hiire hambad, millega ta kõik wõis närida.

Kui külast üksnes rehepeksmist ja koodi häält kuuldi, ütles Amrei üksford: „Sui otša ei kuulnud wili pää sees muud midagi, kui lõukse laulu, ja nüüd löowad inimesed talle koodiga päha; see kõlab hoopis teiseti.“

„Sinu sees on jo isewärki waim,“ ütles jällegi wana Must Marianne.

Iseleivaline.

See naisterahwas, kes isepaigas ja üksikut elu elab, ise-enelele üsna üksina leiba teeb, suppi keedab, on iseleivaline ehk tema on ise-leibas. Ühel niisugusel on ka enamiste niisugused elukombed ja iseäralikud tahtmised, mis teiste inimestega mitte heaste kokku ei lepi. Kellegil ei olnud enam õigust ega tahtmist iseleivaline olla, kui Must Mariannel, et tal küll üialgi midagi küpsutada ei olnud; sest kile ja kartohwliid, kartohwliid ja kile oli tema ainus söök. Tema elas alati üksikus paigas ja ta ei teinud mitte hea meelega teiste inimestega tegemist. Aga sügise ajal oli tema alati rahutumalt liikumas ja käimas, ta ajas iseneses juttu ja kõneles ka teistega koguni ilma põhjuseta, iseäranis wõerastega, kes külast läbi käiswad; sest tema kuulas ja küsis järele, kas ehk müriisepad juba talweks kodu olla tulnud ja kas nad ehk ka sõnumid tema Johannesest olla toonud. Kui ta kangaid, mis ta sui otsa oli leegitanud, weel korra keetis ja pesti ja seal juures öö otsa walwas, ümises ta kuulmata iseneses. Midagi ei saanud sellest aru, mis ta rääkis, üksnes sekka-hüidest wõis jalgeste aru saada, nagu: See on Sinule ja see on minule." Sest tema luges iga päew 12 Isjameie palwet oma Johannese eest ära, aga pesuöösel loeti neid lugemata hulk. Ta kui esimene lumi tuli, oli ta ikka iseäralik rõemus. Nüüd ei ole wäljas enam tööd, nüüd ta tuleb töeste kodu. Ta kõneles siis sajedaste walge kanaga, kes kongis oli, ja ütles talle, et tema siis pidada jurema, kui Johannes tulla.

Nõnda mõllas ta juba mitu aastat ja küla rahwas ütles talle alati, et see narri temp olla, ikka, ja ikka Johannese kodu-tulemise pääle mõtelda, aga ta ei lastnud oma mõtteid mitte pöörda ja tema läks teiste meelest nagu kardetawaks.

Sell sügisel sai 18 aastat täis, kui Johannes sealt ära oli läinud, ja iga aasta kirjutadi Johannes Winkler kui kadunud seitungi ülesse kuni 50 aastani. Tema käis nüüd just 36. aastat.

Küla rahwa suus jooksis jutt, Johannes olla Mustlaste sekka läinud, ja ema arwas ühekorra ühe noore Mustlase just tema olewat, kes wäga Johannese nägu oli. Mustlane oli ka nii tüse, tall oli niisama mustjas pruun nägu, ja ta nähti sellega

wäga rahul olewat, et teda Johanneseks peeti. Aga ema katsus teda läbi, tall oli weel Johannesese lauluraamat ja piiblisalm esimesest lauakirikust, ja kes seda mitte ei tunne ja mitte ei tea ütelda, kes tema risti isad ja emad olnud, ja muid märka ei mäleta, see ei ole mitte Johannes. Siiski wöttis Marianne ikka seda noort Mustlast oma juure forterisse, nii sägedaste kui ta külasse tuli ja lapsed jooksiwad tee pääl tall karides ja kisedades järele: Johannes, Johannes!

Johannest kirjutadi niirudiks ülesse, aga tema põgenes soldatite seast ära, ja et ema küll ütles, et ta kui „liig wäike“ mõedu poolest läbi olla saanud, teadis ta ometi, et ta kodu, kui ta tuleb, mitte ilma nuhtluseta ei jää, ja ema arwas, et ta just sellepärast ei tule. See oli aga küll ka kensakas tüff, kudas ta kuulmata palweid luges poja õnneks ja riigivalitseja surmaks; sest temale oli üeldud, et, kui riigivalitseja sureks, troonipärija kõige wangidelle ja kelmidelle walitsuse hakatusel andeks saada andma.

Iga aasta lastis Marianne koolmeistert eneselle seda lehte kinkida, kus Johannes oli ülesse kirjutatud ja ta pani seda tema lauluraamatu juure; aga sell aastal oli hea, et Marianne mitte lugeda ei saanud, ja koolmeister saatis talle ühe teise lehe soowitud lehe asemel. Sest üks aruldane jutu jofin jooksis läbi küla. Kus kaks koos oliwad, seal räägiti sellest, ja see oli: „Musta Mariannele ei üelda sellest midagi. See surmab ta ära. See teeb ta narriks.“ Nimelt, Pariisi linna saadik andis awaliku kuulutuse läbi teada, mis Alshiri sõnumites seisnud, et Johannes Winkler Hallikaewult Alshirimaal lahengus olla langenud ja ülemad kui alamad kohtud pidiwad seda tähele panema.

Külas räägiti palju sellest, kui imelik see olla, et nii palju ülemad kohtud ja ametnikud selle surnud Johannesese pärast pidada waewa nägema. Rogukonna kohtus tehti maha, et Musta Mariannele sellest midagi ei üelda. See oleks juur ülekohus, kui tema wiimseid eluaastaid weel walusaks ja fibedaks teeks, ja temalt ta wiimast troosti riisuks.

Seda kuulutust wagusi hoia ei oldnudgi kohtumcestel fibedamat toimetust, kui seda kodus wälja loriwada, ja seda teadis nüüd kõik küla rahwas. Aga Marianne ei aimanudgi sellest. Igaüks waatis imeks pannes ta pääle; igaüks hoidis ennast tema

eest kõrwale ja kartis temaga kõneleda, ehk wast kogemata tuleb sõna suust wälja, millest Marianne wõib poja surma aimada; tema teretanist ei wõetud ka enam igakord wasta.

Oleks küll parem olnud, kui Amrei ka sellest midagi ei oleks teadnud; aga see on üks imelik asi, et just sellele piab kõige lähedamalle astuma, kelle eest on warjul hoida, ja sellepärast räägiti sagedaste Amreiga sellest kurwast sündusest ja keeldi teda Musta Mariannele seda rääkimast ja taheti teada, kas ema ehk ei aima, pisaraid ei wala wõi, kas ehk ei kõnni tema majas ringi ja ei näe paha unenägusid. Amrei oli alati seestpidi täis kartust ja wärinat. Tema oli ükshina Musta Mariannel nii lähedal ja kae pärast ja tall oli midagi südame pääl, mis ta tema eest pidi salaja hoidma. Ka need inimesed, kelle käest Must Marianne wäikese tuukese oli üirinud, ei tahtnud tema ligidal olla, nad tegiwad talle eesvalt sellega ärdasmeelt, et ta käest tuba üiri päält ära wõeti. Aga kui imelikult elu sees asjad käiwad! Just selle sünduse läbi maitstes Amrei kurwastust ja rõemu, sest wanemate maja sai talle jälle lahti. Must Marianne läks jenna elama, ja Amrei, kes seal täis kartust jenna ja tenna läks ja, kui ta tuld ülesse tegi ja wett tõi, ikka arwas: nüüd piaks isa ja ema tulema, ja peagi oli ta nagu kodus selle maja sees. Tema ketras ööd kui päewa, kuni ta nii palju oli tagawaraks pannud, et Süemadise käest käufella, mis tema wanemate pärast oli olnud, jälle tagasi wõis osta. Nüüd tall oli ometi ka jälle üks tükk oma majakraami. Aga kägu oli wõeraste juures paha päiwi näinud, ta oli oma poole häält ära kautanud, teine pool jäi tall kurku finni, ta hüidis üksnes weel „kuk“ ja nii sagedaste kui ta seda tegi, lissas Amrei esiotsa ikka teise poole „kuk“ peaaegu tahtmata jenna juure. Kui Amrei selle kaebas, et seinakell mitte poolelt enam nii ilusti ei kuku ega enam nii ilus olla kui tema lapse põlwes, siis ütles Marianne:

„Kes teab, kui seda edespidistes aastades jälle kätte saaks, mis lapsepõlwes õnnelikuks tegi, ma arwan see asi oleks niisama poole löögiga nagu nüüd seinakell. Kui ma seda Sulle aga õpetada wõiks, laps! See on mull palju waewa maksnud, kuni ma seda ära õppisin: Ara soowi omale iialgi midagi eilajest päewast! Aga muidugi, niisugust asja ei wõi mitte kinkida; seda jaadakse üksnes pooletoobi higi ja pooletoobi pisarate eest üheteisega

heaste segatud. Seda ei saa ühestki apteekist. Ärä siu ennast ühegi asja ega kellegi inimese külge, ole waba kui lind, siis wõid Sa lennata.“

Marianne jutud oliwad wiledad ja kardetawad, ja ta jahwatas neid üksnes widewiku ajal.

Wäga waewalt läks Umreil korda, ennast temaga harjutada ja tema jelsiline olla.

Muist Marianne ei sallinud mitte, et seinakell käu kombel kuffus. Ta wõttis löögi nuiat suutumaks ära, nõnda et kell mingijugust muud häält enam ei teinud kui tiff taff. Marianne oli kella kõne wäga wasta meelt, koguni tema tiffsumine oli talle suureks pahanduseks, wiimaks ei tõmbanudki kella enam ülesse, sest Marianne ütles, temal olla tunnid pääs ja see oli ka tõeste nõnda. Ta teadis igas minutis ütelda, mis aeg olla, et see tall küll üsna üks puhas oli. Aga tema ootawa hinge sees oli üks iseäralik erkus. Tema kuulatas alati wälja oma poja tulemist ja oli nõnda ütelda peaaegu ilma uneta, ja et ta küll kellegiga külas läbi ei käinud ega kellegiga sõna ei kõnelenud, teadis ta ometi kõik, ka kõige saladamat asja, mis külas juhtus sündima. Tema sai seda juba nende kombetest ja wiisist aru, nende käigist ja üksikuteft sõnadest. Ja et see just imelik näitas olewat, kardeti teda ja mindi tema eest kõrwal. Ta nimetas iseennast hea meelega wanaks elatanud naiseks, aga ometi oli ta wäga käbe ja kärmas. Suul kui talwel iga päew sõi ta mõne kadaka marja ja üeldi, et sellest tulla tema eredus ja kärmus, ja tema käik ei tunnistada sugugi, et ta 66 aastane olla. Ja et nüüd just need kaks kuuenummert üheteise kõrwal oliwad, peeti teda wana wiisi ja kombede järele nõiaks, et küll keegi seda täieste ei uskunud. Räägiti: tema lüpsata oma musta kitse sagedaste tundide kaupa, ja see anda alati liig palju piima, aga Muist Marianne tõmbada, lüpsiti ajal, kuulmata nende lehmade niisjadest piima, keda ta wihkada, iseäranis Maismiku elajate pääle olla ta kõige ergem waatama; ka tema suurt kana karja peeti nõiduseks; sest kust ta wõttis nendele alati toitu, ja kust ta wõis alati palju mune ja kanu müüa? Muidugi nähti teda suul sagedaste põuasitikud, rohuhirtsu ja kõiksugu üksikest korjawat, ja öösetel ronis ta tulihänna kombel mööda kraawisid. Tall oli peeruga tuli ligi ja korjas wihmaussa, kes maa seest wälja oliwad roninud ja patras ja pomises kõiksugu asja seal juures.

Rõneldi ka, et tema waikseil talwe õhtudel oma kitse ja kana-
dega, kellele ta oma juure tuppja talwekorterit oli walmistanud,
kõikjugu imekikka kõnelemisi pidanud. Rõik kooli õpetuse waral
ära peletatud nõia- ja sorsilaste tembud ärkasiwad jällegi ülesse
ja naeluti neid. Musta Marianne külge.

Amrei kartis ka mõnikord pitkil waikseil talwe bösetel, kui
ta ketrades Marianne juures istus ja midagi muud ei kuulnud,
kui wahel kanade unes luksjumist ja kitse määgimist, ja see oli
tõeste just ime näha, kui kiireste Marianne ketras. Üksford ütles
ta koguni: „Mina arwan, minu Johannes aitab mind kedrata,
ja ometi kaebas ta, et ta sell talwel mitte enam nii südamest
ja ifka oma Johannese pääle ei mõtelda. Ta oli iseenele üle
pahane ja ütles nukral meel: ta olla halw ema, ja kaebas et
temal nagu minna Johannele nagu ifka enam ja enam meelest
ära, tema nagu unustada ära, mis ta siin ja seal olla teinud,
kudas ta naernud, laulnud ja nutnud ja kudas ta puude otja
roninud ja kraawi olla hüpanud.

„See oleks ometi hirmus asi,“ ütles tema, „kui ühel se
aeg nii meelest wõiks ära minna, et midagi selgeste sellest enam
ei tea.“ Siis tema jutustas Amreile päält näha pool wägise
kõik wiimase ära, mis tall hinge taga oli. Aga see pani Amrei
wabise ma ja wärisema, ifka ja ifka jälle ühest furnust kuulda,
nagu elaks ta weel. Sa jällegi kaebas Marianne: „See on
ometi patt, et ma mitte enam oma Johannele pärast nutta ei
wõi. Ma üksford kuulsin, et ühe kadunud inimese pärast wõida
nutta, nii kaua kui ta elab ja kuni ta mädanenud on. On ta
jälle mullaks saanud, siis kaub ka nutt ära. Ei, see ei wõi
ega tohi mitte olla, minu Johannes ei wõi mitte surnud olla.
Seda Sa ei tohi mulle mitte teha, Sina seal ülewal wõi, ma
tulen ja olen Su ukse taga kerjaja. Seal, seal, minu ukse
kohal, seal istub see surm, seal on tiik ja senna wõin ma ennast
ära uputada nagu pimedat koera, ja see sünnib kohe, kui Sa
mulle seda teed: aga ei, anna mulle seda andeks, hea Zumal,
et ma nõnda jälle wasta müüri jooksen, aga tee üksford ometi
üks lahti, tee lahti ja lase mu Johannes sisse astuda. Oh ja
rõem! Tule, säh istu siia, Johannes! Ara jutusta mulle midagi,
ma ei taha midagi teada, Sa oled jo siin; ja nüüd on kõik
hea. Need pitkad, pitkad aastad on üksnes üks filmapilk olnud.
Mis see minule korda lähäb, kus Sa rändanud oled? Kus Sina

oled olnud, seal ei ole mina mitte olnud, ja nüüd oled Sa siin. Ja ma ei lase Sind mitte enam enne omast piust kuni ta külmal on. O Amrei, minu Johannes piab ootama, kuni Sa suureks saad, ma ei ütle muud ühtegi. Miks Sa ei kõnele mitte?"

Amrei suu oli nagu lukus. Tema meelest nagu seisid furnu praegu seal näha. Tema huultel wiibis saladus, ta wõis seda awaldada ja siis kuffuks lagi sisse ja kõik oleks kinni maetud.

Möniford oli aga Marianne ka kõnekas teisel kombel, et küll kõik ühe ja sellesama kännu wõjad oliwad, nimelt ikka seal juures oma poja päale mõteldes. Ja waewalt wõib siin maailma seadusest ja käimast aru saada, nimelt: „Miks siin üks laps furnud on, kelle päale ema ootab, just wärisedes, kõige hingega ootab, ja mina, ja minu Daami oleme kadunud lapsed, wõtaks nii hea meelega ema käest kinni ja see käsi on põrmuks saanud?" . . . .

See oli üks pime, pilkane pime paik, kuhu selle waese lapse mõtted aeti, ja ta ei teadnud muul kombel ennast sellest eksitusest päästa, kui et ta tasakeste I furd I eneselle ülesse ütles.

See äranis laupäewa õhtudelt jutustas Must Marianne hea meelega. Wana eba-usu pruugi järele ei ketranud ta laupäewa õhtudel iialgi, waid kudus alati, ja kui tall üks lugu jutustada oli, arutas ta eesmält kera päält hea tüki lõnga ülesse et teda see mitte nii segaks, ja siis jutustas ta ilma wahepidamata edasi.

„Oh laps,“ ütles ta siis sagedaste lõppeks: „Pane pisut tähele, Sinu sees on ka seda waimu, kes üksinda armastab olla: kes heaste ja otsekõhe tahab elada, see piab üsna üksinda olema, kellegiga midagi tegemist tegema, ega kellegi käest midagi tahtma. Kas sa tead, kes rikas on? See kes midagi muud ei pruugi, kui seda, mis tall enesel on. Ja kes on waene? Kes wõera oma päale ootab, mis ta osaks saab. Seal on üks ja ootab oma käte päale, mis ühe teise ihu küljes on, ja ootab oma silmade pääle, mis ühe teise pääs on. Jää aga oma jauks, siis on Sull omad käed alati Su juures, siis ei pruugi Sa mitte teisi, waid siis wõid iseennast aidata. Kes midagi loodab teiste käest saama, see on kerjaja. Loodad Sa ka oma õe ja wendade õnnest midagi saama, wõi koguni Inmala käest: Sa oled kerjaja, Sa seisad seal ja hoiad omad käed lahti, kuni Sulle midagi piusse pudeneb. Jää üksina, see on kõige parem, siis on Sull kõik ühes koos. Aga, oh kui lõbus ja hea on üksi

olla! Waata, sügawas sipelgate pesa põhjas on üks pisuke hiilgaw kiwi, kes seda leiab, see võib ennast teiste filmade eest ära kautada ja keegi ei või talle midagi parata. Aga nad jooksewad ja roniwad segi, kes leiab seda? Ja maailmas on üks saladus, kes võib sellest aru saada? Taba ta kinni ja wõta omale. Ei ole õnne ega ka õnnetust. Igaüks võib iseeneselle kõik teha, kui ta ise ennast ja ka teisi inimesi hästi tunneb, aga ühe tingimisega: tema piab üksi jääma. Üksi! Üksi! muidu ei aita see midagi."

Kõige sügavamast südame põhjast andis Marianne lapsele weel kaheotsjaga sõnu; laps ei saanud nendest mitte aru. Aga kes teab, mis ometegi nendest sõnadest lapse rindu ripakille jäi? Ja ergu ringi waatamise pääle jutustas Marianne edasi: "Oh wõiksin mina aga üksi olla! Aga ma antsin ennast ära, üks tükk minust on mulla all ja teine jookseb maailmas ümber, kes teab kus? Ma tahaks, ma oleks parem see must kits seal."

Kui lahkest ja lõbusaste ka Must Marianne oma juttusid algas, ikka oli lõpusõna täis kurwastust, ägamist ja kaksikmeelt. Ja tema, kes üksina tahtis olla, ega midagi armastada, elas ometegi üksnes mõtetes ja armastuses oma poja juures.

See üksielu Mariannega ajas Amrei himu väga ära; sellepärast tahtis tema, et ka Daami jenna majasje saaks wõetud. Küll tõreles Must Marianne esiotsja selle wasta, aga Amrei ahwardas ka sellest majast ära minna. Ta meelitas Musta Mariannet viete lapselikult ja tegi kõik, mis ta tema filmist wõis ära näha, kuni ta wiimaks luba andis.

Daami, kes Kongamiku käest mõndasugust näputööd oli õppinud, istus nüüd wanemate majas, ja öösel, kui wend ja õde mõlemad ülewal tua lae pääl magasiwad, äratasiwad nad ühte teist, kui nad Musta Mariannet all ümisesedes jenna ja tenna kuulsiwad jookswat.

Daami jennatulekuga tuliwad jenna ka uued head ja wiad. Daami nurises koguni selle üle, et ta niisugust wiletsat näputööd, mis üksnes wigastelle ja jalutumatelle kõlbada, pidanud õppima. Tema tahtis ka müürisjepaks saada, et küll Amrei selle wasta kõneles, sest ta aimas, wend ei saada seda mitte ära kannatama. Marianne oli talle täieste tueks. Tema oleks hea meelega kõik noore dpoisid müürisjepadeks teinud ja neid wõeralle maale läkitanud, et ta nende läbi sõnumid omast Johannesest saaks.

Must Marianne läks arwaste kirikusse, aga tall oli see armas, kui temalt lauluraamatut laenati, et sellega kirikusse minna, see näitas tall iseäralikult meelepärast olemat, et tema laulu raamat seal olla, ja üks iseäraline rõem oli tall, kui mõni wõeras hantwärgi sell, kes külas tööd tegi, Johanneese maha jäänud raamatut sellesama asja tarwis laenas. Tema meelest oli, nagu paluks Johannes kodumaa kirikus Sumalat, sest et tema lauluraamatust lauldi, ja Daami pidi nüüd igal pühapäewal taks korda Johanneese lauluraamatuga kirikusse minema.

Ei läinud aga Must Marianne mitte kirikusse, siis oli ta kas omas külas wõi naabri külades mõne pidu wõi püha pääl ifka näha. Nimelt, mitte ühed matused ei peetud ära, kus mitte Must Marianne leinates ligi ei käinud, ja matuse kõnet ja õnnistuse sõnu kuuldes, koguni ühe wäikse lapse haulal, nuttis ta nii kangeste, nagu oleks ta see kõige lähem omane, aga selle pääle oli ta kodu minnes iseäranis lahkel ja lõbusal tujul. Nutt näitas temal suur kergitus olemat. Tema neelas terve aasta sees nii palju waiksid leinamisi ja kaebusi alla, et ta selle eest tänuulik oli, kui ta tõeste nutta wõis.

Kas inimeste üle pidi pahandatama, et nad teda üheks salalikuks pidasiwad, ja päälegi et nendel üks saladus ta wasta oli peita? Ka Amrei kaela langes üks osa sellest eemal hoidmisest ja põlastusest, ja mõnes majades, kuhu ta awitades ehk armu andes wõerufelle tuli, anti talle selgeste märgata, et teda mitte ei soowita, kohalt ka selle pärast, et ta nüüd koguni aru wõtikult näha oli, mis üle külas kõik imetasiwad. Tema käis talwel palja jalu ja räägiti, temal olla jala rohi, et ta mitte haigeks ei jääda ega ei sureda.

Üksnes Raismiku talus salliti teda weel. Raismiku peremees oli jo tema eestkostja, ja perenaine, kes ifka tema eest oli hoolt kannud, ja talle tõutas, et ta teda ükskord enese juure tahta wõtta, kui ta täis kaswanud olla, ei wõinud mitte oma tahtmist korda saata. Üks teine kandis tema eest hoolt; surm wõttis teda enese juure. Kuna muidu wiimase eluaastade sees elu raskus ilmsiks saab, seda maitstes Amrei juba noores põlwes, ja hoopis kangelast kui kõik omased, nutsiwad Must Marianne ja Amrei Raismiku perenaise matusel.

Raismiku peremees kaebas peaaegu alati selle üle, kui libe see olla, et ta nüüd juba oma kohta pidada käest ära andma.

Ta ei olnud weel mitte ükski tema kolmest lapsest mehele saanud. Aga waewalt oli aasta möödas, Daami tegi juba teist kewadit kiwi murrus tööd, kui külas kassik pulmi peeti, sest Ratsmiku peremees pani oma kõige wanema tütre mehele ja wõttis oma ainukesele pojale naise, kellele ta pulma päewal ka oma talu ära andis. Selle kassik pulma pääl anti Amreile uus nimi ja teda wiiti ühe teise elu sisse.

Suure tansitua ette kambri oliwad endid lapsed kokku kogunud, ja kuna wanemad inimesed taga pool tantsisiwad ja rõemjad oliwad, tegiwad lapsed eespool seda sama. Aga oh ime! Amreiga ei tahtnud keegi poiss- ega tütarlaps tantsida. ja ei olnud mitte teada, kes kõige eesvalt ütelnud, aga ometi oli kuulnud, et üks hääl hüüdis: „Sinuga ei tansi keegi, Sina oled jo see paljasjalgne,“ ja, „Paljasjalgne! Paljasjalgne! Paljasjalgne!“ kisedadi nüid igast küljest. Amreil oli nutt silmis, aga siin oli jällegi see wõim ja wägi ruttu käe pärast, millega ta tiutuse ja hirwituse üle wõitu sai. Ta pühkis oma palawad pijarad põllega ära ja tantsis üksi ringi ja nii kenasste ja kergete, et kõik lapsed seisma jäiwad. Peagi kogus ukse juure naise ja mehi kokku, kõik Amreid waatama; iseäranis Raismiku peremees, kes jell päewal kõige rõemjam oli, ta laksutas kässa ja wilistas wana labajala waltsi, mis suures tuas mängiti, ja Amrei tantsis kuulmata edasi ja teda ei nähtud mitte wäsimust tundwat. Kui wiimaks pillimäng wagusi jäi, wõttis Ratsmiku peremees Amrei käest kinni ja küsis: „Sa nugisilm, kes Sind nii ilusaste on õpetanud?“

„Ei keegi!“

„Miks Sa siis teistega ei tansi?“

„Üksi on parem, siis ei pruugi teiste pääle oodata ja tansitaja on alati käe pärast.“

„Kas Sa oled juba pulma päält ka midagi saanud?“ küsis Ratsmiku peremees lahkesti.

„Ei!“

„Dule tупpa ja söö,“ ütles see uhke tuluperemees ja wiis waeselapse sisse ja pani teda pulma=lauda istuma, kus homikust õhtuni söögid pulmaliste tarwis aurasiwad. Amrei ei söönud mitte palju ja Ratsmiku peremees tahtis seda nalja teha ja last joobnuks joota, aga ta kostis terawalt ja agaraste:

„Kui ma veel rohkem joon, siis piab mind talutama ja ma ei wõi mitte üksi minna, ja Marianne ütleb: üksi on see kõige parem sõiduriist, see on alati rakkas.“

Kõik paniwad selle lapse tarkust imeks.

Noor Raisniku peremees tuli oma noorikuga ja küsis lapselt pool pilgates: „Kas Sa meile ka pulma kingitust töid? Kui nõnda süitakse ja juuakse, siis piab ka pulma kingitust toodama.“

Pulmaisa pstis lõbujal tujul lapsele selle küsimise junres salaja 5 kopiku tüki piusse. Amrei hoidis aga wiiekopikulise kõwašte piis, nikutas pääga wanakese poole ja ütles siis noorele paarile: „Mull on luba ja käsiraha. Teite õnnis ema lubas mulle alati, et ma Teie juures teenin ja keegi muu ei pia lapse- lapse hoidja olema kui mina.“

„Jah, seda on minu õnnis naine alati soowinud,“ ütles wana peremees. Mis ta kartuse pärast, et ta waele lapse eest siis pidada muret kandma, oma naisele selle eluaja sees ära keelis, seda tegi ta nüüd, kus ta talle mingisugust rõemu sellega enam ei wõinud teha, ja tahtis pulmalistele näidata nagu teeks ta seda õntsa perenaise mälestuseks. Aga ta ei teinud seda ka nüidgi veel mitte armust, waid selge kasu pärast, et waine laps temale kui wana talu isale, kes tema eestkostja oli, käskjalg ja talitaja saaks olema, ja waele eest muretsemine ja hoolikandmine langes teiste kaela.

Noor paar waltis ühe teise otsa, ja noor peremees ütles: „Too homme oma riide hilbud meie majasse. Sa wõid meie juure jääda.“

„See küll,“ ütles Amrei, „homme toon ma omad riide hilbud siia; aga nüüd wõtaks ma hea meelega midagi kaasa. Antke mulle sealt üks pudel wiina ja selle liha tahan ma pabe- aisse mäsida ja Mariannele ja oma Daamile wiia.“

Amreile lubati seda, aga wana Raisniku peremees ütles talle nüüd tasakeste: „Anna minu wiiekopikune tagasi. Ma mõtlesin, et Sa seda kinkida tahad.“

„Ma tahan seda kui käsiraha Teie käest paigal hoida,“ kostis Amrei kawalaste, „ja Teie piate näha saama, et ma seda wõidan.“

Raisniku peremees naeris pool pahaselt selle üle, ja Amrei läts raha, wiina ja lihaga kodu Musta Marianne juure.

Majauks oli luffus. Selle ja pulma maja wahel oli suur wähe. Ühe sees hüidis pilli heli, teise sees oli sügaw waikus. Amrei teadis, kus ta Marianne pääle wõis odada. Tema läks peaaegu alati kiwimurdu ja istus seal tükk aega põesa taga ja kuulas, kudas kiwi pikkadega tofjiti. See oli talle nagu lauluheli, mis endisest ajast kõlas, kus Johannes üksford ta siin oli tööd teinud; seal istus ta jagedaste kaua ja kuulas tofjimisist.

Amrei leidis ka tõeste siit Marianne ja pool tundi enne õhtulle jäämist kutsus ta ka Daami kiwimurrust wälja, ja siin wäljas kalju seinä ääres peeti pulma söömaiega ja palju rõem- samalt kui tuas pidu pilli õhenal. Iseäranis Daami oli rõemus ja Marianne niisama, aga ta ei joonud mitte wiina tilkagi. Ta ei tahtnud mitte enne ühte wiina tilka oma huulte pääle wõtta kui Johannese pulma pääl. Kui Amrei nüüd rõemu õhenal jutustas, et ta noore Raismiku peremõhe juures teenis- tust olla saanud ja juba algada, seal kargas Muust Marianne tulises wihas püsti ja ühte kiwi ülesse tõstes ja rindelle suru- des ütles ta: „See oleks tuhat korda parem, kui see mu rindus oleks üks niijugune kiwi, kui üks elaw jüda. Miks ma ei wõi mitte üksi olla? Miks ma lastsin ennast jällegi petta, mõnda armastada? Aga nüüd on kõik möödas, igaweste! Nagu ma jeda kiwi enesest eemalle tõukan, nõnda tõutan ma ka igat armastust inimeste kohta enesest ära. Sa nurjatu kawal ja walf laps! Waewalt wõisid Sa siwi sirutada, aga ära lendab ta. Aga see on hea nõnda, mina olen üksi, ja minu Johan- nes piab ka üksi jääma, kui ta tuleb, ja sellest ei saa midagi, mis ma tahtsin.“

Ta ära lippas ta küla poole.

„Tema on ometi üks nõid,“ ütles Daami talle takka järele, „ma ei taha jeda wiina mitte enam juua, kes teab, ehk ta on teda ära nõidunud.“

„Joo Sina aga pääle, tema on üks walf ja fange iselei- waline ja üks raske rist koormab teda; küll ma teda jälle heaks teen.“

Nõnda trööstis Amrei.

Halastaja õde.

Nüüd oli Raismiku talus täieline elu. Paljasjalgne, nõnda nimetadi nüüd Amreid, oli iga töö pääle walmis ja osaw ja teadis ennast ka kõikide juures heaks teha. Ta teadis noore perenaisele, kes wõeras ja tundmata kõiges külas ja ka omas mehe majas oli, ütelda, mis pruuk siin oli, ta õpetas teda lähemalt sugulaste heasid ja wigasid tundma ja nende moka järele tegema, ja wana peremehele, kes päewade kaupa trotslik ja rahutu ja pahane oli, et ta nii war walitsuse woli oma käest ära oli annud, teadis ta iga pidi wäga meele pärast olla ja talle jutustada, kui hea ja armas minija tall olla, aga ta ei mõista seda enesest mitte näidata. Ta kui ka tõeste aasta pärast esimene laps tuli, näitas Amrei ennast selle üle nii õnnelik ja kõigis toimetustes nii osaw olemat, et igauks majas tema üle täis kiidust oli; aga niisuguste inimeste kombete järele nii täis, et temaga ühe pisukesse äparduse pärast ennem tülitseti, kui et teda tõeste kiideti.

Aga Amrei ei pannud sellest tähelegi, ja nimelt teadis ta wanaisale seda esimest lastelast nii kenaste hoida anda ja parajal ajal jälle ära wõtta, et rõem oli näha. Kui lapselapsele esimene hammas sibu tuli, näitas ta seda kohe wanaisale, see aga ütles: „Maingin Sulle 5 kopikut, et Sa mulle seda rõemu teed. Aga kas Sa tead? seda 5 kop. mida Sa pulmaajal mu käest ära warastasid; nüüd Sa wõid teda õigusega omal hoida.“

Aga Must Marianne ei olnud mitte äraunustatud. See oli suur tükk tööd temaga jälle heaks saada. Marianne ei tahtnud Paljasjalgselt midagi enam teada, ja tema uued leiwanemad ei tahtnud mitte sallida, et ta Marianne juure lähäb, iseäranis lapsega, et weel ikka kardeti, et nõid sellele midagi paha teeb. Seal oli kawalust ja ettewaatust tarwis niisuguse waendlase üle wõitu saada; aga siiski läks see korda. Paljasjalgne mõistis ometi nii kaugelle seda toimetada, et Raismiku peremees Musta Marianne juures mitu korda wõeruselgi käis. Seda arwas kõik küla rahwas selgeks imeteuks. Aga need wõersil käimised jäiwad peagi maha, sest Must Marianne ütles ükskord: „Mina olen nüüd warsti 70 aastat wana ja olen ilma rikka talunikfude sõbruseta läbi saanud, see ei maksagi enam seda muuta.“

Ka Daami oli sagedaste oma õe juures wõerusel, aga noor peremees ei sallinud seda mitte, sest tema ütles, ja tall oli õigus, et tema pidada selle läbi ka seda noort meest toitma, niisuguses majas ei wõida kõik teada ega näha, kus ehk millal teenrid talle midagi taskusse toppida. Sellepärast lubati talle üksnes pühapäewa õhtudel õele käima tulla. Daami oli juba ära näinud, kudas rikkas talu peres elatakse; ta suu jooksis wett ja soowis ka nende keskel olla, kas wõi sulaseks minna. Kiwinäki töö oli piisku leiwaga. Paljasjalgne oli suutumaks selle wasta, kui ta seda ametit jälle wana wiskab ja uut algab. See ei olla midagi wäärt, et ikka jälle uut algada ja arwata, seal juures käib käsi hästi ja õnnelikult. Täagu igaüks oma ameti juure, üksnes siis wõib ta õnnelik olla, aga muidu mitte. Daami andis wiimaks järele ja oli sellega rahul, kudas õde seda ära seletas, sest et see tema ülesse pidamise eest hoolt kandis ja teda alati Paljasjalgse Daamiks nimetadi, nagu ei oleks ta tema wend, waid tema poeg, ja ometegi oli pää osa suurem kui tema, ja tegi, nagu ei oleks ta õe käsu alune. Ta ütles sagedastegi, kudas see teda pahandada, et teda alamaks peetakse, sest et tall niisugune suur suu puududa. Tema amet ja pahane mõnitaw meel oli ikka kõige eesmält õe süüd. Õde kannatas seda pitka meelega, ja sest et tema seda maailma ees näitas, et õde pidada tema sõna kuulama, tõusis õe wõimus ja walitsus jelleläbi teiste ees weel suuremaks; sest igaüks ütles, et see auus ja hea olla, kudas Paljasjalgne oma wennaga tegewat. Weel suuremaks tõusis tema auu jelleläbi, et ta nagu ema talle kõik andis ja egi, mis tarwis oli ja tänu selle eest oli: näägutamine ja halwad sõnad; sest wõsites pesi ja õmblas ta temale, et Daami üle küla kõige puhtamine wõis riides käia. Omast palga kingadest andis ta ikka kaks paari wennale ja laskis kingsepa walmis teha; ise käis ta alati paljajalu, wäga arwaste nähti teda pühapäiwil kingadega kirikusse minemat.

See tegi kõigeenam Paljasjalgse meele nuktaks, et Daamit ei tea kudas see tulnud, külas naerdi ja nokili. Ta taples selle üle Daamiga ja ütles, tema ei tohtida seda mitte sallida. Aga Daami wastas, eks tema keelgu rahwast ära, tema ei wõida mitte nende wasta hakata. Aga mis seal wõis teha, süda walutas küll, et teda nokiti ja näägutadi, muud kui ole wait ja kannata. See tegi talle weel suuremat südame walu, kui teda sugugi

tähele ei pandud; see tegi teda wägise narriks. ja pidi weel rohkem noffimist kannatama.

Paljasjalgse juures oli jälle see laiduwäärt, et ta teiste noore neiudega sugugi ei tahtnud seltsida. Üksnes Süemadise tütar oli ta sõber ja armas seltsiline, aga see oli juba mitu aastat siit ära, tegi ühes wabrikus tööd, ja temast ei saanud enam midagi kuulda. Paljasjalgne elas nii üksi ja waguasi, et teda selle küla nooremate jekka ei wõinud arwatagi. Tema oli oma suguste wasta küll lahke ja kõnekas, aga tema päris sõber oli ikka Must Marianne. Ja just selle pärast, et ta nii üksikut ja waguast elu armastas ja elas, ei wõinud ta oma wenna kombeid mitte parandada, ehk tema eest seista, et teda ei nokita ega pilgata, sest tema ei wõinud iialgi nii üksi olla nagu tema õde.

Nüüd oli aga Daami järsku omast ametist lahti löönud ja näitas ühel pühapäewal oma õele käsi raha, mida ta oli saanud, kui ta enmast Mäe talusse sulaseks oli tellinud.

„Oleks Sa mulle seda ütelnud,“ ütles Paljasjalgne, „ma oleks Sulle paremat teenistuse kohta teadnud. Ma oleks Sulle kirja annud Rahunurme perenaise kätte wiia Allgausse, seal oleks Sull hea olnud nagu maja oma lapsel.“

„Oh pia Sa õige temast suu,“ ütles Daami karedaste. „Tema on mull, nüüd pea 13 aastat, paar nädalpäeva wõlgu, mis ta mulle lubas. Kas Sa mäletad weel? Eks tea, jell korral, kui meie wäiksed olime ja arwasime, et isa ja ema teewad meile ukse lahti, kui me weel koputame. Ole wait Rahunurme perenaisest. Kes teab, kas ta meie pääle weel mõtleb, ja kas ta weel elabgi.“

„Ja muidugi ta elab weel; tema on jo minu peremehega sugulane. Meil kõneldakse sagedaste temast. Tema olla kõik omad tütreid mehele pannud ja oma poegadelle naised wõtnud. Üks poeg olla weel ja see jääda talupärijaks.“

„Sina tahad muidu minu uut kohta ja teenistust laimata, ja ütled mulle, mina oleks wõinud paremat saada. Kas see on õigus?“ Tema hääl wärises.

„Oh ära ole nii helle,“ ütles Paljasjalgne. „Kas ma siis Sinu õnnest muißt maha kisun? Sa oled ikka nagu kõrwetaks Sind nõges. Ma tahan aga Sulle weel ütelda: nüüd jää selle juure, mis Sull on, ja mõtle, et Sa oma kohta finni hoiad. See ei ole midagi, nõnda nagu kõgu magab iga bösel ise puu

otsas. Ma wõiksin ka teisi kohti saada, aga ma ei taha mitte, ja ma olen seda teinud, et mu käsi siin heaste käib. Waata, kes igas minutis ise koha wõtab, sellega tehakse nagu wõeraga; jo teadakse, et ta home mitte enam oma maja inimene ei ole, siis ei tunne ta ka täna ennast kodus olewat."

"Mull ei ole Sinu jutlust mitte tarwis," ütles Daami ja tahtis wihafelt ära minna. "Minu wästa oled Sa alati tige, aga kõige maailma wästa file ja libe."

"Seft et Sa minu wend oled," ütles Paljasjalgne naerdes ja tegi talle pai.

Wennal ja õel oli kummaqil ise loomus. Daamil oli nagu fantimise kombe ja siis jälle äkiline uhkus, kuna Paljasjalgne alati lahke ja tahtlik oli ja hoidis oma seestpidist uhkust igalpool.

Wiimaks sai ta jällegi wenna wiha pääle wõitu ja ütles: "Kuule, mull tuleb midagi meele, aga Sa piad enne hea olema, sest kurja südame pääle ei tohi mitte kuube panna. Raismiku peremehe käes on jo weel meie õntsa isa riided. Sa oled juba suur küllalt ja need riided on Sulle just parajad ja Sa wõid uhke olla niijugusid riidid kandes kui Sa senna lähäd; Sinu kaasfulased näewad siis ka, kust Sa oled ja kui hea ja dhoolakad wanemad Sull on olnud."

See oli Daamil meele pärast. Aga Paljasjalgsel oli enne tegemist ja waidlemist, kui ta Raismiku peremehe käest riided kätte sai. Üksnes tema libe keel tegi seda, et riided Daami kätte usti ja siis wiis Paljasjalgne Daami ülesse enese kambrisse ja tema pidi koha isa wästi ja kuue selga ajama; ta tõreles wästa, aga mis Paljasjalgne kord tahtis, pidi ometi sündima. Aga kübart ei pannud Daami ometegi pähä. Kui Daamil kuub seljas oli, pani õde oma käe ta õlale ja ütles:

"So, nüüd Sa oled minu wend ja minu isa, ja nüüd lähäd kuub jälle esimest korda üle põllu ja uus inimene on seal sees. Waata, Daami, Sull on see kõige ilusam auukuub, mis maailmas wõib olla. Wuusta seda kuube ja ole seal sees õiglane, nagu meie õnnis isa on olnud."

Ta ei jaksanud mitte enam rääkida ja tuetas oma pääd wenna õlale ja pisarad kukkusiwad isa kuue pääle.

"Sina ütled, et mina olen helle," troostis teda Daami, "Sina oled hoopis ennem."

See on tõsi, Paljasjalgselle tungis kõik asi väga südamesse, aga ta oli seal juures ka kindel ja kõhe lahke nagu laps. Ta oli niisugune, kudas Marianne ütles, kui ta tema esimese une juures seisis, et nutt ja naer, magamine ja walwamine suutmaks ühe teise lähedal on:

Tema nuttis ikka weel.

„Sa teed mu südame nii raskeks,“ hädaldas Daami, „ta on jo kurb muidugi, et ma oma sündimise paigast võera inimeste sekka pian minema. Sa oleksid pidanud mind ennemalt rõemustama, kui nüüd sedawiisi —“

„Siglane mõtlemine on kõige parem rõem,“ ütles Paljasjalgne. „See ei tee mitte südant raskeks. Sigus küll, Sull on suur koorem, kui senna weel üks ainukenegi nael juure lisatakse, siis võib see üht ära lämatada. Ma olen tõeste rumal. Aga tule, ma tahan nüüd näha, mis päike ütleb, kui isa jälle esimest korda ta ette astub. Ei, ega ma seda tahtnud ütelda. Tule, Sa tead isegi, kuhu me enne tahame minna, mis Sa enne weel piad Zumalaga jätma, kui Sa ära lähad. Kui Sa ka 5 wersta pääle ära lähaks, Sa lähad ometegi siit ära ja siis piab sealt seda kohta Zumaalga jätma. On mulle raske ka küllalt, et Sa mitte enam minu juures ei wõi olla ei, ma tahtsin ütelda, et ma mitte enam Sinu juures ei wõi olla. Ma ei taha Sinu üle mitte walitseda nagu rahwas räägib. Jah, wana Mariannel on ometi õigus: ükski, see on see wägew ja suur sõna, selle siisu ja tähendust ei jõuta mitte ära õppida. Mii kama kui Sa seal üle tee oled elanud, ja kui ma Sind ka mõnikord nädalil otša ei ole näinud, mis sellest wiga? Ma woin Sind igas tundis kätte saada, see on niisama hea nagu elaksime meie ühes koos. Aga nüüd? Nüüd, noh ega sa ka maailma taga ei ole... Aga ma palun Sind: ära tõsta ennast mitte ära, et Sull mingisugust wiga ja häda tekkib, ja kui Su riided kakkewad, siis läkita aga minu kätte. Ma paikan, kohendan ja kujan Sulle weel. Nüüd tule ja lähme furnuaiale!“

Daami seisis selle wasta ja wabandas ennast, et tema süda juba küllalt raske olla, ja et ta oma südant mitte enam raskemaks ei tahta teha. Paljasjalgne andis talle õigust. Daami wõttis isa riided seljast ära ja öde pani neid selle kotti sisse, mida ta hanide karjas mantli asemel oli pruukinud ja mille

pääl isa nimi oli. Ta finnitäs Daamile, et ta nii pea kui võimalik selle koti talle jälle tagasi saadab.

Sde ja wend läksiwad ühes wälja. Üks Hirlingi küla woorimees sõitis külast läbi. Daami piatas ta finni, ja wiskas ruttu oma waesuse koorma otsa. Siis läks ta õega käsi käes külast wälja. Sde püüdis teda rõemu tujule äritada ja ütles:

„Kas ja mäletad weel, misjuguse mõistatuse ma Sulle leiwaküpjetamise abju juures ülesse antsin?“

„Ei!“

„Mõttele: mis wõib leiwaaabju juures kõige enam kiita? Kas tead weel?“

„Ei!“

„Seda tuleb leiwaaabju juures kõige enam kiita, et ta mitte ise leiba ei söö.“

„Ja, ja, Sa wõid lustakas olla, Sa jääd kodu.“

„Sa tahtsid jo ka ja wõid ka lustakas olla. Taha nüüd hästi.“

„Wagusi jaatis ta oma wenda kuni Döpitarule ja seal juure tamme juures ütles ta:

„Siin jätame Jumalaga. Jumal hoitku Sind ja ära kardada mitte ühte kuradit.“

„Mad pigistasiwad wahwaste üheteise kätt, ja Daami läks Hirlingi poole ja Paljasjalgne pööris külasse tagasi. Alles mäe all, kust ta Daamit mitte enam näha ei wõinud, julges ta oma põlle ülesse tõsta ja filmi kuiwatada, sest pisarad weersiwad üle pale waha, ja walju ütles ta iseenele kohta:

„Inmal anna mulle andeks, et ma ka sellest üksi ütlesin. Ma tänan Sind, et Sa mulle ühe wenna oled annud. Täta teda mulle nii kaua kui ma elan.“

Ta läks külasse tagasi. See oli nagu tühi ta meelest. Widewikus, kui ta Raismiku talu lapsi magama uinutas, ei wõinud ta mitte ühte laulu laulda, kuna ta muudu nagu lõnke laulis. Ta oleks hea meelega jenna rutanud ja kõige inimestele ütelnud, kui hea ta olla, et ka teised tema wasta head oleksiwad. Aga ta trööstis ennast sellega, et keegi üsna ja igal pool teise eest ei wõi hoolt kanda. Ta lootis, et tall see kasuks tulla, kui ta ise enese eest hoolt piab.

Kui juba ööfi käes oli, läks ta oma kambriisse, pesi omad filmad ära, tegi juuksed uueste patši ja seadles omad riided korra pärast selga, nagu oleks see homikul wara, ja selle aruldase kahelortse uue päewaga algas ta weel korra uut walwamist.

Kui kõif magas, läks ta Musta Mariannele ja ilma walgufeta istus ta seal tundide kaupa selle woodi ääres pimedas tuas. Nemad kõnelesiwad sellest, kudas lugu olla, kui ühel üks inimene maailmas on, kes nagu ta enese tükk oleks. Siis alles tuli Paljasjalgne taja illufeste tuast wälja, kui Marianne magama oli jäänud. Ta wöttis aga weel pange ja kandis talle wett walmis, pani puud koldesse, et teisel homikul üksnes pruukis põlema süidata. Siis läks ta kodu.

Mis on see heategu, mis rahaannetest on? Ta on üks kätte antud jõud, mis jällegi käest wälja lähäb. Aga hoopis teine on see, kui süündinud jõudu, tükk omast elust ära antakse ja weel päälegi ainukest, mis ühel üle on jäänud.

Oma wiimase kui tunni, mis tall püha- ehk muil päiwil üle jäi, ohwerdas ta kõif Musta Marianne heaks ja laskis enesega weel tapelda, kui ta selle iselewalise meele wasta tegi. Tall ei tulnud see meelegi, seal juures mõtelda ehk ütelda: kudas Teile wõite weel tapelda ja tõreleda selle üle, mis ma Teile kingin? Tah ta ei teadnud midagi muud, kui et ta seda tegi. Üksnes siis kui ta pühapäewa õhtudelt Marianne juures waikselt maja ees istus ja mõneks mitme kümnendamaks korraks kuulis, mihuke ilus pois Johannes pühapäewal olnud, ja kui siis noored poisid ja tüdrukud läbi küla läksiwad ja laulsiwad, siis sai ta sellest natuke aru, et ta siin istus ja oma lusti ohwerdas ja tasakeste laulis ta neid laula ühes, mis noor rahwas laulis. Aga kui ta Marianne otsa waatas, jäi ta wait ja mõtles selle üle järele, kudas see hea olla, et Daami mitte enam külas ei ole. Tema ei olnud mitte enam teiste hirwitada ega naerda, ja kui ta üksford tagasi tuleb, on ta tõeste ilus wiisakas pois, et kõif ta ees kohkuma lööwad.

Talwe õhtudel, kui Raismiku talus ledrati ja lauldi, tohtis Paljasjalgne üksi seal ligi laulda; et tall küll ilus hele hääl oli, tegi ta peaaegu alati seda, et ta teist häält wõi altot laulis. Nooja, Raismiku peremehe tüdrukust öde, kes aasta wanem oli kui Paljasjalgne, laulis alati esimest häält wõi soprani. See oli muidu mõista, et ka Paljasjalgse hääl temale pidi teenima,

nagu Nooja ülepää üks uhke ja torjakas inime oli, kes Paljasjalgsed nagu maja tööloomaks pidas ja sedawiisi temaga ka tegi; teadupärast enam jalaja kui ilmsi. Ta just sellepärast et küla rahwas Paljasjalgsed tubliks töö inimeseks pidas, oli Noosal pääasi külas kiidelda ja kõnelda, kui palju kannatust Paljasjalgsega olla, kuidas hanidekarjane talle igas asjas järele jooksta, ja seda teha ta heast heldest südamest, et Paljasjalgne inimeste ees parem oleks, kui ta just on.

Nõndasama nok ti ja näägutadi teda kingade pärast. Tema käis peaaegu alati palja jalu, üksnes mõnikord talwe ajal pani ta peremehe wanad saapapääd jalga, aga omad palga kingad wõttis alati omal ajal wälja. Nad seisiwad ülewal kambris paigal, ja Paljasjalgne käis ometi nii uhkeste, nagu oleks tall forraga kõik kingad jalas. Ta pidas neid mõtetes.

Kuus paari kingi seisiwad üheteise kõrwal sest saadik, kus Daami Mäetalus Hirlingi külas teenima hakkas. Kingad oliwad heinu täis topitud, ja aeg ajalt määris Paljasjalgne neid raswaga, et nad ikka pehmeks jääsiwad. Paljasjalgne oli nägusaks neiuks sirgunud, mitte liig pitkaks, aga tüsedaks jämedaks. Tema riided oliwad ikka alamad, aga puhtad ja wiisakad, kenad, ja kenadus ja wiisakas kombe on waeuse ehe, mis midagi ei maks ja mitte osta ei ole. Üksnes sellepärast, et Kaismiku peremes maja auuks pidas, pani Paljasjalgne pühapäewal paremad riided selga, et rahwas näeks; aga siis wõttis kohe need ära ja pani ruttu teised selga ja istus Musta Marianne ehk oma lilled juures, mida ta oma akna all pottide sees kaswatas. Lilled kaswasiwad siin väga heaste. Ka nende kasu oli lopsakas, mis ta furnuaiale wanemate hauale wiis. Lilled oliwad tema lahkemad sõbrad. Ta ajas nendega juttu ja laulis nendega ühes. Dundide kaupa oli ta rinnuli akna najal ja wahtis ülewalt oma armsa taimede pääle. Nõnda istus ta jälle ühel kaunil päewal ja kui akent tahtis finni panna, seal kuulis ta Hirlingi küla poolt kanget kella kõla ja inimeste kära.

„Hirlingi Mäetalus põleb!“ kiskendadi pea wäljas. Tule pritsid toodi silmapilk wälja ja Paljasjalgne sõitis tulekustutajatega ligi.

„Minu Daami! Minu Daami!“ kiskendas tema südames. Aga nüüd oli jo päewa, ja päewa ajal ei wõinud inimesed tule sisse jääda. Ta tõsi! Kui Hirlingi juure saadi, oli maja juba

maa taja, aga tee ääres õunapuu aias seisid Daami ja sidus praegu kaks ilusat hobust ühe puu külge, ja seal ringi jooksis härgi, lehma ja wassikaid.

Peeti kinni, Paljasjalgne tohtis maha astuda, ruitas rõemuga wenna juure ja hüidis: „Sumalalle tänu, et Sulle midagi ei ole sündinud.“ Wend aga ei wastanud midagi ja hoidis omad mõlemad käed hobuse kaela pääl.

„Mis Sull on? Miks Sa ei räägi? Kas Sa oled omale wiga teinud?“

„Mina mitte, aga tuli.“

„Mis siis?“

„Kõik minu asjad on põlenud, minu riided ja mu natuke raha. Mull ei ole midagi muud, kui see, mis Sa mu seljas näed.“

„Sa isa riided on ka põlenud?“

„Ega nad ometi tule wastased pole?“ ütles Daami wihaselt. „Ara küsi mitte nii rumalaste“

Paljasjalgne tahtis nutta niisuguse waljuse üle, aga ta tundis kobe nagu loomuliku olemat, et õnnetus wäga sagedaste esiotsa pahaseks ja tulikaks teeb. Sellepärast ütles ta üksnes:

„Täna Sumalat, et Sull Su elu weel alles on. Isa riided, kahju, et need on ära põlenud, neid ei wõi mitte enam saada, aga nad oleksiwad üksford ometi ära katkenud, nii ehk nii.“

„Seda lorise kanadelle,“ ütles Daami ja silus ifka hobust. „Siin ma seisan nüüd aga Sumal ei jäta mind mitte maha. Kui need hobused rääkida wõiksid, need räägiks teisiti, aga ma olen jo õnnetuseks sündinud. Mis ma heaste teen, see ei ole midagi, ja ometi —“

„Ta ei wõinud mitte enam rääkida, ta hääl jäi kinni.“

„Mis siis on sündinud?“

„Kõik need hobused, lehmad ja härjad, mitte üks elajas ei ole ära põlenud, muud kui mõned siad, kellele enam appi ei saanud. Waata, seal see hobune, kiskus mu särgi seljast katti, kui ma teda laudast wälja tõmbasin. Minu oma hobune ei teinud mulle midagi, tema tunneb mind. Ei, kas sa ei tunne mind, Lauf? Muidugi me tunneme üht teist?“

Hobune tuetas oma pää teise hobuse kaela pääle ja wahtis Daami otja, kes nüüd jälle edasi kõneles:

„Ja kui peremehele rõemuga kuulutasin, et ma kõik elajad päästnud olen, siis ütles ta: seda ei olnud mitte tarwis, kõik oliwad tulekašjas ülewal, ma oleks ennemalt nende eest maksu pidanud saama! Ja, ma mõtlesin iseeneses, aga et see ilma süita elaja loom suurema piab, see ei ole siis midagi? Kas see on siis kõik hea kui ta maksetud on? Kas elu ei ole midagi väärt? Peremees nägi wist mu näust, mis mõtlesin, ja küsis minult: kas Sa omad riided ja asjad kätte said? Ma ütlesin: ei, ei mitte hilpu sõrme ümber, kohe jooksin lauta. Tema ütles: Sa oled ikka üks loll! Kudas nii? ütlesin mina: Teil on jo kõik tulekašjas ülewal. Kui elajad oleks ära maksetud, siis saaks ometi minu riided ka maksetud ja päälegi on ka weel minu õntsa isa riided ja 14 kuldinat raha, minu taskukell ja piip. Ja peremees ütles: Suitsuta nüüd! Minu asjad on tulekašjas ülewal, aga mitte sulaste! Ma ütlesin: saame näha, ma tahan seda asja kohtu hooliks anda. Ta ütles: So? Nüüd wõid Sa kohe minna. Kes protsessida tahab, see on ülesse ütelnud. Ma oleks Sulle mõne kuldna kinkinud, aga nüüd ei saa Sa mitte ühte krossi. Nüüd tee, et Sa lähäd! . . . Siin ma nüüd olen, ja ma mõtlen, ma piaks oma käsihobust l givõtma, ma olen teda tule-surmašt päästnud, ja ta tuleks hea meelega minuga. Mis Sa seal arwad? Aga ma ei ole mitte wargust õppinud, ja ma ei mõista ennast ka mitte aidata, see oleks mu meelest kõige parem, ma hüppaks wette. Minust ei saa enam midagi ja mull ei ole midagi.“

„Aga minul on weel ja tahan Sind aidata.“

„Ei, seda ma ei tee enam, et ma Sind ära imen. Sina piad jo niisama suure waewaga teenima.“

Wiimaks mõjus Paljasjagse sõna Daami südames, et ta järele andis ja temaga ligi läks. Aga waewalt oliwad nad sada sammu ära läinud, kui midagi tuhat nelja nende järele tuli. Hobune oli ennast lahti kiskunud ja Daami järele jooksnud, aga see pidi hobust, keda ta wäga armastas, kiwi ja puutükkidega tagasi hirmutama.

Daami häbenes oma õnnetuse pärast, ta ei näidanud ennast peaaegu ühegi inimesele; sest see on pehme loomuga inimeste wiis, et nad mitte eneste sees seda jõudu ei tunne, waid hea meelega seda oma warandusega näidawad, mis nad wõiwad.

Sunnetust arwawad nad oma nõdruse märgiks, ja kui nad seda mitte ei jaksa warjul hoida, peidawad nad iseendid ära.

Daami jäi sellepärast küla esimeste majadesse korterisse. Must Marianne kinkis talle oma äratapetud mehe kuue. Daami ei tahtnud miski hinna eest seda kuube oma selga ajada, aga Paljasjalgne, kes enne isa kuube pühaks ja kalliks oli kiitnud, teadis nüüd niisama tõeks teha, et üks kuub ometi midagi ei olla, ei tähendada midagi, kelle seljas ta korra olnud.

Süemadis, kes Musta Marianne lähedal elas, wõttis Daami omale appi puid raiuma ja süüsa põletama. Daamil oli waiwne elu väga meelt mööda; ta tahtis nii kaua weel oodata, kuni ta soldatisse lähab ja siis jenna eluks ajaks jääda. Soldati elul on ometi õigust ja korralist hoolekandmist. Seal ei ole kellegil õde, ega kellegil oma maja, ega pole riiete, söögi ega joogi eest muretsemist ja kui sõda on: üks järsk soldati surm on ometi kõige parem.

See ep see oli, mis Daami pühapäewal Sambla-kaewu metsas awaldas, kui Paljasjalgne süeahju juure tuli, wennale linasid, jahu ja tubakat tõi ja teda sagedaste õpetada tahtis, kudas ta omale mõne suutäie paremat toitu walmistada. Aga Daami ei tahtnud seda mitte, just kudas ta omaga wälja tuli, oli tall hea küllalt. Tema wirutas ka halwa söögi nahka, et ta küll ka paremat oleks wõinud süia ja üleühtse tahtis ta nii kaua rahul olla kuni teda soldatiks ehitakse.

Paljasjalgsel oli palju sellega sõdimist, et Daami alati ikka tulewase aja pääle lootis ja käes olewat aega tähele ei pannud. Ta tahtis teda elustada ja jalale ajada, aga tall oli pehme ja wedelemise mood väga meele pärast. Ta wõis seal juures ise-eneise üle väga kahjatseda ja see oli tall nagu ilma waewata. Paljasjalgsel oli enne tegemist kui ta oma wenna nii kaugelle sai, et see oma waewa ja teenistuse eest omale kirwe muretšes ja nimelt isa kirwe, mida Süemadis oksjoni päält oli ostnud.

Wäga raske, koormatud südamega tuli mõnikord Paljasjalgne metsast kodu, aga ta ei kannatanud seda kuigi kaua ära. Tema kindel lootus ja rõemus meel tungis wägise lauluga südamest wälja. Kes seda mitte ei teadnud, ei oleks iialgi aru saanud, et Paljasjalgsel mõni kurbdus oleks olnud wõi praegu oleks.

Tema rõem oli nagu hallika wesi, mis iialgi ei kahane ega lõpe. Ta oli rõemus kui head wõis teha ja nimelt, kui

ta head tegi Mariannele ja Daamile. Keegi ei wõinud jelles majas nii lahkest naerda kui tema, ja wana Naismiku peremees ütles: Tema naer kõlada nagu kaul, ja et ta alati auupakklik, sõnakuulelik ja walmis iga asja ja käsu pääle olla, andis ta talle nagu mõista, et ta teda üksford omas töstamendis tahta mäletada. Paljasjalgne ei pannud seda suurt tähele ega lootnud palju selle pääle. Tema ootas üksnes oma palka, mida ta õiguse ja julgusega wõis pärida. Mis ta tegi, seda ta tegi haast südamest, ilma et ta maksu pääle lootis.

Kott ja kirwes.

Mäe talu oli jälle ülesse ehitatud, palju uhkem kui ennemalt. Talwe jõudis kätte ja temaga nekrudi wõtmine. Weel iialgi ei olnud enam kurwastust ühe õnneliku loosi üle, kui et Daami ennast lahti wõttis. Tema oli koguni kaksik mõttes ja Paljasjalgne peaaegu ühes temaga, sest ka temal näitas soldati elu oma wenna kohta wäga tarwis olemat, et ta oma wedelat moodi maha jätafs. Sellegipärast ütles ta talle nüid:

"See olgu Sulle nüid märgiks, Sina piad enese eest kui mees igal pool wälja astuma. Aga Sa oled weel ikka nagu wäeti laps, kes mitte üksi süia ei wõi, waid kellele süia piab antama."

"Sa wiskad mulle nina pääle, et ma Sind paljaks jöön?"

"Ei, seda ei mõtelnud ma mitte. Ara ole mitte ikka nii windunud ja kahjatseelik ja ära seisa ja oota: Kes tahab mulle midagi teha? head wõi kurja? Ole mees ja taba ise igalt poolt finni!"

"Seda tahan ma ka teha ja hästi kaugel!" ütles lõppeks Daami. Tema hoidis kaua seda oma teada, mis ta pää oli wälja haudunud aga ta käis külas sirgeste täis wahwust ja kõneles igaiühaga lahkest. Tema tei metfas puurainujate juures hoolega tööd. Temal oli isa kirwes ja firwega ühes peaaegu ka isa jõud, kes omal ajal firwega wäga mõnufaste mõistis ümber käia.

Kui talle Paljasjalgne fõrd esimesel kewadil Sambla-kaewu metfast kodu tülles wasta tuli, ütles tema firwest õlast maha wõttes: "Mis Sa arwad, kuhu see lähäb?"

„Puu sisse!“ vastas Paljasjalgne. „Aga ta ei lähä mitte ise, waid teda piab löödama.“

„Sull on õigus, aga kirwes lähäb oma wenna juure, ja üks rainub siin ja teine seal ja seal praksumad ja pauguwad puud nagu suurtükid, ja Sa ei kuule midagi sellest, wõi kui Sa ise tahad, ja, aga mitte keegi siin külas.“

„Ma ei saa Sinust mitte aru,“ kostis Paljasjalgne. „Mina olen liig wana mõistatuste kohta. Räägi selgeste.“

„Ja, ma lähän onu juure Ameerikasje.“

„So? kas kohe täna?“ naljatas Paljasjalgne.

„Kas tead, kudas Mürisfepa Mart üksford läbi akna oma emale ütelnud: Ema, wiska mulle üks uus kaelakott aknast wälja, ma tahan Ameerikasje kändida? — Kes nii fergeste tahawad lennata, on kõik weel siin.“

„Küll Sa saad näha, kui kaua ma siin weel olen,“ ütles Daami ja läks sõnalausumata ära Süemadise majasje. Paljasjalgne tahtis selle naeru wäärilise ettewõtmise üle lustiline olla, aga see ei läinud tall mitte korda. Ta tundis, et nende sõnade juures ka tõtt oli, ja weel õõse, kui kõik juba magamas oli, ruttas ta korra oma wenna juure ja seletas talle täieste, et tema mitte kaasa ei lähä. Ta arwas sellega tema üle järsku wõitu saawat, aga Daami ütles lühidelt: „Ma ei ole mitte Sinu külge kaswanud.“ Tema ettewõtmine sai ikka kindlamaks.

Paljasjalgne pää oli jälle otjani täis mõtlemisi nagu üksford lapssepõlwes. Aga nüüd ta ei rääkinud enam pihlaka puuga, kas ehk see talle mõnda nõuu annaks, waid tema järele mõtlemiste otjus ja lõpp oli: „Tall on õigus, et ta lähäb; mull on ka õigus, et ma siia jään!“ Ta tundis selle üle südamlikku rõemu, et Daami nii kindlaste ja julgeste seda oli wõinud ette wõtta. See tuunistas mehist meelt. Teigi see tall ka suurt walu, et ta nüüd suutu üksi laias maailmas pidi olema, siis arwas ta seda ometi õiguseks ja heaks, et wend terve meele ja mõistusega maailma sisse astus. Aga ta ei uskunud teda weel mitte tõeste.

Teisel õhtul läks ta jälle wenna juure ja ütles: „Ära lausu ühegi inimesele omaist ärarändamisest, muidu naeretakse Sind, kui Sa mineku katki jata.“

„Sull on õigus!“ kostis Daami; „aga mitte sellespärast. Ma ei karda mitte teisi inimesi. Nii tõeste kui mu käel wiis sõrme on, nii tõeste lähän ma enne kui siin kirsi-marjad wal-

mis on; ja kui ma muidu senna ei saa, siis kerjades ehk warastades ometi. See walutab üfenes mu südames, et ma ära lähän ja Mäe peremehele ühte konksi ei wõi teha, mis tall elu- ajal meelest ei lähä.“

„See on see õige mehine meel,“ ütles Paljasjalgne.
 „See on selge südame rojastus, kätte maksmise mõtteid maha jätta. Seal, seal ülewal hingawad meie wanemad, tule, tule lähme nende hauale, ja ütle seal weel kord seda kui Sa wõid. Kas tead, kes kõige pahem on? See, kes enmast hukka laste ajada. Anna kirwes siia, Sa ei ole mitte seda wäärt, et Su käsi seal on, kus isa käsi on olnud, kui Sa oma südant sellest rojastusest põhjani ei puhasta! Kirwes anna siia! Seda ei pea mitte see inimene saama, kes wargusest ja tapmisest räägib. Kirwes anna siia: Wõi ma ei tea, mis ma teen..“

Waike häälega ütles Daami: „See oli muidu üks mõte. Usu mind, ma ei soowinud seda tõeste mitte ega wõigi ka seda teha. Aga et nad mind alati rumalaks poisiks jõimawad, tahtsin ma ka näidata, mis ma wõin. Aga Sull on õigus. Waata, kui Sa tahad, lähän ma weel tänaõösel Mäe talusse ja ülen talle, et mull mingisugust kurja mõtet südames tema wasta ei ole.“

„Seda Sa ei pruugi, see on liig. Aga et Sa sellest aru saad ja südamesse wõtad, tahan ma Sind nii palju aidata, kui ma wõin.“

„Kõige parem oleks see, kui Sa ka tuleks.“

„Si, seda ei wõi ma küll mitte, ma ei tea mitte miks, aga ma ei wõi mitte. Aga seda ei ole ma mitte wandunud: kui Sa kirjutad, et Sull onu juures käsi hästi käib, siis tuler ma järele. Nagu udu sisse, kus midagi ei tea . . . ma ei muuda oma kohta mitte hea meelega, ja mull on siin, õigust ütelda, üsna hea. Aga nüüd mõtleme järele, kuidas Sa senna saad.“

See on ime asi, et isamaalt ära rändajad jagedaste omast halwast loomust tunnistust annawad ja iseäranis isamaa asjadest. Nad puistaks enne oma äraminekut kõik oma wiha ja waenu teiste kaela ja paneks ilma nuhtluseta putkama. Mitmel polegi muud uues kohas ja uues maailmas teha, kui et nad wana kohale ja kohtudelle tagasi kirjutawad ja kõikjugu kaebdusi tõs- tawad waguksi jäänud tegude üle.

Niisugusi hirmsaid tegusi oli seal külas ja ümber kaitse kohtades palju nähtud. Sellepärast saigi Paljasjalgne vihaseks, et ka tema wend niisuguste seltsi tahtis heita. Veel suurem aga oli tema rõem, et ta Daami kurja tahtmise üle wõitu sai; sest niisugune asi, ühte hukatuse tee päält ümber pöörda ja tagasi tuua, teeb inimest palju õnnelikumaks, kui et ta head on teinud.

Tema mõtles need ettewõtmised ja asjad kõik põhjast põhjani läbi. Onnaine oli oma õele kirjutanud, et nende käsi hästi käia.

Daami kopikuid oli väga pisut, ja ka Paljasjalgse jõud ja abi ei ulatanud nii kaugelle. Daami arwas, et kogukond temale abi ja tuge pidada andma; aga õde ei tahtnud sellest sugugi kuulda, tema ütles: „See piab see wiimane olema, kui kõik muud nõuud ja abid nurja lähwad.“ Tema ei ütelnud mitte, mis ta muidu veel tahtis katjuda. Tema esimine mõte oli küll Rahunurme perenaise palwelle minna; aga ta teadis, kudas niisugune kerjamise kiri ühe rikka taluperenaise südamesse tungib, kellel ehk ka mitte puhas raha anda ei olla. Siis mõtles ta Raismiku peremehe pääle, kes talle oli tõutanud, teda omas tõstatamendis mäletada; ta wõiks nüid seda osa kätte saada, kui seda ka wähem oleks. Siis tuli talle järsku meele, ehk annab Mäeperemees, kelle käsi nüid juba hästi käis, pisut abi.

Ta ei ütelnud Daamile sellest midagi. Aga ta filmas Daami riideid; ta ostis Musta Marianne käest tüki linast riiet, lõikas seda katki ja õmbles õösel kocku. Niisugused walmistamised ja tegemised paniwad Daami wabisema. Tema oli seda tõeste ülesse näidanud, et temal ärarändamise nõuu üsna kindel olla, aga nüid oli ta ometi nagu kamitses ja sunduse all ja nagu käiks õde oma kindla tahtmisega ta pääle. Õde nähti temal nagu wali olewat ja nagu tahaks ta temast lahti saada. Ta ei julgenud seda mitte selgeste ütelda, ta tegi oma nutust häält, ja Paljasjalgne arwas, et see sellest tulla, et ta siit pidada ära lahkuma. Paljasjalgne läks kõige päält wana Raismiku peremehe pallwele ja küsis otse, et ta temale seda tõutatud warandust nüid kätte annaks.

Wana Raismiku peremees ütles: „Mis libe wõi rutt Sull on? Kas Sa oodata ei wõi? Mis Sull on?“

„Mull ei ole midagi, aga ma ei wõi oodata.“

Tema jutustas, et ta oma wenda, kes Amerikasse rändada, riiete proolest heasse korrasse tahta aidata. See sõnum oli wana Raismiku peremehele õnneks. Nüüd tall oli põhjus, seda natukest finni hoida. Ta ütles Paljasjalgselle, et ta mitte ühte punast kopikut ei anna, tema ei tahta selle juures mitte süidlane olla, et Paljasjalgne ennast oma wenna pärast suutumaks paljaks teeks.

Nüüd palus teda Paljasjalgne, et ta Mäe peremeest aitaks paluda; seda palwet kuulis ta wiimaks ja suurstas, et tema kerjajaks hakata wõera inimese juures ja päälegi wõeraste pärast. Ta ajas aga seda asja päew päewalt edasi ja kui Paljasjalgne koguniste järele ei jätnud, läks ta ometi wiimaks. Ta tuli tühja kätega tagasi, mis muidugi mõista oli, sest Mäe peremehe esimene küsimine oli: Mis siis Raismiku peremees selle eest pandiks anda? Ja kui see just ütles, et esioija küll midagi, siis oli kõik lõpetatud.

Kui Paljasjalgne Musta Mariannele oma kurbdust kõwa südamete üle kaebas, teadis wanake seda veel paremine seletada ja ütles: „Tah nõnda on need inimesed! Kui home mõni wee sisse hüppab ja teda furnult wälja tõmmatakse, siis teab igauks ütelda: oleks mulle seda aga ennemalt üteldud, mis tall wiga, ma oleks talle hea meelega annud ja igas tükis teda aidanud. Mis ma ära ei teeks ja annaks, kui teda jälle elusaks wõiks teha! — Aga teda elus hoida, selle tarwis ei tahtnud keegi oma haldust ülesse näidata.“

Just sellepärast, et niisugused raske asjad tema pääle tulid, wad, õppis ta neid palju kergemalt ära kandma. „Selle pärast piab üksnes iseene eest hoolt kandma,“ oli tema südame hüid. Need takistused ei saanud temast mitte jagu, ennemalt aiasiwad nad teda elule. Ta kahmis kokku, mis tall oli ja tegi rahaks. Rahunurme perenaise kingituse pani ta ühe lehenaise juure pandiks, selle käe all see kaup wäga õitjes. Ka selle tukati päris ta wälja, mida ta üksford furnuainas andjalle järele oli wisanud. Aga see oli kõige suurem ime, et Raismiku peremees kogukonna wolimeeste käest ära rändawa Daamile abi palus. Kogukonna raha juures oli ta suutumaks teine mees.

Süiski kohkus Paljasjalgne ära, kui ta talle mõne päewa pärast ütles, wolimehed olla kõik lubanud, aga üksnes selle tingimisega, et Daamil mingisugust õigust sin kogukonnas ei ole.

See oli nuidugi mõista, ega võinudgi teiseti mõtelda; aga nüüd kus see tingimiseks tehti, oli see nagu hirmutes: kusagil enam õigust olla. Paljasjalgne ei ütelnud Daamile midagi oma mõtetest ja Daami nähti jällegi rõemus ja heal tujul olevat. Tseäraniš kihutas Must Marianne teda wõerille minema; ta oleks wõi kõik küla inimesed wõeralle maale läkitanud, et ometi üksford oma Johannesest sõnumid saaks, ja nüüd arwas ta nii kindlalt ja kangelst, et tema Johannes teine pool merd olla. Kõngamikk oli talle ütelnud: Meri, soolane wedelik, keelab filma pisarad ära, mis ühe inimese pärast tahetakse nutta, kes teine pool merd kaldas olla.

Paljasjalgne sai oma leiwawanemate käest luba oma wenda saatma minna, kui see linna läks oma ülesõidu pärast Amerikasse kaup tegema. Aga kui wäga paniwad nad seda imeks, kui nad siin kuulsiwad, et kaup juba kõik walmis oli tehtud. Kõgukonna walitsus oli seda teinud; Daamil oli waeste õigus, aga ka nende kord ja kohus. Tema pidi laewa pääl, enne kui laew teele läks, ühe tunnistuse alla oma nime ülesse panema, et ta ära on läinud, ja siis alles makseti raha wälja.

Sde ja wend tuliwad kurwal näul külasse tagasi ja ei lausunud musta ega walget. Daami oli nuker, et nüüd midagi pidada sündima, sest et ta seda kord oli ütelnud. Paljasjalgsel walutas süda sees, et tema wenda uagu wiiajse siit ära. Küla wahesamba juures ütles Daami walju häälega samba pääle näidates, kus küla nimi pääl oli:

„Sina seal! Mina ei ole mitte enam sinu juures siin külas. Ja kõik inimesed, kes seal külas, on mulle just niisama palju kui sina.“

Paljasjalgne nuttis, aga ta tõutas enese wasta, et see wiimane kord weel nutta olla kuni Daami ära lähäb ja ka siis mitte. Ta pidas sõna.

Küla rahwas ütles: Paljasjalgsel ei olegi südant ihus, sest tema filmad pole niiskedgi olnud, kui tema wend lahkus, ja rahwas tahab hea meelega ise pisaraid näha. Aga mis on rahwal sala nutuga tegemist? Paljasjalgne oli aga wahwa ja wali.

Üksnes wiimase päewadel enne Daami äraminekut jättis ta oma töö ja talituse kangu, sest teda oli ikka Daami juurest leida. Ta laskis ennast hoosat sõimata ja ütles üksnes: „Sull on õigus.“ Ta jooksis aga ometi oma wennale igale poole järele,

ta ei tahtnud mitte ühte minutit temast eemalle jääda, nii kaua kui ta veel siin oli. Ta arvas, ta võiks temale veel mõnda heategu teha ja teda tema eluaja jaoks õpetada, aga see oli talle suureks pahanduseks, et ta muudu tühjast paljast asjast kõneles ja mõnikord temaga koguni riidles.

Do need lahkumise tunnid! kui väga litjuwad nad südant maha, kudas pigistavad nad olewiku ja tulewiku üheks filmapilguks kokku, ja ei tea kusagille kinni hakata ja üksnes üks pilge, üks külge puutus piab kõik ütlemata!

Amreile tuliwad ometigi sõnad veel juhu. Kui ta oma wennale pesu ette luges, ütles ta: „Need on head puhtad särgid, hoi a ennast hea ja puhas seal sees.“ Ta kui ta kõik selle suure koti sisse toppis, kus veel isa nimi pääl seisis, ütles ta: „Too seda jälle tagasi, ja täis kulda. Küll siis näed kui hea meelega Sind siin jälle wasta wõetakse, ja Kaismiku Noosa, kui ta seni veel neiu on, hüppab Sulle üle seitsme maja järele.“ Kui ta isa kirwe kasti sisse pani, ütles ta: „Di kui file wars! Kui sagedaste on see isa piust läbi käinud, minu arwates tunnen ma veel praegu tema kätt seal küljes. So, müüd on mull see tõsine märk: Kott ja kirwes! Töö tegemine ja kokku korjamine, see on see kõige parem ja seal juures jää lustiliseks, terweks ja õnnelikuks. Sumal hoi a Sind! ja ütle ka hästi sagedaste iseeneselle: Kott ja kirwes. Ma tahan seda ka sagedaste teha ja see piab meie mälestus olema, meie hüidmine, kui meie kaugel, kaugel ühest teisest oleme, kuni Sa mulle kirjutad wõi mind ära müüd wõi kudas seda wõid, kudas Sumal seda tahab. Kott ja kirwes! Seal sees on kõik. Senna wõib kõik sisse panna; kõik mõtted ja kõik, mis on korjatud ja kogutud.“

Kui Daami wankres istus ja öde talle wiimast korda kätt ulatas, mida ta kaua kinni hoidis, kuni ta wiimaks ära sõitis, siis hüidis ta temale veel heleda häälega järele: „Kott ja kirwes! pia neid meeles.“ Ta waatas tagasi ja nikutas päaga, ta oli läinud.

Kutsumata wõeras.

„Kiidetud olgu Ameerika!“ hüüdis õowaht kõifide rõemuks mitu ööd ühte järgi, kui ta tundisi nimetas, tarwilise tänusalmi asemel Sumala wasta. Rongamikk, kes, sest et ta ise suurt ühtegi ei olnud, hea meelega „parajate“ hulgas waeste üle sõimas, ütles pühapäewal kirikust wäljainnes ja pärast lõunat Mõtuse kõrtsi ukse ees pingi pääl: „Kolumbus on päris selge õnnistegija olnud. Misjugusest hädast ei wõi ta mõnda päästa! Jah, Ameerika on wana maailma sigademold, senna wiska kõif siise, mis kõögis mitte enam ei wõi pruufida: kaalid ja nairid kõif segi.“

Kui muud midagi enam kõnelda ei olnud, siis näriti jällegi Daamit. Ja kes kogukonna wolimees oli, kiitis enese tarkust, et ta ühest inimesest lahti saanud, kes ükskord muidugi kogukonna kaela oleks langenud. Sest kes kõif ametid on läbi ratsutanud, sõidab wiimaks wiletjusse.

Muidugi oli palju lahkeid inimesi, kes Paljasjalgsjele ära-rääkswad, mis tema wenna üle kõneldi ja kudas teda tiutadi. Aga Paljasjalgne naeris selle üle. Kui Bremeni linnast Daami läest kiri tuli — ei oleks keegi uskunud, et tema nii kenaste ja mõistlikult kirjutada wõib — oli ta kõige inimeste ees ütlemata rõemus ja luges mitu korda seda kirja teistele ette. Tema süda oli nagu kurb, sest ühest niisugusest wennast pidi tema igaweste lahutatud olema. Ta andis omale süüdi, et ta teda teiste cest nagu kõrwal ja warjul oli hoidnud; sest nüüd wõis näha, mihuke osaw ja terase waimuga pois Daami oli ja seal juures nii hea. Tema, kes kõige küla inimestega tahtis Sumalaga jätta, nagu küla wahesamba wõi posti juures, täitis nüüd peaaegu terve lehekülje terwistega mitmelle ja igat ühte nimetas ta „armsaks,“ „heaks“ ja „auusaks“ ja „tubliks“ ja Paljasjalgsjet kiideti igal-pool, kuhu ta terwised wiis ja näitas ka kirja: „Waatke, siin seisab nõnda!“

Paljasjalgne oli mõni aeg wait ja wagune, tall oli nagu lahju, et ta wenna oli lastnud ära minna wõi mitte wennaga ühes ei olnud läinud. Muidu kuuldi teda kõögis ja kambriis, laudas ja küines alati laulwat: nüüd oli ta wagusi. See nähti teda wägiwaltjelt maha rõhuwat. Aga oli ometi üks hea asi

teadu pärast, mille waral laulud jälle helisema hakkaswad. Sh-
tul uinutas ta Raismifu pere lapsi magama ja laulis seal juu-
tes wagusi, kui ka lapsed juba kawa magaswad. Siis ruttas
ta weel Musta Marianne juure, tõi talle puud ja wett ja kõik,
mis talle tarwis oli, walmis. Pühapäewil pärast lõunat, kui
üks sealt teine siit rõemu otšis, seisis Paljasjalg e jagedaste oma
maja ukse najal wagusi ja wahtis laia maailma sisse ja taewa
alla, kudas linnud lendaswad ja mõtles oma wenna pääle, kes
kaugel, ütlemata kaugel oli. Mõndasamuti wõis ta arutuma aja
üksi filmi waadata, kudas kawa tuli, ukse ces liiwa sees sibilis
ja siiwu soputas. Kui mõni hobujega külast läbi sõitis, wahtis
ta senna poole ja ütles peaaegu waljuste: „Need sõidawad mõne
juure wõerufelle! Mitte keegi inimese hing ei tule minu juure,
keegi ei mõtle minu pääle. Kas mina siis siit maailmast ei ole
ka?“ Tema meelest nagu oli, kui ootaks ta midagi. Tema
süda pukjus ikka rutemine nagu astuks mõni lähedamalle.
Wiimaks hakkas ta ilma tahtmata laulma:

Kõik weed ja wood maailmas,
Nad jookswad salamahhi;
Ei ole hinge ilmas,
Kes teeb mu südant labi.

„Ma soowiks, ma oleks nii wana kui Teie,“ ütles ta kord,
kui ta omast kujukustustest ülesse ärkas ja Musta Marianne
juure läks.

„Ole rõemus, et see soow mitte tõsi ei ole,“ wastas Must
Marianne. „Kui ma nii wana olin kui Sina, siis olin ma
lušti ja rõemu otšani täis, ja kui mind kipsi=weestil kaaluti,
olin ma 132 naela raske.“

„Teie olete ühesugune alati, ja mina ei ole Teiega mitte üks.“

„Kui tahab keegi seda olla, siis piab ninad ära lõikama, siis on
terwe nagu ühesugune. Sina narr, ära muretse noores põlwes,
ei need aastad tule enam. Wanad päewad tulewad muidugi.“

Must Marianne oskas trööstida ja see mõjus ka. Aga
kui Amrei üsna üksi oli, waewas teda nagu aruldane hirm ja
kartus. Mis see pidi tähendama?

Küläs oli ime juur kisa kuulda. Mitu päewa juba kõneldi
sellest, et Endringeni küläs saada üks pärast=pulm peetud, mille
sarnast weel üialgi seal nurgas pole nähtud, kudas seda mäleta-

tasse. Sealt oli üks rikka peremehe tütar Murgentaali mehele mehele saanud. Selle pärast pidi ka aruldane pulm olema.

See päew tuli ifka lähemalle. Kus kaks tüdrukut kokku jubitusiwad, seal sojistadi nõnda, et hääk kinni jäi ja keel kuiwas, ja jutt jooksis nagu wesi, aga ometi üeldi; et õiete libe aeg olla. Oli kuulda, et mitmelt poolt ja wäga palju pulmalisi kokku tulla, sest sugujelts ja sõbrus olla juur. Küla kaewu juures oli see kõige suurem aru pidamine. Sutu puhumiste pärast unustadi wee wiimine ära. Ja Paljasjalgne, kes kõige wiimati tuli, läks ka kõige ennemalt täie pangedega koju. Mis tall teistega tegemist! Aga ta meelest oli nagu kuuleks ta igal pool pilli häält.

Teisel päewal oli Paljasjalgjel kodus palju talitust ja toimetust, sest tema pidi Noosat ehitama. Ta sai mõnegi madala mutju patši tegemise juures, aga ta kannatas kõik wagusi ära.

Noosal oliwad toredad juuksed ja need pidiwad toredaste ja uhkeste patšitud saama. Ta tahtis täna uut moodi katsuda. Paljasjalgjel läks ka see raske kunst täieste korda; aga waewalt oli ta oma tööga walmis, kui Noosa pahaselt jälle lahti kiskus ja juuksed üle silmi maha rippusiwad, aga ta oli ise ilus, näu- kas ja paksu tüjeda kehaga. Tema nägu tunnistas selgeste, et: wähem kui 4 tubli hobust ei tohi selles majas olla, kuhu tema ükskord perenaiseks lähab! Temal käis ka paljugi rikkaid kofilasi, aga tall ei nähtud weel mitte lusti olewat mõnda wasta wõtta. Ta patšis omad juuksed wiimaks kahte patši, mis üle selja maha rippusiwad ja oma paestega peaaegu maani ulatasiwad, nagu see seal maal moeks oli. Ta oli nüüd täieste walmis ehitatud ja päris ühte lillekimpu. Omad lilled oli ta lastanud hukka minna, sellepärast pidi Paljasjalgne, et küll selle wasta seisis, ometi oma lilled peaaegu kõik ära lõikama. Wiimaks tahtis ta ka selle kõige kaunima roosi paljaks teha, aga Paljasjalgne oleks ennast ennemalt lastanud katki kiskuda, kui et ta seda lubas. Noosa söimas ja naeris selle rumala hanikarjatie üle, kes nii wäga oma tahtmist teha, ja kes ometi armu poolest majas olla. Paljasjalgne ei wastanud midagi, waid wahtis üksnes terawa silmadega Noosa otja, nõnda et see omad filmad maha löi.

Selle pahandusega oli ta oma kinga roosi wiltu ajanud ja Paljasjalgne oli praegu maha kumardanud, et seda ilusti finni õmmelda, siis ütles Roosa pool pahaselt, pool tiutades:

„Paljasjalgne, täna ma ei tee mitte teifiti, täna piad Sa ka tantfima.“

„Ara tiuta mind mitte nõnda, mis Sa siis minuft tahad?“

„Ma ei tiuta mitte,“ ütles Roosa weel noffides; „Sina piaksid ka kord tantfima, oled jo ka noor neiu, ja Sinu sugusid on seal ka küllalt. Meie hobuste poisid lähäb jo ka ja wõib jo ka mõni perepoeg Sinuga tantfida, ma tahan Sulle mõne üle jäänud läkitada.“

„Jäta mind rahule, wõi ma torfan Sind nõelaga,“ manitses Paljasjalgne põrandult, wärisedes rõemu ja kurbduse pärast.

„Roosal on õigus,“ ütles noor perenaine, kes selle aja wagusi päält oli waatanud, „ja mina ei anna Sulle mitte ühte head sõna enam, kui Sa täna mitte tantfima ei lähä. Dule, istu, ma tahan Sind kord ka teenida.“

Ta üks puna teise järele tõusis Paljasjalgse palgesse, kui ta seal istus ja perenaine teda ehitas. Kui perenaene ta juuksed filmi eest kukla taha pööris, tahtis Paljasjalgne tooli päält peaaegu maha wajuda ja perenaine ütles: „Mina teen Sulle niisuguse patfi nagu Allgaulased; nii tüse ja nii pruun ja nii ümargune; ja oled nagu Rahunurme perenaise tütar.“

„Nagu tema tütar? miks nagu tema?“ küsis Paljasjalgne ja kõik tema ihu wärises. Mis see oli, miks temale just nüid seda perenaist meele tuletadi, kes juba lapse põlwest saadik tema meeles seisis ja nagu üks hea waim oli? Temal ei olnud seda wägewat sõrmust, mille pöörmise waral ta oleks pidanud nähtawalle tukema; üksnes mõtete waral käis ta sagedaste ta juures ja see sündis peaaegu tahtmata.

„Seifa wagusi, muidu karwustan Sind,“ käritas perenaine, ja Paljasjalgne oli wagusi ja hingas waewalt. Ta laskis enesega teha, mis perenaine tahtis. Ta juuksed ja riided saeti kõik ilusasti korda.

„Ma tahaks ja ma wõiks Sind Su oma pulma jauks riidesse panna!“ ütles perenaine, kes täna täis heldust ja armu oli. „Mina soowiks Sulle ühte tublit, jõukast talu ja keegi ei saaks Sinuga petta; aga nüitse päewadel ei tehta seda mitte enam. Nüid hüppab raha raha järele. Noh ole aga Sina rahul.“

Nii kava kui minu film näeb, ei püa Sull midagi puuduma, ja kui ma suren, ära jäta mitte mu lapsi maha, ole nendele ema asemel?"

"Oh Jumal, kuidas võite Teie nüüd sedawiisi mõelda!" hüidis Paljasjalgne ja pisarad woolasivad tall filmist. "See on patt, võib jo ka pattu teha, kui niisugusid mõtteid lastakse tekkida, mis mitte õiged ei ole."

"Sa, ja, Sull on õigus," ütles perenaine, "aga oota veel, istu veel wagu, ma tahan oma kaela ehte tuua ja teda Sinu kaela panna."

"Ei, seda mitte miski Hinna eest; mina ei kanna midagi, mis mitte minu oma ei ole. Ma häbeneneks maa põhja teiste ja iseene eest."

"Sa, aga sedawiisi ei wõi Sa mitte minna. Wõi on Sull ehk enesel midagi?"

Paljasjalgne jutustas, et tall tõeste üks kaelaehet olla, mida ta lapsest pääst Rahumurme perenaise käest saanud, mis aga Daami wäljarändamise pärast ühe lesenaise käes pandiks olla.

Paljasjalgne pidi nüüd wagu istuma ja tõutama, et ta mitte enne peegli ees ei waata. Kuni perenaine tagasi tuleb, kes lese juure ruttas ja seda kaela ehet oma wastamise pääle wälja wõttis.

Mihuke hirmu wäris jooksis nüüd Paljasjalgse hingest läbi seal istudes, tema, kes alati pidi teise kästjalga ja teener olema ja nüüd talitadi teda; tema oli peaaegu nagu ümber muudetud. Tema kartis nagu tantsima minna; temaga oldi nii lahke ja sõbralik — kes teab kuidas teda pärast tõugatakse, ja keegi ei waata tema pääle ja kõik tema wäljaspidine ehitus ja seestpine lust ja rõõm on ilmaasjata! "Ei!" ütles ta ise enese kohta, "ja kui mull ka muud midagi ei oleks, kui et ma ennast rõõmustanud olen, sest on küllalt; ja kui ma praegu jällegi riided piaks seljast ära wõtma ja kodu jääma, ma oleks juba kõige õnnelikum."

Perenaine tuli kaelaehetega tagasi. Ehte kiitus ja lesenaise üle sõimamine, kes waele tütarlapse käest nii suurt kasu wõtta, tuli perenaise suust peaaegu hoobil wälja. Ta tõutas veel täna päew selle wõla ära maksja ja seda pitkamisi Paljasjalgse palgast maha wõtta.

Nüüd wiimaks tohtis Paljasjalgne peeglistse waadata. Perenaine hoidis talle peegli ise näu ette, ja mõlemate näult oli näha nagu laulakšiwad nad rõemulaulusi.

„Ma ei tunne ennast enam! Ma ei tunne tõeste ennast enam!“ ütles Paljasjalgne ühtepuhku ja katsus siit ja seal mõlemate kätega näu päält. „Ah Sumal, kui minu ema mind sedawiisi näha wõiks!“ — „Aga tema õnnistab Teid tõeste ülewalt taewast, et Teie nii head minu wasta olete.“

„Nüüd tee aga üks teine nägu,“ ütles perenaine, „mitte niifugune Sumal-halastagu; aga küll ta ennast muudab, kui Sa pilli häält kuuled.“

„Minu arwates kuulen ma'gi juba pilli häält,“ ütles Paljasjalgne. „Sah kuulake, seal ta ongi.“ Sust praegu sell filmapilgul sõitis suur kahelobuse wanke, roheline oksadega ümbert ringi ehitatud, külast läbi ja wankeis istusiwad moosikandid, ja Kongamikk seisis keset moosikantide wankeis püsti ja puhus pasunat, mis põras.

Nüüd ei olnud külas enam aja kübetti, igauks pani tötates minema. Küll ühe küll kahe hobuse mehi sõitis siit läbi ja nad ajasiwad üheteisega peaaegu wõitu. Noosa istus oma wenna kõrwale ja Paljasjalgne istus tagapool wankeis. Ta wahtis ikka eneje ette maha, kuna ta läbi küla sõitis nõnda häbenes ta. Üksnes oma wanemate maja kohal julges ta omad filmad ülesse tõsta: Must Marianne teretas teda eemalt, punane kuff laulis puuriida otsas ja pihlakas liigutas ka ennast üteldes: „Head teed ja õnne!“

Nüüd sõitsiwad nad läbi oru, kus kiwa näkiti; nüüd üle Döpitaru, kus üks wana naine hanisid hoidis. Paljasjalgne nikutas pääga lahkeste selle poole. Oh heldeke, kudas ma sulle auu sisse saan, et ma siit nii uhkeste ja ilusaste ehitatud mööda jõidan, on ometi hea tükk maad Endringeni külasse ja praegu alles istusin wankeisse ja nüüd juba wõeldakse: tule maha! Ja Noosat teretaks juba ja suur hull sõpru ja sugulasi seisab ta ümber ja: „Kas see on sinu wennanaise õde, kes Sinuga tuli?“ küsiti mitmelt poolt.

„Ei, see on paljalt meie tüdruk,“ wastas Noosa. Mitu santi oli Hallikaewult siia tulnud, ja wahtisiwad imeteledes Paljasjalgase otsa, nad ei tunnud teda tõeste mitte, ja siis alles, kui nad kaua terawaste ta filma oliwad wahtinud, hüütsiwad nad: „Ei, see on jo Paljasjalgne!“

„See on paljalt meie tüdruk.“ See sõnake „paljalt“ oli Paljasjalgsse sündame siise tunginud, aga ta hoidis oma wiis meelt koos ja naeratas ruttu, sest tema sees üeldi: „Ära lase seda wäikest sõnakest oma rõemu ära folkida. Kui ja seda teed, siis Sa astud igal pool ohakate sekka.“

Koosa kutsus Paljasjalgsse natuke kõrwale ja ütles: „Mine nüüd natukeseks ajaks tansu-tuppa, wõi kuhugi muiale, kui Sull mõned tuttawad siin on. Kui pillimäng algab, küll ma näen siis Sind juba muidugi.“

Nüüd oli Paljasjalgsse nagu kõigist maha jäätud ja ta meelest oli, nagu oleks ta omad riided warastanud ja siin ei olekski tema koht, ta oli wägise ennast siia toppinud. „Kust Sa selle mõtte wõtad, et siia selle pulmale tuled?“ küsis ta ise-enehelt ja ta oleks hea meelega jälle kodu läinud. Ta käis möda küla jenna ja tenna ja sealt ilusast majast mööda, mis Niklasele oli ehitatud, ja kus ka täna palju talitust ja toimetust nähti olemat, sest ülema ehituste nõunemehe preua oli oma poegade ja tütardega siiski siia korterisse tulnud. Paljasjalgsse läks küla siise tagasi ja ei waatanud mitte ümber, aga ometi soovis ta, et mõni teda hüüaks ja et selle seltsi läbäks.

Teine pool küla otjas tuli talle üks ilus ratsaline halli hobusega wasta, kes külasse läks. Demal oliwad teise nurga riided seljas ja oli ise uhke seal juures; nüüd pidas ta kinni, pani parema käe ratspiitsaga puusa, pahema käega patšutas ta oma hobuse kaela ja ütles: „Tere hommikut, nägus neiu! Suba tansist wäsinud?“

„Tühja, ilmaasjata küsimiste tarwis olen juba wäsinud,“ oli wastus.

Ratsaline sõitis ära. Paljasjalgsse istus kaua ühe põesa taga tee ääres ja kõiksugused mõtted jooksiwad tall pääst läbi. Ta palged punasiwad wiha pärast ise enese üle, üle selle terawa wastuse süita küsimise päale, oma seestpidise rahutu mõtete üle ja ilma tahtmata tungis see lauluke tall huulte:

„Kord oliwad kaks armukest Allgaus,
Suur armastus põles neil sees . . .“

Mõnda rõemu ja lusti wasta valmistatud algas ta seda päewa ja nüüd soovis ta omale surma. „Siin põesa taga magama jääda ja mitte enam elada, oh kui kaunis see oleks! Sull ei pia mingisugust rõemu olema, miks weel nii kaua maa-

ilmas ringi jooksta? Kudas laulawad firtsud rohus ja soe udu tõuseb maast ja wäike käblif jäutsub ifka ja ifka ja see on, nagu lähäks ta oma häälega iseenele sisse ja tooks ilusamaid helifid seest wälja ja ennast küllalt ei jõua waewata, seda kõif hästi südamest ütelda, mis tall ütelda on, ja ülewäl taewa all laulawad lõufesed, ja igauks lind laulab iseenele cest, ja keegi ei pane teist tähele, ja keegi ei laula teisega ühes, ja ometegi on kõif . . ."

Weel iialgi omas elus ei olnud Amrei keft päewa ajal ja nüid koguni homikul magama jäänud; ja nüid, ta oli pää-rätiku üle filmade tõmbanud, ja nüid musutas päikse kiire tema luffus huuli, mis magades weel ifka trotslikult finni oliwad litjutud, ja pale-puna läks ifka punasemaks. Ta oli rohkeste tunni aega maganud, ta ärkas äkitselt ülesse ja wärijes. Nat-jaline halli hobusega oli tema poole tulnud, ja nüid praegu tõstis hobune oma mõlemaid esimesi jalgu, et neid tema rindade pääle panna. See oli muidu unenagu olnud, ja Amrei wahtis ringi enese ümber, nagu oleks ta äkitselt taewast maha kukkunud. Ta imetelles kus ta oli, wahtis imekspannes iseennast. Aga pilli hääf külast tuletas kõif jälle meele; ta läks uue jõuu ja waimuga külasse tagasi, kus juba kõif palju lustilifemaks ja rõemifemaks oliwad saanud. Ta tundis täieste, et ta heaste oli sellest ennast wälja puhkanud, mis täna temaga juba oli sündinud. Nüid tulgu aga tantfijad! Ta tahtis teise homikuni tantfida ja mitte wäfida ega hingata.

Eapfe-une wärske puna jäljed oliwad ta näul näha ja kõif wahtifiwad imestades ta otsa. Ta läks tanfu-tuppa; seal mängifiwad moosfekandid, aga päris tantfijaid ei olnud kusagil näha. Üksnes tüdrukud ja tallitajad lasfifwad seal mõne wirru ringi. Kongamiff wahtis tüff aega terawaste Paljasjalgsse pääle ja raputas pääd. Tema ei tunnud teda tõeste mitte. Amrei nihkus möda seinä äärt edasi ja läks jälle wälja. Tema jubtus pulma peremehe wasta minema, kelle süda täna rõemu pärast rindus hüppas.

"Eubage," ütles ta, "kas see neiu on pulmalistest?"

"Ei, ma olen üksnes üks tüdruk, ja olen oma peretütrega, Raismiku Noosaga, siia tulnud."

„Wäga hea, mine siis mäele perenaise juure ja ütle talle, et mina Sind läkitan, Sa tahaksid temale abiks olla; täna ei wõigi nii palju käsja meie majas olla kui neid tarwis on.“

„Et Teie seda ütlete, wäga hea meelega,“ ütles Amrei ja läks mäele. Mäele minnes pidi ta ühtepuhku selle pääle mõtlema, et see taluisa ka sulane olnud ja . . . aga, see tuleb ka iga saaja aasta pärast kord ette. Ta tema on palju higi kui watanud, enne kui ta selle talu kätte sai, see on ometi liig.“

Taluperenaine wõttis juu ja sülega Amrei wasta, oli üle-aru rõemus selle üle, et tall kaks kätt jällegi rohkemaks tallitamas oli. Aga perenaine ei olnud muud wiisi mitte rahul, Amrei pidi esmalt iseenele söögiju ja janu kustutama, enne kui ta teistele wiis. Amrei tegi seda ilma sundimata, sest ta ütles: „Ma tahan kohe suutaie wõtta, sest mu köht on tühi ja ma ei taha Teid sundimisega waewata.“

Amrei jäi nüid kööki tallitama. Ta mõistis nii kenaste ja kärmi kõik teha ja tallitada, et perenaine ütles: „Teie mõlemad Amreid, Sina ja minu wennatütar, Teie wõite kõik kaheksi toimetada ja teha ja mina tahan wõeraste juure jääda.“

Seitsmeõue Amrei, kes ligi ja kangel kui uhke ja kangemeelne tutaw oli, oli ütlemata lahke Paljasjalgsse wasta, ja pulma-perenaine ütles kord Paljasjalgselle: „Kahju, et Sa poisiks ei ole, Amrei tuleks jala päält Sulle ja ei saadaks Sind mitte kodu, nagu kõik teisi kosilasi.“

„Minul on wend, see on weel saada, aga tema on Ameerikas,“ naljatas Paljasjalgne.

„Laps ta senna jääda,“ ütles Seitsmeõue neiu, „parem oleks, wõiks kõik mehed senna saata ja meie jääks üksi siia.“

Amrei ei läinud mitte enne tallitamast ära, kui kõik asjad jälle korral ja kohal oliwad, ja kui ta oma põlle eest ära wõttis, oli see weel niisama puhas ja sile kui ette pannes.

„Sa oled nüid küll wäsinud, Sa ei jõua enam tantfida,“ ütles pulmaperenaine, kui Amrei wiimaks ühe kingitusega köögist ära tuli. Amrei wastas:

„Mis wäsinud? See oli jo muidu mäng. Ta uskuge mind, ma olen nüid palju rõõmsam ja terwem, et ma täna juba midagi olen teinud. Terwe päew otja lusti ja rõõmu tarwis, ma ei teaks kudas ma teda otja saaks, ja seesama ka wiist oli, miks ma täna homikul nii kurb olin; mull pudus midagi; aga nüid

ma olen täieste pulmaline, üsna hooletu; nüüd ma alles hästi tansjiks — kui ma aga tansitajaid leiaks.“

Pulmaperenaine ei teadnud paremine Paljasjalget auustada, kui et ta temale, nagu mõnele auusale perenaisele, majas kõif asjad näitas. Wiis teda priudituppa, näitas talle weimekastid, waranduse kapid, täis peenikest pesu ja linast riiet, punase paeltega ja lilledega ehitatud. Riide kapis oli kõige vähem 30 kleiti; niijamuti hulk teisi asju, nagu woodid, woff, häll, täis laste asju, kõif sugulaste ja sõprade kingitused.

„Oh Zumal,“ ütles Paljasjalgne, „kui õnnelik on ometi ühe niisuguse perelaps.“

„Kas Sa kade oled?“ küüsis perenaine, ja selle pääle mõtel des, et tema seda kõif ühe waejelle näidata, lühas ta senna juure: „Usu mind, palju rikkust ja wara ei tähenda midagi. Mitmed neist on õnnelikumad, kes midagi wanematest ei ole saanud.“

„No muidugi, seda ma tean, ja ma ei ole ka mitte kade selle rohke waranduse pärast, aga palju ennem sellepärast, et Teie laps Teid ja nii mitmeid teisi inimesi selle waranduse eest tänada wõib, mis ta nendelt on saanud. Niisugused ema antud riided on poole soojemad.“

Perenaine näitas oma head meelt selle läbi Paljasjalgse wasta ülesse, et ta teda mäele saatis nagu ühte niisugust, kellel kahelja tätku tallis tansjwad.

Tansiti juba öiete tubliste, kui Amrei tansu=tuppa tuli. Tema jäi eesvalt arglikult ukse juure seisma. Kuhu siis see lastekari jäänud, mis muudu siin eestuas rõemjaste trallis ja oma tulewa elu eesrõemu eestuas maitstes? Tah tõeste, see on jo nüüd kõrge riigivalitsuse poolest ära keelatud: kiriku- ja kooliwalitsus ei sallid seda, et lapsed waadata tohiwad, wõi koguni tansjwad, nagu see weel Amrei lapsepõlwes oli.

See on jo ka üks wainne laste priiuse rõõm rohili'elt laualt.

Eestuas, kust praegn mõni wäga arwaste läbi läks, jemmisi sbandarm ükksina edasi tagasi.

Kui see nägi Amreid senna tulewat, astus ta rõemja nāuga selle wasta ja ütles:

„Tere õhtut, Amrei! Noh! tuled ka?“

Amrei ehmatas sellest ja läks nāust kahwatuks nagu linane riie: kas ta midagi karistamise wāarilist oli teinud? Kas lahtise tulega lauta oli lāinud? — Ta tuletas oma elumeele ja ei tead-

nud midagi, mis teda kartma oleks wõinud panna, ja ometegi oli shandarm temaga nii tuttav, nagu oleks ta teda mõnikord juba taga widanud. Riisugustes mõtetes seisis ta wärisedes seal, nagu oleks ta mõni kelm ja kurjategija ja kostis wiimaks: „Olge terwe, ma ei tea midagi sellest, et meie Sina-sõbraid oleme. Kas Te midagi joowite?“

Tohoooh kui tore, ega ma Sind ära ei söö, tohid mulle ilufasti wastust anda. Mis Sa nii tige oled? Mis?“

„Ma ei ole mitte tige, ma ei taha kellegille paha teha, ma olen muidu rumal tüdruk.“

„Ara tee ennast mitte nii jalalikuks.“

„Kust Teie siis teate, mis ma olen?“

„Et sa tulega nii ümber jooksed.“

„Mis? Kus? Kus ma olen tulega ümber jooksnud? Mina lähän alati latretulega lauta.“

Shandarm naeris ja ütles: „Ennäe, oma pruuni kiifrega, seal jooksed Sa ümber tulega; Sinu silmad on jo nagu kaks tulukest.“

„Minge mu saadawast, et Teie mitte põlema ei hakka, Teie lendaks taewa alla oma püsirohuga topsidega.“

„On kõik tühjad,“ ütles shandarm nagu kogemata, et ometegi midagi ütelda. „Aga mind oled Sa juba ära kõrwanud.“

„Ma ei näe seda mitte, kõik on jo weel terwe. Saab küllalt! Laske mind minna.“

„Ma ei hoiä Sind mitte, Sa künanärija, Sa wõiksid mõne elu hapuks teha, kes Sind sallib.“

„Ei pruugi mind keegi sallida“ ütles Amrei ja kiskus ennast lahti, nagu oleks ta äkitselt ahelatest pääsnud. Ta läks ukse juure, kus ka teisi waatajaid oli kokku tunginud. Praegu allgas jälle uus tants, tema kiigutas ennast oma koha pääl takti järele senna ja tenna. Ta oli selle üle väga rõemus, et sellele tubli trumbi oli mänginud, ta oleks wõi kõige maailma enese wasta kutsunud, weel wähem siis ühe shandarmikese. See oli aga ka peagi jälle ta kannul; ta seisis Amrei selja taga ja losistas talle sada asja kõrwa sisse. Aga Amrei ei annud wastust ja tezi nagu ei kuuleks ta midagi. Ta nikutas pääga tantsijate poole, kes tema juurest mööda keerlswad, nagu oleks need teda teretanud. Aga kui shandarm ütles: „Kui ma näist tohiks wõtta, siis wõtaks ma Sind.“

„Mis wõtta? — Mina ei anna ennast aga mitte.“

Shandarm oli rõemus, et ta jällegi wastuse sai ja ütles:
„Kui ma forragi tantsida tohiks, lähaks ma kohe Sinuga.“

„Ma ei oska mitte tantsida,“ ütles Amrei.

Praegu jäiwad pillid wait, ja Amrei tikkus teiste wahelt läbi tansu=tuppa, et kusagilt wagusat kohta otsida; ta kuulis üksnes weel oma selja taga üteldawat: „See oskab tantsida, paremine kui keegi muu.“

Üksnes üksainuke tants.

Rongamikk ulatas Paljasjalgse kätte klaasi. Tema rüüpas natuke, andis kohe jälle tagasi ja Rongamikk ütles: „Kui Sina tansid, Amrei, siis ma mängin oma pillidega nõnda, et inglid taewast maha tulewad ja ühes hüppawad.“

„Jah, kui keegi ingel taewast maha ei tule ja mind ei tansita, muidu ma tansitajat ei saa,“ ütles Amrei pool tiütades, pool raskele meele. Ta nüüd mõtles ta selle üle järele, miks shandarm tantsimise juures pidada olema. Tema ei jäänud aga nende mõtete juure mitte seisma, waid mõtles edasi: tema on ometi ka üks üks inimene nagu teised, kui tall ka mõel wõöl on, ja enne kui ta shandarmiks sai, oli ta ometi ka üks pois nagu teised, ja see on ometi üks piin tema kohta, et ta mitte tantsida ei tohi. Aga mis see minusse püüdnud? Mina pian ka päält waatama ja keegi ei maksja mulle selle eest.“

Lühikesteks ajaks jäi tansutuas kõik wagusamine, sest „inglismaa proua,“ nõnda nimetadi külas ja ümberkautses naabrite juures weel ikka Riiklase naist, oli oma lastega ka tansu=tuppa tulnud. Riiklad lastsiwad shampanja pudelite forgid hüpata ja kantsiwad inglismaa prouale klaasid ette, ta jõi noore paari terwiseks ja teadis ka teistele lõbusaid õnnesoowitawaid sõnu jagada. Päält waatajate nägudel oli lahke naeratamine näha. Ta lõi ka noore poistega oma klaasi kokku. Wanad naised Paljasjalgse saadawas teatsiwad palju kiitust inglismaa prouast ütelda ja oliwad juba ammugi püsti tõusnud, enne kui ta nende juure tuli ja nendega mõne sõna kõneles. Ta kui proua ära oli läinud, algas uueste rõemufisa, laul, tants ja müdin uue jõuuga.

Raismiku talu ülemjulane tuli Amrei juure. Tema kõhmetas nagu ära suure ootuse ja lootuse pärast, aga ülemjulane ütles:

„Paljasjalgne, jäh, võta mu piip nii kauaks oma kätte, kuni ma tantsinud saan.“ Ta mitmed noored tüdrukud tulivad ja antsiwad ka omad asjad tema kätte hoida; üks andis jahi, teine mütsi, kolmas rätiku ja wõtmed, kõik wõttis ta wasta, mis ta kätte anti; mida enam tansiti, seda suuremaks kaswis tema koorm. Ta naeratas ifka iseeneses, aga keegi ei tulnud. Nüüd mängiti waltzi, nii pehmeste, see läks jo, nagu wõiks seal pääl ujuda ja nüüd polkat, ah kui kiirest, hei! Ah kudas nüüd igauks hüppab ja kargab ja trambib, kudas kõikidel rõemu pärast filmad põlewad, wanad naised, kes nurgas istuwad, kus Amrei seisab, karjuwad tolmu ja suure soja pärast, aga ära ei lähä. Seal . . . Amrei ihust jookseb wärin läbi, ta wahib ühe ilusa noore mehe pääle, kes nüüd uhkeste teiste seas senna ja tenna käib. See on jo see ratsaline, kes tall täna homiku wasta tuli ja kellele ta nii ninatargalt kostis. Kõik wahiwad tema poole, kudas tema, pahem käsi selja pääl, paremas käes hoiab ta hõbewaskadega piipu, tema hõbedased uuri ketid tantsiwad senna ja tenna, ja kui ilus on see mustsamentine jahi ja mustad sametised laiad püksid ja punane west. Aga ilusam on weel tema ümargune pää kahara pruuni juukstega, otja-efine on tall lumi walge, aga silmist saadik on nagu pruunikas ja õhedlane täis habe katab ta lõuga ja palet.

„See on üks kroonu mees,“ ütles üks wana naiste hulgast.

„Ja mihukjed taewa karwa filmad tall!“ lisas üks teine senna juure, „aga need on täis kelmust ja headust ka.“

„Kust poolt see wõib küll olla? Siit meie poolt ei ole ta küll mitte,“ ütles kolmas ja neljas ütles pääle kauba:

„See on tõeste jälle mõni kosilane Amreile.“

Paljasjalgne kõhmetas järsku ära. Mis see piab olema? Mis see piab tähendama? Ta sai aga peagi teada, mis see tähendas, sest esimene naine ütles jälle:

„Mull on sellest noorest mehest kahju, Seitsemõue Amrei mängib meestega nagu kass hiirtega.“

Seitsemõue Amrei oli jo Paljasjalgse nime kaim.

See noor mees käis möda tuba mitu korda ringi ja lastis omad finised filmad laialt käia; aga äkitselt jäi ta seisma, Paljasjalgse lähedalle, ta nikutas pääga tema poole, pala tuju

käib ta ihust läbi, aga ta on nagu põrmandu külge naelatud, ta ei liiguta ennast mitte. Ei, tema on tõeste mõnda muud pää nifutamisega kutsunud, kes Sinu selja taga on, aga Sind tõeste mitte. Noormees tungib jenna poole. Amrei astub kõrwale. Tema otjib wistist ühte teist.

"Ei, Sind ma tahan," ütles noormees ta käest finni tabades. "Kas tahad?"

Amrei ei wõinud mitte kõnelda, aga seda ei pruukinud ta ka; ta wiskab kõik ära nurka: jakid, rätikud, tanud, piibud ja wõtmed. ta seisab walmis lennule, ja noormees wiskab taalri moosikantide kätte, ja waewalt näeb Rongamikk Amreid wõera tantsija käe kõrwal, kui ta oma pasunasse puhub, et seinad wärisewad, ja rõõmsamine ei wõi see ka mitte õntsate kõrwus wiimisel püewal kõlada kui nüüd Amreil. Ta hüppas ja ringis, ei tea isegi kudas, nagu tuule tiwul lendas ta noore mehega siia ja jenna, ja muidu ei olnud keegi enam tantsimas. Nemad tantsisiwad nii ilusaste, et teised tahtmata seisma jäiwad ja päält waatasiwad.

"Meie oleme üksi," ütles Amrei tantsides, ja kohe tundis ta tansitaja sooja hinge õhku, kes talle wastas:

"Oh oleks me üksi, üsna üksi maailmas! Miks ei wõi nõnda mitte tantsida kuni surmani?"

"Mu meelest on," ütles Amrei, "nagu oleks me kaks tuid, kes ülewal õhus lendawad. Juhuu! edasi, ülesse taewasse!" ja juhuu! hüidis noor mees walju ja rõõmsaste, nagu tuline rakett ülesse taewa alla hüppab, ja juhuu! kisendas ka Amrei ligi ja ikka õnnelikumalt lendasiwad nad edasi, ja Amrei küsis: "Ütle, kas pill ka hüiab? Kas moosikandid mängiwad weel? Ma ei kuule neid sugugi enam."

"No muidugi mängiwad nad weel, kas Sa siis ei kuule?"

"Jah, nüüd, jah," ütles Amrei. Nüüd jäiwad seisma, tema tansitaja wõis tunda, et tema juure õnne ja rõõmu pärast peaaegu uimane oli.

Wõeras wiis Amrei laua juure, andis talle juua, ta ei lastnud ta käest mitte lahti. Tema wõttis Amrei kaela rahast finni ja ütles: "Sell on hea koht."

"Tema on ka ühe armsa inimese anne," kostis Paljasjalgne. "Seda kaelaehet kingiti mulle kui laps olin."

"Mõne sugulase käest?"

"Ei, see taluperenaine ei ole mitte minu sugulane."

"Tantsimine näitab Sull väga meelt mööda olevat?"

"Oh väga lõbus! Mõttele aga, terve aasta otsa piab nii palju hüppama, ja keegi ei puhu pilli senna juure. Müüd on see mitme võrra lõbus ja hea."

"Sa oled ümmargune nagu rull," ütles võeras nalja heites, "Sa oled hea söögi pääl."

Amrei kostis kohe: "Söök ei aita üksi midagi, aga kui täieste söögi isu on, see mõjub."

Wõeras nikutas pääga ja natukesse aja pärast ütles ta jälle pool küsides: "Sina oled peretütar sealt . . .?"

"Ei, mina olen teenistuses," ütles Amrei ja vahtis teravaste ta silma sisse; tema aga tahtis oma filmi maha lüüa, filmad pilkufid kärke, ta hoidis oma filmi wägise lahti ja see ihuliku filmi wõitlemine ja wõit näitas selle kuju olevat, mis ta südames sündis. Ta tahtis peaaegu tüdrukut seisma jätta, aga ennast sundides ütles ta:

"Tule, tansime veel korra."

Ta hoidis paljasjalgse käest kinni ja nüüd algas uueste suur lust ja rõem, aga seekord palju wagusamalt. Mõlemad funtsiwad nüüd, et nende õnnis rõem tõeste otsas olla ja nende mõtete jälgil ütles Amrei:

"Meie oleme ometi õnnelikud, üheteisega olnud, kui me ühteteist ka eladeski enam ei näe, ja kumbgi ei tea, mis meie nimed on."

Noormees nikutas pääga ja ütles: "No muidugi."

Amrei wõttis nagu mõtete lahutuselks pahema patši otsa suhu ja ütles jälle natukesse aja pärast:

"Mis ühel inimesel kord on olnud, seda ei wõi ta käest mitte enam ära wõtta, Sa oled ühe waeselle tütorlapsela tema eluks ajaks hea kingituse teinud."

"Ma ei kahjatseda seda mitte," ütles noormees, "aga Sull oli kahju, et Sa täna hommikul mulle nii suure trumbi wälja mängisid."

"See on jolge tõsi!" ütles Amrei ja noormees küsis:

"Kas Sa usaldad minuga wälja käima tulla?"

"Jah."

"Kas Sa usud mind?"

"Jah."

"Aga mis ütlevad Sinu omaksed selle kohta?"

„Mull ei ole kellegille midagi wastutada, kui üksnes iseeneselle, ma olen waenelaps.“

Üheteise kätest kinni hoides läkswad mõlemad tansutuast wälja. Paljasjalgne kuulis mitmesugust kibistamist ja sofistamist selja tagat, ja ta wahtis enese ette põrandulle maha. Tema oli ometegi liig palju ennast usaldanud.

Wäljas wilja põldude wahel, kus praegu waewalt wilja pään lükkima hakanud ja mõned weel tupes wiibiswad, wahtiswad mõlemad sõna lausumata üheteise otsa. Nad ei kõneleud tükk aega mitte ühte sõna ja noormees küsis eesvalt jällegi poolelt iseeneselle:

„Ma soowiks hea meelega teada, kust see tuleb, et ühe inimese wasta esimesel filmapilgul kohe, ma ei tea mitte kudas, kohe nii . . . kohe nii . . . ustaw wõib olla. Kust seda teatakse mis näu pääl kirjutatud on?“

„Siis oleme meie ühe waeße hinge ära päästnud,“ hüidis Amrei. „sest Sa tead jo, kui kaks inimest ühe ja sellesama minuti sees ühte asja mõtlewad, päästawad nad ühe waeße hinge ära ja just selle sõna pääle olen mina mõtelnud, mis Sa ütled.“

„So? ja kas siis nüüd tead, miks?“

„Jah.“

„Kas Sa mulle seda ka ütled?“

„Miks mitte? Waata, mina olen hanide karjane olnud . . .“

Neid sõnu kuuldes käis noorel mehel jälle warin läbi ihu, aga ta tegi nagu oleks temale midagi filmasse lendanud ja õerus oma filmi ja Paljasjalgne kõneles kartmata edasi:

„Waata, kui keegi nii üksi wäljas istub ja põllul seisab, siis tulewad mitmesugused ja imelikud mõtted ja ma olen üksna selgeste näinud: — pane üksnes tähele, küll Sa siis seda ka leiad — iga wiljapuul on, kui teda nii ülepaä ja terwelt waatad, just seda nägu kui wili, mida ta kannab. Waata näituseks õunapuud, kas ta ei ole seda nägu, nii lastu poole, nii armidega ja aukudega ja pagudega, kui õun ise? Ja niisamuti on ka pirni- ja kirsiapu. Pane neid ükskord selgeste tähele: waata, mihuke pitk warss kirsiapuul on, nagu kirsil enesel. Ja nõnda arwan mina ka . . .“

„Ja, mis Sina arwad?“

„Ara naera mind mitte. Kuda wiljapuud seda nägu on kui nende wili, mida nad kannawad, nõndasama on ka inimestega

lugu, ja seda näitse jo kohe nende näust. Puudel on oma tõfine nägu, aga inimesed wõiwad ennast teifeti näidata kui nad on. Aga, ma lobisen muidu tühja asja?"

„Ei, Sa ei ole mitte ilmaasjata hanifid hoidnud,“ ütles noormees aruldase tundmusega. „Sinuga on hea kõneleda. Ma annaks Sulle hea meelega nusu, kui ma mitte pattu ei kardaks.“

Paljasjalgse ihu wärises üleni. Ta kumardas ja noppis ühe lille; lastis seda jälle maha kukkuda. Tükk aega ei lausunud kummagi sõna. Noormees kõneles wiimaks edasi:

„Meie ei näe ühteteist wist elades enam, sellepärast on see sedawiiši parem.“

Üheteise käest kinni hoides läksiwad nad jälle tansu=saali tagasi. Ja nüid tantfisiwad nad weel korra, ilma et nad ühe sõna oleks rääkinud, ja kui tants möödas oli, wiis noormees teda jällegi laua ääre ja ütles: „Nüid jätan ma Sind Sumalaga! Aga puhka nüid ja joo siis weel furd.“

Noormees ulatas talle klaasi, ja kui ta joomise seisma jättis, ütles tema:

„Sa piad põhjani wälja jooma minu armastuseks.“

Amrei jõi ja jõi, ja kui tall wiimaks tühi klaas käes oli ja ringi waatas, oli see wõeras noormees kadunud. Ta läks õuue, ja seal nägi ta teda weel, aga lühikese maa pääl oma halli hobusega ära sõites. Ta ei waatanud mitte enam tagasi.

Udu tõusis juba orust ülesse, päike oli loojas, Paljasjalgne ütles peaaegu walju iseeneses:

„Ma soowisin, ei pidanud sugugi mitte homiku tulema, ikka täna, ikka täna olema!“ ja ta seisis sügawais mõtetes.

Dõ jõudis rutuste kätte. Kuu seisis nagu sirbikse mustja mägede ja metsa kohal ja tema lähedal, Hallikaewu pool, säras õhtutäht. — Wanter wantre järele sõitis siit minema. Paljasjalgne hoidis ennast peremehe wantre ligidalle, mille ette ta praegu hobusid rakendadi. Noosa tuli ja ütles oma wennale, et tema oma küla noorte poiste ja tüdrukute wasta lubanud, täna nendega ühes kodu minna, ja oli iseenesestgi mõista, et peremees Paljasjalgsega mitte üksi ei sõitnud. Ta wanter wuras kodu poole.

Noosa nägi täieste Paljasjagset seal, aga ta tegi, nagu polekski teda seal, ja Paljasjalgne läks weel furd seda teed wäljapoole, kus poole see wõeras ratsaline oli sõitnud. Kuhu aga

tema on sõitnud? Mitu sada küla ja talu võib siin selle tee ääres olla, kes võib ütelda, kuhu ta pööris? Paljasjalgne jõudis jenna kohta, kus ta teda täna wara homikul oli teretanud. Ta tuletas walju häälega neid küsimisi ja wastusi meele, mis seal kohal räägiti. Ta istus weel korra seal sarapuu wõsude taga, kus ta täna homikul oli maganud ja und näinud. Lepalinnuke istus põesa ladwal ja tema hääle oleks just nagu ütelnud: Mis ja siis teed siin weel? Mis ja siis teed siin weel?

Paljasjalgne oli täna ühe terve elu=lu'u ära elanud. Kas see oli aga üks ainuke päew? Ta pööris jällegi tagasi tantsuma, aga ta ei läinud mitte enam mäele, ta läks üksi kodu Hallikaewu poole, peaaegu poole teeni, aga äkitselt pööris ta jälle ümber, tema nagu ei wõinud sealt kohalt ära nihkuda, kus ta nii õnnelik oli olnud, ja ta ütles aga iseeneselle, see ei kõlba mitte, et ma üksi kodu lähen. Tema tahtis oma küla neiudega ja noorte meestega seltsis minna. Kui ta jälle Endringeni küla kõrtsi juure tagasi tuli, oli juba mitu tema küla inimest jenna kofku tulnud. Ja: so? Kas ka siin oled, Paljasjalgne? see oli see ainuke teretus, mis temale osaks sai. Nüüd oli jenna ja tänna jooksmist, sest mõned, kes juba ammugi kodu minna oli kipitanud, tantsiwad weel mäel ja nüüd tuliwad weel wõerad noored mehed, palusiwad ja painasiwad, et ometegi sellekski tantsuks jenna jääks. Ta tõeste tehti ka nende tahtmist, ja Paljasjalgne läks ka ühes mäele, aga ta waataes üksnes päält. Wiimati öeldi: Kes nüüd weel tansib, selle jätame siia! Suure waewaga, jenna ja tänna jooksmisega oli wiimaks Hallikaewu küla polk maja ukse ees koos. Muist mooskanta saatis neid pilli mänguga kuni külast wälja, ja mõnigi unise filmadega majaija wahtis aknast järele ja ka naised siit ja sealt ja hüitsiwad:—Head teed!

Dö oli pime. Hea tükk maad walgustas neid peeru tule walguis, mis tõrwa lontide asemel oli ligi wõetud, ja noored mehed, kes neid kantsiwad, tantsiwad nendega edasi ja tagasi ja hõiskasiwad. Waewalt oliwad mooskandid tagasi läinud ja tulejad külast natuke maad eemalle jõudnud, kui üeldi: „Peeru tuli on liig walge filmadelle!“ Ja iseäranis kaks pileti soldatit sõimasiwad omas täies mundres peerutule üle. Nad kustutadi kraawis ära. Nüüd puudusiwad aga weel mõned noored mehed ja neiud, neid hõigati kofku ja nad kostsiwad kaugele.

Koosa saatja oli Laiasoja peremehe poeg, aga waewalt oli see ära oma küla inimeste seltsi läinud, kui Koosa waljuste ütles: „Mina ei taha temast teadagi.“ Mõned noored mehed ürgasiwad mõne laulu, aga kõik ei laulnud ühes, ega olnud ka enam nõnda ühel meelel, sest soldatid tahtsiwad omalt poolt mõned uued laulud laulda. Aga enamiste naerdi, sest üks soldat oli wäga naljakas ja kensakas oma sõnadega. Wiimaks lõppis nali ja nüid lauldi öiete rohkeste ilufaste ja mõnujaste, kõik ühel meelel.

Paljasjalgne käis tükk maad teiste järele. Teda lasti ka oma tahtmist teha. Ta oli oma küla inimeste seltsis ja ometegi üksi; ta waatas jagedaste ümber metsade ja põldude poole: kudas oll see nii imelik nüid öösel, nii wõeras ja ometegi nii tutaw ja armas. Kõik maailm oli tall nii imelik nagu ta ise. Ta kudas ta läks sammu sammu järele, nagu edasi tõugatud ja tagasi tõmmatud, ja ei teadnud mitte, et ta liikus, nõnda rändasiwad ka tema mõtted jenna ja tänna; see sündis kõik ilma tahtmata, ta ei jaksanud midagi arusaada ega ka otsust teha; ta ei teadnud mitte, mis see oli. Tema palged hõegasiwad, nagu oleks iga täht taewas palawa kiirmetega päike ja tema rindus süda. Ta nüid, nagu oleks ta ise jeda alustanud ja käskinud, laulsiwad teised ees jeda laulu, mis talle homikul huultele oli tunginud:

Kord oliwad kaks armukest Allgaus,
Suur armastus põles neil sees.

Selle pääle lauldi weel mitmed armsad õhtu- ja isamaa laulud. Wiimaks jõutsiwad nad küla ligidalle ja selfilised löiwad üksahaawal lahku. Paljasjalgne jäi oma wanemate maja juure pihlaka puu alla weel kagua sügawais mõtetes seisma. Tema tahtis sisse minna ja Mariannele kõik ütelda, mis tall südame pääl oli, aga jättis jeda teiseks korraks. Miks weel täna teise und segada ja mis tarwis jeda? Ta läks tasakeste kodupoole, — kõik magasiwad rahuliste.

Kui ta wiimaks majasse astus, oli ta filmast kõik weel imelikum kui wäljas: nii wõeras, nii waitne. „Miks sa jälle kodu tuled? Mis sa siit just nimelt otsid?“ See oli üks imelik küsimine, mis iga hääle sees tema kohta oli, kudas koer haukus ja trepp naksus, kudas lehmed laudas ammusiwad, see oli kõik üks küsimine: „Kes tuleb sealt kodu? Kes see siis on?“ Ta kui ta wiimaks omas kambri oli, siis istus ta waitselfelt maha ja wahtis tule pääle, ja järsku tõusis ta püsti, wõttis küünla

ja walgustas sellega peegelt ja nägi peegles oma nägu, ja ta ise küsis iseeneselt peaaegu ikka: „Kes see siis on? . . . Ta nõnda on tema mind näinud, nõnda on sinu nägu,“ tungis teine mõtte senna juure. „Ma pian ometi ta meele pärast olema, miks ta muidu nõnda minu otsa wahtis?“

Waike rahuldane tundmus sündis ta südamesse, ja see lagunes weel laiemaks selle mõtte läbi: „On ometi üksford ka Sinu otsa kui ühe inimese otsa waadatud, siia ajani oled Sa ikka üksnes teiste kästjalg ja abi olnud. Head ööd, Amrei, see oli furd ka üks päew!“ Aga sell päewal pidi wiimaks ometi ka lõpp olema.

Süda-öö oli möödas. Paljasjalgne pani omad paremad riide hilbud korra järele kofku. „Ei, seal on weel pilli hääl kuulda, kuule, kudas waltis weerleb!“ Ta tegi afna lahti. Aga pilli häält polnud kufagil, see kõlas üksnes ta kõrwus. All Musta Marianne juures laulab juba kuff, konnad krooksuwad, meeste sammud nihkuwad lähedamalle, kes möda teed tulewad: need on wist hilised pulmalised, astmisi wõib öösel wäga selgeste kuulda. Noored hanid kaagutawad laudas. Ta, hanid magawad üksnes tundide kaupa, olgu päewal ehk öösel. Puud seisawad liikumata wagusi. Ime, kudas üks puu öösel hoopis teifeti on kui päewal! Nihuke seisaw must kogu, nagu hiidlane oma kuue sees. Nihuke elu ja olu paisub puude põues! — Ei ole tuule õhkugi, ja ometi on nagu tilkumine puude otsast, need on wist putukad ja mardikad, kes maha kukuwad. Üks rääk räägub, aga see ei ole keegi muu, kui see, kes kõrtsimehe aias wangis on. Ta ei tea mitte, et nüüd ööfi on. Ta näe, õhtutäht, mis päikse looja mineku ajal kangel ja sügawas kuu all oli, seisab nüüd lähedal ja ülewal pool kuud, ja mida enam ja ta pääle waatad, seda enam hiilgab ta. Kas ta tunneb ka, et inimene ta pääle waatab? Nüüd wagusi, kuule, kudas ööpitt laulab, see on üks laul, nii kaunis, nii kangel! Kas see siis üks ainuke lind on? Ta nüüd — Amrei kargab täis ehmatust püsti — just kui fell üks löi, libises katufelt kiwi maha karprantsti. Amrei wärikses nagu oleks tondid teda hirmutanud; ta kuulatas weel natuke ööpitku laulu, siis tõmbas ta afna kinni ja pani haafi. Üks liblikas oli afnast sisse pugunud ja lendas küindla ümber ringi, mõnikord kangelst ringi, mõnikord üsna tule lähedalt. Amrei tabas ta wiimaks kinni ja wiskas ta afnast wälja ööpimeduse põuue.

Kui ta oma rätifud ja jakid fasti pani, tuli talle tahtmata üks wana kirjutse raamat kooli ajast piusse, mida ta weel paigal oli hoidnud. Ta luges sealt neid salmikesi ja wanafõnu, mis nii puhtaste ja ilusaste oli ülesse maalitud.

„Nüüd ruttu woodisje!“ ütles ta iseenese kohta. Ta wöttis aega mööda ennast riidest lahti, noffis paelad ilusti sõlmest lahti, ja kui mõni pael sõlme oli läinud, siis ei jätnud ta enne mitte järele, kuni ta kas näppude, hammaste wõi nõelaga oli lahti noffinud. Ta ei olnud oma elu sees weel uialgi sõlme katti lõiganud, ja weel nüüd, kus ta meel wäga rahutu ja nõnda ütelda rapakas oli, pidas ta ikka oma asjade juures kindlat korda.

Wiimaks kustutas ta wagusi ja ettewaatlikult küindla ja läks jängi. Aga ta ei leidnud mitte rahu, ruttu kargas ta jängist wälja, lastis rinnuli akna najale ja wahtis pimedat öösise ja ülesse hiilgawa taewa tähtede poole.

See oli üks wahtimine ja mõtlemine, suutu sõnata ja piirita, kas elust ja surmast wõi siit ja sealt.

Selle waese tüdrukku hinge sees ülewal katuse all lambris oli otsata elu pakatanud, kõik kõrgus ja õnnis põlw, mis inimene enese jisse mahutab, ja see kõrgus ei küsi mitte, kes see on, kellest ma teffin, ja need igawesed tähed hiilgawad kõige mada-lama onnikese kohal . . .

Tuule hoog, mis akna tugewaste kinni tõukas, äratas Amrei ülesse; ta ei mäletanud mitte, kudas ta woodisje oli läinud, ja nüüd oli päewa.

Kudas luules seisab.

Ei suuremat walu tee üfsegi tuli,
Ka kangemalt keegi sind maha ei muli,
Kui jalaja armastus südame sees,
Mis ainult su enese rindades kees.

Nõnda laulis Amrei homikul tuld ülesse tehes, kuna kõik majas weel magasiwad.

Hobustepois, kes hobustelle homikul esimest korda heinu andis, tuli kööki ja wöttis sealt oma piibu pääle tulise süe.

„Mis Sina siis nii wara ülewal teed, kui warblased rahutumalt kisa teewad?“ küsis ta Paljasjalgselt.

„Ma teen wasikatele jooki,“ kostis Paljasjalgne jahu ja liisid sisse segades, ilma et ta pääd ülesse tõstis.

„Mina ja meie pärisulane, otsifime Sind eila õhtul tanju juures taga, aga Sind ei olnud kusagilt leida,“ ütles hobustepoiss.

„Muidugi, Sina ei tahtnud ühtejargi tantfida; ja oled rahul, et Sind see wõeras prints narriks pidas.“

„See ei olnud mitte prints ja tema ei pidanud mind mitte narriks. Ja kui ta ka see oleks, siis ma tahaks hoopis ennemalt niisuguse narr olla, kui Sinu ja pärisulasega mõistlik.“

„Miks ta aga Sulle mitte ei ütelnud, kes ta on?“

„Sest et ma temalt mitte ei küsinud.“

Hobustepoiss heitis nalja, mis just kiita ei olnud, ja naeris ja rõemastas selle üle; sest ka neid jessusi on, kus ka kõige rumalam jutt naljakas on. Paljasjalgsel näule tekkis kahetordne puna, eesmist ülesse tehtud tule soojast ja teisest seestpidisest leegist, ta kiristas hambaid ja nüid ütles tema:

„Ma tahan Sulle midagi ütelda: Sa piad ise teadma, palju Sa maksad ja mina ei wõi Sind mitte keelda, et Sa iseennast ei häbene. Aga seda ma Sulle ütlen, häbene ennast minu eest. Kas Sa kuuled? Ja nüid kasi kõögist wälja, Sull ei ole siin midagi tegemist, ja kui Sa mitte kobe ei lähä, siis tahan ma Sulle näitada, kudas wälja minnakse.“

„Kas Sa tahad pererahwast ülesse äratada?“

„Mull ei ole neid mitte tarwis,“ hüidis Paljasjalgne ja wöttis tulise tule-tuki koldest, mis pragisedes jädemid wiskas.

„Kasi, wõi ma kirjutan Sulle kusagille!“

Hobustepoiss läks sunnitud naeruga minema. Paljasjalgne aga sidus omad riided ülesse ja läks haurawa jookidega lauta.

Lehmikwasikat nähti tänuga seda tundwat, et teda nii waral homikul juba meele tuletadi, ta inises, jättis joomise mitu korda seisma ja wahtis suure filmadega Paljasjalgsel otsa.

„Küll minult nüid palju küsitakse ja mind palju nokitakse,“ ütles Paljasjalgne iseeneselle, „aga mis sellest lugu!“

Ta läks oma lüpsiriistadega ühe lehma juurest teise juure ja laulis lõbusaid laulusi. Wiimaks jättis ta laulmise seisma ja lüpsis wagusi edasi ja nii kaua oliwad ka teised magamast ülesse tõusnud. Waewalt oli Noosa ka omad pulma filmad

lahti ajanud, kui ta koke Paljasjalgse juure jooksis ja sellega tugewaste taples, sest Noosa oli ilusa kaela rätiku ära kautanud. Ta ütles, et ta seda Paljasjalgse kätte hoida annud, aga see olla seda kusahagile ära wiiskanud, kui see wõeras teda tantsuma kutsunud. Ta kes teab, see ehk oli mõni kelm ja waras, kes hobuse ja riided oli warastanud ja keda home juba raudas weetakse. Ta see olla suur häbi, kudas Paljasjalgne tantside walju olla hõisanud, ja ta waatku enese ette, sest Uru peremees ütelnud: kui kana kuke kombel laulab, tuleb paha ilm ja toob õnnetust. Tema olla teda esimest ja ka wiimast korda tansu-pidule ligi wõtnud. Tema tahtnud peaaegu omad filmad peast wälja häbeneda, et ta ühe kui teise suust pidanud kuulma: Üks niisugune teenib Teie juures. Kui wennanaine teda mitte ei waigistaks ja teda ei keelaks, kui ta igale poole järele jookseb, piaks hanide karjane ennast koke siit majast koristama.

Paljasjalgne kuulas kõik wagusi päält, mis talle ette lauldi. Ta tegi seda nagu kindlaks sääduseks enese juures, et, kes teda sõimab, sellele ei lausu ta midagi ja, kes teda tiutas, sellele mängis tubli trumbi wälja. Kui tall ka iga kord mitte tuline tuff käepärast ei olnud, siis oli tall ometi teraw film ja sõna, mis sedasama tegiwad.

Paljasjalgne ei jaksanud seda Musta Mariannele mitte ära jutustada, mis Noosa temaga tegi. Ta et Paljasjalgne kodus midagi ei tohtinud lausuda, siis sõimas ta ometi siingi Noosa üle tubliste. Aga ruttu mõtles ta seda asja ümber ja ütles:

„Oh Sumal, see ei ole mitte õige; tema teeb mind nüüd ka nii halwaks, et ma niisugusi sõnu suhu pian wõtma.“

Marianne trööstis teda: „Et Sa nõnda sõimad ja pahandad, wäga hea. Waata, kui Sa midagi paha asja näed, seda piad maha sülgama, muidu jääd haigeks, ja kui midagi kurja näed, kuuled ja ära elad, siis piad sõimama, siis piab hing ka maha sülgama, muidu saab ta ka kurjaks.“

Paljasjalgne pidi niisuguste troosti sõnade üle naerma.

Wana wiisi elati päewast päewasse ja pea unustadi pulmad, tants ja kõik ära, mis seal oli sündinud. Aga Paljasjalgse mõtted ei olnud ilmaski enam kodus, ta ei jaksanud nende üle mitte enam walwata.

See oli hea, et ta Musta Marianne wasta oma südant wõis awaldada. „Ma arwan, ma tegin pattu, et ma sell korral nii ülearu lustiline olin,“ kaebas ta korra.

„Kelle wasta tegid Sa pattu?“

„Mina arwan, Jumal nuhtleb mind selle eest.“

„Oh lapsuke, mis Sa seal ütled? Jumal armastab inimesi nagu oma lapsi. Kas wanematel suuremat rõemu weel on, kui nad oma lapsi lustilised näewad olemat? Üks isa, üks ema, kes oma lapsi rõemsalt näeb tantsiwat, on poole õnnelikum, ja nõnda mõtle ka: Jumal on päält waatanud, kudas Sa oled tantsinud ja on ka hästi ennast rõemustanud, ja Sinu wanemad on Sind ka näinud tantsiwat ja on ennast ka rõemustanud. Lase suuremata inimesed kõnelda, mis nad tahawad. Kui minu Johannes tuleb, wot', see wõib tantsida! Aga ma ei räägi midagi. Mina olen Sull üks niisugune inimene, kes Sulle õigust annab. Mis Sa siis muud weel tarwitad?“

Muidugi, igapidi mõistis Must Marianne teda trööstida, aga Paljasjalgne ei olnud talle ometi mitte kõik südame päält ära ütelnud. Temal ei olnud üksnes mitte inimesie rääkimistega tegemisi, ja see ei olnud mitte enam tõsi, et ta sellega rahule jääks, üksford üksnes täieste õnnelik olnud olla. Tema igatses ometi jälle selle mehe järele, kes temal nagu päästja waim oli olnud, kes teda nii wäga oli muutnud ja nüüd midagi enam temast ei teadnud.

Sah, Paljasjalgne oli ennast wäga muutnud. Tema tegi oma tööd kõik hoolega ja täieste ära, mingisugust laituft ei tohtnud tema kohta ütelda; aga sügaw raske meel leidis ta seeft aset. Nüüd tuli koguni teine asi weel fenna juure, mis kõige maailma ees tohtis awalikuks jaada. Daami ei olnud Ameerika maalt weel mitte ühte sõna kirjutanud, ja ta läks oma asjaga nii kaugelle, et ta üksford Musta Mariannele ütles:

„Wanasõna ei ütle ilmaasjata: Kui tuli tühja paja all on, põleb üks waene hing ära. Minu südame all põleb üks tuli ja minu waene hing põleb ära.“

„Mis siis on?“

„Et Daami ka mitte ei kirjuta! Dotamine, see on see kõige hirmsam aeg, miski asi ei ole pahem kui wotamine; siis ei olda jo üheski tunnis, üheski minutis enam kodus, ühegi põhjuse pääl enam kindel, ja ifka ühe jalaga õhu sees.“

„Oh lapsuke, ära ütle seda mitte!“ ütles Muust Marianne ohkades. „Mis Sa tahad ka ootamisest kõnelda? Mõttele minu pääle, mina ootan kannatlikult ja ootan kuni oma wiimse tunnini ja ootan sellepärast ikka.“

Wõera kurbdusest oja wõttes muutis Paljasjalgne enese walu pisarateks ja kaebas: „Mull on nii raske. Ma mõtlen nüüd ikka suremise pääle. Mitu tuhat pange täit wett pian ma weel kandma, ja mitu pühapäewa on weel? Ei piakski õiguse pärast jugugi kurwastama, elu lõpeb jo muidugi nii pea ära, ja kui Noosa tülitseb ja tapleb, siis mõtlen ma: jah tülitse aga pääle, meie sureme mõlemad pea ära, siis on kõik otsas; ja siis tuleb mu pääle jälle kange kartus, et ma õiete kängeste suremist kardan. Kui ma nõnda pikkali maas seisän ja tahan mõtelda, kudas siis oleks, kui ma surnud olen: ma ei kuule midagi, ma ei näe midagi, see film, see kõrw on surnud, midagi mu ümber ei ole enam näha, tuleb walge ja mina ei tea midagi enam sellest; niidetakse, lõigatakse, ma ei ole mitte enam seal juures. Do miks siis on suremine!... Mis Sa tahad teha? Teised pidiwad ka surema ja oliwad weel enam kui sina. Seda piab rahuga ära kannatama. Kuule, wäljawahat kõlistab wälja,“ nõnda tegi Paljasjalgne ise oma imeliku kaebdusele piatust, ja tema, kes praegu tahtis surra ja jälle mitte surra ei tahtnud, oleks ometi hea meelega teadnud, mis see küla wäljawahat weel wälja kõlistab.

„Eas' ta kõlistada, ta ei too Sulle ometi midagi!“ ütles wanake walusalt naeratades. „Oh mis on inimene! Kudas piab igauks kõwa pähkelt püüdma lahti teha ja teda ometi wiimaks kindiselt kõrwale panema! Ma tahan Sulle ütelda, Amrei, mis Sull wigä on: Sa oled kõrwuni armastuses ja soowid nüüd surra. Ole rõemus, nii heaste käib wäha inimeste käsi, et nad puhast armastust enneste sees tunnewad; aga wõta mind oma eesmärgiks ja ära lase lootust wette wajuda. Kas sa tead, kes juba elawalt surnud on? Kes mitte iga päew, iseäranis kes mitte igal kewadel ei mõtle: nüüd alles algab see päris elu, nüüd tuleb midagi, mis mitte weel ualgi ei ole nähtud. Sinu käsi saab jo weel heaste käima, ja teed jo selgeid Samala tegusi. Mis Sa oled oma wennale teinud, mis minule, mis wana Raismiku peremehele, mis kõige inimestele! Aga see on hea, et Sa mitte ei tea, mis Sa teed. Kes head teeb ja palub ja alati selle

päale mõtleb ja eneselle midagi püha sünnitab, see palub ennast taewast läbi ja piab teine pool küljes haniši hoidma."

"Seda olen ma juba siin teinud, sellest olen ma päästetud," naeris Paljasjalgne ja wanake jutustas edasi:

"Minule ilmutab üks hääl, et see, kes Sinuga tantsis, minu Johannes oli, keegi muu inimene ta ei olnud. Ja ma tahan Sulle üksnes seda ütelda: kui ta mitte naisemees ei ole, siis piab ta Sind naiseks võtma. Sameti riided olivad minu Johannesel alati väga meelt mööda, ja mina arwan nüüd seda: Tema elab nüüd maapiiri ääres kuni meie kuningas sureb, siis tuleb ta jälle maa sisse tagasi; aga see on suur ülekohus, et ta mulle mingijugust märku ei lase anda ja mull on suur igatus tema järele."

Paljasjalgne wärises Musta Marianne põhjatuma lootuse üle ja kudas see sellest küünte ja hammastega kinni hoidis.

Tema ei rääkinud nüüd mitte enam sellest wõerast, üksnes siis, kui ta tagasi tulekust kõneles ja seal juures Daamit nimetas, pidi ta ka selle wõera päale mõtlema. Tema ei olnud mitte üle mere, tema wõis jälle tulla ja kirjutada; aga muidugi, ta ei küsinud jo mitte Sinult, kust Sa oled. Kui mitu tuhat linna, kui mitu tuhat linna, küla ja talu ei ole maailmas . . . ehk ta otsib Sind ja ei leia Sind eladeski. Aga ei, ta wõib jo Endringenist teada saada. Tema wõib pulma perenaiselt küsida, küll need talle ütlevad. Aga mina ei tea mitte, kus tema on, mina ei wõi midagi parata."

Kewade oli jällegi käes. Amrei seisis akna ääres oma lilled juures, seal tuli mesilane lendes, lastis öie päale maha ja imes ennast tugewaste täis. Jah nõndap see on, mõtles Paljasjalgne, üks tütarlaps on nagu taim, ühe koha külge kinni kaswanud, tema ei wõi mitte ringi käia ja otsida, tema piab ootama, kuni mõni juure lendab.

Kui oleks linnuke

Su juure lennaksin, küll

Tiivula.

Et neid ei ole mull,

Zään kodu ma.

Küll olen kaugel nüüd,

Ja fiiski une sees, su

Zutula.

Kui üles ärkan ma,
Siis ühina.

Ei mööda lähä tundi ööl
Mill süda mõtte teel
Ei sinuga —

Nõnda laulis Paljasjalgne.

Ime, kudas nüüd kõik laulud nagu Paljasjalgse pääle olivad pandud, ja mitmed tuhanded on neid enestelle juba hinge seesst wälja laulnud ja mitmeid tuhandid saawad nad enestelle weel laulma!

Teie, kes teie igatsete ja wiimaks ühe südame süles hoiate, teie hoiate sellega ühes ka kõikide nende armastust süles, kes omal ajal olivad ja saawad olema.

Tema on tulnud.

Paljasjalgne seisis ühe pühapäewa õhtapoolikul wäljas ukse najal, nagu see tema mood oli ja wahtis täis mõtteid enese ette maha, seal tuli Süemadise lapselaps möda küla jenna poole jookstes ja näitas käega juba eemalt ja hüidis:

„Tema on tulnud! Paljasjalgne, tema on tulnud!“

„Kus? Kes? Kes Sind läkitab?“

„Sinu Daami. Tema on seal taga metsas.“

Paljasjalgne pidi ukse ette kiwipingi pääle maha istuma, aga üksnes üheks filmapilguks, siis sai ta ise enese ihu üle wõitu, tõusis püsti ja ütles: „Minu Daami? Minu wend?“

„Jah, Paljasjalgse Daami,“ ütles poisike kindlaste, „ja tema tõutas mulle, et Sina annad mulle 1 krossi selle eest, kui ma Sulle käsku teon; anna nüüd mu kross kätte.“

„Küll minu Daami annab Sulle 3 krossi selle eest.“

„Ei ühtegi,“ ütles poisike, „tema on minu wanaisa ees kinnud ja karjunud, sest et tall mitte ühte krossi enam ei olla.“

„Mull ei ole praegu ka mitte,“ ütles Paljasjalgne, „aga ma annan Sulle oma sõna selle asemel.“

Da läks ruttu majasse tagasi, palus teist tüdrukut oma asemel õhtul lehma lüpsa, kui ta õhtuks mitte jälle kodus ei ole; tema pidada ruttu kufagille minema. Peksma jüd mega, pea wiha

pärast Daami pääle, pea haleduses tema üle, pea pahanduses, et tema jälle siin olla, ja siis jälle iseenele üle rahutu, et tema oma ainukest wenda nõnda wasta wõtta, läks Paljasjalgne üle wälja ja läbi oru Samblakaewu metsa poole.

Selle tee pääl, mis Süemadise juure läks, ei wõinud mitte ära ekkida, et küll jalgteerajast kõrwale pidi minema. Süe abju haisu pääle wõis jenna wälja minna. — Kudas laulsiwad linnud puudes ja üks inimeselaps täis häda, rändab seal edasi, ja kui murelik wõib Daami olla, kes seda kõik jälle näeb, ja tema käsi piab halwaste käinud olema, kui ta mitte miud midagi enam ei tea ette wõtta, kui kodu tulla ja sinu ristiks ja waewaks olla. Teiste õdedel on oma wendadest abi ja mina... Aga mina tahan nüüd Sulle näidata, Daami, Sa piad jääma, kuhu ma Sind panen, ja Sa ei tohi mitte wasta panna.

Küüugustes mõtetes läks Paljasjalgne jenna poole ja jõudis wiimaks Süemadise juure. Aga tema nägi siin üksnes Süemadist, kes oma sauna urtsiku ees süeahju juures istus, oma puupiipu mõlema kätega hoidis ja suitsutas, sest üks süepõletaja teeb oma abju eesmärgi järele ja suitsutab alati.

„Kas mind mõni narriks on pidanud?“ küsis Paljasjalgne iseeneselt. „Oh wõtku tema weel! Mis ma pian siis nende inimestele tegema, et nad mind narriks piawad? Aga küll ma saan selle kätte, kes seda on teinud; see piab mull tunda saama.“

Rusikas kätega ja tulipunase näuga seisid ta nüüd Süemadise ees. See ei waatanud ta päälegi, weel vähem, et ta sõna kõneles; tema oli, nii kaua kui päike paistis, peaaegu alati wagusi, ja üksnes õõsel, kui keegi talle filma ei wõinud waadata, kõneles ta palju ja hea meelega.

Paljasjalgne wahtis mõne filmapilgu süepõletaja musta näu pääle ja küsis siis wihaselt: „Kus on minu Daami?“

Wanamees wangutas pääd ja tähendas sellega, et tema seda ei teada. Siis küsis Paljasjalgne weel korra jalaga wasta maad põrutades: „Kas minu Daami Teie juures on?“

Wanamees wõttis käed ühest teisest lahti ja näitas paremale ja pahemale poole, et tema mitte seal ei olla.

„Kes mulle siis sõnumid saatis?“ küsis Paljasjalgne ikka karedamalt: „Siis kõnelge ometi!“

Süepõletaja näitas parema käe pöidlaga jenna poole külge, kust jalgteerajast ümber mäe kallast.

„Sumala pärast, ütlege ometi üks sõnagi,“ tegi Paljasjalgne kibedat ja nuttis wiha pärast, „paljalt üksainuke sõna. Kas mintu Daami on siin, wõi kus ta on?“

Wiimaks ütles wanamees: „Tema on siin, Sinu wasta läinud jalgteel,“ ja kobe nagu oleks ta liig palju kõnelnud, litjus ta ruttu omad huuled kokku ja läks süeahju taha.

Seal seisis nüüd Paljasjalgne ja naeris hirwitades ja kurwalt oma otsekohese wenna üle. „Tema saadab minu järele ja ei jää ometi mitte siia selle koha pääle, kust teda leida wõib; ja kui ma nüüd möda teed janna poole lähän — kudas ta wõis aga arvata, et ma möda jalgteed lähän? See on talle nüüd tõeste ka meele tulnud, ja tema lähäb ühte teist teed ja ei ole mitte enam leida ja meie jookseme üheteise järrele nagu udu sees.“

Paljasjalgne istus waikselt ühe kännu otsa; ta sees põles nagu süeahjus, leek ei wõinud mitte wälja lüüa, ta pidi wagusalt wiijil tema sees süeks saama. Linnud laulsiwad, mets mühas, ah, mis see kõik on, kui mitte hele hääl südames ei kõla . . . Nagu unes tuli nüüd Paljasjalgsel meele, kudas ta üksford armastuse mõtete sisse ennast põimis. Kust see tuleb, et niisugused asjad Sinu sees lendu tõusewad? Kas Sinu ja Sinu wenna kohta wiltsust küllalt ei ole? Ja see armastuse mõte oli tall nüüd just niisama nagu elaw mälestus keff talwe ajal ilusast suist. Wõib üksnes uskuda, et üksford nii jõe päikse paiste on olnud, aga ei tea, ei mäleta sellest enam midagi. Nüüd pidi ta õppima, mis „ootamine“ tähendab: kõrges ülewal tipu otsas, kus waewalt piu-peša laiuselt maad; ja kui sa alles tead, kudas see on, oled sa wanas wiletsuses ja weel suuremas . . .

Tema läks süepõletaja urtsikusse, seal seisis põrandil pooltühi kott ja koti pääl oli isa nimi.

„Oh kudas sind on maailmas ümber weetud!“ ütles ta peaaegu waljuste. Ta lükkas ruttu südame tundmised ja liikumised kõrwale ja tahtis waadata, mis Daami weel tagasi oli toonud. „Demal on ometi need head järgid alles, mis sa temale Musta Marianne riidest lastsid teha? Ehk on koti sees mõni kingitus onu käest Ameerika maalt. Aga kui tall kõiki rohkel mõedul oleks ja kõik heas korras, — kas ta siis oleks kõige eesimalt Süemadise juure metsa tulnud? Kas ta ei oleks ennast kobe külas näitanud?“

Paljasjalgsel oli aega mõtete teel rännata, sest koti suu paelad olivad tõeste kunstlikul kombel sõlmi pandud, ja üksnes oma nobeda näppude varal võis ta neid sõlmeist lahti nohkida. Tema wõttis kõik wälja, mis koti sees oli ja wihaselt ütles tema iseeneses: „Dh ja tühipaljas!“ seal ei ole jo mitte üks terwe järk enam. Sa wõid nüüd ise omale nime wõtta, kummasi sa aga tahad, kas sandinaru wõi narusantija.“

See ei olnud sugugi lahke ja lõbus wasta wõtmise, kuidas ta oma wenda esimest korda wõis teretada. Ja wend wõis seda ka tunda, sest tema seisis wahtides urtiiku ukse najal, kunni Paljasjalgne kõik jälle kotti oli toppinud. Siis astus ta õe juure ja ütles: „Tere Amrei! Ma ei too Sulle midagi muud kui musta pesu, aga Sina oled puhas ja teed mind ka jälle....“

„D armas Daami, mis nägu Sull on!“ kisendas Paljasjalgne ja langes ta kaela, aga ruttu kiskus ta ennast lahti ja ütles:

„Zumala pärast, Sull on wa wiina hais juures! Kas Sa juba nii kaugel oled?“

„Ei, Süemadis andis mulle natuke kadakamarja wiina, ma ei wõinud jo mitte enam jalal seista; mu käsi on pahaste käinud, aga pahaks ja halvaks ei ole ma sellepärast mitte läinud, usu mind, ma ei wõi Sulle seda muudugi mitte tõeks teha.“

„Ma usun Sind. Sa ei saa ometi seda ainukest, mis Sull maailmas on, mitte petma? Dh kui koristamata ja wilets nägu Sull on! Sull on jo suur habe nagu kääri ihujatel. Seda ma ei jalli, Sa piad teda kohe talitama. Kas Sa muidu terwe oled? Sull ei ole ometi mingisugust wiga?“

„Ma olen terwe ja tahan soldatiks saada.“

„Mis Sa oled ja mis Sinust saab, selle üle tahame veel järele mõtelda; nüüd räägi, kuidas Su käsi on käinud.“

Daami tõukas jalaga poolele põlenud puutüki cemalle ja ütles: „Kas näed? Just niisugune olen mina; ei ole täitsa süüks jaanud ega pole toores puu ka enam.“

Paljasjalgne manitses teda; tema pidi ilma kaebuseta jutustama. Nüüd jutustas Daami suure pitka, pitka lu'u, et ta onu juures pole wõinud ära kannatada, kui wali ja kitse see olla, iseäranis aga tema naine, kes iga suutäie üle kade olnud, mis ta nende majas sõonud. Kui ta siin ja seal töös olnud,

olla inimesed tema wasta wäga waljud olnud. Ameerika maal näeb üks inimene teist wiletsuses ja hädas otša leidwat, aga keegi ei waata ta pääle. Paljasjalgne pidi peaaegu naerma kui ta jutustamises ifka ja ifka need sõnad ette tuliwad: „Sa nad wiskasiwad mind uulitsalle.“ Tema ei wõinud seda mitte ütlemata jätta: „Jah, nõnda Sa oled, Sa lased ennast ifka wisata. Oled juba lapse=põlwes nõnda olnud: kui Sa üksford komistasid, siis lastsid Sa ennast maha kukkuda nagu pun tükk. Komistamine muuda tantsiks ja ole lustiline! Kas Sa tead, mis siis piab tegema, kui inimesed ühele häda tahawad teha?“

„Nende eest piab kõrwale hoidma.“

„Ei, nendele piab ka häda ja walu tegema, kui wõib, ja kõige suuremat walu teeb nendele, kui ennast jalal hoiad ja midagi läbi teed. Aga Sina paned oma kurja maailma ette ja ütled: tee mulle head, tee mulle kurja, anna mulle musu, löö mind, kudas sa tahad. — See on ferge. Sa lased enesega kõik teha, ja siis piad Sina ise enese pääle halastama. See oleks mull ka meelepärast, kui mind üks teine senna ja tänna säeb, kui mull aga enesel see mitte teha ei oleks. Aga Sina piad nüid ise enese eest kostma ja seisma, oled cunnast maailmas küllalt lastnud tõugata ja narrida, aga näita nüid ferd, et sa mees oled.“

Woomimine ja õpetus saab ühe õnnetuma kohta sagedaste ülekohtuseks waljuseks, ja ka Daami wõttis õe sõnu niisuguse tundmusega wasta. See oli hirmus, et ta mitte aru ei saanud, et tema wend see kõige õnnetum inimene maailmas oli.

Daami ei tahtnud oma waljule õele mitte ühte sõna enam edasi jutustada, ja alles pärast läks Amreile korda, et wend laialt oma sõitudest ja juhtumistest jutustas, ja kudas ta wiimaks ar: rulaewa pääl kui ahjukütja wanasje maailma tagasi olla tulnud. Kui ta wennale tema pehmuse ja järele andawa meele üle süüdi andis, sai ta aru, et ta ise sellest ka mitte waba ei olnud.

Peaaegu alalises Musta Marianne selsis ja saadawas oli ta ära harjunud, ifka nii palju iseenesest kõnelda ja iseene pääle mõelda, ja ta oli raske loomu sisse sattunud. Nüid, kus ta wenda jalale säadis, tegi ta seda ka tahtmata iseenesega; sest see on see inimeste kofku leppimise jalalik jõud, et meie ifka, kui meie teisi aitame, iseendid ka ühtlasi aitame.

„Meil on neli terwet fätt,“ ütles ta lõppeks, „ja meie tahame näha, kas meie endid maailmast mitte läbi ei löö. ja läbilöömine on tuhat kord parem kui läbiferjamine. Nüüd tule, Daami, nüüd tule minuga kodu.“

Daami ei tahtnud ennast külas mitte näidata, ta kartis tiutust, mis igast küljest rohkest ta kaela saaks sadama, ta tahtis egiotja weel warjule jääda; aga Paljasjalgne ütles: „Nüüd tuled Sa ligi, just nüüd pühapäewal ja lähäd küla keskelt läbi ja lasjed ennast tiutada. Las neid aga kõneleda ja näidata ja naerda, siis Sa oled walmis ja oled sellest lahti, oled selle kibeda suutäie korruga alla neelanud ja mitte tilga kaupa.“

Alles suure pitka põiklemise ja wastaseisumise järele ja alles siis kui Süemadis ka oma sõna ja Paljasjalgsele õigust oli annud, andis Daami järele ja lastis ennast läbi küla wiia. Ta tõeste langes rahet ja wihma igast küljest, pea jämedat pea peenikest, Paljasjalgse Daami pääle, kes kogukonna kulu pääl Ameerikas oli lustisõidul käinud. Üksnes Muist Marianne wõttis teda lahkestest wasta ja selle tõine sõna oli: „Kas Sa ka minu Johannefest midagi ei ole kuulnud?“

Daami ei teadnud temast midagi pajatada. Rahafortselt pidi Daami täna oma karwa lastma wõtta, sest weel õhtul tõi Paljasjalgne siruniku senna, kes ta habeme maha wõttis ja talle sealt maa priugi järele sileda näu andis.

Suba teisel homikul kutsuti Daami wallamajasse, ja et ta senna mineku pärast wabises — ta ei teadnud mitte miks — siis tõutas Paljasjalgne temaga selsis minna ja see oli hea; kui see ka mitte suurt ei aitanud.

Kogukonna walitus kuulutas Daamile, et ta siit kogudusest olla wäljasaadetud; tall ei olla mitte õigust siia jääda, et ehk jällegi mitte koguduse ristiks ja waewaks ei langeks.

Kõik wolinikud paniwad imeks, kui Paljasjalgne selle pääle wastas:

„Ja muidugi, Teie wõite teda wälja ajada; aga kas teate ka millal? Kui Teie wälja surnuaiale wõite minna, senna kus meie isa ja meie ema puhkawad ja kui Teie nendele wõite ütelda: Tõuske ülesse! minge ära oma lapsega! — Siis wõite Teie teda siit kogukonnast wälja ajada. Kedagi inimest ei wõi sealt ära ajada, kus tema wanemad maetud on, seal on tema enam kui kodus. Ja kui see ka tuhat ja tuhat korda raamatutes sei-

šaks — ta näitas sõrmega riigikunluduste lehtede pääle — ja teifeti wõib seista, ja see ei lähä ometi mitte korda ja Teie ei wõi mitte.“

Üks wolimees ütles koolmeistrelle kõrwa sisse: „Miiugusi sõnu ei ole Paljasjalgne kellegi muu käest õppinud kui Musta Mariannelt!“ Ja üks teine sõstas jälle kohtumehe kõrwasse: „Miks Sa seda sallid, et see tuba-nuustik nii kiskendab? Kõlista külakütt („kasakas“) sisse, tema piab teda puuri pistma.“

Kohtumees aga naeratas ja seletas Paljasjalgselle, et kogudus ennast kõigist kohustest, mis Daami läbi nüüd Paljasjalgsel kaela wõida langeda, olla sellega lahki ostnud, et ta suurema osa reisiraha Ameerikasse tema eest ära maksnud.

„Ja, kus on siis nüüd tema kodu?“ küsis Paljasjalgne.

„Seal, kus teda wasta wõetakse, aga siin mitte ja praegu kusagil.“

„Ja, minul ei ole kusgil jäämise paika,“ ütles Daami, kellel see peaaegu heaks meeleks oli ifka enam ja enam õnnetu olla. Nüüd ei wõinud keegi ometi jalata, et ühe inimese käsi maailmas weel pahemalt wõis käia kui temal.

Paljasjalgne sõdis weel selle wasta, aga ta nägi peagi, siin ei aitanud midagi; jäämus oli täieste wasta ja nüüd tõutas tema, et ennemalt weri ta küinte alt wälja pidada jooksuma, enne kui ta uialgi midagi eneselle ja oma wennale koguduselt paluda, ja ta tõutas kõik laenu ilusti ära tasuda.

„Kas ma seda ka protokollu pian panema?“ küsis kogukonna kirjutaja kohtumestest ja wolinikkudest ja Paljasjalgne wastas: „Ja, kirjutage aga pääle, Teie juures maksab jo üksnes kirjutus.“

Paljasjalgne kirjutas nime protokollu alla; aga kui see walmis oli, kuulutati siiski ka Daamile, et temal kui igal wõeral luba olla kolm päewa küllasse jääda; kui ta senna ajani kohta ei ole leidnud, saada tema siit ära aetud ja kui tarwis wägiwaltfel kombel üle piiri wiidud.

Sõna lausumata tuli nüüd Paljasjalgne wallamajast ära, ja Daami nuttis selle üle, et õde teda ilmaasjata sundinud küllasse tagasi tulla; tema oleks parem metsa jäänud ja tiutus ja kurwastus ei oleks nii armuta tema pihta langenud, ja seal oleks ta wõinud seda sõnumet kuulda ja teada, et ta oma päris kodust kui wõeras on wälja aetud. Paljasjalgne tahtis talle

selle pääle wastata, et see parem olla, kui kõik selgeste teadakse olgu see ka kõige libedam ja pahem; aga ta ei lausunud midagi. Tema tundis ennast oma wennaga ühtlasi ka wälja aetud, ja ta tundis nüid selgeste, et tall nende inimestega tegemist oli, kellel wõimus ja säädus tueks oli, ja temal paljalt tühi käsi; aga ta hoidis ennast weel kindlamalt jalal kui ualgi muidu.

Daami õnnetus ja häda ei rõhunud teda mitte maha, sest nõnda on inimene: on tall walu, mis teda suutumaks täidab, siis kannab ta ühte teist, ja olgu see niisama raske, sagedaste kergemalt, kui nagu oleks see tall aina üksi kanda. Ja et Paljasjalgne ühte lõpmata walu tundis, mille wasta tema midagi parata ei wõinud, kandis ta aga seda, mille wasta ta midagi teha wõis, hoopis rahusemalt ja hea meelega ära. Tema ei raiskanud mitte ühte minutit muidu mõtlemistesse enam ära, waid käis jenna ja tenna käed tööle walmis, nagu tahaks ta ütelda: kus siis see töö on? ja kui ta ka see kõige raskem oleks, ma wõtan ta enese pääle, kui ma aga iseennast ja oma wenda sellest hädast ja ristist wõiks päästa. Tema mõtles nüid ise selle pääle Daamiga Eljassi maale rännata ja seal ühes wabrikus tööd teha. See oli ta meelest hirmus, et ta seda pidi tegema: aga ta pani eneselle selle sunduse pääle. Kui aga kui möödas on, siis pidi ta ära minema, ja Jumalaga kodumaa! Meie oleme jo ka wõersil, kus meie kodus oleme.

Kõige ligem eestkostja, kes neil waestel lastel kogukonna walitsuses oli olnud, oli nüid täitsa jõuta. Wana Raismiku peremees oli väga raskete haige, ja sell wõsel pääle seda, kus Paljasjalgne oma wennaga kogukonna kohtu ees seisis, õnnistas tema oma ajalikku elu ja suri.

Paljasjalgne ja Must Marianne olivad need, kes furnuaial tema matusel kõige enam nutsiwad. Ja Must Marianne ütles kodu minnes kui iseäralikku põhjust: „Raismiku wana peremees on wiimane nendest olnud, kellega ma ühekorra noores põlwes tantsisin. Minu wiimane tansitaja on nüid surnud.“

Aga pea pidas ta temale ühe teise kõne järele, sest nüid oli näha, et Raismiku peremees, kes Paljasjalgselle nii mitu aastat oli tõutanud, teda omas töetamendis ei olnud tähendanud, weel wähem talle midagi pärida jätnud.

Kui Must Marianne kaebdustega ja pahandustega enam järele ei tahtnud jätta, ütles Paljasjalgne: „See lähäb nüid

ühte joru edasi, see on nüid kord nõnda, nüid langeb igast küljest minu pääle rahet, aga küllap päike hakkab peagi paistma."

Raismiku pere lapsed kinkisivad mõned isa riide tükid Paljasjalgsele. Ta oleks neid hea meelega tagasi annud, aga ta ei tohtinud seda mitte teha. Kas ta pidi ennast weel trotslikumaks tegema? Ka Daami ei tahtnud neid riideid wasta wõtta, aga ta pidi järele andma. See oligi nagu tema õnn wõi õnnetus, et ta surnud inimeste riideid pidi kandma.

Süemadis wõttis Daami enese juure metsa süsi põletama, ja teised süepõletajad ja puurainjad ütlesivad Damile, et kohut hakkaks käima, teda ei wõida siit mitte ära ajada, sest et teda kufagille poole pole weel wasta wõetud.

Rahwal nähti juureks rõemuks olewat, et wacste lastel ei aega ega raha ei olnud kohut käia.

Daamil nähti wäikse metsa elu wäga meele pärast olewat. See oli talle koguni mõtka mööda, et ta ennast ei pruukinud riidest lahti wõtta; Paljasjalgjel oli pühapäewil tegemist enne kui Daami ennast natuke keristas ja tahmast nagu natuke puhastas; siis istus ta wenna ja Madise juures, aga jutupuhumist oli wäga wäha; Paljasjalgne ei jaksanud oma mõtteid mitte finni hoida, et nad möda maadilma ei rändaks ja seda ei otsiks, kes teda terve päewa otja nii õnnelikuks tegi, et ta nagu taewas oli. Kas noormees temast enam ei teadnud ja kas ta mitte enam tema pääle ei mõtelnud? Kas inimene wõib teist inimest ära unustada, kellega ta ükford nii õnnelik oli?

See oli pühapäewa homikul Mai kuu lõpul, kõik olivad kirikus. Teisel päewal oli tugewaste wihma sadanud. Magus lehk tõusis mäelt ja orust, sest päike paistis kauniste. Ka Paljasjalgne oli tahtnud kirikusse minna, aga ta oli afna ääre nagu finni naeletud, kuna kiriku kellad hüütsivad ja ta jäi kirikusse minemata. See oli imelik ja ei olnud weel uialgi nõnda juhtunud. Et juba hilja oli, tahtis ta üffi kodu jääda, ja oma laulu-raamatut lugeda. Ta kraamitses oma kastikese kallal ja pani imeks, et tall nii palju asju oli. Tema istus pörandul maas ja luges praegu ühte laulu ja ümises laulu wiit ka järele, kui afna juures midagi liikus. Ta wahtis ringi; üks walge tui seisis afna ääre pääl ja wahtis tema poole, ja kui tüdruku ja tui silmad üheteise wasta juhtusivad, lendas tui ära, ja

Paljasjalgne waatas talle tagat järele, kudas ta wäljale lendas ja senna maha lastis.

See juhtumine, mis ometegi nii wäga loomulik oli, tegi teda äkitselt üsna rõemjaks ja ta wahtis ifka kaugelle mägede poole, üle metsa ja maade. Tema oli terwe päew otja ime rõemus ja lustiline. Ta ei wõi mitte ütelda miks, ja ta meelest oli, nagu hõiskas üks rõem hinge sees, ta ei tea mitte kust, see tuli. Ta nii sagedaste kui ta ka lõune ajal ukse posti najal seistes, selle imelise tundmuse üle, mis ta tundis ja aimas, pään wangutas, ta ei lahkunud temast mitte. „See piab olema, see piab ometi olema, et mõni head Sinust on mõtelnud; ja miks see ei wõi mitte olla, et tui see wainne sõnumetooja on, kes mulle seda ütleb? Loomad elawad ometi ka maailmas, kus inimeste mõtted senna ja tenna lendawad, ja kes teab, kas nad mitte wagusi kõik ära ei kanna.“

Inimesed, kes Paljasjalgselt mööda läksiwad, ei wõinud mitte aimata, mihufesed mõtted tema meeles oliwad.

Heldest ema südamest.

Kuna Paljasjalgne külas, metsas ja mäel unistas, muretses ja kurwastas — pea tundis ta rõemu wärinat läbi ihu jookawat, pea tundis ta ennast nagu ära põlatud ja tõugatud laias maailmas — läkitasiwad wanemad oma last eemalle, inuidugi, et ta hoopis rikkam jälle tagasi tuleks.

Ülewal Allgaus, suures taluperes, nimega Kingu-kiwil, istus Rahunurme peremees oma naisega oma kõige noorema poja juures ja talupoeg ütles: „Kuule ka, Johannes, nüid on euam kui aasta möödas, kui Sa tagasi tulid, ja ma ei tea mitte, mis Sinuga diete on; Sa tulid sell korral nagu läbi roogitud koer kodu ja ütlesid, Sa tahaks parem siit oma nurgast omale ühe naise otsida, aga ma ei kuule ega näe sellest weel midagi. Kui tahad weel korra mu käsku täita, siis ma ei taha Sind mitte ühe sõnaga enam sundida.“

„Tah, ma tahan,“ ütles noormees, ilma et ta püsti tõusis.

„No hea küll, katju weel kord. Ütskord ei tähenda ühtegi; ja ma ütlen Sulle, Sa teed mind ja oma ema õnnelikuks, kui

Sa omale naise wõtad oma poolt nurgast, ja kõige armsam oleks see, sealt, kus ema pärit on. Ma wõin seda Sulle juba suu sisse ütelda, perenaine, terwes maailmas on üksnes üks hea tõug naisterahwaid ja need on meie nurgas ja Sina oled jo mõistlik, Johannes. Küll Sa ühe tubli ja õiglase leiad, ja siis saad Sa meid weel furna-woodis tänama, et me Sind oma kodumaale sündimise paika saatsume omale naist tooma. Kui ma kodust ära wõiks minna, ma lähaks ise Sinuga, ja meie kaheksi leiaks küll selle paraja. Aga ma olen meie Jüuriga kõnelenud, tema tahab Sinuga ligi minna, kui Sa teda soowid. Sõida senna ja ütle seda temale."

"Kui ma oma mõtteid awaldada tohin?" wastas poeg, "kui ma weel korra pian minema, lähaks ma hea meelega jälle üksi. Mina olen juba üksford nõndasugune. Seda ei kannata minu juures kellegi teise film, ma ei kõneleks kellegiga selle üle. Kui see võimalik oleks, ma uuriks hea meelega salaja ja wagu si kõik järele; kui koguni weel kaks lähwad, see on siis niisama hea, kui lajeks enne ette käsku ja kõik ehitawad endid selle wasta."

"Kudas Sa ise tahad," ütles isa, "Sina oled juba niisugune isemoodi mees. Kas tead ka? Mine nüüd praegu teele. Meie "halli" kõrwale puudub teine niisugune, otsi omale teine senna kõrwale, aga mitte laadalt. Ja kui Sa nõnda majast majasse käid, wõid Sa juba paljugi näha ja wõid omale kodu tules ka Berni maakonna wankre osta. — Endringeni Dominikul piab jo weel kolm tütarat olema wagu orelil torud, otsi omale üks hulgast wälja, selle maja tütar oleks meil koguni meele pärast."

"Ja," lisas ema senna juure, "seal on wististe tublid tütreid."

"Ja parem oleks," jutustas isa edasi, "wiska oma filma ford ka Seitseme-õue tütre pääle, sellel on terve talu, seda wõiks hea hinnaga ära müia, sealt teiste perede pojad lakuwad sõrmi sellejärele, kui nad üksnes weel põldusi wõiksinwad saada, ja seal on selget raha ja seal ei ole mitte teisi osalisi; aga ma ei sunni Sind mitte, Sull on jo omalgi filmad, mis selgeste näewad. Dule, mine kohe teele. Ma panen Su raha-koti täis. 200 taalrest saab küllalt, ja Dominik laenab Sulle, kui Sa enam pruugid. Ütle aga kust Sa oled. Ma ei saa sellest weel mitte aru, et Sa sell korral pulma pääl ennast mitte tutwaks ei teinud; Sulle on wist midagi juhtunud, aga ma ei taha sellest midagi teada."

„Ja, sest et ta seda mitte ei ütle,“ lisas ema naeratades jenna juure.

Daluisa hakkas kohe rahakotti täitma. Tema wöttis kaks suurt rulli lahti ja tema näust oli näha, kui hea meel tall oli, kui ta neid hõbetaalrid ühest piust teiise lastis jooksta. Ta pani iga unikusse 10 taalrit ja luges neid kahel kolmel korral läbi, et mitte ei eksiks.

„No minugi pärast“ ütles noormees ja tõusis püsti. — Tema on see wõeras tantsija, keda meie Gndringeni pulmas tundma õppisime. Pea toob ta sadulas halli tallist wälja, siub rihmaga riide kotikese jenna pääle, ja ilus suur koer hüppab seal juures ta najale ja laub tema käsi.

„Ja, ja, ma wotan Sind ligi,“ ütles noormees koerale ja nagu näitas tall esimest korda lahkust ja ta hüidis wäljast tuppä isalt küsides: „Isa, kas ma tohin „Ilwest“ ligi wõtta?“

„See kudas Sa ise tahad,“ kõlas wastus raha kõlina seest wälja. Koer nähti kõnet nagu mõistwat. Tema hüppas haudes õuet mööda jenna ja tenna.

Noormees astus tuppä ja sidus rahakoti rihmaga wõöle ja ütles: „Teil on õigus, isa, minu süda lähäb nüid kergemaks, sest et ma pesast natuke eemalle lendan. Ja ma ei tea mitte, ebausklik ei tohi küll olla, aga see on ometi mu südant kergitanud, et „Hall“ ennast minu poole pööris, kui ma talli läksin ja hirnus ja et koer niisama ka ligi tahab tulla. See on ometi üks hea täht, ja kui elajatelt küsida wõiks, kes teab, nemad ehk wõiks kõige paremat nõuu anda.“

Ema naeratas, aga isa üiles: „Pia meeles, et Sa Rongamifu juure lähäd ja enne kusagille ei lähä, kui tema ka ei ole. Tema tunneb kõikide inimeste südamed 3, 4 kümme wersta kauguseni, tema on üks elaw tunnistuse kiri. Nüid, Jumal antku Sulle head teed ja õnne! Ajaga ei ole Sull pakki, Sa wõid kümme päewa kodust ära jääda.“

Isa ja poeg antsiwad üksteisele lahkeste kätt ja ema ütles: „Ma saadan Sind weel natuke maad.“

Noormees widas hobust käeförwal ja käis ise ema förwal wagusi kuni õuest wälja, ja alles ühe teekäänaku pääl ütles ema furwalt: „Ma annaks Sulle hea meelega mõne juhatusse ligi.“

„Ja, ja, kõnele aga, ma kuulen seda hea meelega.“

Poja käest kinni wõttes hakkas ema oma õpetusi ja juhatusi ette panema: „Jää seisma, ma ei wõi käies mitte kõnelda. — Waata, et ta Su meele pärast on, see on tõeste see kõige esimene ja pääasi: kus ei ole armastust, seal ei ole rõemu, ja mina olen nüüd wana naine, muidugi ma tohin ometi kõik ütelda?“

„Ja, ja!“

„Kui Sa ennast mitte ei rõemusta ja mitte taewa armuanniks ei arwa, et Sa temale musu tohid anda, seal ei ole mitte õiget armastust, aga... jää ometi seisma... ja ka see armastus ei ole weel küllalt, seal wõib ka weel midagi mund warjul olla. Usu mind...“ ema jäi kogeldades wait ja nagu läks tulipunaseks. „Waata, kus mitte õiget auustust ei ole, ja kus sellest mitte rõemu ei tunne, et naine just nii ühe asja kätte wõtab ja just nõnda ära paneb ja mitte teijeti, seal on raske. Ja kõige päält waata selle pääle, kudas ta teenrite wasta on.“

„Ma tahan Teie sõnu ifka meeles pidada ja wäitjeks rahaks ümber wahetada, mis Teie ütlete, ema; kõnelemine on Teil raske. Nüüd ma mõistan juba seda. Tema ei tohi mitte liig uhke ega ka liig usaldaw olla.“

„No muidugi, aga ma näen seda juba suust ära, kas suu on juba palju wandunud ja sõimanud ja pahandanud, ja kas ta seda hea meelega teeb. Jah, kui Sa teda wiha sees nutma näed, kui Sa teda tigiduses kätte saaksid, siis oleks teda kõige parem tundma õppida, siis hüppab peidetud, seestpidine inimene wälja ja niisugusel on sagedaste kulli küüned nagu kuradil. Oh laps! Ma olen palju näinud, mis mulle filma on puutunud. Ma näen juba sellest ära, kudas mõni tule ära kustutab, kudas ta seestpidi on ja mis süda tall on. Kes mõõda minnes suure hooga tule ära puhub, see on niisugune, kes omast rutulisest tööst ja talitusest suurt lugu piab, ja üks niisugune teeb kõik muidu pooli ja tema südames ja meeles ei ole rahu.“

„Jah, ema, Teie teete mulle seda asja wäga kirjuks ja raskeks; ta on ja jääb ifka õnne mänguks.“

„Ja, ja, Sa ei pruugi ka mitte kõik meeles pidada, mis ma ütlen, muidu niisama pääle kauba, kui Sull pärast ette tuleb, küll siis leiad, kudas ma seda mõtlesin, ja siis pane tähele: kas ta töö juures heaste kõneleb, kas ta midagi kätte wõtab, kui ta Sinuga räägib, ja igaford seisma jääb, kui ta sõna

ütleb, ja mitte filmakirjaks tööd ei tee. Mina ütlen Sulle, töökas naine käib üle kõige. Minu ema ütles alati: Üks tütarlaps ei tohi uialgi tühja kätega käia ja piab üle kolme aia hüppama ja julekese maast ülesse wõtma. Aga töö juures piab tema waitne ja tajane olema, mitte nii pirtsakas ja ahne nagu tahaks nüüd just maailma küljest tüki maha kiskuda. Ja kui ta Sinuga kõneleb, siis pane ikka tähele, kas ta mitte liig häbelik wõi liig julge ei ole. Sa ei usu mitte, tütarlapsed on hoopis teised, kui nad mehe mütfigi näewad, kui et nad oma soodu on, ja need, kes ikka nõnda teewad, nagu tahaks nad igaühele ütelda: ära jöö mind mitte ära! Need on need kõige pöörasemad, aga niisugused terawa moka mehed ja kes arwawad, kui keegi tuas olla, siis ei tohtida sugugi wagusi seista, need on weel hullemad."

Noormees naeris ja ütles: „Ema, Teie piaks üksford jutlust ütlema maailma mööda ja kirikut pidama tüdrukutele üksi."

„Ja, seda ma wõiksin ka," ütles ema ka naeratades, „aga mina panen wiimase kõige eesvalt ette. Muidugi, et Sa kõige eesvalt selle pääle waatad, kudas ta oma wanemate, wendade ja õdede wasta on; Sina oled jo ise üks hea laps, sellepärast ei pruugi ma Sulle midagi ütelda. Neljat käsku tunned Sa."

„Jah, ema, sellepärast olge rahul; mull on üks isewärki tähelepanemine ja mõte: kes wanemate armastuse üle palju kisa teewad, nendel ei ole sellest ühtegi. Seda wõib tegudest kõige paremine näha; ja kes palju sellest räägib, on wäsiind ja roidund, kui tegema lähäb."

„Sina oled jo mõistlik," ütles ema õnneliku naeratamisega, pani käe rinde pääle ja waatas poja otsa: „Kas ma Sulle weel enam pian ütlema?"

„Ja, ma kuulan jo alati Teie juttu hea meelega."

„Minu meelest on, nagu wõiksin ma täna esimest korda Sinuga nii südame põhjast kõnelda, ja kui ma suren, siis ei ole mull enam midagi südame pääl, mis ma ära olen unustanud. Neljas käsk! jah, seal tuleb mulle meele, mis mu isa üksford ütles. Do, tema mõistis palju ja luges kuulmata kõiksugu kirju ja raamatuid, ja ma kuulsin kord, kudas ta õpetajale, kes sagedaste tema juures käis, ütles: Mina tean seda põhjust, miks neljandama käsu juures üksi tõutus seijab, ja arwatakse ometi, seal ei oleks seda just mitte tarwis, sest see on jo kõikidel wäga tuttau ja loomulik, aga käsu sees seijab: Muusta isa

ja ema, et kaua elad!... Sellega ei ole mitte üeldud, et hea laps 70 või 80 aastat wanaks saaks; ei, kes isa ja ema auustab, elab kaua, aga tagaspidi. Tema mäletab oma wanemate elu, ja seda ei või temalt mitte riisuda ja tema elab kaua maa pääl, kui wana tema ka oleks. Ja kes isa ja ema mitte ei auusta, see on alles täna maailma tulnud ja home ei ole teda enam siin."

"Ema, see on hea ja kallis sõna, seda ma mõistan ja ma ei unusta seda ka iialgi ära ja minu lapsed piawad seda ka õppima; aga mida enam Teie nõnda kõrelete, seda raskemaks lähäb mu süda niisugust leida; see on, tema piaks just niisugune olema, nagu Teie."

"Oh laps, ära ole nii rumal! Moorelt olin ma ka hoopis teine kui nüüd, pirtsakas ja jonnakas ja ka nüidki ei ole ma weel nõnda, kudas ma just tahaks! Aga mis ma weel Sulle tahtsin ütelda? Ja, see oli naise pärast. Tuleb imeks panna, miks see Sinul just nii raske olnud, Sa õppisid alles teise aasta sees jooksema ja wõid nüüd ometi hüpata nagu wars. Nüüd weel mõni pijske asi, aga nendest tunnukse sagedaste suur asi ära. Pane tähele, kudas ta naerab; mitte nii jämedalt nagu puistates, ja mitte nii peenikselts mofke otsast nagu nokaga; ei, just südamest, ma tahaks. Sa teaksid ise kudas Sa naerad, siis wõiksid Sa küll tähele panna."

Poeg pidi selle üle walju naerma, ja ema pidi ikka jekka ütleva: "Ja, ja, seda wiisi, just seda wiisi naeris ka minu isa, see tõstis ja raputas ta õlasi ja küira." Ja mida enam ema seda ütles, seda enam pidi poeg naerma ja ema naeris ise wiimaks ligi, ja kui üks üle jättis, hakkas teine jälle. Nad istusiwad tee kaldalle maha ja lastsiwad hobust rohtu süia, ja kui ema mõne lille rohu seest uoppis ja nendega käes mängis, ütles ta: "Waata, need on ka midagi, nad tähendawad palju. Pane tähele, kas tema lilled ka kosuwad, see tähendab enam kui seda arwata wõib."

Gemal kuuldi neiude laulu heli ja ema ütles: "Pane ka tähele, kas ta laulu juures hea meelega kofe teist häält laulab. Need kes hea meelega hääle heli algawad, see tähendab midagi; ja waata! sealt tulewad koolilapsed, need ütlewad mulle ka midagi. Kui Sa seda teada saaks, kas tall kooliaja kirjutse raamat alles on, see on ka tähele panemise wäärt."

„Ja, ema Teil tähendab kõik maailm wiimaks midagi. Mis see siis nüüd piab tähendama, kas ta kirjutse raamat weel alles on?“

„Et Sa seda weel küsid, see tunnistab, et Sa weel mitte üsna mõistlik ei ole. Sell tüdrukul, kes mitte hea meelega kõik paigal ei hoiä, mis kord on armas ja hiinas olnud, ei ole mitte õige süda.“

Poeg noffis ema kõne ajal piitsa keele seest sõlmi wälja; nüüd wõttis ta taskust nua ja lõikas sõlmi katti. Ema näitas näpuga ja ütles:

„No waata! seda tohid Sina teha, aga tüdruk mitte. Pane tähele, kas ta sõlmi ruttu katti lõikab; seal sees on üks saladus.“

„Seda wõin ma Teile üteldagi,“ ütles poeg. „Aga Teile kinga paelad on lahti läinud, ja meie piame nüüd minema hakkama.“

„See tuletab mulle weel midagi meele,“ ütles ema. „Waata, see on see kõige parem tähendus: pane tähele, kudas ta oma kingi tallab, kas sisse poole wõi wäljapoole, ja kas ta jalgu taga wiab ja palju kingi pruugib.“

„Siis ma piaksin jo kingsepa juure jooksema,“ ütles poeg naeratades. „Oh, ema, kõik mis Teile ütlete, ei ole mitte ühe ainukeste juures leida, waid mitme juures.“

„Ja, ja, ma kõnelen liig palju ja Sa ei pruugi jo kõik mitte meeles pidada, see tulgu Sulle üksnes siis meele, kui Sa seda juhtub nägema. Mina ütlen aga seda: See ei ole mitte peaasi, mis mõnel on, wõi mis mõni pärib, waid see, mis ta pruugib. Nüüd aga, Sa tead, ma olen Sind rahulikult lastnud olla, nüüd tee oma süda lahti ja ütle: Mis Sulle oli juhtunud, kui Sa minewal aastal Endringeni pulmast kodu tulid nagu ära tehtud, sest saadik ei ole Sa mitte enam see poisiks kui enne- malt? Ütle mulle, ehk ma wõin. Sind aidata.“

„Oh ema, seda ei wõi Teile mitte, aga ma tahan Teile seda ütelda. Ma nägin ühe, kes mulle just paras oleks olnud, aga ta ei olnud mitte kõlblik.“

„Minu heldeke! Ega Sa ometi teise mehe naist ei armasta?“

„Ei, ta ei ole mitte kõlblik olnud. Mis ma selle üle weel oma keelt kulutan? See oli üks teenija tüdruk.“

Poeg ohkas sügawaste. Oma ja poeg olivad tükk aega wagusi; wiimaks pani ema oma kae poja öla pääle ja ütles: „Oh kui hea Sa oled, ma tänan Jumalat, et tema Sind niisuguseks on lastnud saada. See oli tõeste hea, et Sa nõnda tegid. Sinu isa ei oleks seda iialgi lubanud, ja Sa tead jo, mis isa õnnistus tähendab.“

„Ei, ema, ma ei taha ennast mitte paremaks teha kui ma olen. See ei olnud mull sugugi meele pärast, et ta üks teenija tüdruk on; see ei lähä mitte korda ja selle pärast on asi olnud. Aga see oli mull ometi raskem meelest ära ajada, kui ma seda arwasin; aga nüüd on see kõik möödas, ja piab ka möödas olema; ma olen seda ise enese wasta kinnitanud ja tõutanud, et ma mitte tema järele ei päri, kellegilt ei küsi, kus ta on ja kes ta on. Ma toon Teile, kui Jumal tahab, päris talutütre.“

„Sa olid ometi õiglane selle tüdruku wasta, ega Sa teda pööraseks ei teinud?“

„Oma, säh, siin on mu käsi selle pääle, mull ei ole mitte paha unenägugi selle pärast karta.“

„Ma usun Sind,“ ütles ema ja pigistas mitu korda tema kätt, „ja õnne ja õnnistust teele.“

Poeg astus hobuse selga ja ema waatas weel ta järele ja hüüdis nüüd: „Pia kinni, ma pian Sulle weel midagi ütleva, ma olen selle kõige parema ära unustanud.“

Poeg pööris hobuse ümber ja kui ta ema juure jõudis, ütles ta nareatades: „No ema, nüüd on wist wiimane?“

„Tah, ja kõige parem proow. Küsi neiu käest ka sealt küla waeste üle järele ja siis käi ringi ja kuule järele, mis waesed selle neiu üle ütlevad. See on tõeste üks halb peretütar, kellel mitte ühte waest kae pärast ei ole, kellele ta head teeb. Pane seda tähele, ja nüüd Jumal õnnistagu Sind ja sõida ruttu.“

Ta kui poeg ära oli sõitnud, tegi ema weel ühe palwe ta tee pääle, siis tuli ta kodu tagasi.

„Ma oleks pidanud talle ometi weel ütleva, et ta ka Doosenhansu laste järele kuulaks, mis nendest on saanud,“ ütles ema imelikult liigutatud südamega iseeneses, ja kes teab ja turneb neid jala teesi, kus hing rändab, neid woolamisi, mis meie üle wõi sügawas meie alt mööda lähwad? Su mälestuses ärkab

üks ammu kuulnud laulu- ja tansiwis ülesse, Sa ei wõi seda mitte waljuste laulda, Sa ei saa neid helisi mitte kofku, aga seespidi liiguvad nad üsna selgeste, ja Su meelest on nagu kuuleks Sa seda. Mis see on, mis nii äkitselt Sinu rindus neid helisi elule äratas?

Miks mõtles nüüd ema nende laste pääle, kes juba ammugi ta mälestusest oliwad kadunud? Kas seda tegi see praegune filmapiik palwe tegemises, et üks asi teise meele tuletas? Kes wõib neist nägematest elementidest aru saada, mis senna ja tänna ühest inimesest teise juure, ühest mälestusest teise mälestuse lähwitawad ja lendawad!

Kui ema kodu tagasi tuli, ütles isa talle pool hirwitades:

„Sa oled teda nüüd wiist diete palju juhtinud ja õpetanud, kuidas seda kõige paremat finni püütakse. Ma olen ka selle ette muretšenud, ma kirjutasin Rongamikule, küll tema teda auusa peredesse wiib. Tema piab ühe niijuguse tooma, kellel tubliste nodi on.“

„Nodi ei tee mitte tubliks,“ wastas ema.

„Nõnda tark olen mina ka“ augustas talupoeg, „aga miks ei wõi mõni mitte tubli olla ja tall ometi ka tubliste nodi olla?“

Ema ei lausunud midagi. Aga natukse aja pärast ütles tema:

„Rongamikule juhatašid Sina teda? Rongamiku juures on Joosenhansu poeg korteris.“ Nõnda tuletas talle nimi endisi mälestusi meele, ja nüüd alles sai ta selgeste aru, keda ta oli mälestanud, ja pärastise juhtumiste ja sünduste juures, mis meile peagi ette tulewad ja arwalikuks saawad, saame sagedaste neid weel meele tuletama.

„Ma ei saa aru, mis Sa kõneled,“ ütles pere-isa, „mis Sull selle lapslega tegemist? Miks Sa mitte nüüd ei ütle, et ma seda targaste olen teinud?“

„Ja, ja, see on jo targaste,“ finnitäs ema, aga wanamehel ei olnud see päramine kiitus mitte mokka mööda, ja läks ümisesedes õuue.

Üks pahane kartus, et Johanneše asi ometi wiltu wõiks minna, ja et see ehk kõik liig äkijelt walmis tehti, see tegi wanameest nukraks.

Halli ratsaline.

Sellesama päewa õhtul, kus Johannes Metsaõuelt oli ära sõitnud, tuli Rongamiff Raismiku talusse, istus peremehega taga kambri ja luges tall tajakeste ühte kirja ette.

„Sada taalert piad Sa mulle andma, kui see asi selgeks saab ja seda soovin kirjalikult maha teha,“ ütles Rongamiff.

„Mina arwan, 50^{nest} taalrest oleks ka küllalt, see on hea näpu täis raha.“

„Ei, mitte punast kopikat vähem kui terve sada, ja minaingin Sulle selle eest hea meelega sada, aga ma lasen seda Sulle ja sinu õele heaks tulla ja teen omas külas hea meelega meelehead. Mina saaks Endringenis ja Seitsme-õuel ilma rääkimata poole rohkem Sinu Noosa on tubli ja wiisakas peretütar, tema kohta ei wõi midagi ütelda, aga üks iseäralik inimene ei ole ta mitte, wõib küllalt küsida: mis määsab niisuguste tosin?“

„Ole wait, seda juttu ma ei salli mitte!“

„Ja, ja, tahan wagusi olla ja Sind kirjutamises mitte segada. Müid kirjuta kohe.“

Raismiku peremees pidi Rongamiku tahtmist tegema ja kui tall firi walmis oli, ütles ta:

„Mis Sa arwad, kas ma Noosale sellest pian ka midagi ütles?“

„Koh muidugi, aga ta ei pia sellest midagi wälja tegema ja keegi muu ka mitte; nihuke nina nuuskamine ei kannata seda mitte ja igal ühel on oma waenlasi, Sinu õel ka. Usu mind! Ütle Noosale, et ta omale igapäewased riided selga paneb ja lehmi lüpsab, kui külaline tuleb. Mina juhin teda üksi Sinu juure tuppa, oled jo isegi lugenud, kudas Rahunurme peremees kirjutab: temal olla isewärki pea ja jooksta kohe ära, kui ta aru saab, et midagi on ette walmistatud. Aga Sa piad weel ruttu täna õhtul Laiasjale läkitama ja oma näälmehe käest halli tätku lastma tuua. Küll mina seda tahan toimetada, et kosilane ühe hobusekauplejaga Sinu juure tuleb hobust ostma. Aga ära lase Sa sellest midagi aru saada.“

Rongamiff läks ära. Peremees kutsus oma õe ja naise taga-kambriisse, jutustas nendele selle tingimisega kõik ära, et see kõik juija salaja pidada jääma, et home Noosale kosilane tulla,

ja nimelt mees nagu kuninga wõi mõne würsti poeg, kellel koht olla, mille jarnast teist otjida on, ühe sõnaga, Rahunurme peremehe poeg Johannes Metsaõuelt. Tema õpetas nüüd oma inimesi, kuidas Rongamikk seda oli soowinud, aga sellest ei tohtinud keegi sõna teada ega aimata.

Pärast õhtusööki ei wõinud Noosa ometi kannatada, seda Paljasjalgsest küsimast, kas tema, kui ta mehele minna, hea meelega tema tüdrukuks tuleks; tema annaks poole rohkem palka, kui ta nüüd saab ja siis ei olla tall mitte tarwis üle Reini jõe minna kusagille wabrikusse tööd otsima. Paljasjalgne andis oma wastustest tunda, et ta Noosa juure mitte ei armasta minna, ja teadis, et temal selle pakkumise kõrwal ka mõned muud soowid ja tahtmised oliwad; tema tahtis eesvalt oma wõidu rõemu awateleda, et tema mehele saada ja misjagusele mehele ja siis pidi Paljasjalgne talle maja talitust ja toimetust korras hoidma, millest tema siia ajani sugugi lugu ei olnud pidanud. Seda oleks nüüd Paljasjalgne hea meelega teinud ühele oma armsalle peretütrelle, aga mitte Noosale, ja piaks ta kord oma nüitse perenaise teenistusest lahkuma, siis ei tahtnud ta mitte enam teenistusse astuda, waid tahtis oma käe peale heita, olgu see ka kusagill wabrikus oma wennaga.

Shtu hilja kui Paljasjalgne tahtis magama minna, hüüdis perenaine teda oma juure ja ilmutas talle oma saladust ütledes: „Sa oled alati Noosaga kannatanud, aga kannata nüüd poole rohkem, ometi nii kaua kui kosilane siin on, et mingisugust kisa ja kära majas ei sünni.“

„Jah, aga mina arwan seda halwaks, et tema nüüd seda ainukest korda lehma tahab lüpsa; see ei tähenda muud kui seda head inimest petta, ja tema ei mõista sugugi mitte lüpsa.“

„Sina ja mina, meie ei wõi maailma mitte muuta,“ ütles perenaine, „Sull on üffi raske küllalt; lasse teised teha, mis nad tahawad.“

Paljasjalgne läks raske mõtetega magama, kudas wõiwad inimesed ometi nii südamega olla, üht teist petta. Tema ei teadnud küll mitte, kes see petetud saaks olema; aga tall oli kahju sellest noorest mehest, ja ta silmad läkswad kirjaks, kui ta mõtles: kes teab, ehk saab Noosa temaga niisama petta, kui tema Noosaga.

Homiku, kui Paljasjalgne õite warakult afnast wälja waatas, ehmatas ta äkitselt tagasi, nagu oleks talle pauf pähä tulnud. „Daewas! mis see siis on?“ Ta õerus kärke oma filmi ja ajas neid jälle pärani ja küsis eneselt, kas ta weel und näha. „See on jo see halli ratsaline Endringeni pulmast, tema tuleb külasse, tema wiib Sind, — ei, tema ei tea midagi; aga tema piab seda teada saama. . . Ei, ei, mis Sina tahad? Tema tuleb ligemalle, ifka ligemalle, ta ei waata mitte ülesse. . . Üks ilus lille õis kukub Paljasjalgsse käest üle afna ääre tema pääle maha, õis kukub hobuse teki pääle, aga ta ei näe seda mitte, ja ta kukub tee pääle maha ja Paljasjalgne ruttob senna ja wõtab selle ülesse tunnistawa märgi järele oma kätte ja nüüd tuleb talle nagu üks uus hirmus päew: see on jo Roosa kofilane, seesama see on, kellest ta eila õhtul kõneles. Ta ei nimetanud teda mitte, aga see ei wõi keegi muu olla, ei keegi muu, ja teda piab petetama?“

Küines roheline ristikheinte pääl, mida ta lehmadelle tahtis ette wiia, langes Paljasjalgne põlwile maha ja palus südamest Jumalat, et Tema seda wõerast selle eest hoiaks, et ta Roosat saaks. Et ta tema omaks pidi saama — ta ei julgenud selle mõttelle mitte ruumi anda, aga seda mõtet ka mitte ära peletada.

Daewalt oli ta lehmad ära lüpsnud, kui ta Musta Marianne juure ruttas; tema tahtis sellest küsida, mis ta pidada tegema. Must Marianne oli raskest haige, tema oli peaaegu kurdiks saanud ja sai mõnest sõnast weel aru, mis temaga kõneldi; aga Paljasjalgne ei julgenud seda saladust, mis tall oli ja mida ta ise enamiste oli wälja mõtelnud, nii waljuste kiskendada, et seda Must Marianne mõistis. Inimesed wõiswad seda tee pääle ära kuulda. Ta läks nõunta jälle kodu tagasi.

Paljasjalgne pidi põllu peale Kartohwlite istutamise juure minema ja senna kõigeks selleks päewaks jääma. Peaaegu iga sammu juures pikkendas tema ja tahtis tagasi minna ja wõeralle kõik ütelda, aga kui teenija ja käsutäitja pidi ta oma töö juures olema. Kui ta nii otsekohene ja meeletu on, et ta nii uisa päisa senna woolab, siis ei wõi teda mitte awitada, siis ei ole temal ka paremat mitte tarwis, ja — tõutamine ei ole jo mitte pulma tegemine, sellega trööstis ta ennast wiimaks; aga ta oli ometi kõik selle päewa rahutu ja kui ta õhtul kodus lehmä lüpsis ja Roosa täie lüpsifuga ühe ära lüpsitud lehma all istus ja heledaste

laulis, siis kuulis ta võerast peremehega kõrvalises hobuste laudas olemat. Seal kaubeldi halli hobust. Aga kust sai hall hobune siis jenna lauta? Mendel ei olnud siia ajani niisugust hobust mitte?

Nüüd küsis võeras: „Kes see on, kes seal laulab?“

„See on minu õde,“ ütles peremees ja selle sõna päale hakkas Paljasjalgne ka laulma ja laulis teist häält nii tugewaste, nii trotslikult, et ta küsijat tahtis sundida, et ta küsima piaks, kes siis seal teine pool see olla; aga laulmine tegi seda pahandust, et selle läbi mitte kuulda ei võinud, kas ta ka tõeste küsis. Ja kui Roosa täie lüpsikuga üle õue läks, kus nüüd praegu halli ette toodi ja waadati, ütles peremees:

„Näe, see seal, see on minu õde. Roosa! Pane käest ära ja walmista meile midagi õhtuks, meile on üks sugulane võerast tulnud; küll me tuleme mäele.“

„Ja see väike seal, on küll wiist seda teist häält laulnud?“ küsis võeras. „Kas see ka õde on?“

„Ei, see on muidu siia wõetud laps; minu isa on tema eestkostja olnud.“

Peremees teadis väga hästi, et niisugune armutegu ühe maja ilus ehe on ja sellepärast ei nimetanud tema Paljasjalget mitte just täitsa tüdrukuks.

Paljasjalgne oli aga südamest rõemus, et võeras nüüd temast ometegi teadis. Kui ta mõistlik on, siis piab ta minu käest Roosa üle järele küsima, seda rehkendas ta õigeste; siis oli kofku jaamine võimalikuks tehtud ja tema oli kõige wähemalt õnnetu eest hoitud.

Roosa kandis söökisi lauale ja võeras pani imeks, et nii ruttu nõnda kaunid ruad walmis oliwad; tema ei võinud mitte teada, et selle wasta ette oli walmistatud ja Roosa wabandas ja ütles, et ta heaks wõtta selle piskuga, ta olla kodus tõeste paremaga harjunud. Roosa ütles seda väga targaste, sest maailmale tuttav kiitus on igauhele meele pärast.

Paljasjalgne pidi täna kõõgis olema ja Roosale kõik kätte andma ja ikka ja ikka palus ta: „Ütle mulle ometi, kes see siis on? Mis ta nimi on?“ Roosa ei wastanud midagi, aga pere-

naine tegi wiimaks selle saladusele otsa, sest ta ütles: „Müüd Sa wõid seda küll juba ütelda, tema on Rahunurme talupoja Johannes Metsaõuelt. Kas tõsi, Amrei, Sull on veel tema ema käest üks mälestus?“

„Ja, ja,“ ütles Paljasjalgne ja pidi ennast lõuka najale tuetama, sest nõnda wahises tema põlwist. Kui imelik see kõik oli! See oli tema kõige esimese heategija poeg. „Müüd piab temale appi tõttama, ja kui küla rahwas mind ka kiwidega sur-nuks wiiskab, ma ei salli seda mitte!“ nõnda kõneles ta iseeneses.

Wõeras läks ära. Teda saadeti, aga veel trepi päält pööris ta jälle tagasi ja ütles: „Minu piip on ära kustunud ja süega saan ma teda kõige kergemalt suitsema.“ Tema tahtis tõeste näha, kuidas kõõgi kraam ja asi seisab. Noosa pugus enne teda kõõki ja ulatas talle tangidega süe; Noosa seisis just Paljasjalgsje kohal, kes kolde ääres lõukal istus.

Ja veel wõsel hilja, kui kõik juba majas magasiwad, läks Paljasjalgne ja jooksis külas jenna ja tänna. Tema otsis mõnda, kellele ta ütelda wõiks, et see Johannesele ära kõneleks ja teda käsiks ette waatlik olla, aga ta ei teadnud kedagi hinge. Aga ennäe, seal elab waeste ametnik, see on Raismitu peremehe wihamees, küll see mõistab seda asja ilusti toime saata; aga . . . oma peremehe wihamehje juure ei pia Sa mitte minema ja üle-pää kellegi juure siin. Sull on juba wihamehi küllalt walla-wolinikkude poolt Daami pärast . . . Ja, Daami, tema wõib seda teha. Miks mitte? Mees wõib ennemalt sellest kõneleda, kõneleda, mis wõib tema kohta selja taga kõneleda? Ja Johan-nes, jah nõnda on tema nimi, ma ei unusta teda mitte, jah, ja siis on Daamil ometi üks hing, kes tema eest seisab ja muretseb, ja mihuke mees! Üks niisugune mees! Mihuke perekond! Seal ei wõi temal midagi enam puududa. Ei, Daami ei tohi mitte külasje minna. Oh armas Jumal, tema on jo wälja aetud! Aga Süemadis, see wõiks seda, ja wõi ehk ometi Daami . . .

Senna ja tänna nagu liblikas wehkles tema mõte ja tema ise sammus mõda põllu radasi, ilma et ta teadis kuhu ja täna oli tall kõik nii hirmus ja paha, nagu see ikka on, kui keegi midagi maailmast ei tea ja mõtetes jenna ja tänna longib. Tema ehmatas iga häält kuuldes, konnad tiigis krooksuhiwad nii hirmfaste ja räägud heinamaadel nii täis saladust ja puud sei-

saavad nii mustad ööpöues. Täna on Endringeni pool müristanud. Taewas on rutuliste pilvedega kaetud, üksnes mõnikord hiilgab mõni täheke.

Paljasjalgne ruttab üle wälja metsja, tema tahab ometi Daami juure minna, tema piab ühe inimesega selle üle pisutki läbi kõnelema. Kudas on metsjas nii pime! Mis lind see on, mis nüid öösel laulab, peaaegu nagu lauluräästas, kui ta õhtult koju lendab, ja „ma tulen, tulen tulen; tulen jo, tulen jo!“ kõlab see hääl ja heli? Ta nüid laulab ööpikk, üsna hinge tõmbamata, südame põhjast, wirinal warinal, waikselt lahkutades, nagu metshallikas, mida maa seest toidetakse.

Puude juured ei wangerdanud mitte enam metsja teel, kui Paljasjalgse mõtted ühest teisest läbi jooksiwad.

„Ei, see plaan ei ole midagi! Mine aga jälle kodu“ ütles ta eneselle wiimaks ja pööris ümber, aga weel kaua rändas ta möda põldu si ringi; tema ei uskunud mitte tulihändade sisse, aga täna oli ometi, nagu tõmbaks üks teda senna ja tänna, ja täna esimest korda tundis ta ka, et ta külma kaste käes nii kaua palja jalu käis ja ta paled hõegasiwad. Ta keha oli üleni higiga niisutatud, kui ta wiimaks koju tuli ja oma kambriisse läks.

Wangistatud ja päästetud.

Homikul kui Paljasjalgne ülesse ärkas, oli kaela-ehe, mis ta üksford Rahunurme perenaise käest oli saanud, tema woodis; tema pidi kaua mõtlema ja eneselle meele tuletama, kuni ta mäletas, et seda weel eila õhtul oli wälja wõtnud ja kaua waadanud.

Kui ta woodist tahtis wälja tulla, oliwad tema liikmed nagu puruks pekstud ja käsi juure waewaga kokku pannes, hädaldas tema:

„Sumala pärast, üksnes nüid mitte haigeks jääda! Mull ei ole mitte aega, ma ei wõi nüid mitte.“ Nagu tulises wihas oma ihu pääle, teda tahtmise jõuuga wägise sundides, tõusis ta ülesse; aga kudas ehmatas ta ära, kui ta ennast nüid waikses peegles waatas. Kõik tema nägu oli paistetunud. „See on

see nuhtlus, et sa eila õhtul weel möda metsi ja põldusi jooksid ja tahtsid wõeraid inimesi ja ka kurje appi kutsuda." Tema löi eneselle nagu karistatseks walutawa näu pääle, nüid aga sidus ta enese näu ja pää tubliste finni ja läks oma tööle.

Kui perenaine teda nägi, tahtis ta, et tema woodisje lähäks; aga Roosa söimas ja kirus, see olla Paljasjalgse tighedus, et ta nüid haige tahta olla, tema olla seda kinsu ja jonni pärast teinud, sest et tema teada, et teda just nüid tarwis olla. Paljasjalgne oli wait, ja kui ta küines oli ja ristikeinu redelitesse toppis, ütles üks hele hääl: „Tere homikut! Kas juba nii usinaste?“

See oli tema hääl.

„Natuks ka,“ wastas Paljasjalgne ja kiristas hambaid, kõige eesvalt kadeda kuradi üle, kes teda nii ära nõidunud ja näutumaks oli teinud, et wõeras teda sugugi ei wõinud ära tunda.

Kas ta pidi ennast lastma ära tunda?

Saame näha.

Kuna ta lüpsis, küsis ja päris Johannes kõiksugu asjade üle järele. Kõige eesvalt lehmade piima anni üle, ja kas ka piima müiakse ja kudas, ja kes wõid teeb, ja kas ehk mõni majas seda ka kõik kirja panneb.

Paljasjalgne wärises. Nüid oli tall wõimalik selle üle wõitu saada, kes tema armastuse wahese tungis, kui ta seda kõneles, kudas ta oli; aga kui imelikult on kõik mõtlemised ja teud ühte kujutud! Tema häbenes ennast kõige päält oma pererahwa üle paha rääkida, ehk see küll üksnes Roosa pihta oleks läinud, sest teised oliwad head; aga ta teadis, et see ka ühe teenijalle suureks häbiks on, kui ta maja seestpidist olu ja elu häbi kätte annab. Sellepärast tegi ta ennast julgemaks ja kindlamaks, kui ta eesvalt ütles: see ei ole mitte teenija kohus, oma perewanemate üle kõnelda: „ja hea südamega on nemad kõik,“ lisas tema omas õiglasest meeles senna juure, sest seda oli ka Roosa, olgu küll, et ta äkiline ja täis walitsuse waimu oli. Nüid tuli talle üks mõnus mõte meele. Ütles ta kohe, kudas Roosa on, siis lähäb kosilane ruttu ära, ja sellepärast ütles tema targa sõnadega:

„Teie näitate mull ettewaatlikud ja aeglased olewat, nagu ka Teie wanemad niisugused on. Teie teate aga, et elaja looma ka ühe päewaga hästi ära ei tunta; mina arwan, Teie piate

natufefeks ajaks siia jääma, ja pärast poole võime ka meie kaheksi üheteisele paremine tuttavamaks saada, küll siis ühest sõnast teine tekkib ja kui ma Teile head võin teha, siis ei ole minu poolt mingisugust keeldust. Mina ei tea küll mitte, miks Teile nii palju järele pärite. . ."

„Di küll Sa oled kaval, aga Sa oled mu meele pärast,“ ütles Johannes.

Paljasjalgne kohkus wäga ära, nõnda et lehm tema eest tagasi taganes ja peaaegu lüpsiku piimast tühjaks puistas.

„Ja Sa piad ka hea jooteraha saada,“ ütles Johannes ja laskis ühe taalri, mis tal juba pius oli, jälle taskusse kukkuda.

„Ma tahan Teile veel midagi ütelda,“ ütles Paljasjalgne uueste, kui ta ühe teise lehma alla läks. „Baeste ametnik on minu pererahwa wihamees, et Teile seda ka teate, kui ta wäga liiaste pakib Teile nõuuandjaks saada.“

„Ja, ja, ma näen juba, Sinuga võib kõnelda; aga Sull on jo paistetanud nagu; pää sidumine ei aita Sull midagi, kui Sa palja jalu käid.“

„Mina olen seda nõnda harjunud,“ ütles Paljasjalgne, „aga ma tahan Teile sõna kuulda. Ma tänan Teid selle eest.“

Mäelt kuuldi sammusi ligemale tulewad. „Küll me“ kõneleme veel üheteisega,“ ütles noormees ja läks ära.

„Ma tänan sind, paks pale!“ ütles Paljasjalgne talle tagant järele ja paitas oma paistetanud palet „Sa oled mõistlik olnud; Sinu läbi võin ma jo temaga kõnelda, nagu mind ei olekski seal, larwi wõi näu kätte taga nagu Mardisant. Hõisja! Oh seda lusti ja rõemu!“

See oli imelik, kudas tema seestpidine rõem tema ihu palawikku peaaegu ära kantas, üksnes wäsinud oli tema, lõpmata wäsinud; ja see oli ta meelest osalt armas, osalt paha, kui wana sulane wanfert määris, et peremees nüüd koha wõeraga kufagille ära tahta sõita. Tema ruttas kõõki, ja seal kuulis tema, kudas peremees Johannesele kambriis ütles: „Kui Sa ratsa tahad sõita, see oleks üsna hea; siis wõiksid Sina, Roosa, wantrisje minu kõrwale istuda ja Sina, Johannes, sõidad wantrre kõrwal.“

„Perenaine aga sõidab ka kaasa,“ ütles Johannes natufese aja pärast.

„Mull on wäike laps, ei ma wõi kufagille minna.“

„Ja mina ei taha ka mitte tööpäewal möda külafi ümber hulkuda,“ lisas Roosa jenna juure.

„No noh! Kui niisugune sugulane siin on, siis tohid küll ka ühe päewa ära wiita,“ tegi peremees fibedat, sest tema tahtis, et Johannes Roosaga Kingu talule jõuaks, et see mitte kosilast oma tütrelele ei loodaks tulewad; ta teadis ka, et niisugune wäike sõit üle maa ja küla inimeste jüdamid ennemalt kokku sulatab kui nädaline wõersil olek majas.

Johannes oli wait, aga peremees oma suure fibeda tegemisega tõukas käewarrega Johannese külge ja ütles pool walju häälega: „Mita Sina omalt poolt ka rääkida! — wõib olla, et ta Sinu juttu ennem kuulab ja tuleb ligi.“

„Mina arwan,“ ütles Johannes waljuste, „Sinu õel on õigus, et ta mitte nädali keskes möda külafi ei taha ümber sõita. Mina rakendan oma halli Sinu halli kõrwale, siis wõime ka näha, kudas nad lähwad ja õhtuks oleme jälle tagasi, kui mitte ka waremalt.“

Paljasjalgne, kes seda kõik päält kuulas, hammustas oma huulesse ja ei wõinud peaaegu oma naeru pidada, Johannese sõnade üle; „jah,“ mõtles ta iseeneses, „sellele ei saa Teie weel mitte päitseid pähä, weel wähem waljaid, tema ei lasje enhaft mitte koha möda maad ilma taga widada ega tansitada nagu tütutatud, et ta mitte enam tagasi ei wõi.“

Tema pidi oma rätiku näu päält ära wõtma, nii pala sai tall rõemu pärast.

Täna oli üks imelik päew majas ja Roosa jutustas pool pahaselt, misukesi imelikka küsimisi Johannes temale ette pannud, ja Paljasjalgne rõemustas ennast südamelikult, sest kõik see, mida ta teada tahtis ja millest Paljasjalgne wäga hästi aru sai, miks tema seda küsis, kõik see oli, tema sees walmis ja täidetud. Aga mis see aitab? Tema ei tunne sind mitte, ja kui ta ka sind tunneb, sina oled kehwa waenelaps ja teenistuses, sellest ei wõi ometi midagi wälja tulla. Tema ei tunne Sind mitte ja ei küsi sinult ka mitte.

Õhtul, kui mõlemad mehed tagasi tuliwad, oli Paljasjalgne juba rätiku pää ümbert wõinud ära wõtta, aga selle rätiku lõua ja palgede ümber pidi ta weel jätma ja hoopis laiemalt ülesse tõmbama.

Johannesel ei nähtud enam sõna ega filma tema tarwis olewat. Selle asemel oli tema koer tema juures köögis, tema andis talle süia, silus teda ja kõneles temaga: „Tah! kui Sina aga temale kõik ütelda võiksid, siis saaksid sa talle wistift kõik truiste teadustama!“

Koer pani oma pää Paljasjalgse sülle ja wahtis mõistlikku filmadega tema otša, siis raputas ta pääd, nagu tahaks ta ütelda: wäga walus, et ma mitte rääkida ei wõi.

Müüd läks Paljasjalgne kambri ja laulis lapsi, kes juba ammuugi magasiwad, kõige suguste lauludega magama, aga seda tanju-laulu, mille järele ta Johannesega üskford oli tantfinud, laulis ta kõige enam. Johannes kuulatas seda nagu segase meelega päält ja tema mõtted nähti jutu juurest muiale wiwiwat. Noosa läks kambri ja käskis Paljasjalgset wait olla.

Beel öösel hilja, kui Paljasjalgne Musta Mariannele praegu wett oli toonud ja täie pangega wanemate majasse läks, tuli talle Johannes wasta, kes wõeraste majasse läks. Röhotud häälega ütles Paljasjalgne:

„Tere õhtut!“

„Di, Sina see oled?“ ütles Johannes, „kuhu Sa weel weega lähäd?“

„Musta Marianne juure.“

„Kes see siis on?“

„Üks waene haige naine.“

„Noosa ütles mulle jo, et siin ei ollagi waesid?“

„Oh, ja armas Sumal, enam kui tarwis; aga Noosa on wist selle pärast seda ütelnud, sest et ta arwab, see oleks küla häbiks ja tiutuseks. Helde meeleline on tema, seda wõite Teie uskuda, tema kingib hea meelega midagi ära.“

„Sa oled rahwa wabandaja, aga ära jää mitte oma raste pangega seisma. Kas ma tohin sinuga ühes tulla?“

„Miks mitte!“

„Sull on õigus, Sina käid head teed ja seal pääl oled hoitud ja mind ei pruugi Sa sugugi karta.“

„Mina ei karda kedagi ja kõige wähem weel Teid. Mina olen täna Teie näust näinud, et Teie hea olete.“

„Kus siis?“

„Sest et Teie mind õpetasite, kudas ma paistetanud näust lahti saan; see on mind juba parandanud, mull on nüüd kingad jalas.“

„Ma kiidan Sind, et Sa käsku täidad,“ ütles Johannes meele-heaga ja koer sai nagu Paljasjalgsse meele-heast aru, sest tema hüppas tema najale püsti ja lakkus tema lahtist kätt.

„Tule siia, Ilwes,“ käskis Johannes.

„Ei, laske teda nüüd,“ vastas Paljasjalgne, „meie oleme juba head sõbrad, tema oli täna minu juures kõõgis; mind ja minu wenda armastawad kõik koerad.“

„So? Sull on ka weel wend?“

„Jah, ja ma tahtsin Teid paluda, Jumal saaks Teile seda tasuma, kui Teie teda eneste juure sulaseks wõiks wõtta. Tema teenib Teid wististe kõik oma eluaja truiste.“

„Kus siis Sinu wend on?“

„Seal all metsas; ta on praegu süepõletaja.“

„Aga meil on pisut metsa ja mitte ühte süeahju, ühte karjast wõiks ma ennemalt pruukida.“

„Jah, selleks kõlbab tema ka. Nüüd, seal on see maja.“

„Mina ootan kuni Sa jälle wälja tuled,“ ütles Johannes, ja Paljasjalgne läks sisse wett ära panema, tuld ülesse tegema ja Marianne aset tegema.

Kui ta wälja tuli, seisis Johannes weel seal, koer hüppas talle wasta, ja kaua seisis tema siin weel Johannese juures pihlaka all, see fosistas nii waitkelt ja õetsutas oma okski. Nemad kõnelesiwad kõikjugu asjade üle. Johannes kiitis tema tarkust, tema wahwat meelt ja ütles wiimaks: „Kui Sa üksford oma kohta muuta tahad, siis passiks Sa wäga minu emale.“

„See on see kõige juurem kiitus, mis üks inimene maailmas mulle oleks wõinud ütelda,“ tõendas Paljasjalgne „ja minul on tema käest weel üks mälestus.“ Tema jutustas nüüd selle juhtumise lapse-põlwest ja, mõlemad naersiwad, kui Paljasjalgne tähendas, kudas Daami seda mitte ei tahta ära unustada, et Rahunurme perenaine temale üks paar nahk-püksa wõlgu olla.

„Tema piab neid saama,“ kinnitas Johannes.

Nemad läksiwad weel ühtlasi küla sisse tagasi ja Johannes andis talle kätt ja joowis talle „head ööd.“

Paljasjalgne tahtis talle ütelda, et tema talle juba ford kätt annud, aga nagu sellest mõttest ehmatanud, läks ta jala

päält minema ja koha majasse. Tema ei vastanud ühtegi talle selle „hea öö“ soovimisi pääle! Johannes läks täismõtteid oma forterisse tagasi.

Paljasjalgne leidis oma paksu palet teisel homikul nagu ära puhutud, ja lustakamalt ei lõeritanud ta iialgi seal majas, õues ja laudas ja küines, kui täna sel päewal, ja täna pidi ka otsus tehtama, täna pidi Johannes selgust tegema. Raimiku peremees ei tahtnud oma öde mitte kauemine jutu jatkus teha, kui sellest ehk ometi midagi ei saa.

Peaaegu terve päewa otsa istus Johannes tuas Noosa juures, tema õmbles ühte meesterahwa särki, ja wasta õhtut tuliwad Raimiku perenaise wanemad ja teised sõbrad senna. Otsust pidi tehtma.

Köögis turtsus praad ja kuusepuud praksusiwad, ja Paljasjalgse palged punasiwad kolde tulest ja ka südame tulukestest. Rongamikk käis senna ja tänna, küll wälja ja sisse suures tallituses ja toimetuses, ta olli siin majas nagu kodus ja suitsutas peremehe piipu.

„Seega on ometi otsus tehtud!“ kaebas Paljasjalgne iseeneses.

Õö oli kätte jõudnud ja palju küinlaid põles majas, Noosa käis, aruldaste riietega ehitatud, kambri ja köögi wahet ühte puhku ja ei teadnud ometi midagi teha. Üks wanadlane naisterahwas, kes wanaste linnas köögi naiseks oli olnud, oli siin jöögi walmistajaks wõetud. Köik olli walmis.

Nüüd ütles perenaine Paljasjalgsele: „Mine ülesse ja pane ennast pühapäewa riietesse!“

„Miks?“

„Sina pead täna wõeraid tallitama, siis saad hea saia=raha.“

„Mina jääks hea meelega kööki.“

„Ei, tee, mis ma Sulle ütlesin ja ole kärm.“

Amrei läks oma kambri ja väga wäsinud istus ta natuke ajaks oma woodi pääle ja hingas; ta meel oli nii kartlik, nii raske, — kui ta üksnes nüüd magama wõiks jääda ja iialgi ülesse ärkada. Aga lord ja kohus kutjus teda, ja waewalt oli tall esimene tükk oma pühapäewa riietest pius, kui rõem ta sees tekkis ja õhtupuna heledaid kiireid ta kambri läkitas, wärises Amrei punastatud palgedel.

„Pane ennast pühapäewa riietesse!“ Temal oli aga üks ainuke pühapäewa riie, ja see oli seefama, mis tall sell korral

Endringeneni pulmas seljas oli ja selle riide tüki iga wään ja kahin kõlas rõemu ja seda waltsi, mida ta sell korral tantsinud; aga kudas öö ruttu käes oli ja Amrei üksnes weel pimedas ennast riidesse jäädis, siis kihutas ta ka jälle rõemu minema ja ütles iseeneselle, et ta üksnes Johannese auuks nõnda ennast riidesse panna; ja et temale näidata, kui wäga ta kõiki, mis tema perekonnast olla ja tulla, kalliks pidada, sidus tema wiimaks ka weel kaelaehete eneselle kaela.

Nõnda tuli Paljasjalgne ehitatud ülewalt omast kambrist maha, nagu ta sell korral Endringeneni pulmas oli olnud.

„Mis see tähendab, mis Sull on, et Sa nõnda ennast riidesse paned?“ küendas Roosa tulises wihas ja rahutumas meeles, et peigmees nii kauaks ära jäi. Mis, Sull on kõik oma rikkus seljas? Kas see on üks teenija tüdruk, kellel niisugune kaelaehete kaelas on ja niisugune mälestuse raha? Tee et Sa kobe nad seljast ära wõtad! Kas kuuled!“

„Ei, seda ei tee ma mitte, tema ema on mulle seda kinkinud, kui ma weel wäike laps olin ja see oli mull kaelas, kui meie Endringenis kahakesi tantsiime.“

Trepi pääl kuuldi midagi maha kukkumat, aga keegi ei pannud seda tähele, sest Roosa küendas nüüd:

„So, Sina üleannetu koer ja kuradi salane, Sa oleksid oma narude sees ära mädanud, kui Sa sealt mitte ei oleks wälja wõetud, Sina tahad mull minu peigmeest ära wõtta?“

„Ära nimeta teda mitte nõnda, enne kui ta see ei ole,“ wastas Amrei, kelle hääl imelikult kõlas, ja wana kõõgi naine hüüdis kõõgist: „Paljasjalgsel on õigus, ühte last ei tohi mitte tema nimega nimetada, enne kui ta ristitud on: see käib ta elu pääle.“

Amrei naeris ja Roosa küendas:

„Miks Sa naerad?“

„Kas ma pian huluma?“ ütles Paljasjalgne. „Mull oleks küll õigus seda teha, aga ma ei taha mitte.“

„Dot, ma tahan Sulle näidata, mis Sa piad,“ küendas Roosa: „Näe!“ ja kiskus Paljasjalgselt karwupidi põrandalle maha ja lõi talle näu pääle.

„Ma wõtan nad seljast, lase lahti!“ karjus Paljasjalgne, aga Roosa lastis juba ise lahti, sest nagu põrandu seest wälja kaswanud, seisis nüüd Johannes ta ees.

Ta nägu oli walge nagu furnul, ta huuled wärisefiwad, ta et wõinud mitte sõnagi lausuda ja pani üksnes oma käe warjades Paljasjalgse pääle, kes weel põlwile maas seisis.

Paljasjalgne oli esimene, kes sõna juust wälja sai ja hüidis: „Uskuge mind, Johannes, tema ei ole weel iialgi niisugune olnud, kõiges tema elus mitte, ja mina olen süidlane . . .”

„Jah, Sina oled süidlane, ja tule! Sina tuled minuga ja Sina oled minu oma! Kas Sa tahad? Mina olen. Sind leidnud ja ei ole Sind mitte otsinud! ja nüüd jääd sa minu juure, minu naiseks. Seda on Jumal tahtnud.“

Kes nüüd Paljasjalgse filmasse oleks nõinud waadata!

Aga ei ole weel keegi suurelik film taewalisk wälku täitsa ära tunnud ja oodaku film teda ka nii kindlalt, teda pimestasse ometegi; ja inimese filmas on wälkusi, mis iialgi ja elades kindlalt ei nähta, ja inimesi südames ja meeles on liikumisi, mis iialgi ja elades kindlalt ära ei tunta; nad lähwitawad kui tuule-tiivul üle maailma ja ei lasse endid mitte kiinni pidada.

Üks wile rõemu wälk, kudast ta filmas järema piaks, kelle ees taewas lahti lähäb, oli Amrei näust wälgatanud, ja nüüd kattis ta oma nägu mõlema kätega kinni ja piisarak tungisiwad sõrme wahelt wälja. Johannes hoidis oma kätt tema pääl.

Kõik sõbrad ja külalised oliwad fenna juure astunud ja nägiwad imesteledes, mis siin sündis.

„Mis Paljasjalgjel wiga on? Mis seal on?“ käärtjes Raimiku peremees.

„So? Paljasjalgne on Su nimi?“ ütles Johannes rõemjalt, ta naeris waljuste ja äkitielt ja hüidis jälle: „Nüüd tule! Kas Sa tahad mind? Ütle aga siinsamas kohe, seal on tunnis-tajad ja nemad piawad seda kinnitama. Ütle „jah“, ja üksnes surm piab meid ühest teisest lahutama.“

„Jah! ja üksnes surm piab meid ühestteisest lahutama!“ hüidis Paljasjalgne ja langes tema kaela.

„Hea küll, siis wõta teda kohe siit majast!“ kirjendas Raimiku peremees wahutawas wihas!“

„Jah, ja seda ei pruugi Sa mind mitte käskida, ja ma tänan Sind lahke, lõbusa wastawõtmise eest, sugulane; kui ükskord meile tuled, tahan omalt poolt sedasama teha.“ Nõnda kostis Johannes. Tema hakkas mõlema kätega pääst kinni ja

hüidis: „Dh taewas ja maa! Dh ema, ema! Kudas Sa ennast rõemustad!“

„Mine ülesse, Paljasjalgne, ja wõta omad asjad kõhe ligi, midagi Sinu asja ei pia enam siia majasse jääma,“ kästis Kaismitu peremees.

„Sa muidugi, ja wähema kisaga sünnib see ka,“ kostis Johannes. „Tule, mina lähän ka ligi, Paljasjalgne; üttele, kudas Su päris nimi on?“

„Amrei!“

„Minul oleks juba üks Amrei olnud ja see on see Seitseme-
õue neiu. Hõisja! Müüd tule, ma tahan ka sinu kammert näha, kus Sa nii kaua oled elanud; nüüd Sa saad juure elumaja.“

Koer käis ikka, karwad seljas kõhewil nagu harjased, Kaismitu peremehe ümber, ta sai aru küll, et Kaismitu peremees hea meelega Johannese oleks ära kägistanud, ja siis alles kui Johannes ja Paljasjalgne möda treppi ülesse saiwad, läks koer nende järele.

Johannes jättis kasti maha, sest et seda mitte hobuse pääle ei wõinud wõtta ja toppis kõik Paljasjalgsse asja kottii sisse, mida ta weel oma isalt oli pärinud, ja Paljasjalgne jutustas seal juures seda ja teist segi, mis see kott juba kõik oli ära näinud ja terve maailm tungis kottu selle ühe ainukesse minuti sisse ja see oli üks tuhande aastane ime. Paljasjalgne waatas imestades päält, kui Johannes tema lapsepõlset kirjutse raamatut rõemuga teretas ja seal juures hüidis: „Selle wiin ma oma emale, seda tema aimas; maailmas on weel imetegusi.“

Paljasjalgne ei pärinud seda mitte laiemalt järele. Kas see siis ei olnud mitte kõik ime, mis temaga sündis? Ja nagu teaks ta, et Nooja peagi kõik lilled saaks ülesse kiskuma ja wälja tee pääle wiskama, paitas ta neid weel korral kõik läbi; nad tegiwad ta käe bösiise kasteaga ja nüüd läks ta Johannesega alla, ja kui ta praegu majast tahtis wälja minna, pigistas weel keegi pimedas tasakesi ta kätt. See oli perenaine, kes teda nõnda weel Sumalaga jättis.

Ukse pääl hüidis weel Paljasjalgne, oma kätt ukse samba küljes hoides, mille najal ta nii sagedaste mõtetes oli wiibinud: „Sumal tasugu kõik head selle majale ja antku talle kõik kurja andeks!“ Aga waewalt oli ta mõne samm astunud, kui ta hüidis: „Dh kallike, ma olen jo omad kingad kõik maha unus-

anud; nad seisawad ülewal riivuli pääl." Ja weel waewalt oli ta neid sõnu suust wälja saanud, kui nagu rahet lendasiwad kingad afnast wälja tee pääle.

"Jookse nende sees kuradi juure!" kisedas üks hääl ülevalt läbi akna. Hääle heli oli jäme, ja ometegi oli see Noosa hääl. Paljasjalgne korjas kingad kokku ja wiis neid Johannelega, kellel kott seljas oli, wõeraste majasse.

Kuu paistis heledaste ja külas oliwad juba kõik wagusi. Paljasjalgne ei tahtnud mitte wõeraste majasse jääda.

"Ja mina lähäks hea meelega weel täna ära," lühas Johannes jenna juure.

"Mina tahan Marianne juure jääda," wastas Paljasjalgne, "see an minu wanemate maja ja Sa jätad koera minu juure. Ilwes, kas tuled minuga? Ma kardan, nad teemad mulle täna öösel midagi wiga, kui ma siia jään."

"Ma walwan ukse ees," kostis Johannes, "aga see oleks parem, meie lähäks nüüd koha; mis Sa siis siin weel teed?"

"Kõige päält pian ma weel Marianne juure minema. Tema on mull ema asemel olnud ja ma ei ole täna teda weel mitte näinud ja midagi temale muretšeda wõinud, päälegi on tema weel haige. Oh Summal, see teeb mulle suurt walu, et ma teda pian üksi jätma. Aga mis ma tahan teha? Tule, lähme tema juure."

Nad läksiwad käsi käes kuust walguetatud ja waikseste uinuwaft külast läbi. Wanemate maja lähedal jäi Paljasjalgne seisma ja ütles: Kas Sa näed? Seal selle koha pääl finkis Sinu ema mulle selle kaela ehte ja andis ühe musu pääle kauba."

"So? Säb wõta weel üks ja weel üks."

Sntjas tundmises hakkasiwad armastajad üheteise ümbert kinni. Pihlaka puu kohises ja metsas kõlas ööpittu hääl.

"So, nüüd on küllalt, üksnes weel seda ja siis tuled ka Marianne juure. Oh Sa armas Sumal kõige kõrgemas taewas! küll tema saab rõemus olema!"

Nad läksiwad mõlemad majasse, ja kui Paljasjalgne tua ukse lahti tegi, walgustas praegu jälle, nagu sell korral päike, nüüd suur kuu walguis ingli pääd pottahju küljes, ja seda nähti nüüd weel rõemsamalt naerwat ja tantsiwad ja nüüd hüidis Paljasjalgne walju häälega: "Marianne! Marianne! Tõuske ülesse! Marianne, õnn ja õnnistus on siin. Tõuske ülesse!"

Wanake ajas puffi, fuu walguš paistis tema näu ja kaela pääle, ta ajas oma filmi pärani ja küsis: „Mis on? Mis on? Kes hüiab?“

„Olge rõemus, ma toon Teie juure oma Johannešt!“

„Minu Johannešt! kšendas wanake heledaste. „Armas Zumal, minu Johannešt! Kui kaua... kui kaua... mina olen Sind, mina tänan Sind Zumal, tuhat ja tuhat kord! Oh minu laps! Ma näen Sind tuhande silmadega ja tuhande võrra... Ei seal, seal on Sinu käsi!... Tule siia! seal kaštis on warandus... wõtke see rätik... Minu poeg! Minu poeg! Ja, ja, tema on Sinu... Johannes, mu poeg! mu poeg!“ Naeru tuju tuli ta pääle ja ta kukkus woodisse tagasi. Amrei ja Johannes lastsiwad woodi ette põlwile maha. Kui nad maast ülesse tõusiwad ja wanakešt waatašiwad, ei hinganud ta mitte enam.

„Oh Zumal, tema on surnud, rõem on teda surmanud!“ kšendas Paljasjalgne. „Ja tema pidas Sind omaks pojaks. Tema juri õnnelikult. Oh kudas on maailmas ometi kõik nii imelik!“ Tema langes jällegi woodi ette maha ja nuutsus libedaste.

Wiimaks tõstis Johannes ta ülesse ja Paljasjalgne surus furnu silmad kinni. Tema seisib tükk aega Johannesega waitšelt woodi ees, siis ütles ta:

„Tule, ma tahan inimesi ülesse äratada, et nad furnu juures walwawad. Zumal on seda imelikult hästi teinud. Temal ei olnud kedagi hinge enam, kes tema eest muretšeb, kui mina ära olen, ja Zumal andis talle weel kõige suurema rõemu wiimases minutis. Kui kaua, kui kaua ootas ta selle rõemu pääle!“

„Ja, aga nüid ei wõi Sa täna mitte siia jääda.“ ütles Johannes, „ja nüid tuled kohe minuga ligi.“

Paljasjalgne äratas hauakaewaja naise ülesse ja läkitas teda Musta Marianne juure, ja ta oli nii julgunud, et ta sellele kohe ütles, need lilled, mis tema tuas akna pääl seisawad, pidada Musta Marianne haua pääle istutada ja mitte ära unustadama, et temale, nagu ta ifka soowinud, tema enese ja tema poja loululu raamat päetsisse saaks pandud.

Kui kõik korras oli, tõusis ta püsti, sirutas ja ringutas ja ütles. „So? nüid on kõik walmis; aga anna mulle andeks, Sa hea inimene, et Sa nüid kohe nõnda minuga wiletsuse sisse pidid waatama, ja anna mulle ka andeks, kui ma mitte nõnda

nüid ei ole, kudas ma just tahaksin olla. Ma näen küll, kōik on hästi, ja Jumal ei oleks seda mitte paremine wōinud teha, aga hirm ja ehmatus on weel mu terve ihu sees, ja juremine on üks wali asi. Sa ei wõi mitte uskuda, kudas ma selle üle oma pääd olen piinanud. Aga nüid on juba kōik hea, ma tahan jälle rõemus olla, ma olen jo kõige õnnelikum pruut maa pääl.”

„Sa, Sull on õigus. Tule, lähme minema! Kas Sa tahad minuga hobuse seljas istuda?“ küsis Johannes.

„Sa. Kas see on seesama hall, mis Sull Endringeni pulmas oli.

„No muidugi.“

„Sa mõtle ometi Raismiku peremeest! Tema läkitab weel bösel, enne Sinu tulekut Laiaojale ja lasseb eneselle sealt ühe halli tuua, et Sina siis senna majasse wõiks tulla. Uttuu! hallike, mine nüid jälle kodu,“ ütles ta lõppeks ja peaaegu rõemsalt.

H ö b e - t r a h w .

„Kuule, ega see ometi unenägu 'pole? Meie oleme ometi mõlemad ülewal ja homme on jälle päew ja siis jälle päew ja nõnda tuhande wõrra edasi?“ Nõnda kõneles Paljasjalgne „Ihwesega“, kes nii kauaks tema juure jäi, kuna Johannes laudas hobust rakendas. Nüid tuli ta wälja, jäädles koti hobuse selga ja ütles: „Selle pääle istun mina ja Sina istud minu ees sadulas.“

„Lase mind mu oma koti otsa istuda.“

„Kudas Sa soowid.“

Tema hüppas ülesse ja ütles siis: „So, nüid astu minu jala pääle, astu aga kindlaste ja ulata mulle omad mõlemad käed; ta tõstis ta ülesse, andis talle suud ja ütles: „Nüid ma wōin Sinuga teha, mis ma tahan, Sa oled minu wõimuse all.“ „Ma ei karda mitte,“ ütles Paljasjalgne „ja Sina oled ka minu wõimuse all.“

Sõna lausumata sõitsiwad nad külast läbi. Wiimases majas põles weel tuli, seal walwas hauakaewaja naine Marianne teha juures ja Johannes laskis Paljasjalgset nutta.

Siis kui nad üle ööpittaru sõitsiwad, ütles Paljasjalgne:
 „Siin hoitfin üksford hanisi ja siin antsin üksford sealt kae-
 wust Sinu isale juua. Tääge Zumalaga, te metsad ja wäl-
 jad, ja sina ka mu tammek! Mu meelest on nagu oleks und
 näinud, ja anna mulle andeks, armas Johannes, ma oleks hea
 meelega rõemus ja ei tohi ja ei wõi ometi mitte, kui ma mõt-
 len, et seal sees üks furnu. See on patt, kui ma rõemus olen
 ja on patt, kui ma rõemus ei ole. Kas tead ka, Johannes?
 Ma ütlen, aasta on juba möödas, ja ma olen rõemus; aga ei,
 aasta eest oli ilus ja täna on ka ilus, mina rõemustan ennast
 täna just. Nüüd me sõidame otse taewasse! Ah misüksed une-
 näud ja kujukused minul ööpittarul oliwad, et kägu koguni üks
 ärandiutud prints olla ja nüüd ma istun hobuse seljas ja olen
 „soolapreiliks“ saanud. Mull on hea meel, et Sa mind soola-
 preiliks nimetasid; ma tean, et nad nüüd Hallikaewal selle üle
 hirwitawad, aga see on mull meele pärast, et Sa mind soola-
 preiliks nimetasid. Kas Sa tunned ka seda lugu: nii armas
 nagu fool?“

„Ei, mis see siis on?“

„Üksford oli üks kuningas ja see küsis oma tütrelt: kui
 armas mina olen Sull? ja tütar ütles: Mull oled Sa nii ar-
 mas . . . nii armas nagu fool. Kuningas mõtleb, see on üks
 rumal wastus ja sai kurjaks selle üle. Ei kehtnud mitte kaua,
 kui kuningas suure pidu walmistas ja tütar tegi, et kõik söögid
 magedalt lauale toodi. Muidugi ei maitseunud nad kuningalle
 sugugi ja tema küsis tütrelt: Miks täna kõik nii halwaste on
 keedetud? Sööfikidel ei ole mingisugust magu — ja tütar ütles:
 Kas nüüd näete? Sest et fool puudub. Kas mull ei olnud mitte
 õigus, et ma ütlesin, mull olete nii armas, nii armas nagu
 fool? Kuningas andis talle õiguse ja sellepärast waldas weel
 täna päewal: nii armas nagu fool. Seda lugu jutustas mulle
 Muust Marianne. Ah Zumal, tema ei wõi nüüd mitte enam
 jutustada. Seal sees on üks furnu ja kuula! seal kõlab ööpitku
 hääl nii kauniste. Aga nüüd mööda! Mina tahan Sinu soola-
 preile olla, Johannes. Sa piad seda juba tunda saama. Tah,
 mina olen täieste õnnelik ja Marianne ütles sagedaste: Zumalal
 on hea meel kui inimesed lustilised on, kudas wanemad endid
 rõemustawad, kui nende lapsed tansiwad ja laulawad. Tantsi-
 nud meie juba oleme, ja nüüd tule ja laulame ka. Pööra nüüd

pahemat kätt metsa, sõidame minu wenna juure, nende süeahi on nüid seal all tee ääres. -- Laula ööpitt, meie laulame ligi!

Kui kaunist kostab sinu hääl

Oh ööpitt halja otja pääl!

Mu süda, hüppad rimala!

Küll laulaks lustil ligi ja!"

Ta mõlemad laulsiwad kõikjuguksi laulusi, kurblikkusi ja lustilisi, ühte lugu, ja Paljasjalgne laulis teist häält niisama hästi kui esimest. Kõige enam aga laulsiwad nad seda tansu lugu, mille järele nad Endringeneni pulmas kolmforda üheteisega oliwad tantsinud, ja nii sagedaste kui nad wait jäiwad, jutustas pea teine, kudas nad alati üksteise pääle mõtelnud ja Johannes ütles:

„Mull läks liig raskeks seda tansu lugu pääst wälja saada, sest Gina tantsiwad seal sees kuulmata. Mina ei tahtnud mitte teenijat tüdrukut naiseks saada, sest ma pian Sulle aga ütles, mina olen uhke.“

„See on hea, mina olen ka.“

Nüid jutustas Johannes, kudas tema iseenesega selle üle wõidelnud, aga kudas see nüid kõik hästi ja korra pärast alla, sest nüid on kõik möödas. Ta rääkis edasi, kudas teda kaks-korda ema sündimise paika saadetud, et tema sealt eneselle naist tooks. Kudas Paljasjalgne kohe, kui ta Endringenis teda näinud, tema südames ruumi leidnud, ta olla seda täieste tunnud ja ennast sellepärast, kui ta kuulda saanud, et tema üks teenija tüdruk olla, mitte tuttawaks pole teinud.

Paljasjalgne kõneles jälle omalt poolt, mihuke imelik Noosa Endringenis, kudas see talle wäga südamesse läinud, et Noosa ütelnud: see on jo muidu meie tüdruk. Wiimaks läbi-rääkimise lõppeks ütles Johannes: „Ma wõiks rumalaks minna, kui ma seda mõtelda tahan, et see muud wiisi oleks wõinud tulla. Kudas see wõimalik oleks, et ma ühe teise kodu wõiks minna? Kudas oleks see aga wõimalik?“

Dma mõistuse ja mõtlemise järele ütles Paljasjalgne:

„Ara mõtle liig palju, kudas see teifeti oles wõinud olla; nõnda ja nõnda ja seda wiisi. Kudas ta kord on, nõnda on see õige ja piab õige olema, olgu see rõvem wõi häda, Sumal on seda nõnda tahtnud, ja nüid on meie käes kord, et meie seda edespidi heaks ja õigeks teeme.“

„Ja,“ ütles Johannes, „kui ma omad filmad kinni pigistan ja Sind nõnda kuulen kõnelewat, siis arwan ma oma ema kõne kuulwat. Just nõnda oleks tema ka ütelnud. Ja ka Sinu hääl kõlab peaaegu nõnda.“

„Tema wist näeb meiteft nüüd und,“ ütles Paljasjalgne. „Ma usun seda päris tõeste ja kindlaste.“ Omas juures õnnes ja lahkses küsis ta:

„Kudas Su hobuse nimi on?“

„Kudas ta karw on.“

„Ei, meie tahame talle ühe teise nime anda, ja kas tead kudas? Hõbeträhw.“

Ja selle tansu wiisi järele, mida nad kaheksi tantsinud, laulis nüüd Johannes ikka ja ikka seda ühte sõna: Hõbeträhw! Hõbeträhw! ja Paljasjalgne laulis ligi, ja praegu nüüd kus nad enam täielikka sõnu ei laulnud, mis midagi oleks tähendanud, kaswis nende lust wäga suureks, nad laulsiwad seda ja teist segamine. Metsas oli hele laulu heli ja suur rõemu kisa kuulda, kus kuu nii heledaste üle puude latwade ja läbi oksade paistis ja kaks ütlemata õnnelikku inimese last õpikuga wõidu laulsiwad.

Ja all süeahju juures istus weel waitfel öösel Daami süepõletajaga, ja süepõletaja, kes öösel hea meelega jutta puhus, jutustas kõiksugusi ennemuistsid juttusi ja pajatas minewikust, kus mets siin maal weel nii suur ja tihe olnud, et oraw, ilma maha hüppamata puust puusse Nekkari jäest kuni Bodeni järweni wõinud jooksta, ja praegu kõneles ta seda lugu halliratsalijest, kes wana pagana jumala muutus on ja igale poole toredust ja iludust laiati lautab ja õnne wälja walab.

On ennemuistsid juttusi, mis hingele sedasama on, mis tuleleef filmale: kudas ta loitab ja keerleb ja neelab ja mitme karwaliselt mängib, siin ära kustub, seal üiete loitab ja äkitselt jälle kõik leegi laenteks tõuseb. Ja pöörad Sa ennast tule leegi poolt ära, siis on öö weel pimedam.

Nõnda kuulas Daami, nõnda wahtis ta mõnikord enese ümber ja Süemadis jutustas ühte joru edasi.

Tema jäi wait; mäest tuli üks hall alla ja selle seljas lauldi nii armsaste. Kas imeasjad ilmsiks saawad? Ja ikka lähedamalle tuli see hobune ja selle seljas istus üks imelik ratsaline, nii laii, ja oli kahe pääga, ja see tuli ikka lähedamalle ja nüüd hüidis pea üks meesterähwa hääl, koha selle pääle ühe

naisterahwa hää! Daami! Daami! Daami! Mõlemad tahtsiwad maa põhja hirmu pärast wajuda, nad ei wõinud ennast mitte liigutada, ja nüüd nad oliwad seal ja astusiwad hobuse seljast maha, ja: „Daami, mina olen!“ hüüdis Paljasjalgne ja justustas kõik, mis oli sündinud.

Daamil ei olnud midagi ütelda, ta silitas üksnes kord hobust ja kord koera ja nifutas pääga kui Johannes tõutas: tema tahta teda enese juure wõtta ja teda karjaseks teha, ta pidada kolmfümmend lehma mäel hoidma ja juustu ja wõid õppima tegema.

„Sa tuled musta seest walge sisse,“ ütles Paljasjalgne, „sellest wõiks mõistatust teha.“

Daami sai wiimaks sõna suust wälja ja ütles: „Sa paar nahkpüksa ka.“ Kõik naerisiwad, ja ta seletas ära, et Rahunurme perenaine temale weel paar nahkpüksa wõlgu olla.

„Ma annan Sull natukefeks ajaks oma piibu, jäh, see olgu ju õemehe piip,“ ütles Johannes ja ulatas Daamile oma piibu.

„Alga siis ei ole Sull omal jo ühti,“ ütles Amrei jenna wahese, nii pool keeldes.

„Ma ei pruugi praegu mitte.“

Kui õnnelik oli nüüd Daami, ta hüppas otsepüsti ja puged urtsikuse oma hõbetatud piibuga; aga seda ei oleks wõinud mitte uskuda, et tema nii rõemust nalja oleks wõinud teha; natuke aja pärast tuli ta jälle ja tall oli Süemadise kübar pääs ja tema pitk kuub seljas ja kumbagis käes pitk tulelont. Pitkalise käigiga ja häälega wõttis ta pruuti ja peigmeest ette: „Mis see on? Näe, Johannes, mull on kaks tulelonti, ma tahan Sind nendega kodu jaata. Kust Sa niisuguse wõimuse wõtad, minult minu õde ära riisuda? Mina olen täiskaswanud wend, ja minu käest piad Sa luba küsima, teda kosida ja enne minu luba ei maksja midagi.“

Amrei naeris lahkeste ja rõemaste, Johannes palus ka nüüd Daami käest luba tema õde kosida.

Daami tahtis weel nalja teha, sest see tegi talle meelehead, et tall esimene ots korda läks. Alga Amrei teadis, et teda mitte uskuda ei wõinud; tema wõis kõiksugusi alpa tegusi teha ja nalja tõeks muuta. Tema nägi juba, kudas Daami mitu korda käega Johannele uuri kettide järele tabas ja ifka jälle,

enne kui ta just finni wöttis, kae tagasi tõmbas; sellepärast ütles öde waljuste nagu rumalat last keeldes: „Nüid on küllalt! Seda Sa tegid hästi, nüid ole sellega rahul!“

Daami wöttis need riided ära ja ütles weel Johannele: „See on õige! Sull on terasest naine ja minul hõbedast piip.“ Kui keegi ei naernud, lühas ta ise senna juure: „Mis Sa arwad, õemees, seda Sa wist mitte ei oleks uskunud, et Sull nõnda mõistlik naise wend on? Ja, Amreil ei ole seda mitte üksi, meie oleme ühes pajas keedetud. Ja õemees!“

Oli näha, et ta seda rõemu põhjani tahtis wälja juua, et ta „õemees“ wõis ütelda.

Nad kargasiwad jällegi hobuse selga, sest pruut ja peigmees tahtsiwad linna saada, ja kui nad tükk maad juba eemal oliwad, kiskus Daami metsa tagant järele: „Õemees! ära unusta mu nahkpüksa ära!“ Hele naer andis wastust, ja jällegi kõlas laul ja pruut ja peigmees sõitsiwad ära kaugelle kuu walgse öö kätte.

Üle mäe ja oru.

Ühetasase hingamisega ei ole mitte wõimalik edasi elada; öö ja päew, wagune waitus ja kange kohin ja käre kahin ja kõik aasta-ajad tulewad kordamisi. Nõnda on see looduse elus, nõnda ka inimese südames, ja õnnelik see inimese süda, keda ka kõige juurem maru ja määs omalt teelt ei saa ära ehitada.

Oli juba walge, kui need õnnelikud ratsalised linna ligidalle saiwad ja tükk maad ennemalt, kui nendele esimene inimene wasta tuli, oliwad nad hobuse seljast maha tulnud. Nad tuntsiwad täieste, et nende sisse-sõit wäga palju filmi eneste poole saaks tõmbama, ja esimene inimene oli nendele nagu käst, et nad jälle wana wiisi ja korra järele pidiwad elama hakkama. Johannesel oli ühe kae kõrwal hobune ja teise käega hoidis ta Amreid; nad astusiwad sõna lausumata edasi ja nii sagedaste kui nad ühe teise otsa waatasiwad, hiilgasiwad nende näud rõemust nagu lastel, kes magamast ülesse ärkawad. Aga nii pea kui nad jälle eneste ette maha waatasiwad, oliwad nad täis mõtteid ja muret selle üle, mis edespidi pidi saama.

Nagu oleks tema juba Johannesega selle üle kõnelenud ja suures sügawas, kindlas lootuses, et see sedasama pidi mõtlenud olema, nagu tema, ütles nüüd Amrei:

„Muidugi oleks see mõistlikum olnud, meie oleks pidanud seda asja vaiksemalt läbi tegema; Sina oleks pidanud enne kodu minema, ja mina oleks jäänud niikauaks, minu pärast, kui mitte muiale, Süemadise juure metsa, ja Sina oleks mind siis ära wiinud oma emaga, wõi mulle kirjutanud, ja mina oleks oma Daamiga järele tulnud. Aga kas Sa tead, mis mina mõtlen?“

„Just kõik ei tea ma weel mitte.“

„Mina mõtlen, et kahetsimine see kõige rumalam on, mis oma südamesse wõib lasta tekkida. Kui ja ka oma pää otjast ära wõtad, ei wõi sa eilastet päewa mitte enam tänaseks teha. Mis me teinud oleme, nõnda keset õnne ja rõemu, see on õige olnud ja piab õigeks jääma. Nüüd, kus me natuke tühjemaks oleme jäänud, ei wõi mitte selle üle söimata ja kiruda. Nüüd me piame üksnes selle pääle mõtlema, kudas me kõik jälle heaks teeme, ja Sina oled jo niisugune õiglane inimene, räägi mulle kõik oma südame päält ära ja mõtleme kahetsi selle üle järele. Sa wõid mulle ütelda, mis Sa tahad, Sa ei tee mulle sellega mitte walu; aga kui Sa mulle mõnda asja mitte ei ütle, siis teed Sa mulle küll walu. Kuule, ega Sa ometi ka ei kahetse?“

Nad hakkasiwad üheteisele mõistatusi ülesse andma ja wiitsiwad sellega oma aega kuni nad linna wärawate juure jõutsiwad. Johannes ütles:

„Reiuke ae! ma tahan Sulle ühe mõistatuse ülesse anda, kui Sa selle ära mõistad, siis wõtan Sinu oma naiseks: Mis on walgem kui lumi? Mis on rohilisem kui risthein? Mis on mustem kui süsi? Kui tahad mu naisuke olla, küll siis ka seda mõistad.“

Amrei wastas: „Kirsipuu õis on walgem kui lumi, ja pärast õitsemist rohilisem kui risthein ja kui ta walmis on, mustem kui süsi. Sest et ma Su naisuke olen, wõin ma ära mõista küllalt.“

Johannes küsis:

„Mõisugusel kuningal ei ole trooni?“

„Mõisugusel sulasel ei ole palka?“

Amrei wastas:

„Kaardi kuningal ei ole trooni,
Ja „saapa sulasel“ ei ole palka.“

Johannes küsis:

„Misjugalusel tulel ei ole sooja?
Ja misjugalusel nual ei ole otja?“

Amrei vastas:

„Ülesse maalitud tuulel ei ole sooja,
Ja tömp-nual ei ole otja.“

Äkitselt laskis Johannes näpuga lafsu ja ütles: „Aga ütle nüüd, mis see on?“

„Mis asjal ei ole pääd, aga ometi on tall kael?
Ja mis asi maitseb hästi ilma soolata?“

Amrei vastas kobe:

„Pudelil ei ole pääd, aga ometi on tall kael,
Ja kõik mis suhkruka on, maitseb hea ilma soolata.“

„Böta näpust, ühe poole mõistsid ära,“ naeris Johannes,
„aga teise poolega jäid kõõki takistama; mina arvasin seda nõnda:

„Pudelil ei ole pääd ja ometi on tall kael, ja üks musu
Sinu huultelt maitseb hästi ilma soolata.“

Nõnda jooksis mõistatus mõistatuse pääle nende wahel ja rõemu laulud helisesiwad, nõnda et metsad mühasiwad.

Kõige esimesesse wõeraste majasse linna wärawa ligidal läksiwad nad korterisse, ja Amrei ütles, kui ta Johannesega kambris oli ja hea kohwi juba tellitud oli:

„Maailma asjad on ometi väga kenaste sisse säetud!
Siin on inimesed maja asutanud, kõik on siin, küll toolid ja pingid, küll lauad ja köögid, seal põleb tuli ta nendel on kohwi ja piim ja suhkur ja ilusad asjad, ja valmistad kõik walmis, nagu meie oleks seda käskinud, ja kui meie ära lähme teise kohta, sealt leiame seda sama. See on just nõnda, nagu ennemuistses jutus: Lauake kata end!“

„Aga wemmal kotist! on senna ka tarwis,“ ütles Johannes, ajas käe tasku ja wõttis piutäie raha wälja, „ilma selleta ei saa Sa midagi.“

„Teadu pärast,“ ütles Amrei, „kellel neid rattaid on, see wõib maailmast läbi weereda. Ütle, Johannes, kas Sull iialgi oma elu sees kohwi nõnda on maitsetud, kui see? Ja see wärske sai! Sa oled aga väga palju tellinud; meie ei wõi seda kõik

ära süia ja juua; selle saia tüki võtan ma ära, aga kahju sellest heast kohvist. Oh kui head meelt see mõne waelele teeks, ja meie piame seda süia jätma ja maksma piab seda ometi."

"See ei tee ühtegi, maailmas ei wõi iga asja wahela mitte nii selget wahet teha."

"Ja, ja, Sull on õigus, mina olen seda wiisi harjunud; ära pane pahaks kui ma sedawiisi ütlen, see tuleb minu rumalusest."

"See on Sull kerge ütelda, sest et Sa tead, et Sa mõistlik oled."

Amrei tõusis laua äärest ülesse, ta nägu punetas palawuse pärast ja kui ta nüüd peegle ees seisis, hüidis ta waljuste: "Oh armas aeg! kas mina siis see olen? Ma ei tunnegi ennast enam."

"Aga mina tunnen Sind," ütles Johannes, "Sinu nimi on Amrei ja Paljasjalgne ja Soolapreili, aga sest ei ole weel küllalt, Sina saad nüüd weel ühe nime jenna juure: Rahunurme perenaine ei ole ka mitte paha nimi."

"Oh armas Jumal! kas see siis wõib tõeste olla? Mina arwan nüüd, see ei oleks mitte wõimalik."

"Jah, on küll weel enne paksu laudu uuristada, aga see ei tee mulle midagi. Nüüd mine natukeseks ajaks magama, ma tahan waadata, kust ma nii kaua ühe wankre osta saan; Sa ei wõi päewa minuga mitte hobuse seljas istuda ja meil on ühte wankert muudugi tarwis."

"Mina ei wõi mitte magada, mina pian weel ühe kirja Hallikaewuse kirjutama; mina olen sell kombel ära tulnud ja mulle on seal ometi palju head tehtud ja mull on ka mõni sõna teiste asjade pärast ütelda."

"Jah, tee seda kuni ma tagasi tulen."

Johannes läks ja Amrei wahtis talle aruldase mõtetega järele: sealst lähäb ta ja on ometi Sinu oma ja kudas ta nii uhkete käib! Kas see tõeste wõimalik on, tema on Sinu oma? . . . Tema ei waata mitte enam tagasi, aga koer, kes temaga lähäb; Amrei näitab käega ja kutsub teda, ja enuäh, ta tuleb ka jookstes tagasi. Tema läks talle wälja ukse ette wasta ja kui ta tema najale püsti hüppas, ütles ta: "Ja, ja, see on hea, et ja minu juure jääd, et ma mitte nii ükski ei ole; aga nüüd tule tupp, mina pian kirjutama."

Tema kirjutas suure pitka kirja Hallikaewu küla kohtumehetele, tänas kõike kogudust tema hea tegude eest, mis ta osaks saanud ja töutas: edaspidi sealt ühe lapse enese juure wõtta, kui tall see wõimalik on ja tuletas kohtumehetele weel korra meele, et Musta Mariannetele ta lauluraamat päetsisse saaks pandud. Kui ta kirja finni panni, litsus ta seal juures omad huuled kokku ja ütles: „So, nüüd ma olen sellega walmis, mis Hallikaewul weel elab.“ Ta kiskus aga ruttu kirja jälle lahti, sest ta pidas seda omaks kohuseks Johannestele näidata, mis ta oli kirjutanud. Aga tema ei tulnud mitte nii pea tagasi, ja Amrei läks punaseks, kui kõnekas majaperenaine ütles: „Teie mehel on wist kohtu pääl tegemist?“ Et Johannest esimest korda tema meheks nimetadi, see trehwas sügawaste ta südamesse.

Ta ei wõinud mitte wastata, ja maja perenaine wahtis imeteledes ta otsa. Amrei ei teadnud tema filmade eest kusa-gille muiale põgeneda, kui et ta wälja ukse ette läks ja seal koeraga laua uniku otsas istus ja Johanneste pääle wotas. Ta silus koera ja wahtis talle õnnelikult truu filmadesse — Ükski elajaloom ei kannata ega jaksu inimese filma sisse waadata, üksnes koeral näitab see wõimalik olewat, aga temagi film ei suuda seda kaua kannatada, ta waatab hea meelega eemalt.

Kudas on ometi maailm korraga nii täis mõistatusi ja nii awalik!

Amrei läks koeruga hobuste lauta, waatas seal, kudas hall sõi ja ütles: „Sah, armas hõbeträhw, maitsegu sull toit heästi, ja wii meid hästi kodu, et meie kõikide käsi hästi käib.“

Johannes jäi weel kaua tulemata, ja kui ta teda wiimaks nägi, läks ta talle wasta ja ütles: „Kuule, kui Sull jälle reisi pääl midagi tallitada on, siis wõtad mind ligi?“

„So? Kas kartlikuks läksid? Kas arwasid, mina olen siit mailt? Ha, mis siis oleks, kui ma Sind praegu siia jätaks ja ise ära sõidaks?“

Amreil jooksis wärin läbi ihu, siis ütles ta kindlalt: „Üsna naljaline ei ole Sa mitte. Niisuguse asjaga nalja heita, see on koguni inetu ja rumal! Mull on Sinust kahju, et Sa seda tegid; Sa oled sellega eneselle midagi teinud, see on paha, kui Sa seda tead, ja paha kui Sa seda ei tea. Sa tahad siit mull põgenema panna ja arwad, nüüd pian mina suureks naljaks winguma ja huluma? Kas Sina ehk arwad, et Sina härra oled, sest et

Sull hobune ja raha on? Ei, Sinu hobune on meid mõlemid süia toonud ja mina olen Sinuga tulnud. Mis Sa arwad, kui mina seda nalja teeks ja ütleks: kudas oleks, kui mina Sind süia jätafs? Mull on Sinust kahju, et Sa seda nalja tegid."

"Ja, ja, Sull piab õigus olema, aga jäta ometi üksford seda asja järele."

"Ei, ma kõnelen nii kaua kui mu südames sellest asjast weel midagi on, kus mind on pahandatud, siis on minu furd seda asja järele jätta, mill ma tahan. Ja ise ennast oled Sa ka pahandanud, Sa ei ole, kes Sa piad olema ja kes Sa ka oled. Kui mõni teine midagi ütleb, mis mitte õige ei ole, ei pruugi ma seda tähele panna, aga Sinu küljes ei tohi mitte üks täpikse musta asja olla, ja usu mind, niisuguse asjaga nalja heita, on just nõnda sama, kui sa püha ristit tite asemel mändgutada tahaks."

"Oho! Mii paha see küll ei ole; aga nagu näha, Sina ei mõista mitte nalja."

"Ma mõistan küllalt, küll Sa seda saad edespidi nägema, aga mitte seda wiisi, ja nüid on kõik hea. Nüid olen ma walmis ja ei mõtle enam selle pääle."

See wäike pahandus andis mõlematele juba aegsaste märku, et nad ka suure armastuse pärast üheteise wasta ettewaatlikud pidiwad olema, ja Amrei tundis, et ta liig äkiline oli olnud, ja nõnda samuti ka Johannes, et see temale mitte ei kõlbaund niisuguse asjaga nalja heita. Nad ei ütelnud seda üheteisele mitte, aga kumbagi tundis seda teisest ära.

See wäike pilweke, mis ülesse oli ajanud, lagus pea heleda päikse paiste eest laiali, ja Amrei oli rõemus nagu laps, kui ilus roheline wanter toodi ilusa pehme istega. Enne seda, kui hobune ette pandi, istus ta wankresse ja lõi rõemu pärast käsi kofku. "Nüid piad Sa mind üksnes weel lendawaks tegema," ütles ta Johannesesele, kes halli ette rakendas, "ma sõitsin Sinuga ratsa, nüid sõidan ma ja nüid ei jää muud üle kui lendamine."

Ilusal homikul sõitsiwad nad siledal teel edasi. Hallil nähti jooksmine ferge olewat ja Ilwes haukus rõemu pärast tema ees.

"Mõttele ometi, Johannes," ütles Amrei, kui nad tüki maad oliwad ära sõitnud, "mõttele ometi, majaperenaine arwas mind juba Sinu naiseks."

„Ja seda Sa ka oled, sellepärast ei küsi ma selle järele ühtegi, mis kõik teised selle üle mõtelda võivad. Sa taemas ja te lõukesed ja puud ja põllud ja mäed! Waadake siia, see on minu naisese! Ja kui ta tülitseb, on ta just niisama armas, nagu kui ta heast ja ilusast kõneleb. Oh minu ema on tark naine, tema on seda teadnud: tema ütles, mina pidada seda tähele panema, kudas ta wiha sees nutab, siis astub seestpidine inimene walge ette. See oli üks wali, armas, ilus, kuri inimene, kes täna Su seest wälja tuli, kui Sa minuga tülitsefid. Müüd ma tunnen selle terwe perekonna, kes Sinu sees on, ja ta on minu meele pärast. Oh sa terwe, lai maailm! Ma tänan sind, et Sa oled ja elad! ja kõik, kõik! Maailm! Ma küsin Sinult, kas Sa oled, nii kaua kui sa seisad ja oled, ühte nii armast naisest näinud? Hõisja! hõisja!“

Ja kui keegi möda teed käis, kellest nad mööda sõitsiwad, wöttis Johannes Amrei ümbert kinni ja hüdis: „Waata, waata, see on minu naine!“ kuni Amrei teda palus seda mitte teha; aga tema ütles: „Ma ei mõista rõemu pärast muud midagi teha. Ma wõiks kõike maailma kofku hüida, et kõik minuga rõemjad oleks, ja ma ei saa sellest mitte aru, kudas wõiwad inimesed weel põllule sõita ja puid raiuda ja kõik muud teha, ja ei tea mitte, kui õnnelik mina olen.“

Amrei nägi ühe waeze naise sedasama teed minewat, ta wöttis ruttu kofist ühe paari kingi wälja ja wiskas neid selle naise kätte, kes imeteledes ta otša wahtis ja tänas. See liigutas wäga õnnelikult Amrei südant, et ta esimest korda oma elu sees wäärt asja ära kinkis, mis ta ise weel küllalt oleks wõinud pruukida. Esimest, kui ta need kingad ruttu käest ära oli annud, kui juure hinnalised need kingad just on olnud. Et ta neid kingi ära kinkis, näitas tall esimene heategu teha olewat, ja see tundmus tegi teda ütlemata õnnelikuks ja weel enam ehk kui seda, kes need kingad sai; ta naeratas ifka weel isienehes, tall oli üks jala kingitus hinge taga, mis tema südame rõemu pärast hüppama pani, ja kui Johannes küsis: „Mis Sull on? Mits Sa ifka naeratud nagu laps une sees?“ ütles Amrei:

„Kallis Jumal, kõik on jo ka mu meelest nagu unenägu. Mina wõin nüüd kingitusi teha. Mina olen ifka weel oma mõte- tega selle naise juures ja tean, kuidas ta ennast südamest rõemustab.“

„See en hea, et Sa hea meelega kingid.“

„Oh, mis õnne sees kinkimine tähendab? See on, nagu kui täis klaas üle jookseb. Mina olen otsani täis, ma kingiks hea meelega kõik ära ja hüüaks kõik inimesed kokku nagu Sina. Minu arwates võiks ma neid kõiki sööta ja joota. Minu meelest istuks ma pitka pulma laual üsna üksi Sinuga, ja ma olen nii täis, ma ei või sugugi süüa, mu kõht on täis.“

„Ja, ja, see on hea,“ ütles Johannes. „Aga ära neid järele jäänud kingi enam ära kingi. Kui ma nende pääle waatan, mötlen ma nende hulga ilusa aastade pääle, mis seal sees on, Sa võid nendega mõne hea aasta ümber jooksta, kuni nad katkenud on.“

„Kust Sa nüüd need mõtted võtad? Kui mitu kümmend korda mina seda mõtlesin, kui ma nende kingade pääle waatasin. Aga nüüd jutusta mulle ka omast kodust, muidu ma lobisen ikka iseenesest. Jutusta!“

Johannes tegi seda hea meelega, ja kuna tema jutustas ja Amrei kikkis kõrwul päält kuulas, tantsis Amrei waimu sees üks õnnelik inimese kaju kuulmata, see oli see waene naine, kellel uued kingad jalas oliwad.

Kui Johannes kodustest inimestest oli ära jutustanud, kikkis ta siis kõige päält elajaid ja ütles: „Elajad on kõik nii rammusad ja lihawad, et mitte üks wee till nende pääle seisma ei jää.“

„See ei taha sugugi minu pähä mahtuda,“ ütles Amrei, „et ma korraga nii rikas pian olema. Kui ma mötlen, et mull enesel nii palju põldusi, weisid ja wilja, kastisi ja wara on, siis ma arwan, nagu oleks ma oma eluaja maganud ja oleks nüüd äkitselt ülesse ärkanud. Ei, ei, see ei ole mitte nõnda. See on mu meelest väga hirmus, et ma ühe korraga nii suure hulga eest pian wastutama. Kuule ka, Sinu ema ometi aitab mind ka? Tema on ometi jo kahmakas küllalt weel. Ma ei tea sugugi, kudas ma läbi saan, et ma kõik waestelle ära ei jaga; aga ei, see ei lähä korda, see ei ole jo mitte minu. Ma olen seda jo üksnes kinkinud.“

„Waestelle annete jagamine ei tee mitte waejeks! on minu ema wanasõna,“ kostis Johannes selle pääle.

Seda ei jaksa mitte ära korutada, misukse rõemu ja õnnega see uoor paar kodu poole jõitis. Sga sõna tegi neid õnneli-

füks. Kui Amrei küsis: „Kas Teie maja juures on ka pääsukesti?“ ja Johannes ütles seda olevat ja lisas ka veel senna juure, et nendel ka üks toonekure pesa olla, siis oli Amrei koguni õnnelik, ta püüdis kure häält järele teha ja jutustas elawalt, kuidas kurg tõsise nānga ühe jala pääl seista ja ülevalt omast pesast maha waadata.

Kas oli see nende wahel maha tehtud, wõi oli see filmāpilgu seespidine wāgi? Remad ei kõnelelud sellest midagi, kuidas nad wanemate majasse pidiwad sisse sõitma, kui nad wasta õhtut oma kodu lähedalle jõutsiwad. Alles nüüd, kui Johannesele mõned inimesed wasta tuliwad, kes teda tuntsiwad, teda teretasiwad ja imeteledes tema otja wahtsiwad, rääkis ta Amreile, et ta kahte moodi olla järele mõtelnud, kuidas see asi kõige paremine tuleks ette wõtta. Tema tahtis Amreid kas oma õe juure wiia, kes siin kõrwal elas — selle küla kiriku torn paistis mäe tagant, kus tema õde oli — ja siis üksi kodu minna ja kõik ära ütelda; wõi tema tahtis Amreid kobe kodu ligi wõtta, see on, Amrei pidi pool tundi aega enne ees ära minema ja kui teenija tüdruk majasse tulema.

Amrei näitas oma terwet tarkust siin, sest tema seletas kõik ära, mis sellest kõik wõida wälja tulla. Kui tema õe juure jääb, siis oli tall eesimalt niijugane inimene omale poole saada, kellel selles asjas mitte palju ütlemist ei olnud, ja sellest wõis üks tühipaljas jutt ja kõne järele saada küla inimeste juures, et ta mitte otse ei ole julgenud senna majasse minna. Seal näitas tall teine tee palju parem olevat. Aga see oli tall wāga wasta meelt, walega majasse minna. Oma oli küll ka mõne aasta eest tõutanud, teda oma juure teenistusse wõtta; aga ta ei tah nud nüüd mitte teenima minna, ja see oleks nagu wargus, kui ta sell kombel wanemate südamid oma poole saaks, ja seda ta teadis ka üsna tõeste, et ta niijuguses asjas mitte osaw ei ole. Tema ei wõida mitte lahke meeleline olla, ja kui ta isale tooli tahaks anda, wiskaks ta tooli tõeste ümber, sest tema piaks ikka seal juures mõtlema: ja teed seda sellepärast, et teda petta saaks. Ja kui ka kõik muidu weel korda lähaks, aga kuidas ta siin ennast piaks teenrite ees näitama, kui nad pärast kuulewad, et perenaine kui teenija tüdruk salaja majasse on tikkunud, ja tema ei wõida selle aja sees Johannesjega mitte üks sõna kõneleda.

Seda terwet seletust lõpetas ta järgmiste sõnadega: „Mina ütlesin Sulle seda muidu niisama, sest et Sina ka minu mõtet kuulda tahtsid, ta kui Sa midagi minuga läbi räägid, siis pian ma ometi kõik südame päält wälja rääkima; mina ütlen Sulle aga ka kohe, mis Sa tahad, kui Sa seda kindlaste ütled, siis teen ma seda, ja kui Sa ütled, nõnda, teen ma ka seda. Mina täidan Su käsku ilma wasta rääkimata, ja ma tahan seda, mis Sa minu pääle paned, nii heaste teha kui ma woin.“

„Ja, ja, Sull on õigus,“ ütles Johannes sügawaste järele mõteldes, „mõlemit wiisi on kõwer tee, esimene wähem; ja nüüd oleme meie juba nii kodu ligidal, et meie ruttu piame mõtlema. Kas Sa näed seal ühte lagedat, metsjata mäge waitse urtsikuga? Sa näed ka lehmi, üsna pisukesed nagu sitikad? Seal on meie warane karjasmaa, senna tahan ma Daamit panna.“

Amrei ütles imeteledes: „Oh heldeks, kuhu inimesed julgewad ülesse minna! Aga seal wõib küll hea rohumaa olla.“

„Teadupärast, aga kui isa koha minu kätte annab, tahan ma elajaid kauemine laudas sööta, see on kasulikum; aga wanad inimesed jääwad heameelega oma wana kombete juure. Ah! mis meie lorise? Meie oleme juba üsna lähedal. Dleks meie ennemalt juba selle üle järele mõtelnud. Mu pää kihab otfas.“

„Jää üsna rahulikuks, meie piame seda üsna waitsest ja mõistlikult järele mõtlema; ma aiman juba pisut, kudas me seda te, wõiks, aga ma ei tea seda weel mitte üsna selgeste.“

„Mis? Kudas Sa arwad?“

„Ei, mõtle Sa ise järele; ehk Sull tuleb ise seejäma mõte. See on Sinu teha, ja meie oleme mõlemad nüüd nii segamine, et melle see tuuks saab olema, kui me mõlemad korraga selle mõtte jälgede pääle saame.“

„Jah, mull tuleb midagi meele. Siin lähedal on üks kirikuõpetaja, keda ma heaste tunnen, see annab meile kõige paremat nõuu. Aga pia finni! Nõnda on see parem! Mina jään siia alla orgu möldre juure ja Sina lähäd üksi mäele minu wanemate juure ja ütled nendele kõik ära, kudas asjad on. Minu emast saad Sa kohe asja, aga Sina oled jo mõistlik, küll Sa isast ka nõnda kaugelle jagu saad, et teda ümber sõrme wõid mässida. Nõnda on see parem. Meie ei prungi mitte oodata ja ei ole wõera inimeste abi mitte tarwitaw! Kas oled sellega rahul? Kas see ei olle Sinu kohta liig?“

„See oli ka just minu mõte. Aga nüüd ei ole enam tarwis sugugi järele mõelda, mitte põrmu; see on kindel nagu kirjutatud ja see piab tehtud saama ja kohe tööle, see on meistre mood. Nõnda on see hea. Oh Sa ei tea maifugi, mis sugune armas, hea, kaunis, auus mees Sa oled!“

„Ei Sina! Aga nüüd on üks mõlemad, meie oleme nüüd mõlemad kokku üks hea inimene, ja selleks tahame meie ka jääda. Noh, anna muld oma käsi, nõnda, seal on meie esimene põld. Tere mu naisele, so, nüüd oled Sa kodus. Ja hõisja! Seal on meie toonekurg ja lendab ülesse. Kurg! Tereta ka! See on see noor perenaine. Küll ma Sulle pärast veel enam pajatan. Noh, Amrei, ära aega mäel väga pikkale wenita, saada mulle kohe weskke juure järele; kui hobustepoiss kodus on, siis saada teda, tema wõib hüpata nagu jänäs. Noh, kas Sa näed seal seda maja kurepesaga ja need kaks küine seal mäe ääres, pahemat kätt metsasi? Ukse ees on pärnapuu, kas Sa näed seda?“

„Näen küll!“

„See on meie maja. Nüüd tule, astu wankrest maha, nüüd Sa ei wõi mitte enam ära eksiä.“

Johannes astus wankrest maha ja aitas ka Amreid. Amrei hoidis kaelaehet käes, mis ta tasku oli pannud ja pidas nagu waikest palwet. Ka Johannes wöttis kübara pääst ära ja tema huuled liikusiwad.

Nad ei rääkinud mitte üks sõna enam, ja Amrei läks ees ära. Johannes seisis veel kawa halli najale ennast tuetades ja wahtis talle pitki filmi järele. Nüüd pööris Amrei ümber ja hirmutas koera tagasi, kes talle oli järele tulnud, aga koer ei tahtnud mitte tagasi minna, tema jooksis põllule ja jälle tema juure tagasi; kui Johannes teda oma juure wilitas, siis alles tuli koer tagasi.

Johannes sõitis weskke juure ja pidas seal finni. Seal sai ta kuulda, et isa umbes tunni aja eest seal olnud, et teda siin oodata; tema olla aga jälle tagasi läinud. Johannes oli rõõmus, et tema isa terve oli ja et Amrei mõlemad nüüd kodust saab leidma. Weskke juures ei teadnud inimesed mitte, mis lugu Johannesega oli, et ta nende juures finni pidas ja ometi peaaegu mitte ühte sõna tähele ei pannud. Kord läks ta majasse, kord wälja, kord kodu poole möda teed ja tuli jälle kohe tagasi. Sest Johannes oli koguni rahutu, ta luges Amrei sam-

mud ära. Nüüd oli ta selle põllu kohal, ja nüüd selle kohal, nüüd rohtaia kohal, nüüd kõneles ta wanematega . . . Ometegi ei olnud see wõimalik just nõnda wälja mõtelda, kudas see just oli.

Esimene paja-panemine.

Amrei oli nagu unes senna poole läinud. Tema wahtis nagu küsides puude poole; need seisawad nii waikselt omal kohal ja jääwad sedawiisi seisma ja sinu pääle waatama, aastate, kümme aastate kaupa ja kõige Sinu eluaja kui sinu selsilised elu sees; ja mis Sina selle aja sees ära ei ela ja ei näe!

Amrei oli aga ometi juba nii wanaks saanud, et ta mitte enam wälimise maailma tue järele ei tabanud. See oli juba kaua möödas, kus ta pihlakaga korra kõneles. — Tema tahtis oma mõtteid ümber kautse asjade juurest ära ajada, ja ometegi wahtis ta jälle pitki silmi põsdudelle, mis tema omaks pidiwad saama, ja tahtis ikka jälle walmis mõtelda, mis nüüd pidi tulema; jisse astumine ja wasta wõtmine, küsimine ja wastamine, senna ja tenna. Tema mõtted oliwad juutumaks segi, ta ei teadnud enam otsa ega hakatust, ta ütles wiimaks peaaegu walju ja hõbetrahwi walts kõlas tall kõrwus: „Mis weel, mis weel mõtelda? Kui mängitakse, siis tautsin ma, kas waltsi wõi polkat. Ma ei tea mitte, kudas ma jalgu maha panen, nad teewad seda üksi oma pääd; ja ma ei wõi seda mõtelda ja ma ei taha seda ka mõtelda, kudas ma ehk tunni pärast sedasama teed tagasi tulen, ja hing on mull ihu seest wõetud, ja mina pian ometi astuma üks samm teise järele. Küllalt! Tulgu nüüd mis tulla tahab; ma olen jo ka selle juures walmis!“

Tema olu ja elu sees oli weel enam näha kui praegu üledud kindel lootus; tema ei olnud mitte ilma asjata lapsest saadik mõistatusi ülesse ütelnud ja ära mõistnud ja päewast päewasse eluga wõidelnud. See terve jõud, milleks ta saanud, hingas waikselt ja julgelt tema sees. Ilma laiemast järele mõtle mata, kudas ühe tarwilise asjale wasta astutakse, waikne omas mõtetes, läks ta wahwa ja kindla sammuga senna poole.

Tema ei olnud weel mitte kuigi kaugelle saanud, seal istus üks talupoeg tee ääres oma mõsemid kâsi ja lõuga kepi najale tuetades, mis põlwele wahel oli.

„Zumal appi!“ ütles Amrei, „kas puhkamine on hea?“

„Jah. Kuhu Sa lähäd?“

„Senna ülesse talu poole. Kas Teie ka tahate tulla? Teie võite mind juhtida.“

„Jah, nõndap see on!“ naeratas wanake, „kolmekümmne aasta eest oleks see mull armsam olnud, kui mulle niisugune ilus neiu seda oleks ütelnud, siis ma oleks hüpanud nagu warsake.“

„Nende kohta, kes hüpata võivad nagu warjad, ei üelda aga seda mitte!“ naeris Amrei.

„Sa oled rikas,“ ütles wanamees wenitades, kellel niisugune jutu ajamine nähti meelepärast olevat, sest lõunene päike paistis sojaste. Ta võttis tubaka toosi taskust ja tõmbas näpu-täie ninasse.

„Kust Teie seda näete, et ma rikas olen?“

„Sinu hambad on kümme tuhat kuldnat väärt, mõnigi annaks kümme tuhat kuldnat nende eest, kui tall niisugused löua luu sees oleks.“

„Mull ei ole nüüd mitte aega nalja heita. Zumalaga!“

„Dota, ma tulen ka, aga Sa ei pia mitte nii ruttu jooksema.“

Amrei võttis wanakese öla alt finni ja aitas teda ülesse tõusmise juures ja wanake ütles: „Sa oled tugew.“ Wanake tegi ennaft meelel raskemaks ja väetimaks kui ta oli. Minnes küsis tema: „Kelle juure Sa siis talusse tahad minna?“

„Peremehe ja perenaise juure.“

„Mis Sa siis nende käest tahad?“

„Seda ma tahan nendele ise ütelda.“

„Kui Sa kingitust wõi andi tahad saada, siis ära minegi. Perenaine ehk annaks sulle midagi, aga tema käes ei ole walitust ja peremees on kitsse, see ei tõi midagi oma näpu wahelt ära anda.“

„Mina ei taha kingitust, waid mina wiin nendele midagi,“ ütles Amrei.

Nendele tuli üks wanadlane mees wasta, kellel rehad wifatid seljas oliwad ja põllule läks ja wanake hüidis Amrei kõrvalt ja küsis wastatulejalt aruwõtiku silma pilgutamisestega:

„Kas tead, kas kitsse Rahunurme peremees kodus on?“ — „Ma arwan, aga ma ei tea seda mitte,“ oli selle mehe wastus ja tema pööris sealt kohalt oma tööriistadega põllule. See tõmbas näu karsju ja nüüd weel, kus ta selga pööris ja edasi hakkas

minema, naeris ta täieste, ja Amrei wahtis terawaste oma selfilise otja ja sai aru, et see kelmust tegi, ja äkitselt tundis tema ta rämpsu läinud näust ära, et ta see mees oli, kellele üksford Döpitkarul juua oli annud, ja wäikfelt sõrmedega nipsu laskes, mõtles ta: „Dota, küll ma Su kätte saan,“ ja ütles siis waljuste: „Sellega teete ülekohut, et Teie nõnda wiisi peremehest ühe wõera wasta räägite, nagu mina, keda Teie mitte ei tunne, ja kes ehk talupoja sugulane on; ja see on ka tõeste wale, mis Teie ütlete. Peremees piab küll natuke hoidlik olema, aga kui tarwis, siis on tall ka tõeste üks õiglane süda ja ei tee sellest mitte kisa, kui ta head teeb, ja kellel nii head ja armsjad lapsed on, nagu tema lapsi kiidetakse, see piab ka õiglane olema ja see wõib olla, et ta maailma ees ennast hea meelega halwaks teeb, sest et ta sellest miks ei pane, mis teised temast mõtlewad, ja minu arwates ei wõi temale seda mitte süüks anda.“

„Sa ei ole oma lõngu mitte ära unustanud, kust Sa oled?“

„Mitte siit poolt küljest, waid Musta metsa poolt.“

„Mis selle koha nimi on?“

„Hallikaewu.“

„So? Ja kas Sina oled jala siia tulnud?“

„Ei, üks tõi mind ka edasi, see on siit selle peremehe poeg. Üks õiglane, auus inimene.“

„Do? Mina oleks Sind tema aastate sees ka ligi wõtnud.“

Nad jõutiswad talu õuue ja wanake läks Amreiga tупpa ja hüidis: „Ema, kus Sa oled?“

Ema tuli kambritst, ja Amrei käsi wabises, ta oleks hea meelega talle kaela langenud, aga ta ei wõinud mitte, ta ei tohtinud mitte, ja wanamees ütles südames naerdes: „Mõttele ometi, perenaine, see neiu on Hallikaewult, ja temal olla Rahunurme peremehele ja perenaisele midagi ütelda, aga mulle ei taha ta sellest ühtegi lausuda. Müid ütles Sina, mis mu nimi on.“

„See on jo peremees,“ ütles perenaine ja wöttis selle kübara pääst ja pani kapi otja, tähendusjeks ja tunnistusjeks, et see õige on.

„Noh, kas nüüd aru saad?“ ütles wanamees rõdemutisa tõstes Amrei wasta, „nüüd ütles, mis Sa tahad.“

„Eks istu“ ütles ema ja andis Amreile tooli. Raskestes hinge tõmmates ja nagu wäsinud keelega hakkas ta nüüd kõnelema:

„Teie võite seda uskuda, et keegi laps ei ole enam Teie pääle võinud mõelda kui mina, juba ammuaga ja ka nüüd viimase päevade sees. Kas Teie ei mäleta enam Joosenhansu tiigi kallast, kust suurtee Enderingeni poole lähäb?“

„No muidugi, väga hästi,“ ütlesivad mõlemad wanad.

„Mina olen Joosenhansu tütar.“

„Eks waata, mu meelest oli, nagu oleks ma Sind tunnud,“ ütles pere-ema. „Dere jumaleme!“ Ta ulatas temale kätt ja ütles edasi: „Sina oled tubliks kenaks neiuks sirgunud. Nüüd ütle, mis Sind siis siia nii kaugelle sundis tulema?“

„Tema on tükimaad meie Johannesega ligi sõitnud,“ ütles peremees wafele, „ta ise tuleb warsti järele.“

„Ema ehmatas ära, ta aimas midagi ja tuletas oma mehele meele, et tema kell korral, kui Johannes olla ära sõitnud, Joosenhansu laste pääle mõtelnud.“

„Ja mull on jo ka weel üks mälestus Teie mõlemate käest,“ ütles Amrei ja wöttis kaelaehete ja paberisse mäsitud raha taskust wälja. „Meid asju kinkisite mulle kell korral, kui Teie wiimast korda seal käisite.“

„No waata! Sa oled mulle ette waletanud ja ütelnud, et Sa ära oled kautanud,“ taples peremees perenaisega.

„Ja siin,“ jutustas Amrei edasi, temale seda paberisse mäsitud raha ulatades, „siin on see raha, mis Teie mulle kinkisite, kui ma Döpittkarul hanesi hoitsin ja Teile kaew ujuures wett antsin.“

„Ja, ja, see on kõik õige, aga mis see siis nüüd kõik piab tähendama? Mis Sulle kingitud on, wõid omale hoida,“ ütles peremees.

Amrei tõusis püsti ja ütles: „Mull on aga nüüd weel üks palwe: laske mind paar minutit kõneleda, üsna eksitamata. Kas ma tohin?“

„Jah, miks mitte?“

„Waadake, Teie Johannes tahtis mind Teie juure tüdrukus tuua, ja ma oleks hea meelega Teie juures teeninud muul ajal, hoopis ennemalt kui kusagil muial; aga nüüd oleks see kõlwatu olnud, ja kelle wasta ma oma elu aja aimpakkik tahan olla, selle juure ei tahn ma esimest korda mitte kõlwatult ja walega tulla. Nüüd piab kõik päikse selgune olema. Ühe sõnaga:

Johannes ja mina, meie oleme südame põhjast ühe teisele head ja tema tahab mind oma naiseks võtta . . ."

"Oha!" kisendas peremees ja tõusis ruttu püsti; selgeste võis näha, et temal jõudu küllalt oli; et eesvalt ennast väetimaks tegi, oli muidu tembutamine. "Oha!" kisendas ta veel korra, nagu oleks tall hobune lõhkuma hakanud. Ema hoidis ta käest kinni ja ütles: "Lase teda ometi kõneleda."

Murei jutustas edasi:

"Üksuge mind, ma olen nii mõistlik küllalt, ja ma tean, et mind mitte ärdasmeele pärast miniks ei või teha; Teie võite mulle küll midagi kinkida, palju kinkida, aga miniks teha halastuse ja armu poolest, seda ei või mitte ja seda ei taha ma ka mitte. Mull ei ole mitte kopikut raha — ei on ometi, see kross, mis Teie mulle Sõpittarul kinkisite, see on mull veel, keegi ei tahtnud teda krossi eest võtta," ütles ta meelel peremehe poole pöördes; ja see pidi vägise naeratama. "Mull ei ole midagi, koguni veel enam, mull on üks wend, kes küll terve ja tugew on, aga kelle eest ma ometi veel pian muret kandma, ja ma olen hanesi hoidnud, mis kõige alam teenistus küla kohal on, see on kõik, mis mulle on; aga kõige pisemat ülekohut ei või minust kõneleda, keegi hing, ja see on ka jälle kõik, mis mull on — ja — mis inimesele ülepea Jumalast on antud, selle sees ütlen ma iga printsessile: mina ei ole Sinust mitte karwa oja wähem ega alam, ja kui Sull ka seitse kuldkrooni pääs oleks. See oleks mull armsam ja lõbusam, kui mõni muu mu eest kõneleks, ma ei räägi mitte hea meelega; aga mina olen eluaja ise enese eest pidanud kostma ja ise enese eest seisma, ja teen seda täna wiimast korda, kus surma ja elu üle otsus sünnib. See on, saage aru, mis ma ütlen: kui Teie mind mitte ei taha, siis lähän ma rahuga ära, ma ei tee enesele mingisugust häda ega otša, ma ei hüppa mitte wette, ma ei tõmba ennast mitte otša; ma otjin omale jälle teenistust ja tahan Jumalat tänada, et mind üks nii hea ja auus mees on naiseks tahtnud, ja ma tahan seda mõelda, et see mitte Jumala tahtmine ei ole olnud . . ." Murei hääl wärises, tema kogu läks suuremaks, tema hääl läks wägewamaks, kui ta oma mõtteid kokku wõttis ja hüidis: "Aga katšuge endid läbi, küsige endilt kõige sügawamas südame tunnistuses, kas see Jumala tahtmine on, mis Teie teete. Muud ei ütle ma midagi."

Amrei istus maha. Kõik kolmefsi oliwad wait, wiimaks ütles wanamees: „Sa wõid jo juthust ütelda nagu kiriksand.“ Ema aga kuiwatas põllega oma silmi ja ütles: „Miks mitte? Ega kiriksandalgi jo enam ei ole kui üks pää ja üks süda.“

„Noh Sina nüüd!“ haugutas naerdes wanamees, „Sinul on jo ka midagi waimulikust aejust noka wahel; kui Sulle mõni paar sõnu kõrwu puhub, siis Sa oled kohe küps.“

„Ja Sina teed, nagu Sa sugugi küpsaks ei tahaks saada enne oma otsa,“ ütles perenaine trotslikult.

„So?“ augutas wanamees. „Eks näe, kus mull. w'a püha hing Hallikaewult! Sa tood mulle kallist rahu majaasse. Nüüd oled kohe walmis walanud, et see seal mull nii tugewaste turjal istub, selle Sa oled juba oma küüsi saanud. Noh, Teie wõite ka oodata, kuni mind surm nüidab, siis wõite jo teha, mis tahate.“

„Ei!“ hüidis Amrei, „seda ei taha ma mitte; nii wähe kui ma tahan, et Johannes miyd oma naiseks wõtab ilma Teie õnnistufeta, niisama wähe tahan ma ka, et see poolt meie südametes oleks, et meie mõlemad Teie surma pääle ootame. Mina olen waewalt oma wanemaid tunnud, ma ei mäleta neid mitte enam, mull on nad aga armsad, nagu Sumal, ilma et Teda iialgi on nähtud. Aga ma tean ometi ka, mis suremine tähendab. Eila õösel pigistasin Musta Marianne filmad kinui; ma olen talle oma eluaja teinud, mis tema on tahtnud, ja nüüd, kus ta surnud on, olen ma ometi juba sagedaste pidanud mõtlema: kui mitu kord oled ja wastik ja wali ta wasta elnud, kui palju head oleks Sa weel temale wõinud teha, ja nüüd on ta kõwa ja külm, ja nüüd on kõik möödas; sa ei wõi midagi enam andeks paluda. Ma tean, mis suremine on, ja ei taha mitte...“

„Aga mina tahan!“ kisedas wanamees ja ajas käed rusikasje ja kiristas hambaid. „Aga mina tahan,“ kisedas ta weel korra. „Jääd siia ja oled meie oma! Ja nüüd tulgu, mis tuleb, ja kõnelgu, kes tahab. Sina saad minu Johannefe ja kedagi muud.“

Ema jookkis wanakefe kallale, hakkas talle ümber kaela, ja see, kes seda ei olnud mitte harjunud, hüidis tahtmata: „Mis Sa seal teed?“

„Tahan Sulle musu anda, Sa oled seda wäärt, Sa oled parem kui Sa seda näitad olewat.“

Wanamees, kessel kõik see äeg nina tubakas näpu wahel oli, ja seda ära raisata ei tahtnud, tõmbas seda ruttu ninasse ja ütles: „Noh, minugi pärast!“ Siis aga lasas ta senna juure: „Aga nüüd ma lasen Sind teenistusest lahti, mull on nüüd palju noorem, selle musu maitseb palju parem. Tule siia, Sa kiriksand.“

„Küll ma tulen, aga hüidke mind eesmaalt nime pidi.“

„Ja, mis Su nimi on?“

„Seda Teie ei pruugi mitte teada, Teie võite mulle jo ise ühe nime anda; küll Te teate misukse!“

„Sa oled mõistlik! No minugi pärast, oo tule siia, mini! Kas see nimi on meele pärast?“

Ja wastuseks lendas Amrei kui tuuke ta juure.

„Ja mina, ja minult ei küsita ühtegi?“ pilkas wana eit suure õnne ja rõemu pärast, ja wanamees läks koguni ülemeelseks oma suure rõemu sees. Tema wõttis Amrei käest finni ja ütles kiriksande häält järele tehes:

„Nüüd ma küsin Teilt, kõrgeste auustatud Kordula Katarriina, nimetatud Rahunurme perenaine: kas Teie tahate seda“ — ta küsis neiuult kõrwal — o jah, aga mis Su päris ristitud nimi on?“

„Amrei!“

Ja wanamees kõneles selle sama häälega edasi: „Kas Teie tahate siin seda Amrei Joosenhans Hallikaewult oma miniks wasta wõtta, teda mitte oma sõnadega waele lasta jooksta, nagu Teie oma mehe juures teete, teda halwaste jõõta, sõimata, oma käsu alla rõhuda ja ülepää kõik täita, mis nõnda nime-tada majas meisterdada on?“

Wanamees nähti nagu narriks minewat, tema oli ennast suiwa ümber muutnud ja kuna Amrei ema kaela ümbert finni hoidis ja mitte enam lahti ei tahtnud lasta, wirutas wanamees oma kepiga wasta lauda ja kisendas: „Kuhu jääb siis see poisi rajakas, see Johannes? Saadab ta oma pruudi siia meie kaela ja hulgub ise möda maadilma ümber? Kas seda on kuulnud?“

Nüüd kiskus Amrei emast ema kaelast lahti ja ütles, et kohe hobustepoisi wõi mõne muu weskke juure saadaks, seal oodata Johannes.

Isa tahtis, et ta kõige wähem weel kolm tundi all weskke juures pidada rabelema; see olgu ta palgaks, sest et ta nõnda

kartlikult ennaft on eemal hoidnud. Kui ta kodu tuleb, piaks temale tanu pähä pandama; üle pää, ta ei soovinud, et Johannes praegu seal oleks, sest temal ei oleks siin enam pruundist oja, ja ta meel olla nüüd üsna paha, kui ta oma rumala wašta seisnise pääle mõtleb.

Ema oli wälja läinud ja hobustepoisi weske juure saatnud.

Nüüd mõtles ema selle pääle, et Amrei midagi süia saaks. Tema tahtis ruttu muna-rooga teha, aga Amrei palus, et ema talle lubaks, esimest tuld majas, mis temale midagi walmistab, ise ülesse teha ja põlema panna, ühtlasi ka wanematele midagi keeta.

Talle anti luba, isa ja ema läksiwad mõlemad temaga kööki, ja tema teadis kõik nii osawaste kätte wõtta, nägi ühe pilguga, kus kohal kõik asjad seisiwad ja tall ei olnud peaaegu midagi küsida, ja kõik, mis ta tegi, tegi ta nii kindlaste ja heaste, ilusti, et wanamees ikka oma naise poole pääga nifutas ja wiimaks ütles: „Tema on majatalitust nootide järele kätte õppinud, tema võib ilma harjutamata lehelt mängida, nagu uus kooliõpetaja.“

Kõik kolmeks seisiwad heledaste loitawa tule paistel, kui Johannes tuli. Ja heledamalt ei loidanud tuleleek mitte koldes, kui seestpidine õnn kõikide filmist hiilgas. Rolle sai oma tulega pühaks altariks, mille ümber inimesed täis palweid seisiwad, kes ometi üksnes naersiwad ja teine teist naljatades nokkisiwad.

Sala warandused.

Amrei teadis majas ennaft pea nii tuttawaks teha, et ta juba teisel päewal seal sees elas nagu oleks ta siin lapsest saadik ülesse kaswanud ja isa kompsis talle igal pool järele ja waatas päält, kudas ta kõik nii osawaste ette wõttis ja nii hoolega ja mõnuga ära tegi.

On inimesi, kes, kui nad käiwad ja üksnes kõige pisemat asja toowad, kas klaasi wõi kruusi wõi midagi muud, siis hirmutawad nad kõikide istujate mõtted ülesse, nemad wiawad nõnda ütelda istujate ja päält waatajate silmad ja mõtted enestega nõnda maha ringi. Aga Amrei mõistis kõik nii ilusti teha ja talitada, et keegi midagi tema talitusest ei ainianud, et kõik nii waikjeste ja rahuliste ära tehti, nagu ei oleks midagi tehtud.

Kui sagedaste oli peremees selle üle pahandanud, et iga fford, kui soola tarwis oli, üks sööja laua äärest pidi ülesse tõusma ja tooma. Amrei kattis lauda ja laiale lautatud laudlina pääle pani ta ifka kõige eesvalt soola-toosi. Kui peremees Amreid selle üle kiitis, ütles perenaine naeratades: „Sa teed nüüd, nagu Sa ei olekski ennemalt elanud, nagu oleks Sa kõik söögid magedalt söönud.“ Ja Johannes jutustas, et Amreid ka Soolapreiliks hüitada ja lihas seda kuningaga ja tema tütre lugu senna juure.

See oli üks õnnelik elu selles majas ja peremees ütles ifka: iialgi pole tall toit nii heaste maitsetud kui nüüd; tema laskis Amreid eneselle kolm-, nelikorda päewas, mis tahte ajal, midagi walmistada ja Amrei pidi tema juures nii kaua istuma, kui ta söönud oli.

Perenaine wiis Amrei piimakeldrisse, käsi-kambrisse ja tegi wiimaks juure wärwitud kapi lahti, mis täis ilusat linast riiet oli ja ütles: „See on Sinu anniwaka saak; mund ei puudu ühtegi kui kingad. Mull on isiaralik rõem selle üle, et Sa oma teenitud kingad nii ilusti paigal oled hoidnud. Mina olen niisuguste asjades natuke ebausklik.“

Kui Amrei aga maja talituste ja asjade üle järele küsis, nikutas ta pääga, tunnistas oma wastustega ja sõnadega, et ta rõemus ja wäga rahul oli. Kui ta Paljasjalgsele maja talitust hakkas kätte andma, ütles ta: „Eaps, ma tahan Sulle midagi ütelda: kui Sull majatalituses mõni asi meele pärast ei ole, iseäranises kindlas korras, kudas siia ajani on olnud, siis muuda seda ilma kartuseta teiseks, kudas Sull parem on; mina ei ole mitte üks niisugustest, kes arwawad, kudas nemad on siisse säädinud, nõnda pidada see ka igaweste jääma ja seda ei võiks sugugi enam muuta. Sull on oma tuba ja oma luba ja mull oleks suur rõem, kui ma muutusi näeks. Aga kui Sa minu jälgedes tahad käia, mina soowin Sulle head, tee seda pitkamisi.“

See oli üks heategew tundmus, milles waimulik ja ihulik noore-ialine ja wana-ialine jõud ühe teisele kätt antsiwad, ja Amrei südame põhjast tunnistas, et tema kõik heas korras leida ja et tema kõige õnnelikum saaks olema, kui tema üksford kui wana elatand ema maja olekut ja seisust niisuguses korras kui ta nüüd on, näidata võida.

„Sa mõtled wäga kaugelle ette ära,“ ütles ema. „Aga see on hea, kes kaugelle ette mõtleb, mõtleb ka kaugelle tagasi, ja Sa ei unusta mind mitte ära, kui mind ükskord enam ei ole.“ —

Käskjalad saadeti wälja, et poegadelle ja wäimehi'e teada anda ja neid tulewaks pühaks Metsaõuele kofku kutsuda selle perekonna püha pühitsema, ja sellest ajast saadik komsis isa weel enam Amrei järel käia, temal nähti midagi südama pääl olewat, aga tall läks raskest seda awaldada.

Käägitakse mulla põuue peidetud warandustest, et selle juures üks hirmus loom walwab, ja püha bödel tuleb selle koha pääle, kus niisugune warandus maa sees peidul on, sinine tule- leek nähtawalle ja pühapäene laps wõib seda näha ja, kui ta wagune ja puhas on, wõib ta seda warandust wälja kaewada. Seda ei oleks wõinud mitte uskuda, et wana Rahunurme pere- mehe sees ka üks niisugune warandus peidul oli ja selle waranduse walwaja oli kole trots ja inimeste põlgdus, ja Amrei nägi seda sinist tulukust seal pääl lähwitawat; ja tema teadis ennast nõnda wiisi hoida, et ta seda warandust kätte sai.

Seda ei wõinud üteldagi, misuke suur püidmine wanamehe sees oli, Amrei ees iseäralik hea ja truu ennast näidata, juba see oli peaeu ime, kuidas ta ühe waeje tütarlapse pärast nii palju waewa nägi. Aga seda tundis Amrei selgeste ära: tema ei usaldanud seda oma naisele mitte, et see üksi see hea, õig- lane ja armastusest rikas naine pidi olema ja tema mees kui wihane ja turtjakas, seda pidada kartma; ja just see, et Am- rei, enne kui ta teda tundis, temale oli ütelnud: see ei olla wanamehel mitte waewa wäärt, inimeste ees hea näidata — just see tegi tall südame lahti. Wanamees teadis, nii sagedaste kui ta Amreiga üksi oli, nüüd nii palju kõneleda, nagu oleks tall kõik ta mõtted olnud paigale pandud ja pea aegu hallitama minemas. Tema ei wõinud aga oma mõtteid mitte nii ilusti awaldada, nagu ema sell korral Johannele. Tema kõne ja keel oli koguni kange ja kõwa, aga ta teadis ometi ka kõik ütelda, ja tema tegi, nagu oleks ta Amrei eestkostja ema wasta olema ja see oli koguni peenikelt, kui ta talle ütles:

„Waata, perenaine on hea tund ise, aga hea tund ei ole weel mitte hea päew, hea nädal ega hea aasta. Tema ei ole muud ühtegi kui üks naine, ja nende juures on ikka segane

Aprilli ilm, ja üks naine on ifka muudu pool inimest, see on minu mõte, ja seda ei muuda keegi."

„Teie kiidate mind üle liiga," ütles Amrei.

„Jah, see on tõsi," ütles wanamees, „mina kõnelen seda Sinule. Aga nagu üeldud: Perenaine on tuline hea inimene, üksnes liig hea, ja siis on ta kobe pahane, kui mitte ei tehta, mis ta tahab, sest et ta kõik ometi nii heaste arwab, ja ta usub, seda ei teada mitte keegi, kui hea tema olla, kui tema käsku mitte ei tehta. Tema ei wõi seda oma pääga mitte mõtelda, et tema tahtmist mitte ei tehta, sest et see mõni kord ei kõlba, mis ta tahab, kui ta seda, kes teab kui heaste wälja arwab. Ja seda pane iseäranis tähele: ära tee midagi just nõnda järele, kui tema seda ees teeb; tee Siin seda oma mõistuse ja arwamise järele, kuidas õige ja kohus on, see on tall palju enam meele pärast. Tema ei jalli seda, kui keegi päält näha temast alam tahab olla, aga küll Sa seda kõik ise tähele panned, ja kui Sull midagi juhtub sündima, Jumala pärast, ära tee Sa oma mehe meelt segaseks. Miski asi ei ole kurjem ja halwem, kui mees ema ja minija wahel seisab, ja ema ütleb: minija ei pia minust sugugi enam lugu, oma lapsedgi lähwad üle käte. kautawad truudust — ja minija ütleb: nüüd ma näen, kes Sa oled, Sa lased oma naist maha rõhuda, teiste jalge alla heita. Ma annan Sulle nõuu, kui Sull ükskord niisugune asi ette tuleb, kellest Sa üksi mitte jagu ei saa, siis ütle mulle seda salaja, küll mina Sind aitan; aga ära tee oma meest mitte meelest segaseks, ema on teda juba muidugi liig palju hellitanud, aga küll ta nüüd karedamaks lähäb; tee ja täida kõik pitkamisi ja mõtle alati selle pääle: mina olen Sinu suguwõsast ja olen Sinu päris eestkostja, ja see on ka tõeste nõnda; Sinu ema poolt olen ma Sinuga natuke sugulane."

Nüüd püüdis ta sooselti liikmid ülesse arutada, aga ta ei leidnud mitte õiget otja aga hakatust, waid läks oma arutusega sassi nagu lõngaga, ja siis ütles ta ifka wiimaks: „Sa wõid seda tõeste uskuda, et meie sugulased oleme, ja meie oleme ka sugulased, aga ma ei wõi Sulle seda nii selgeste ette lugeda."

Enne tema surma tuli talle ometi see aeg kätte, et ta mitte enam üksnes waltis-krossja omast warandusest ära ei kinkinud; see rõemustas ta südant, kui ta wiimaks päris hinnalift raha wälja jagas.

Ühel õhtul hüidis ta Amrei enese juure maja taha ja ütles talle: „Waata, neiu, Sina oled hea ja mõistlik; aga Sa ei wõi ometi mitte teada, kudas üks mees on. Minu Johannesel on hea süda, aga see wõib tall ometi üksford rindus närida, et Sull midagi ei olnud. Säh, tule süa, wõta seda, aga ära ütle sellest ühegi inimese hingele, kelle käest ja seda said. Ütle, Sa oled seda ise kokku korjanud ja paigal hoidnud. Säh wõta!“

Ta tema andis talle sukafääre täie hõbetaalrid ja lissas jenna juure: „Seda oleks Sa pidanud alles pärast minu surma leidma, aga see on parem, tema saab seda nüüd ja arwab, et see Sinu oma on. Teite terve lugu ja sündus on suutu aruwõtlik ja imelik, siis wõib ka see weel juures olla, et Sull sala warandus on olnud. Aga ära seda ära unusta, seal bulgas on 32 wana taalert, mis hinna poolest terve krossi kallimad on, kui muud. Pane aga ilusti paigale, pane selle kapi sisse, kus linased kanga=ullid sees on ja wõti hoia alati omas taskus. Ja püha=päewal kui kõik sugulased siin koos on, puistad Sa nad laua pääle.“

„Mina ei tee seda mitte hea meelega, minu arwates piaks Johannes seda tegema, kui seda ülepää tarwis on.“

„Seda on tarwis, aga minuigi pärast wõib seda ka Johannes teha; aga wait, peida ruttu ära, säh, pane oma põlle, ma kuulen Johannest, ma arwan, ta on kade kui me kaheksi jalaja kõneleme.“

Nad lõiwad ruttu endid ühest teisest lahku.

Weel sellisammal õhtul kutsus ema Amrei ülesse aida pääle ja tõi kaunis raske koti ühe kasti sees wälja; selle pael oli väga imelikult kinni sõlmitud, ja ta ütles Amreile: „Wõta mull see pael lahti.“

Amrei katsus, aga see läks väga wisaste.

„Dota, ma wõtan käärid ja lõikame katti.“

„Si,“ ütles Amrei, „seda ma ei tee mitte hea meelega; kan= natage natuke, küll Te näete, ma wõtan ta lahti.“

Ema naeratas, kuna Amrei suure waewaga, aga osawa käega sõlme ometi wiimaks lahti sai ja ütles siis: „So, see on hea, ja nüüd waata furd jenna sisse, mis seal sees on!“

Amrei nägi hõbe- ja kuldrahasi, ja ema jutustas edasi: „Waata, laps, Sina oled peremehega täieste imet teinud, ma ei saa sellest mitte ara, kudas ta ameti järele andis; aga suutumaks ei olle Sa teda weel mitte ümber pöörnud. Minu mees kõneleb

alati sellest et see ometi wäga paha lugu olla, et Sull mitte midagi ei olewat. Tema ei wõi weel mitte sellest mõttest lahti saada, tema mõtleb ikka, Sull piaks jalaja suur warandus olema ja Gina oleks meid üksnes petnud ja meid läbi katjunud, kas meie Sind üksi ilma waranduseta ka hea meelega wasta wõtame; neid mõtteid ei lasse ta enese pääst ära ajada ja sellepärast sai mu pääs üks möte elawaks. Jumal ei arwa meile seda mitte patuks. Waata, neid ma olen kolme kümme kuue aasta sees paigale pannud, kus meie ühe katuse all olema elanud, ilma petuseta ja seal on ka üks osa minu ema warandust. Sa nüüd wõta seda ja üttele, et see Sinu warandus on. See teeb peremehe õnnelikuks, iseäranis sellepärast, et ta nii tark on olnud ja seda ette ära aimas. Mis Sa wahid nii segase meelega? Uju mind, kui ma Sulle midagi ütlen, siis wõid Sa seda teha, see ei ole mitte ülekohtus, mina mõtlejün seda põhjast põhjani läbi. Nüüd peida ära, ja ära räägi mitte ühte sõna, ei tänu ega midagi, or jo üks kõik, kas minu laps nüüd saab wõi pärast ja see teeb minu mehele tema eluaja weel rõemu. Nüüd on kõik otjas; siu lott jälle kinni.'

Teisel homikul wara rääkis Amrei Johannesele kõik ära, mis wanemad talle ütelnud ja annud ja Johannes hõiskas rõemu pärast; „Oh Jumal taewas, anna mulle andeks! Oma ema kohta oleks ma seda küll wõinud uskuda, aga omast isast ei oleks ma seda ka mitte uneski wõinud näha. Sa oled jo päris nõid, ja waata, see jäägu ka nõnda, et meie keslegille sellest sõnast ei lausu, ja see on weel see kõige suurem nali, et üks tahab teist petta, ja igauks on ise päris petetud, sest igauks piab mõtlema: Sull on see teine raha ka tõesti jalaja olnud. Hõisja! See on nali!“

Keset rõemu wiibis aga selles majas ometi ka jälle mitmesugust muret.

Perekonna elus.

Mitte südame ja meele hea kombe, waid wäline elu-kombe walitseb maailma. Maailm annab ennemalt südame ja meele hea kombe üleastmisi andeks kui wälise elu-kombe wasta eesimisi. Õnnelikud need ajad ja rahwad, kus südame ja meele hea kombe ja wäline elukombe üks on. Kõik wõitlemine, mis suurelt kui

wäiksel, üleütlise kui üksikult sünnib, on tegew jelles, et need mõlemad jälle üheks saaks ja wälisest kombet jällegi seestpidise kombega pruugitawaks teha wõiks.

Ka siin jelles wäikses jutustamises inimestest, kes suurest maailma kistast ja karest nagu kõrwalisel kohal seisawad, on seesama lugu jällegi näha.

Ema, kes seestpidi kõige enam ennaft rõemustas selle õnneliku korda minemisega, oli ometi jälle täis imelikka muretsusi maailma arwamiste pärast. „Teie olite ometi kergemeelsed,“ ütles ta kaeblikult Amrei wasta, „et Sa nõnda majasje tulid, ja et Sind mitte pulmala ei wõi ära tuua. See ei ole mitte ilus ja ei ole mitte pruuk. Kui ma Sind weel mõneks ajaks ära wõiks saata, wõi ka Johannest, et kõik enam kaunim ja kenam oleks.“ Ja Johannesele ütles ta: „Ma kuulen juba, kui wäga palju selle üle räägitakse, et Sa nii ruttu naist wõtad: katskorda kuulutatud ja kolmandal korral käes, kõik nii lühidelt ja kiirelt, seda teewad liiderlikud inimesed.“

Ema andis aga mõlemilt poolt jälle järele ja ta naeratas kui Johannes ütles: „Teie olete ometi muidu kõik nii heaste ja peenelt läbi uurinud nagu kirikuõpetaja, miks siis auusad inimesed ühe asja piawad seisma jätma, sest et kõlwatud inimesed selle warjule endid peidawad? Kas minu üle wõib kurji kõneste tõsta!“

„Ei, Sa oled oma eluaja auus olnud.“

„Hea küll. Sellepärast piate nüüd ka natuke mind uskuma, ja uskuma, et see ka auus ja hea on, mis esimesel silmapilgul mitte nõnda ei näita olemat; mina wõin seda pärida. Ja kudas mina ja minu Amrei kokku oleme juhtunud, see on juba kord üle piiri wäljas ja lähäb suure tee pääst kõrwalise tee pääle. Ja see ei ole mitte paha tee. See on jo nagu ime, kui selle üle järele mõtlen, ja mis see meile korda lähäb, kui inimesed nüüd enam imetegusi ei taha ja kõiksugu mudasid asju leida soowiks? Julgust piab olema ja mitte kõigis asjus maailma järele küsima. Hirlingi kirikjand ütelnud korra: Kui tänasel päewal üks prohwet ülesse tõuseks, piaks ta enne riigiwalitsuse ees efsami tegema, kas see ka sääduses olla, mis ta tahab. Nüüd, ema, kui selgeste teatakse, et midagi õige on, siis minnakse otse läbi ja tõugatakse eest ära, mis tee pääl ette tuleb. Las nad

mõni aeg filmi pärani ajada ja päält waadates imesteledda, küll nendel aega mööda teised mõtted tulewad."

Ema wõis küll tunda, et pojalt õigus oli ja et kõik see asi jälle wana wiisi wõis edasi minna, ja pulm kui imetegu paista wõis, aga mitte abielu ei wõinud seda olla, see pidi oma korra ja sääduse järele sündima. Ta ütles sellepärast: „Kõige nende inimestega, kellest Sa nüüd midagi Ingu ei pia ja uhke oled, sest et Sa tead, Sa teed õigust, nendega piad Sa ometi jälle elama ja tahad, et nad Sinu pääle mitte kadestalt ja üle õla ei waata ja Simult Su auru ei riisu, ja selle eest, et inimesed seda teewad, piad Sa nendele nende oma ka andma ja jätma; Sa ei wõi neid mitte sundida, et nad Sinuga teist wiisi läbi käiks, ja Sina ei wõi ka igauhele mitte järele jooksta ja temale ütelda: kui sa teaksid, kuidas see tuli, sa annaksid mulle täitsa õigust.“

Johannes aga kostis:

„Küll Te saate näha ja kuulda, et keegi minu Amrei üle midagi ütelda ei wõi, kes teda paljalt ühe tunni aega on näinud.“

Johannes teadis emale nii ette arutada, et ema weel üsna lahkest ja rõõmsaks läks ja naerma pidi kui Johannes lõppes tema manitsuse pääle ütles: „Teil on see liist pääs olnud, mille järele need kingad seal ülewal tehtud on, ja kes nende sees piab jooksuma, passib nagu walatud senna pääle.“

Ema süda jäi koguni rahule ja laupäewa homikul enne suguwõsa nõuupidamist tuli Daami, tema pidi aga kohe jälle tagasi Hallikaewule minema, et sealt kogukonna walitsuse käest tarwilised paberid ja kirjad ära tooks.

See esimene pühapäew oli raske päew Rahunurme peremehe majas. Wanad oliwad Amrei wasta wõtnud, aga mis saab suguwõsa tegema? Ei ole mitte kerge niisuguse suure suguwõsa sisse astuda, kui mitte hobuste ja wankertega sisse ei sõida ja kõikisugune majakraam, raha ja suur suguselts teed ei tee.

Küll tuli aga wõeraid jenna igast küljest kokku. Senna tuliwad Rahunurme pere pojad ja nende naised kõige oma perekondadega. „Johannes on omale naise otsinud ja kohe kodu toonud, ilma et wanemad, õpetaja ja kohtumehed selle üle üks sõna on ütelnud. Küll see mõni ilus wõib olla, keda ta aia tagat on leidnud.“ Nõnda kõneldi igal pool.

Hobused wankrite ees tuntsiwad, mis Rahunurme peres oli sündinud, nad saiwad palju hoopu, ja kui see ei mõjunud,

anti nendele weel enam tuld selga, ja kes sõitis, andis piitsaga nõnda, et ta käsi ära wäsis, ja siis oli ka weel tüli ja pahandust naisega, kes kõrwal istus ja niisuguse ülekaela ja kange sõidu üle taples ja nuttis.

Rahunurme pere õue oli peaaegu wanfrid täis ja tuas oli see terve suur suguwõsa koos. Mehed oliwad kõik tubliste riides, kellegi juures ei nähtud puudust peidul olewat. Naised sõjistasiwad isekeskse, nikutasiwad päädega oma meeste poole wõi ütlesiwad tawakeste, mehed piaksiwad üksnes neid teha lastma, küll nemad selle wõera linnu juba wälja peletawad, ja seal tõusis suur naer ja hirwitamine, kui pea siin, pea seal kuuldi, et Amrei olla haneji hoidnud.

Wiimaks tuli Amrei, aga ta ei wõinud kellegille kätt anda. Tall oli suur wiina puudel kaenla all, palju klaasa ja kaks tallerkut kookidega käes, see näitas nagu oleks tall üsna üksi seitse kätt; iga sõrm oli tall kääsemel, ja ta jäädis kõik nii wagusi ja kätata ja kõlinate lauale, kuhu ema enne walge lina oli laiali lautanud, et kõik imeteledes ta pääle wahtisiwad. Ta walas wagusi kõik klaasid täis, ta ei wärtsenud mitte seal juures ja nüüd ütles ta: „Wanemad on mulle seda õigust annud, Teile teretulemast! ülelda. Müid jooge.“

„Meie ei ole sellega homikul mitte harjunud!“ ütles üks paksu kõhuga, arutu suure ninaga mees ja istus hooletumalt leentoolis. See oli Johannekse wanem wend, Türi.

„Meie joome üksnes hanede wiina! ütles üks naistest ja naer tõusis tagat järele.

Amrei tundis küllalt, kelle pihta see käis, aga ta ei pida- nud sellest suurt lugu ja Johannese õde oli esimene, kes klaasi wöttis ja hakatust tegi. Ta lõi eesvalt Johannesega klaasid kokku: „Sumal antku Sulle õnne ja õnnistust!“ Üksnes natuke tõugas ta Amrei klaasi külge, kes ka oma klaasi senna poole hoidis. Müid pidasiwad teised naised seda wasta offi ja koguni nagu patuks mitte ka ühes klaasa kätte wõtta, — sest esimesest joogist, nõnda nimetatud Johannesejoogist, mitte osa wõtta, oleks patt olnud, nii oli jo pruuk — ja ka mehed wõtsiwad wiimaks klaasid ja kuuldi tükk aega klaasi kõlinate ja jälle wait jäämist.

„Sial on õigus,“ ütles wiimaks wana Rahunurme pere- naine oma tütrele, „Amrei on ometi seda nägu, nagu oleks ta Sinu õde, aga õigust ülelda, on ta weel enam õntja Liisa nägu.“

„Tah kumbagilt poolt ei ole see asi lühendatud. Kui Liisa oleks elanud, siis oleks ka warandus ühe osa vähem olnud,“ ütles isa ja ema lihas senna juure:

„Nüüd on meil aga oma Liisa jälle.“

Isa sõna läks täieste märgi pihta, mis kõikide südames nähris, et nad küll päält häha väga nõuus olivad ja Amreiga rahul tahtsiwad olla, sest et nii üksikult oli tulnud, ilma sugulasteta. Ja kuna Amrei Johannese õega kõneles, ütles isa tasafeste oma wanema poja wasta:

„Tema ei näita päält poolt seda, mis ta just on. Aga mõtle ometi, tall on salaja ometi tubli kotike taabrid täis; aga ära lausu sellest ühelegi midagi.“

See sündis aga nii ruttu, et paari minuti pärast kõik jelles tuas seda teatsiwad, üksnes Johannese õde mitte, kellel pärast selle üle hea meel oli, et ta Amrei wasta nõnda olnud, et ta küll uskunud oli, et Amreil mitte punast kopikut warandust ei olemat.

Oli ka nõnda! Johannes oli wälja läinud, ja nüüd tuli ta ühe kotiga tagasi, mille pääl see nimi: „Josenhans Hallkaewult“ kirjutatud oli, ja ta puistas kotti laua pääle mis kilinal ja kõlinal tühjaks ja kõik paniwad väga imeks, kõige enam aga isa ja ema.

Nõnda oli Amreil ka tõesti üks sala warandus olnud! Ja see oli hoopis suurem, kui Johannese isa ja ema kumbgi talle oli annud!

Amrei ei julgenud filmi mitte ülesse tõsta ja igauks kiidti teda tema alandliku wiisi üle. Wiimaks olivad Johannese sugulased kõik Amreiga rahul ja kui wõerad õhtul minema hakkasiwad ja Sunnataga jätsiwad, ütles talle igauks salaja: „Waata, ega mina see ei olnud, kes Sinu wastane oli, sest et Sull midagi ei ole, see ja see ütles seda. Mina ütlen nüüd, nagu ma enne juba mõtlesin ja ka ütlesin: kui Sull ka muud midagi ei oleks olnud, kui see mis Sull seljas on, Sina oled nagu loodud meie sugukonna sekka ja paremat naist Johannesele ja paremat minit wanematele ei oleks ma mitte mõistnud soowida.“

See oli tõeste nüüd kerge, sest et kõik uskusiwad, et Amrei selle juure waranduse ligi oli toonud.

Allgaus räägiti weel kaua sellest imelikust wiisist, kudas noor Rahunvrme peremees omale naise toonud, ja kudas tema ja tema

naine iseeneeste pulmas nii ilusti üheteisega tantsinud ja iseäranis ühte waltsi, mis „höbeträhwiks“ nimetadi.

Ja Daami? Tema on auus ja wäga kiidetud karjane Allgaus ja tall on kuulus nimi, sest teda nimetakse seal „Kotkadaamiks,“ sest et tema kaks kotta pesa, selle juure wäga raske oli saada ja seal juures fergeste õnnetult kukkuda wõis, ära oli lõhkunud, sest et kottad tall mitu wäikest talle ära oliwad wiinud. Kui weel rüütliks löömist oleks, siis oleks tema nimi: Daamian von Geigerhorst, see on Daami Kottapejalt; aga tema sugukond sures temaga ometi ära, sest tema jääb poisimeheks; tema on aga üks hea onu, parem kui see, kes Ameerikas. Kui kari kodu jääb, teab ta talwe ajal oma õe lastele Ameerika maa elust palju rääkida, ka Sambla-kaewu metsast, Süemadifest ja Allgau teistest karjastest; ta teadis palju kelmistükka oma „karilehmast,“ karja eeskäijast lehmast, jutustada, kes kõige jämedama häälelist kuljust kannab. Ja Daami ütles kord oma õele: „Perenaine,“ nõnda nimetas ta alati oma õde, „perenaine, Sinu wanem poeg on Su oma moodi, tall on ka nii palju sõnu kui Sull. Mõttele ometi, poisj ütles mulle täna: kuule onu, Sinu karilehm on Su karilehm? Jah, tema on just Sinu moodi.“

Rahunurme peremees Johannes tahtis oma esimesele tütre-kehele hea meelega selle nimi „Paljasjalgne“ panna, aga seal ei olnud mitte luba, et uusi nimesi elujuhumistest sünnitakse; seda nimet Paljasjalgne ei wõetud firikuraamatusse mitte ülesse, ja Johannes laskis seda last „Barbara“ nimetada, muutis seda nimet aga pärast oma tahtmise järele „Paljasjalgjeks.“

„Rahwa raamatukogu“ nime all saavad pea wäga tähtsad, ilusad, ilma kuulsad raamatud kaa Eesti keeles järgmisi wälja tulema:

Cooperi jutustused Ameerika maalt ehk Rahkuka jutud. Esimene jagu.

Dr. Martin Luteruse jutlused ja kirjad.

Kapteini Cook'i reisid maailma ümber. Esimene jagu.

Benjamin Franklini elulugu.

Grube maailma ajalugu kuulsa meeste elulugudes. Esimene jagu.

Dr M. Weste.

Schnakenburgi Raamatupoodis Tartus

on kõik siin alamal nimetatud, tema juures trükitud eestikeeli raamatud, ka kõigis muial paikus, kus nendega kaubeldakse, saada:

I. Futuraamatud.

- Abellino, suur bandit ehk eluwõtja. Üks tõeste sündinud hirmus lugu, mis kuuetõistkümnemal aastasajal Veneediku linnas on olnud. Rahwa õpetuseks jutustanud J. Pärman. Hind 16 k.
- Agnes Bernauer, waene habeme ajaja tütar ja Baieri maa hertsogiina ehk armastuse ja hariduse wägi. Hind 30 kop.
- Aleksander I. elu ja olu. Pildiga. Hind 25 kop.
- Alfonso ja Roosa, ehk armastus ja kättemaksimine. Üks hale lugu, mis Spania maal on sündinud. Ümber pannud H. Thuberg. Hind 16 kop.
- Ameerika metsades. Pilt elust uues maailmas. Väljaannud F. Mõttus. Hind 18 kop.
- Eestirahwa õhtone jutustaja. Esimene õhto. Välja antud Perno mängo sõbradest. Hind 12 kop.
- Elust ja loodusest. Spetsifikud tülid noorele ja wanale. H. 25 k.
- Esimene noor juttomees. Armsa maarahwale armsaks ajawiteks kirjutatud. Välja annud M. Kirjel. Hind 25 kop.
- Jlus Mageloone. Wäga armas ja hale jutt noore ja wanale jutustanud J. Pärman. Hind 10 kop.
- Johann ja Adele ehk armastus ei küsi seisuse järele. Välja annud J. Pärn. Hind 20 kop.
- Josep Haideni elukäik. Üks ilus jut, kirjotud A. Jakobsonist. Hind 20 kop.
- Jutustused Wenemaalt. Kõrku korjanud ja välja annud M. J. Eisen. Hind 20 kop.
- Kaks sõjawangi. Üks jutustus Inglis-Prantsuse sõjast. Välja annud M. J. Eisen. Hind 20 kop.
- Kilplaste imewärklikud, wäga kentsakad, maailmas kuulmata ja tänini weel üleskirjutamata jutud ja teud. Hind 20 kop.
- Kulla wõimus. Üks jutt wana ja noore rahwale. Hind 20 kop.
- Kuues Eesti jututooja. Ennemuistised jutud. Kirja pannud M. Söhberg. Hind 16 kop.
- Liina. Ühe Eesti tütarlapse elulugu, temast ennesest jutustatud. Raamatuks pununud ja oma rahwale välja annud Lilli Suurburg. Hind 30 kop.
- Looduse üduud ja jõud. Kodule ja koolile kirjutanud A. Grenzstein. Mitmes andes à 25 kop.
- Luipe, ehk ühe nõdra kae läbi wõib Sumal ka surmast päästa. Üks Kuuramaal tõeste sündinud lugu. Hind 12 kop.
- Naisterahwa kolm elu-iga, Otja Anne maenitsuse kiri ja Lõffe Tiiu nutulaul. Hind 10 kop.

- Neegri kuningas Kambuda. Wälja annud W. Linkgreim. H. 12 f.
- Neli Wene Robinsoni. Tõeste sündinud lugu mööda läinud aasta sajast. Wälja annud M. J. Eisen. Hind 5 kop.
- Neljas Eesti jututooja. Ennemuistestel jutud ja wanad sõnad. Kirja pannud M. Sohberg. Hind 18 kop.
- Oberon ehk see wägew waimukuningas. Maakeelde säädnud J. Mõttus. Hind 20 kop.
- Oma tuba oma luba. Wälja annud J. Pärn. Hind 20 kop.
- Seitsmes Eesti jututooja. Maa ja linna noore rahwale lõbusaks ajawiiteks. Kirja pannud M. Sohberg. Hind 16 kop.
- Sõja sõnumid. Kirja pannud M. J. Eisen. Pildiga. Kaks jagu. Hind 10 kop.
- Türklaste hirmsad teud Bulgaaria maal Türgi-Serbia sõja ajal aastal 1876. Ümber pannud J. Leilow. Hind 16 kop.
- Ühe muna pärast. Tutt Baltimaa elust Theodor Hermann'i järele. Saksa keelest ümber pannud M. Pödder. H. 30 f.
- Üks pilgatud inimene. Üks jutt noorele ja wanale rahwale. Saksa keele järele ümberteinud M. Pödder. Hind 30 kop.
- Üks raamat wanast rahwast. Wälja annud R. A. Kuhstein. H. 5 f.
- Wabaduse wõitlused. Histoorialik jutustus Hispaania maa kaheksa-aastast aastastajast. Wälja annud M. J. Eisen. Hind 24 f.
- Waga Jeenowewa ajalik eluaeg. Kirja pannud Fr. R. Kreuzwald. Pildiga. 4. trükk. Hind 10 kop.
- Weike jutto raamat, kus sees on neli kentsakad juttu. Wälja annud R. A. Kuhstein. Hind 10 kop.
- Weike külwimees, ehk õpetlik lugemise raamat lastele. H. köidetud 40 f.
- Willandi jutupuhuja. Neli imelikku tõeste sündinud lugu. Koffu wõtnud J. Permänn. Hind 12 kop.
- Willi. Jutustus Ameerika maalt. Wälja annud M. J. Eisen. Hind 24 kop.
- Wõitlemised Plewna linna ümber ja Plewna ärawõtmine. Ühe kaardi ja kuue pildiga. Wälja annud M. J. Eisen. Hind 40 kop.

II. Näitemängud.

- Advokat tohtri ametis. Lustmäng neljas waatuses. Hind 25 f.
- Särane Mull ehk sada wacka tangusoola. „Saarema onupoja“ kirjutajast. Hind 40 kop.
- Tuletorn. Üks kurblik näitemäng kahes waatuses. Wälja annud Fr. R. Kreuzwald. Hind 50 kop.
- Wanne ja õnnistus. Kurblik näitemäng kahes waatuses. Wälja annud Fr. R. Kreuzwald. Hind 30 kop.
- Wirrarr. Lustmäng wiies järkus. Saksa keelest Kozebue järel ümber teinud A. Kitzberg. Hind 24 kop.

